13 —

6
4-e
10 M

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
3 C
15

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

6-4.e.10

25.3.18. II 14 B

II
14
B

Digitized by Google

Gasper Scioppius

Gaſparis Scioppii

GRAMMATICA PHILOSOPHICA

Quam cum

Annotationibus ipſius Scioppii cuilibet paginæ ſubnexis & quadam obſervationum acceſſione inſtruxit

M. Jo. Chriſtianus Herzog,

Sch. Cizenſis Con-Rector.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Auguſtæ Vindelicorum,
apud Paulum Kühtze, 1712.

Digitized by Google

Lectori Benevolo.

M. Jo.Chriſt. Herzog.

EX quo tempore lecta noſtri ſeculi ingenia ſibi auctoritatem ſumſerunt, ea, quæ audiunt & legunt, ad rationis tribunal referendi, nec in grammaticos inquirendi ſtudio ſuperſedere ſtatuerunt. Qui in hoc examine Scioppio id laudis attribuerunt, ipſum conſilii ad indignitates ex vulgari grammatica contumeliaſq; excutiendas ſua grammatica principem extitiſſe, non erravere. Cujus in fidem licet ſe non tam multæ ſcholæ tradere voluerint, alii tamen eventus in clariore liberioreque Academiarum luce ſequuti ſunt. Ultimus, qui publice ſuis auditoribus Scioppium ducem eſſe voluit, fuit Vir Ampliſſimus Tobias Gutberleth J.V.D. & bibliothecæ academiæ Franekeranæ Præfectus, cujus cura anno hujus ſeculi quar-

to hæc gramatica philoſophica lucem adſpexit. Hæc uberior, quam antea, exemplorum copia fecit, ut frequentius lecta Scioppii grammatica ſe in familiaritatem eruditorum, noſtras regiones habitantium, inſinuaret. Ex illis quidam Dn. Paulo Kuzio auctores ſuaſoreſque fuerunt, ipſum facturum operæ pretium, ſi editioni in Germania typis deſcribendæ pecuniam & ſuam operam deſtinaret. Ego illius conſilii Lipſia nondum ad Scholam vocatus particeps factus, qualeſcunque meas ſuppetias in recenſendo Scioppio rogatus condixeram: quare promiſſus & in academia inceptus labor fuit expediendus. Notas Scioppii per Guthberlethum textui ſubjectas plurima ex parte retinui, quaſdam in comodiorem rejeci locū. Qua de cauſa regulæ generales, quibus Syntaxis innititur, in hac editione Syntaxi etiam præmiſſæ conſpiciuntur. Obſervationes nulla quidem eruditione refertæ, paſſim quoque acceſſerunt ex Sanctio & Voſſio aſſumtæ, quæ ad illuſtrandum Scioppium quid facere videbantur. His vale, & ſi quæ iniqua lingua Scioppio rubiginem affricuerit, patiaris ut melius erudiaris ex ſequenti Gudiano judicio.

MAR-

MARQUARDI GUDII

PRÆFATIO.

LECTORI.

CAſperem Scioppium virum fuiſſe multarum literarum, ab ipſa pueritia diſciplinis inſtitutum liberalibus, aſſuefactumque accuratiſſimæ lectioni auctorum elegantium, non ignoras, Lector erudite, qui ſolutum liberumque animum ad ſcripta ejus paulo ſtudioſius cognoſcenda applicaſti. Poteſt fieri, ut fallant oculi, videmur nobis cœteroquin in ſcriptis illis videre, non facile alium a multorum añorum memoria tantam rationem intelligentiamque antiquæ & urbanæ Latinitatis habuiſſe. Non opus eſt, ut ſcientiam eruditiſſimi hominis

minis exquiſitis verbis ornemus. Certe omnium, qui tradendæ linguæ operam profitentur, neminem prope unum invenias, quem in Latinis ſtudiis anteponas Scioppio. Placent ipſa verba, ipſe modus & in opinionibus examinandis eruendisq; mira viri accuratio. Erat enim ingenium ſagax, verſutum, inquies, cultu præſertim literarum optimarum fœcundiſſimum: easque naturæ dotes habebat inter laudes primarias. Quantum aliis abundarit ſive vitiis animi ſive virtutibus, nihil intereſſe noſtra arbitramur. Non probamus tamen acerbitatem, qua viros maximos plerumque ſine fronte, ſine fide invaſit, tanquam ſcurras de cataſta. Raptus æmulatione atque invidia ſæpenumero in ipſo etiam doctrinæ atque humanitatis ſtudio modeſtiam humanitatemque omnem ſolebat exuere: ſcilicet ea parte peccabat maxime, qua maxime aliis innumeris hominibus præſtabat. Sed nulla eſt apicula abſque aculeo; obſervatur tamen coliturque, quia impendio magis prodeſt quam lædit. Mittamus iſta, quæ calumnioſe aſperiuſque ſcripta ſunt: erunt alia, quæ doceant, quæ diſciplinis atque artibus elegantiſſimis informent: jam vero dictum eſt,

eam

eam partem eruditionis reconditæ, quæ Latini ſermonis aut cauſſam exigit aut munditiam obſervat, perfectiſſime omnium explicaſſe Scioppium. Nihil tamen noſtra opinione delibabimus de laude Sanctii, divini hominis, proprio atque immortali quodam beneficio ſuo ſatis commendati. Primus enim ille ſincero graviſſimoque judicio exercuit Grammaticos, quorum in doctrinis purgandis, tanquam in ſordidiſſimo Augiæ ſtabulo alter Hiſpaniæ ſuæ Hercules immenſam operam moleſtiamque devoravit. Tanti viri veſtigiis inhærens Scioppius paſſim illuminat quæ acceperat, multa adhuc monſtra conficit, multa ſomnia explodit, inveteratam plurimorum verborum peregrinitatem exterminat, plures alias veterum fruſtrationes, varia commenta oſtendit, quæ ne Sanctius quidem potuit olfacere. Ita tandem deſitum eſt in Grammaticis nugari! a multis annis vapulant boni homines & malum nomen eſt Grammaticus. Jactabatur olim in *concœnationibus* Athenæi: ἐδὲν εἶναι τῶν γραμματικῶν μωρότερον. Videntur enim laboribus ærumnoſiſſimis ſoli mortalium nihilo plus agere quam id operam dare, ut præceptis & rationibus inſaniant. Quod

 ipſis

ipſis quidem permittendum eſt, dummodo deſipiant ſibi. Sed hac labe inficiunt alios & virtutem prope omnem adoleſcentiæ noſtræ extinguunt. Corrigant iſtum morbum, cedant occaſioni & tandem ſapiant. Sapient autem ſi confeſtim ſeſe cum Priſciano ſuo tradant in diſciplinam Sanctianam & patientiſſimo animo diſcant artem, quam fruſtra docent. Equidem moroſa ea & difficillima inſtitutio eſt. Nemo ſeneſcenti magiſtro facile perſuadebit: ecquis autem tantis opinatoribus nugas ſine turbis eripiet? Sunt plerumque pervicaci animo, obfirmant ſeſe libenter & puriſſimæ aquæ ſordidum lutum ſuum præferunt. Veremur certe, ne Scioppius excitet crabronum examina, aut plane ad inſaniam adigat literatores iſtiuſmodi gregarios, quos toties ignorantiæ & inanitatis convincit. Sed jam libellus in mundo eſt quantivis pretii & ex parte cauſſam auctoris ſui dicet. Tenta, Lector, ſententiam & argumenta! inſpice myſteria! feras, ut poteris, ſtomachum, commendabis profecto in homine perſpicaciam: laudabis multa, quædam etiam exoſculaberis; ſed offendes aliquando, & forte aliquando diſſenties. Neque enim unus omnia perſpi-

cere,

cere, neque omnibus omnia probare poterit. Nobis adhuc de integro eſt poteſtas ampliandi: teſtamur videlicet nonnulla eſſe, quæ parum liqueant, & de iis fortaſſe alio tempore diſputabimus. Interea temporis hoc Catone contentus eſto.

M. G.

AMSTELODAMI
EID. JUNIIS MDCLIX.

INDEX LIBRORUM *GASPERIS SCIOPPII*,

Quos de Latinæ Linguæ, & Literarum præſertim humaniorum ſtudiô conſcripſit.

1. *GRammatica Philoſophica pro Lat. Lingua Magiſtris & Tironibus; ut ſcilicet Tirones Magiſtri, Magiſtri autem Tirones fiant. Mediolani*, 1628. *Et Amſtelod.* 1659. Nova ejus editio, beneficio *V. Ampl. Petri Scavenii* plurimis in locis inſigniter aucta & recognita ex ſchedis ipſius Auctoris. Et quam hic damus, Annotationibus nunc primum ſuis locis repoſitis. *Franekeræ*, 1704.

2. *Minerva Sanctiana*, hoc eſt, *Franciſci Sanctii Brocenſis de Linguæ Latinæ cauſis, ipſi etiam Ciceroni, Varroni. Quintiliano ignotis, Commentarius: cum obſervationum Scioppianarum auctariò. Patavii*, 1663. & multo correctius, *Amſtelod.* 1664. *Et cum notis longe uberiobus Jac. Perizonii. Franekeræ*, 1687. item ibid. 1693. *Sed* ibid. *tertia editione multum auctæ*, 1703

3. *Pa-*

3. *Paradoxa literaria, in quibus multa de literis novè contra Ciceronis, Varronis, Quinctiliani, aliorumque literatorum hominum, tam veterum, quam recentiorum ſententiam diſputantur, ſub nomine Paſc. Groſippi, Mediol.* 1628. & *Amſtelod.* 1759.

4. *Auctarium Grammaticæ Philoſophicæ, in quô etiam de Lexicorum Latinorum virtutibus, ac vitiis, quæque ratio in conficiendô linguæ Latinæ theſaurô tenenda ſit diſtinctè diſſeritur. Mediolani*, 1629. & *Amſtel.* 1659. item *alicubi in Germania.*

5. *Rudimenta Grammaticæ Philoſophicæ in uſum Tironum.* Ibid. 1629. & *Amſtelod.* 1686.

6. *Mercurius bilinguis, ſivè nova & compendioſa ratio Latinæ, aut Italicæ linguæ intra vertentem annum perdiſcendæ, in eorum uſum, qui alterutram linguam jam intelligunt. Mediolani*, 1628. & *alibi ſæpe; ut Amſt.* 1786. *una cum præced.*

7. *Septem rationes, quæ religionem ſeu ſcrupulum Epiſcopis injicere debent, ne veterem Grammaticam diutius in ſcholis tolerare, ſed novam in eas inducere velint. Una cum Mercurio editæ* : Item *cum Grotii & aliorum Diſſertationibus de ſtudiis inſtituend.*

8. *Edi-*

8. *Editiones novæ aliquot auctorum, Cornelii Nepotis, Velleii Paterculi, & Dictys Cretenſis, cum Indicibus novis ad obſervandi & excerpendi rationem uſui futuris.*

9. *Priapeia, ſivè diverſorum Poëtarum in Priapum luſus, cum Commentariis Gaſperis Scioppii Franci. Francofurti,* 1601. *Patav.* 1664.

10. *Propædia Rhetoricæ. Opus novum omnibus, non modò Rhetoricæ, & Poëticæ Studioſis, ſed & auctores quà ſacros, quà profanos cum ſtudii ſui pretiô legere cupientibus in primis conducibile.* Cujus fragmentum de Exercitationibus Rhetoricis editum eſt *Mediolani.* 1629. Et quidem hoc titulo: *De Rhetoricarum Exercitationum Generibus Diſſertatio. Amſtelod.* 1660. & 1666.

11. *Elementa Philoſophiæ Stoicæ Moralis, quæ in Ciceronem, Senecam, Plutarchum, aliosque veteres Commentarii locô eſſe poſſunt. Moguntiæ, anno* 1606. in 8.

12. *Conſultatio de ſtudiorum ratione, deque Prudentiæ & Eloquentiæ parandæ modis: Patavii,* 1636. & *Amſtelod.* 1660. 1665.

13. *De Pædia Humanarum ac Divinarum Literarum. Amſtelod.* 1660.

14. De

14. *De naturâ, & officiô Hiſtoriæ, deque virtutibus & vitiis ſtyli Hiſtorici.* Item.

15. *Infamia Famiani: ſive caſtigationes Famiani Stradæ rerum Belgicarum Scriptoris, Soræ Danorum.* 1658. & *Amſtelod.* 1663.

16. *Miſcellanea Latini ſermonis, in uſum eorum, qui interiores literas cognoſcendi deſideriô tenentur.*

17. *Obſervationes novæ Latini ſermonis, ex Plauto, Varrone, Vitruviô, veterum poëtarum fragmentis, Liviô, Hyginô, Phædrô, Celſo, Aſconiô, Curtiô, Senecis, Quintilianô declamatore, Juſtinô, aliisque auctoribus.*

18. *Obſervationes juveniles Lat. Linguæ pro tironibus ad imitationem Ant. Schori. Helmſtad.* & alibi in *Germaniâ.*(*E. Schoro excerptas ſcias.*)

19. *Animadverſiones in V. Cl. Ger. Jo. Voſſii librô de Vitiis Sermonis. Patavii,* 1646. *Ravennæ,* 1647. & *Amſtelod.* 1660. 1666.

20. *Veriſimilium libri quatuor. Norimbergæ,* 1595. & *Amſtel.* 1662.

21. *Ars Critica, ſivè mendoſos Latinorum auctorum locos ex ingenio emendandi ratio.*

tio. Ibidem, 1596. *vel Altodorfii* 1597. *Amſtelod.* 1662.

22. *Suſpectarum lectionum libri quinque.* Ibidem, 1597. & *Amſtelod.* 1664.

23. *Symbola Critica in L. Apuleii Opera.* Ibid. & *Amſtelod.* 1664.

24. *Hercules Coprophorus, in quo virorum doctorum, qui noſtrâ, aut patrum noſtrorum memoriâ maximè videntur Latinè ſcripſiſſe, plurimæ corruptæ & vitioſæ locutiones notantur & caſtigantur.* Laudat librum in *Alexipharmaco ſuo*, & aliquid ejus generis inter reliquias ſchedarum *Patavii* extat.

25. *Theſaurus Scioppianus, ſivè Romanæ Eloquentiæ Promptuarium.* Auctores, quib⁹ in hôc Promptuariô Sciopp. perpetuò uſus eſt: M. TULLIUS CICERO, M. ACCIUS PLAUTUS, P. TERENTIUS. Quibus frequenter uſus eſt: T. LUCRETIUS CARUS, CORNELIUS NEPOS, TITUS LIVIUS. Quibus rarius uſus eſt: Omnes Philoſophi, Medici, Oratores, Juriſconſulti, Hiſtorici & Poëtæ Latini: ex his enim nomina, & omnium ferè rerum appellationes excerptæ hîc leguntur. Cujus operis quia

quia ſumma eſt omnium literatorum hominum expectatio, ne nimis facili ſpe ducantur, monere viſum eſt, hactenus nihil certò promitti poſſe; ſed expectari & quotidianis votis expeti ab humanitate celeberrimi Viri *Jo. Michaëlis Pierruccii* antiquum jus *Patavii* magnâ cum laude publicè, docentis.

26. *Philotheca Scioppiana, ſivè Gaſp. Scioppii Narratio annis diſtincta de Benefactoribus, amicis & familiaribus ſuis, quos in omni vitâ habuit.* Servatur *Patavii* inter ἀνεκδότους.

27. *Symmartyria Scioppiana*, hoc eſt, *Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, & primariorum virorum* CONTESTATIO *de Gaſperis Scioppii ingeniô, ſtudiis, moribus & conſiliis.* Acceſſit *Catalogus librorum Scioppii, quos editioni paratos habet cum profeſſione fidei ſuæ.* Latet eôdem locô. Cujus Specimina extant in Pædia ſuperius memorata.

Cætera ejus *Theologica, Politica, Satyrica opuſcula* parum moramur, & huc non pertinent, maligna partim, partim vana: excipimus tamen πολιτικότερα quædam, quæ typis aut commiſit ipſe, aut parata heredi reliquit: in quibus facile familiam

ducut *Machiavellica* , ſivè *Apologia duplex*, quarum priore *Rom. Eccleſiæ* de *Nicol. Machiavelli* libris decreta defenduntur: poſteriore ejuſdem *Machiavelli* innocentia propugnatur. Hoc opus *Patavii* privatis parietibus cuſtoditur cum cæteris. Ejuſdem *Pædia Politica* edita eſt *Romæ* & *Mediolani*, 1624.

Com-

Comparatio *Cloacinæ* & *Sanctianæ* Grammaticæ.

Cloacina eſt

- *Turpis*, quia mendax, cùm de ſexcentis ejus reguli vix decima pars ſit vera.
- *Moleſta*, quia impedita & difficilis, ob tot
  - *Regulas*,
  - *Appendices*,
  - *Obſervationes*,
  - *Exceptiones*.
- *Damnoſa*, quia affert magnam jacturam
  - *Rei familiaris*,
  - *Temporis*,
  - *Exiſtimationis*.

Sanctiana eſt

- *Honeſta*, quia verax, cum omnes regulas ratione & incorruptâ conſuetudine ſtabilitas habeat.
- *Jucunda*, cum ſit expedita & perfacilis, ob
  - *Regulas pauciſſimas*,
  - *Nullas* proſus in Syntaxi *exceptiones*.
- *Utilis*, quia habet compendium
  - *Sumtuum*,
  - *Temporis*, quippe quæ tribus menſibus diſci queat,
  - *Exiſtimationis*, quia regulis ejus inſtructus de Latinitate melius judicare poteſt, quam qui omnem in literis ætatem exegerit.

Magiſtri nunc eſt etiam atque etiam conſiderare, utra Grammatica diſcipulis præcipienda, ut viri boni officium cuſtodire, majoremque Dei & hominum gratiam inire poſſit.

SYNOPSIS ARTIS GRAMMATICÆ.

TABULA PRIMA.

Grammatica

- Definitio, Finis, officium,
  - Dirigere locutionem vel ſermonem:
  - Corrigere locutionis vitia
    - Barbariſmum,
    - Solœciſmum.
- Subjectum, Partes orationis
  - Primæ, ut Litera, cujus
    - Definitio,
    - Diviſio, in
      - Vocalem
        - Simplicem
          - Diphth.
          - Tripht.
          - pag. 1. 2. & 3.
        - Compoſitam
      - Conſonantem
        - Simplicem
        - Compoſitam.
          - Semivocalem & Liquidam
          - Mutam.
  - Ex primis ortæ, ut
    - Syllaba, cujus
      - Definitio
      - Diviſio in
        - Brevem,
        - Longam,
        - Antiquitatem.
    - Vox, cujus
      - Definitio
      - Accidentia
        - Accentus,
        - Figura,
        - Species, p. 3. 4. & 5.
      - Diviſio in Mumeri
        - Participem
          - Nomen,
          - Verbum,
          - Particip.
        - Expertem
          - Præpoſitionem,
          - Adverb.
          - Conjunctionem,
          - Interjectionem.
- Inſtrumenta,
  - *Orthoepeia*, ſeu regulæ de literarum pronunciatione.
  - *Proſodia*, ſeu regulæ de Syllabarum quantitate.
  - *Etymologia* de ſingularum vocum accidentibus & partibus
    - Nominis, Tab. II.
    - Verbi, Tab. III.
    - Participii. pag. 17.
    - Præpoſitionis, pag. 19.
    - Adverbii, pag. 30. ſq.
    - Conjunctionis, pag. 48.
    - Interjectionis. pag. 51.
  - *Syntaxis*, ſeu regulæ de vocum debitâ inter ipſas compoſitione, Tabul. IV.

TA-

TABULA II.

Etymologia Nominis.

- **Nominis**
  - Definitio, pag. 5.
  - Accidentia
    - Commune cum verbo, Numerus.
    - Propria
      - Caſus
      - Genus
        - Maſculinum. p. 6.
        - Fæmininum.
        - Neutrum.
      - Declinatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta,
        - Quinta.
  - Diviſio ratione
    - Generis in
      - Subſtantivum
        - Proprium, pag. 8.
        - Commune.
      - Adjectivum
        - Abſolutū,
        - Relativū,
          - Generale
          - Reciprocum
    - Speciei in
      - Primitivum, pag. 9.
      - Derivativum,
        - Poſſeſſivum.
        - Diminutivum.
        - Comparativū.
        - Superlativum. pag: 11.
        - Verbale. p. 12.

TABULA III.

Etymologia Verbi.

- Verbi
  - Definitio pag. 12.
  - Accidentia
    - Commune cum Nomine, Numerus.
    - Propria
      - Perſona
        - Prima ſingul. & plur.
        - Secunda ſingularis & plur. pag. 13.
        - Tertia ſing. & plur.
      - Tempus
        - Præſens,
        - Præteritum
          - Imperfect.
          - Perfectum,
          - Pluſquamperfectum.
        - Futur.
      - Conjugatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta.
  - Diviſio ratione
    - Perſonæ in
      - Perſonale ſeu Finitum.
      - Imperſonale ſivè Infinitum vel
        - Verum, pag. 13.
        - Falſum
          - Gerundū, p. 16.
          - Supinū.
    - Significati in
      - Subſtantivum,
      - Activum,
      - Paſſivum. 15. 16.

TA-

TABULA IV.

- Syntaxis in
  - Genere, eſt vel
    - Regularis, eaque vel
      - Concordia, pag. 75. ſq.
      - Rectio, pag. 76.
    - Irregularis ſeu Figura, Tab. XI.
  - Specie, eſt vel
    - Nominis, Tab. V.
    - Verbi, Tab. VI.
    - Participii. Tab. VII.
    - Præpoſitionis, Tab. VIII.
    - Adverbii, Tab. IX.
    - Conjunctionis. Tab. X.

TABULA V.

- Syntaxis Nominis, eſt vel
  - Concordia Nominis
    - Subſtantivi cum Adjectivô, pap. 87.
    - Relativi generalis cum antecedente, p. 88. ſq.
    - Reciproci cum antecedente,
    - Cujuſcumque cum verbô perſonali, pag. 89.
  - Rectio
    - Vera Nominis
      - Subſtantivi cujuſcumque, pap. 90.
      - Subſtantivi verbalis.
      - Adjectivi ex participiô activô facti, pag. 94.
      - Adjectivi participio paſſivo ſimilis, pag. 94.
    - Falſa
      - Nominativi,
      - Genitivi,
      - Dativi, pag. 95.
      - Accuſativi, pag. 97.
      - Vocativi,
      - Ablativi. pag. 98.

TABULA VI.

Syntaxis Verbi, eſt vel

- Concordia Verbi
  - Finiti ſive perſonalis, cujus duæ ſunt regulæ, p. 100. ſqq.
  - Infiniti ſive Imperſonalis, cujus duæ ſunt Regulæ, p. 104. ſq.
- Rectio
  - Vera in
    - Genere cujuſcumque verbi, ſivè Finiti, ſivè Infiniti. pag. 106.
    - Specie verbi activi Infiniti, pro nomine ſubſtantivo poſiti, pag. 107.
  - Falſa Verbi
    - Finiti, ejusque vel
      - Subſtantivi, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 109.
      - Activi, cujus tres falſæ ſunt regulæ, pag. 110.
      - Paſſivi, cujus quatuor falſæ ſunt regulæ, pag. 111.
    - Infiniti, ejusque vel
      - Gerundi, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, p. 112.
      - Supini, cujus una falſa eſt regula, pag. 113.

TABULA VII.

Syntaxis Participii, eſt vel

- Concordia, pag. 114.
- Rectio
  - Vera, pag. 113.
  - Falſa, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, p. 115.

TABULA VIII.

Syntaxis Præpoſitionis, eſt vel	Concordia, pag. 115,		
	Rectio Præpoſitionis cum		Accuſativô, p. 116.
			Ablativô, pag. 116.
			Utrôque. pag. 116.

TABULA IX.

Syntaxis Adverbii, eſt vel	Concordia, cujus novem ſunt regulæ. p. 117.	
	Rectio, ſed falſa Adverbiorum cum	Nominativô, p. 122.
		Genitivô, pag. 122.
		Dativô, pag. 124.
		Accuſativô, p. 124.
		Ablativô. pag. 125.

TABULA X.

Syntaxis Conjunctionis, eſt vel	Concordia, cujus ſex ſunt regulæ, pag. 125.
	Rectio, cujus una eſt regula, pag. 128.

TABULA. XI.

Syntaxis irregularis ſeu Figurata, eſt vel

- Vernacula, vel
  - Simplex
    - Pleonaſmus.
    - Ellipſis.
    - Zeugma.
    - Syllepſis.
    - Hyperbaton.

    Cum artis regulæ negliguntur propter orationis
    - Exſuperantiam, p. 131.
    - Defectum, Tab. XII.
    - Defectum, ab. XIII.
    - Diſcordiam, Tab. XIV.
    - Ordinem turbatum, Tab. XV.
  - Compoſita, ut cum Ellipſis conjuncta eſt cum
    - Syllepſi
      - Generis, 183.
      - Numeri. 184.
    - Græciſmo.
- Peregrina, id eſt, Græciſmus, Tab. XVI.

TABULA XII.

Ellipſis, in quá deeſt vel

- Nomen, ſivè
  - Idem, pag. 133.
  - Aliud, idque vel
    - Cognatum, ſivè ſit
      - Nominativus, pag. 133.
      - Accuſativus, p. 126. 134.
    - Alienum ſivè ſit
      - Solitarium, quod eſt, vel
        - Suppoſitum
          - Nominis
            - Subſtantivi, pag. 134.
            - Adjectivi ſivè
              - Abſoluti, quæ ellipſis eſt vel
                - Apertior,
                - Tectior,
                - p. 137.
              - Relati, pag. 153.
          - Verbi
            - Finiti, pag. 153.
            - Infiniti, pag. 154.
          - Præpoſitionis, pag. 155.
        - Appoſitum
          - Nominis, idque vel
            - Subſtantivum, p. 155.
            - Adjectivum, p. 156.
          - Verbi, pag. 156.
          - Conjunctionis. pag. 160.
      - Conſociatum, pag. 160.
- Verbum ſivè
  - Infinitum & vel
    - Cognatum, pag. 166.
    - Alienum, pag. 167.
  - Finitum, pag. 167.
- Præpoſitio, pag. 169.
- Adverbium aut Conjunctio. pag. 178.

TABULA XIII.

Zeugma { Verum,
Falſum, pag. 181.

TABULA XIV.

Syllepſis { Abſoluta, vel { Generis, pag. 183. Numeri, pag. 184. Utriuſque, pag. 185.
Relativa, pag. 185.

TABULA XV.

Hyberbaton, eſt vel { Anaſtrophe, pag. 186.
Tmeſis,
Parentheſis,
Synchyſis,
Anacoluthon. pag. 187.

TABULA XVI.

Græciſmus, eſt vel

- Generum, cum
  - Maſculinum ponitur pro Neutrô, pag. 189.
  - Fæminium ponitur pro Neutrô, pag. 189.
  - Neutrum ponitur pro Maſculinô, pag. 189.
- Caſuum, cum
  - Nominativus ponitur pro Accuſativô, pag, 180.
  - Genitivus ponitur pro
    - Accuſativô, p. 189.
    - Ablativô.
  - Dativus ponitur pro Accuſativô, pag. 190.
  - Accuſativus ponitur pro
    - Nominativô, p. 190.
    - Dativô,
    - Ablativô.
  - Ablativus ponitur pro Accuſativo. p. 190.

Duo-

Duodecim Maximæ, ſeu
Regulæ fundamentales Syntaxeos Latinæ.

Regularum aliæ pertinent ad

- Orationem totam, ut
  - 1 Omnis affirmatio & negatio Nomine & Verbô conſtat. vid. pag. 78.
  - 2 Præter Nomen & Verbum ſunt quædam particulæ certis ſignificationibus aſſignatæ, quibus Nomen & Verbum aliæque minores orationis partes velut nervis colligantur: quæ particulæ ſecundum regulas exprimuntur, per figuram ſupprimuntur. vid. pag. 79.
- Orationis partes, id eſt, vel ad
  - Nomen ejusque vel
    - Species, quæ ſunt Nomen
      - 3 Adjectivum. Omne nomen Adjectivum habet ſuum ſubſtantivum. vid. pag. 80.
      - 4 Relativum. Omne nomen ſeu pronomen Relativum habet ſuum nomen Antecedens quod refert. vid. pag. 80.
      - 5 Comparativum. Omne nomen Comparativum habet ſuum Poſitivum cum quo comparatur. vid. pag. 81.
    - Caſus, ut
      - 6 Omnis Nominativus eſt Verbi finiti ſuppoſitum, aut ad ſuppoſitum pertinens, ſive verbum illud ſit expreſſum, ſivè ſuppreſſum pag. 81.
      - 7 Omnis Genitivus Latinâ conſtructione à nomine ſubſtantivô expreſſô aut ſuppreſſô regitur, Græcâ verò conſtructione etiam à præpoſitione *ἐκ* expreſſâ vel ſuppreſſâ. 82. 95.
      - 8 Omnis Accuſativus à Verbo activô, aut à Nomine verbali, aut à Præpoſitione regitur. vid. pag. 83.
      - 9 Omnis Ablativus à Præpoſitione regitur. vid. p. 84.
  - Verbum, ut
    - 10 Omne Verbum accidentale, aut activum eſt aut paſſivum, quorum illud ſemper accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum regit. vid. pag. 84.
    - 11 Omne Verbum finitum habet pro ſuppoſitô Nominativum expreſſum aut ſuppreſſum. vid. pag. 85.
    - 12 Omne Verbum infinitum habet pro ſuppoſito Accuſativum expreſſum, aut ſuppreſſum Latinâ conſtructione. Græca verò ſæpe Nominativum. p. 86

Ga-

GASPER SCIOPPIUS DE VETERIS, AC NOVÆ GRAMMATICÆ LATINÆ ORIGINE, *dignitate, & uſu.*

Etſi nullam ipſe in puerili ætate meâ Grammaticam Latinam didici, ſed octo jam annos natus, poſt nominum verborumque declinationes memoriæ mandatas, ex quotidiana Latinè loquentes audiendi, loquendique conſuetudine, ſex admodum menſium intervallô unà cum multis condiſcipulis & convictoribus meis tantum profeci, ut quicquid ætatis illius uſus poſceret, non multô minore negotiô vernaculâ, quam Latinâ linguâ enunciare poſſem: etſi etiam procedente ætate aſſiduâ *Ciceronis*, *Cæſaris*, *Livii*, *Plauti*, *Terentii*, *Nepotis*, *Virgilii*, *Lucretii*, *Horatii*, *Catulli*, *Tibulli Propertii* & *Ovidii* lectione eam Latini ſermonis non quidem facultatem, ſed intelligentiam certè conſecutus mihi videbar, ut, cur cognoſcendis Grammaticorum præceptis quicquam operæ conſumerem, ratio nulla eſſet: poſtea tamen quam in *Hiſpaniâ* in *Franciſci Sanctii Brocenſis*, viri omnium divinarum & humanarum rerum ſcientia admirandi, *Minervam*, ſive *Librum de linguæ Latinæ cauſis* incidi, in eôq; aliquot errorum millia Gramaticis impingi, acriterq; exagitari comperi, non

ego

ego jam me continere potui, quin per otium ſubinde Grammaticorum libros evolverem, ut quô jure, *Sanctio* vapulaſſent, exploratô judicare poſſem. Sic factum eſt, ut veteres omnes quotquot ante mille hos annos aliquid in eâ arte literis conſignatum reliquerunt (qui quidem duobus voluminibus *Francofurti*, anni M. DC. V. editis continentur) tùm recentiorum complures, ut quiſque in *Hiſpaniâ*, *Galliâ*, *Germaniâ* & *Italiâ* præter cæteros in eâ præſtitiſſe viſi ſunt, cognitos haberem. Inter quos, ut verum fatear, *Emmanuëli Alvaro* primas deberi animadverti: nam & ipſe longè cultius dicendi genus, quam non dico veterum quiſquam (nam illi peſſimè omnes Latinè ſcripſerunt) ſed quam recentiores plerique in arte tradendâ præſtitit, & ea ex optimô quôque veterum auctorum exempla ſeligere curæ habuit, quibus regulæ artis plurimum ſtabiliri & ſine negotiô à tironibus intelligi poſſent. Verum enim quoniam ille à veterum Grammaticorum præceptis, omnium præſertim conſenſu traditis, diſcedere religioni habuit, effugere non potuit, quin eoſdem ferè omnes errores, quos in aliis *Sanctius* agitavit, in ipſius quoque arte inveniamus. Hæc porrò res deſiderium mihi injecit cognoſcendi, cùm originem tam vitioſæ artis, tùm tantarum virium cauſam, quantas oportet eas fuiſſe, quæ mille quingentis annis amplius ipſam artem tueri potuerint. Oportunè autem in manus meas *Suetonii* de illuſtribus Grammaticis libellus incidit, cujus ſecundô capite id quod quærebam, ſatis planè traditum inveni. Sic enim ſcribit ille: „ Primus quantum „ opinamur ſtudium Grammaticæ in Urbem intulit „ Crates Mallotes Ariſtarchi æqualis, qui miſſus ad

„ Se-

Senatum ab Attalô rege inter ſecundum ac tertium »
bellum Punicum, ſub ipſam Ennii mortem, cum »
in regione Palatii prolapſus in Cloacæ foramen crus »
fregiſſet, per omne legationis ſimul & valetudinis »
tempus plurimas Acroaſes (id eſt, prælectiones) »
ſubinde fecit, aſſiduéque diſſeruit, ac noſtris ex- »
emplo fuit ad imitandum. Hæc ergo ut legi, mi- »
nimè jam mirandum mihi viſum eſt, tanti flagitii erroribus inquinatam eſſe veterem Grammaticam, quæ omine tam malô ex *Cloacæ foramine* unà cum claudô magiſtrô emerſerit. Neque verò admirabile duxi ne illud quidem, *Cloacinam* iſtam Grammaticam inde ab eô, quô *Romæ* primum exorta eſt, tempore ad hanc uſque diem per ipſos M. DCC. XCVI. annos inconcuſſam perſtitiſſe, & omnium non tironum modo, ſed & ipſorum eloquentiæ Latinæ principum ingenia excarnificare potuiſſe. Jus quippe gentium violare ſibi Romani videbantur, ſi hanc invectam à Regiô Legatô artem parum comiter habuiſſent, cum præſertim Regi *Attalo* tantum ſe devinctos agnoſcerent, quippe qui regnum ſuum teſtamentô ipſis legaſſet, aditumque eô pactô ad *Aſiæ* totius imperium mox armis vindicandum patefeciſſet.

Hôc locô exaudire jam videor, qui mihi dicat: Quæ (malum!) tua ergo eſt temeritas novam iſtam *Sanctii* Grammaticam orbi univerſo obtrudentis? tamquam fieri poſſit, ut eam locô moveas, quam tantâ cum auctoritate Romæ ortam mille octingentis annis perduraſſe tutemet confiteris? Accipe ergo benevole Lector, quæ res ſpem mihi afferant, fore ut *Cloacina* illa huic *Sanctianæ* locum mox cedere neceſſe habeat. Longè major videlicet hanc, quam il-

 lam

lam, commendat auctoritas, cumque primum novæ hujus utilitas fuerit cognita, nemo tam fatuus fore videtur, ut fruges divino beneficio inventas aſpernatus victitare malit

Glandibus, & puræ rurſum procumbere lymphæ.

Nam quod ad auctoritatem attinet, tantum abeſt, ut hæc illi concedere debeat, ut ad hanc illa ne comparanda quidem videatur. Illam ſcilicet *Attali* quidem Regis legatus, ſed idem tamen homo Grammaticus ex cloâca, in quam prolapſus fuerat, unà cum fractâ tibiâ extulit. At *Sanctianam* * ipſe *Romam* ex *Cla-*

* *In prioribus editionib. aliter legitur; a Scavenio certe, ex autoris ipſius ſchedis ita mutata: hæc autem erant:* At *Sanctianam* non Legatus modò regius, ſed etiam regiæ ſtirpis Princeps, nec Grammaticæ modò artis peritus, ſed & Theologiæ ac Philoſophiæ ſtudiis excultiſſimus, nec ex cloaca, ſed ex clariſſima *Europæ* Academia, quæ *Salmanticæ* eſt, *Romam* ſecum detulit. Is eſt *Ferdinandus Henricides Dux Alcalæus & Tarteſſi Comarchus*, inter cujus majores, a quibus ipſe perpetua generis ſerie deducitur, XXIX. Imperatores Auguſtos, CXXXIX. Reges, probatiſſimorum hiſtoricorum fide numerare poſſum. Quem omnes Chriſtiani orbis Reges liberique Principes conſanguineum habere ſibi gloriæ merito ducunt. Hic anno M. DC. XXV. *Philippi* IV. Catholici Regis miſſu *Romam* venit, tantoque cum ſplendore legationem ſuam obiit, ut non modò Legatus regis *Attali*, ſed ne ipſe quidem Rex tantum dignitatis ac majeſtatis Romanorum oculis ingerere potuerit. Ille tamen, ut eſt inanium contemtor, veris ac ſolidis bonis ſe optimo ac maximo cuique probare ſemper ſtuduit. Et jam quidem in vulgus quoque nota eſt ejus erga Deum pietas, in imperiis juſtitia, in congreſſibus comitas, erga egentes liberalitas, in literas earumque profeſſores beneficentia; qui vero familiarius eo uſi ſunt, quorum numero me quoque accedere contigit, de prudentia ejus, de judicii acrimonia, de exacta Theologicarum ac Philoſophicarum rerum cognitione, de

riſſimâ

viſſimâ Europæ Academiâ, quæ *Salmanticæ* eſt, attuliſſe me glorior, nihil prorſus veritus, ne cujus erga Eccleſiam & Remp. *Chriſtianam* merita, Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, & optimus ac doctiſſimus quiſque, privatis publicisque tabulis, tam magnificè prædicant, & quiſquam hominem *Grammaticum* ex *Cloacâ*, in quam prolapſus fuerat, cum fractâ tibiâ emerſum, vel potiùs fune ſubductum,

Romanarum denique antiquitatum uſu ac peritia teſtes eſſe poſſunt. Hic ergo tantus Princeps cum cæteris animi & ingenii ornamentis *Sanctianæ* quoque *Grammaticæ* ſcientiam *Romam* ſecum pertulit: cujus etiam in familiari ſermone ſpecimen ſubinde promere nihil dubitavit. Et quadam quidem die cum orta illi eſſet neſcio quæ de literis controverſia, ipſeque ſententiam ſuam contra adverſarium, qui minime illiteratus perhibebatur, *Sanctiana* auctoritate tutaretur, convenit tandem, ut ego captus arbiter quid verum eſſe decernerem, meaque ſtaretur ſententia. Ego re ad me delata cum utra Ducis eſſet opinio neſcirem, ſecundum illum pronunciavi, & quod ille ex *Sanctio* dedicerat, rationi atque idoneorum ſcriptorum conſuetudini conſentaneum eſſe oſtendi. Hæc res ſic ejus mihi conciliavit animum, ut non ipſe modo magna me munificentia proſequeretur, ſed & a Catholico Rege civitatis *Hiſpanæ* jus ad capiendum ex Hiſpanicorum Sacerdotum fructibus mille aureorum vectigal annum mihi impetratum auferret: quod ipſe Rex diplomate ſuo ſe mihi propter multa mea erga Eccleſiam & Remp. Chriſtianam merita impetrato in eam rem publico regnorum ſuorum aſſenſu impertiſſe prædicat. Itaque etſi nunc *Sanctiana* Grammatica magno meo ſtudio exculta & perpolita, multoque cum auctior, quam a *Sanctio* fuit edita, tum methodi legibus congruentior luci ſe committit, non tamen eſt, ut a me potius, etſi & ipſo Principis nullo generé *Attalo* rege minoris legatione *Romæ* olim functo, quam a tanto Principe, cujus auſpicio ac ductu, propeque dixero velut propitii & adſpirantis numinis favore opus apparet, auctoritas ei accedat:

 præ-

præferendum contendat, nam quod quis eundem *Attali Pergameni* Regis legatione apud *Romanos* functum fuiſſe dicat, nihilô vincibiliorem eâ re Artis ejus cauſam fecerit, cum & ipſe *Romæ* Principis *Attalo* haud paulò majoris, hodierni ſcilicet Imperatoris noſtri Auguſtiſſimi Legationem apud *Paulum V.* obierim, & Catholici fœderis fundamenta jecerim, cui fœderi multorum Regnorum ac Provinciarum ſalutem, & Catholicæ fidei in univerſâ pœnè *Europâ* conſervationem, omnium intelligentium conſenſus ſuperioribus annis non dubitanter acceptam referebat, nec minùs hodiè quoque referret, niſi fidelium meorum monitorum contemtum Deus regnorum clade, & provinciarum excidiô, atque urbium & opidorum ſtrage vindicandum cenſuiſſet *. Quô minus dubito, quin illi ſaltem, qui tanti quidque pendere ſolent, quanti ejus auctorem & adſtipulatorem faciunt, *Cloacinam* illam Grammaticam illuc tandem, unde emerſit, jubeant χαίροντες, ευφημεντεσ εκπέμπειν δόμων, quod eſt *Cicerone* interprete, *Efferre læto proſequente omine.*

Multo tamen magìs de cæteris hoc mihi polliceor, qui utriuſque veteris & novæ hujus Grammaticæ commoda, quæ inde peti poſſent, inter ſe contendere voluerint. Veterem enim nec magnopere diſcentibus prodeſſe, & non minimum etiam nocere deprehendent. Prioris argumentum eſt, quod nec ullum diſcendi compendium, nec (δήλωσιν) certitudinem præſtet. Si enim in illis, qui artem meliore, quam cæteri, ordine & elegantiâ ſcripſiſſe judicantur, numerum inire velint, de ſolâ *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* Syntaxi plus quingentas regulas traditas

ditas invenient, quibus ediſcendis haud ſcio an quinquennium ſolidum ſatis ſit. Sed etiam cum quis eas memoriæ mandârit, tamen vel propter earum turbam, vel propter tot exceptiones, quibus poteſtas earum reſtringitur, ſemper hæſitet animique incertus ſit, neceſſe eſt, cum meritô vereatur, ne aliqua ei ſivè regula, ſivè exceptio, ſivè appendix effluxerit: quo accedit, quod ipſi quoque qui *Ciceronis* æquales, aut ſuppares fuerunt Grammatici, apertè tulerunt regulas ſuas pleraſque ab optimo quoque linguæ auctore parum obſervari: id quod ipſis eorum verbis in medium allatis *Paradoxa* noſtra *literaria* oſtendunt. Ep. III. Hinc porrò fieri nequit, quin ſibi diffidant, qui regulas eaſdem didicêre, jureque adeo metuant, ne cum maximè ex artis præſcriptô fecerunt, bonorum auctorum multum diſſimiles inveniantur. Damna porrò quæ id genus regulæ diſcentibus afferunt, jacturâ cûm temporis, tùm rei familiaris, tum denique exiſtimationis ſpectantur. Primum enim non ferè ante quinctum vel ſextum annum addiſcuntur, cum interea ſine ullis præceptis vel uſu ſolô (quemadmodum de me meiſque condiſcipulis retuli) Latinæ linguæ notitia acquiri potuiſſet, adeóque tempus, quod gravioribus addiſcendis impendi poterat, in primis elementis conteritur: quâ quidem haud ſcio an major fieri jactura poſſit. Simul tamen tot annorum impenſis res plerorumque familiaris atteritur, ut primæ iſtæ literulæ majoris etiam conſtent, quam vel Philoſophiæ, vel Theologiæ, aut Jurisprudentiæ ſtudia. Tandem cum quis ætatem in literis omnem exegerit, magnumq; nomen, & ſi forte Principatũ multis & egregiis libris editis comparârit, non erit nullo prorſus

 periculo,

periculo, cum ei vel ſcriptorum à ſe rationem reddendi neceſſitas, vel judicii de alienis faciendi occaſio in hominum doctorum congreſſu evenerit, ne regulis illis veteris Grammaticæ in errorem inductus aliquid flagitii faciat, ea reſpondendo, quæ vix quoquam literarum tirone ſatis digna videantur. Hoc ipſum certe viro ſine controverſiâ doctiſſimo & diſertiſſimo uſuvenit, qui rogatus à me, cur Græcô more *latet me* potius, quam Latinô *latet mihi* ſcripſiſſet, ſe verò Latinè ſcripſiſſe *Plinii* auctoritate ab *Alvaro* relatâ contendit. Sed poſtquam ei repoſui, minimè locupletem Latinitatis auctorem eſſe *Plinium*, neque nos verbis ejus aliter, quam ab inopiâ uti, quando ſcilicet Latinas rerum appellationes unde petamus alium habemus neminem: cum *Quinctilianus* ætate illâ totum propemodum ſermonem in deterius mutatum eſſe apertè tulerit. Sed rectius eum hoc *Virgilii* exemplo uſurum fuiſſe: *Nec latuère doli fratrem Junonis & iræ.* Etſi non idem aliis, quod in verſu poëtis permittitur, ut liberius græciſſent: nam *Varronem* aliàs pro conſuetudine bene loquentium *latet mihi* dixiſſe (ut lib. 8. p. 120. de linguâ Latinâ: *Similia non ſolum à facie dici, ſed etiam ab aliquâ conjunctâ vi, quæ & oculis & auribus latere ſoleat*) aliàs more ſuo extra *Latium* peregrinantem *latet me*, ut lib. 1. rei ruſt. cap. 40. *Unum genus ſeminis, quod latet ſenſum noſtrum: alterum, quod apertum.* Sed nullo genere melius hoc ab eo dictum eſſe, quam quod ibidem ſequitur: *Illud quod apparet ad agricolas*, pro, *agricolis apparet*, aut *patet*, aut *apertum eſt.* Meminiſſe eum debere, quid in *Bruto Tullius* monuerit, ſuâ ſcilicet ætate, linguam Latinam corrumpi ab iis

cœptam,

cœptam, qui à peregrinis, qui in urbem confluxerant & inquinatè loquebantur, non ſatis caviſſent: adeoque operam iis, qui diligenter loqui velint, dandam eſſe, ut antiquitatem imitentur, & rationem tanquam obruſſam adhibentes à ſimilitudine ſe Græcæ locutionis abſtrahant, & conſuetudinem vitioſam & corruptam purâ & incorruptâ conſuetudine emendent. Cui *Ciceronis* monito ſi paruiſſet, ſacturum *Varronem* fuiſſe, ut ipſius *Ciceronis*, *Lucretii* & *Planti* exemplo loqui mallet.. Eſſe verò hoc *Ciceronis* poſt reditum in Senatu: *Ubi nobis hæc auctoritas tam diu tanta latuit.* Et *Catil.* 1. *Nihil moliris, quod mihi latere valeat.* Hoc autem *Lucretii* lib. 3. verſ. 280. *Sic tibi nominis hæc expers vis facta minutis corporibus latet.* Hoc denique *Planti* Trin. act. 4. ſc. 2. *Quid ergo ille mihi latitabat.* Ad has auctoritates & optimæ ætatis conſuetudinem accedere rationem, quæ non magis patiatur, ut dicas *latet me*, quam *patet me.* cùm utrumque eodem modo verbi ſubſtantivi vim in ſe contineat, nec aliam, quam internam actionem & foras non tranſeuntem ſignificet. Eſt enim hoc apertum, illud occultum eſſe, ac propterea fieri non poteſt, ut aliud quam internum & (ut Logicorum linguâ utar) eſſentialem ac formalem accuſativum adſciſcat, qui *Nomine verbi*, velut Grammatici vocant, hoc eſt verbo infinito nominis vim habente ſignificatur, *latere* puta & *patere*, quaſi dictum ſit: *Hæc res latet mihi latere*, id eſt, *latebram* ſeu *latens abditumve negotium*, & *patet mihi patere*, id eſt, *patens* ſeu *patulum* aut *propatulum negotium*: quo modo in hoc: *Fulminat illa oculis & quantum fæmina ſævit*, ſubauditur *ſævum*, hoc eſt, *ſævum negotium*, *rem ſævam*,

ut *Horat. Fortuna ſævo læta negotio*, id eſt, *quæ ſævitia lætatur*: ex quo diſcamus licet, in *Dulce ridet, amarum renidet, turbidum lætatur, lucidum fulgent oculi*, ſubaudiri *negotium*, quod Latinis illud ipſum, quod *res*, Græcis πρᾶγμα aut χρῆμα ſignificat. Sicut ergo *vivere* alium accuſativum regere nequit, quam cognatum, ſivè apertum, ſivè tectum, cum interna ſit ejus, quæ ſignificatur, actio (ut *Vivere vitam. Vivere bacchanalia*, id eſt, *vitam quæ bacchanaliorum tempore vivi ſolet*) ſimiliter nec *latere* aut *patere*: adeóque illud: *latet me*, pariter rationi ac meliorum auctorum conſuetudini adverſatur. Sed quoniam Græcum λήθω, λανθάνω, unde *lateo* formatum videtur, actionem externam ſignificat, non aliter, quam Latina *fugio* & *prætereo*, hinc factum eſt, ut multi nativæ ac vernaculæ loquendi conſuetudinis parum obſervantes, ſicut *fugit* aut *præterit me*, ſimiliter & *latet me* dicere cœperint; quomodo Græci, οὐ με λήθει, *non me latet*. Hæc talia cum ex me vir ille literatiſſimus audiſſet, ipſius mihi *Ciceronis* auctoritatem impegit, cujus oratione pro *Sylla* perſpicuè ſcriptum ajebat: *Lex dies fuit propoſita paucos, ferri cœpta numquam, poſita eſt in Senatu, populum Romanum latuit.* Sed ea re turpem antiquitatis ignorantiam prodidit, qui neſciret, nec *Populus Romanus*, nec *Res publica* ullo caſu integrè à veteribus perſcribi, ſed notari tantum ſolitum, ut eſſet *P. R.* & *R. P.* id quod omnes illi, qui veterum monumentorum uſum habent, veriſſimè à me dici fatebuntur. Itaque in veteribus *Ciceronis* libris fuit: *P. R. latuit*, quod jam vernaculæ & incorruptæ Latinitatis periti non accuſandi, ſed dandi caſu legendum eſſe ſciunt.

Paris

Paris flagitii eſt, quod tot diſertiſſimi homines libris editis ab *Auſtrius*, *Caſtrius*, & id genus aliis vocandi caſum formant in i exeuntem. Sic enim palam faciunt, ſe quid nomen proprium, quid appellativum ſeu commune ſit, prorſus non intelligere, *Auſtrius*, *Auſtria*, *Auſtrium* nomen poſſeſivum eſt, ab *Auſtrô* derivatum, quod nomen ejus provinciæ proprium eſt, quæ olim *Pannonia* ſuperior, hodie *Auſtria* vocatur: pro quô alii *Auſtriacum* dicere malunt exemplo *Homeriaci*, *Iliaci*, *Olympiaci*, *Corinthiaci*, *Helleſpontiaci*, *Titaniaci*, ac ſimilium. *Caſtrius*, *caſtria*, *caſtrium* nomen eſt ſimiliter poſſeſſivum ab alio communi nomine *Caſtrum* derivatum, pro quo alius *Caſtrenſis* dixerit. Jam ſatis apparere arbitror, ſi quis *Joannes Princeps Auſtrius* aut *Franciſcus Comes Caſtrius* vocetur, valde imperitè appellationes illas pro nomibus propriis haberi, quippe quæ tot aliis rebus ſint communes. Sunt enim *Auſtrii populi Auſtriæ terræ*, *Auſtria oppida;* ſimiliterque *Caſtrii* aut *Caſtrenſes homines*, *Caſtriæ ædes*, *Caſtria tecta*. Si quis autem hominum tali cognomine deſignetur, id per *Tropum* fieri nec pueri ignorant, qui eſt *Synecdoche* totius pro parte, & quidem illa ejus ſpecies, quam *Antonomaſiam* Rhetores vocant: quo pacto & *Apoſtolus*, pro *Paulô*, & *Philoſophus*, pro *Ariſtotele*, & *Poëta*, pro *Virgilio* dicitur. *Tropus* autem non naturam verbi, ſed ſignificationem modò mutat adeoque nec *Auſtrius*, nec *Caſtrius* communia eſſe deſinunt, etſi ad hunc vel illum ab *Auſtrô*, aut de *Caſtrô* hominem ſignificandum adhibentur. Certè ſi quis Romanorum aut *Salamine* expugnatâ, aut *Rhodô* ſubditionem redactâ *Salaminii* aut *Rhodii* cognomine in-

inſignitus fuiſſet, nemo ei bonâ cum *Orbilii* gratiâ, ô *Salamini*, ô *Rhodi* diceret, ſed ô *Salaminie*, ô *Rhodie*, quemadmodum *Jovi Saturni* filio *Saturnie*, *Evandri Pallanti Evandrie*, *Telamonis Ajaci Telamonie* dicendum eſſe recte Priſcianus monet: quâ de re tam perſpicuâ me verbum facere piguiſſet, niſi maximi nominis viros in eô erraſſe, quoſdam etiam, in quibus eſt *Hieronymus Alexander*, pertinaciter pro errore tam deformi propugnare animadverterem.

Non minus turpiter ſe dedit vir omnium confeſſione eruditiſſimus, *Antonius Quærengus*, qui verſuum, quos ſcribit, latinitate atque cultu non temere cuiquam Auguſtæi ævi priores concedat, cum in elegiâ *Virginii Cæſarini*, herois illuſtriſſimi, veréque literarum Phœnicis, quam de Sereniſſimi *Bavariæ* Ducis victoriâ *Bohemicâ* conſcripſerat, ſolœciſmi inſimulavit, quod ibi legebatur:

- - - - privata ſilebo
Damna: queri nobis publica cauſa vetat.

„ Sic: licet me facere, & mihi facere. Cicer. 5. Verrin. Hodiè Syracuſanum in eâ parte habitare non licet. Virgil. Eccl. I. V. 41. non licet me exire ſervitiô. Sic: Suadet me facere. Lucr. l. 1. v. 142. Sed tua me virtus tamen, & ſperata voluptas Suavis amicitiæ quemvis perferre laborem Suadet. Terent. Hecyra a. 3. ſc. 5. Me pietas matris commodum ſuadet ſequi. Sicut Virgil. Aen. XII. 813. Juturnam miſero, fateor, ſuccurrere fratri Suaſi. Horat. Vetuit me tali voce Quirinus. Virg. Ecl. I. 10. Is me laudare quæ vellem, calamô permiſit agreſti.

Negabat enim Latine dici, *Vetat mihi queri*, ſed *vetat me queri*: in quâ cenſurâ ſuâ quantum *Avius a verâ*

a verâ longè ratione feratur, quivis ephebus, qui *Sanctianæ* Grammaticæ præcepta teneat, ſine negotio demonſtraverit. Dativus videlicet cuicumque orationi adjungi poteſt, in qua *acquiſitio* vel *ademptio commodum* aut *incommoonm*, aut *finis*, quem in Scholis Logici *Finemcui* dicunt, ſignificatur. Omne verò verbum infinitum pro ſuppoſito habet accuſativum ſivè expreſſum, ſivè per figuram *Ellipſin* ſuppreſſum. Omne denique verbum activum adſciſcit accuſandi caſum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè infinito verbo aut alia oratione commutatum. Per primam trium iſtarum regularum, quam *Jubet mihi*, tam *vetat mihi*, recte dicitur. *Cic.* 9. *Attic.* 15. *Dolabellæ literæ jubent mihi ad priſtinas cogitationes reverti*: per ſecundum verò, *Queri* & *me queri*: per poſtremam denique, *Jubet* vel *vetat mihi queri, ut querar, queſtum* vel *querelam. Plaut. Capt.* a. 1. ſ. 1. *Non licet mihi me loqui?* Per *Helleniſmum* verò accuſativo nominativi vice poſito; *jubet* vel *vetat me ut querar*: quarum locutionum exempla in *Minervâ Sanctiana* reddemus: nunc ſatis erit illud confirmaſſe, quod inſolentius dictum videbitur, *vetat ut querar.* Habet ergo *Tibullum* auctorem lib. 2. eleg. 7. *Illius ut verbis ſis mihi dura veto*, quod eſt, *ut ne ſis mihi dura.* Et Perſium: Satyr. I. v. 112. *Hoc juvat, hic inquit, veto quiſquam faxit oletum*, pro, *ut ne faxit.* Et *Plautum* Pſeud. act. 1. ſc. 2. *Amor amatoribus prohibet, faciant adverſum lenones quod volunt.* Et *Mil.* act. 4. ſc. 8. *Cave iſtuc feceris*, pro, *ut ne faciant, ut ne feceris.* Neque tamen acumen viri tam inſignis, quem multiplicis doctrinæ nomine colo & ſuſpicio, hac in re tam facili & expeditâ deliraſſe mirandum eſt,

cum

cum ipſis etiam *Ciceroni*, *Varroni* & *Quinctiliano* (nam *Agellium* ſi cum eo *comparem*, ſim injurius) iſtas veteris Grammaticæ regulas non ſemel fraudi fuiſſe videamus, ut quæ rectè, quæ perperam Latinè dicta eſſent, aut prorſus decernere non poſſent, aut ita dijudicarent, ut eos conſuetudine potius, quam ullâ ratione aut ſcientiâ, bene loqui, aut ſcribere planum fieret: cujus rei quoniam ſatis multa *Paradoxis literariis* Ep. III. IV. ſpecimina dedi, nihil me hic longiorem eſſe attinet.

Jam ex diverſo *Sanctiana* Grammatica eam facilitatem habet, quam prodigii ſimilem omnibus videri neceſſe ſit: nec enim quamvis ingenio minus poſſit, qui ordine à nobis præſcripto in diſcendo procedet, amplius trimeſtri in ea probè percipienda conſumet. Jam enim *Mercurii bilinguis* magiſterio Latinam linguam intelliget, & *Nomina* ac *Verba* per *caſus*, *numeros*, *tempora* & *perſonas* inflectere didicerit, ut vix ſex de Etymologia pagellas memoriæ mandandas habeat. Syntaxis poſtea pro quingentis amplius veteris Grammaticæ regulis, quibus *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* conſtructionem dirigi dixi, non niſi XV præſcribit, perſpicuas illas nulliusque exceptionis patientes: quas qui mediocri ſit ingenio *unâ* die ludibundus edidicerit. Accedit regularum *certitudo*, certa ſatisque explorata firmitas, cùm ratione, tùm eorum conſuetudine nixa, quos aurea Latini ſermonis ætate, quam literatiſſimè, emendatiſſiméque loqui ac ſcribere ſolitos conſtat: ut jam minus etiam in auctorum lectione verſati omnium, quæ vel legunt, vel ipſi Latinè ſcribunt, certam rationem intelligant, nec ullum adeant periculum, ne

qua

qua regularum artis hujus, ubi ſemel eas memoria comprehenderint, obliviſcantur, ex eóque alicubi læſæ Latinitatis ad Grammaticum tribunal rei agantur. Quod quidem quantivis momenti commodum cùm omnibus, tùm vel præcipuè Theologiæ ac Philoſophiæ ſtudioſis videri debet. His enim de plano polliceri poſſum, eos cognitis noſtræ artis præceptis uno, ut prædixi, trimeſtri tantum profecturos, ut etſi parem dictionis puritatem, cultumque non afferant (nam ea res aut totam hominis ætatem, aut tale ſaltem ſubſidium requirit, quale in *Commentariis linguæ Latinæ* jam olim præparamus) non minus tamen Grammaticè præceptisque congruenter ſcribere queant, quam illi, qui omne vitæ tempus in Latinorum auctorum lectione ſcribendique exercitatione conſumunt. Hunc quidem certè artis noſtræ fructum huic ætati ſententia ſua non dubiè deſpondebat *Scipio Paſchalius Caſalenſis Epiſcopus*, vir Hebraicè & Græcè non mediocriter, Latinè verò præcipuè doctus & cum primis *Italiæ* luminibus numerandus, qui quoad vixit, mihi gratiam habere numquam deſtitit, quod opera mea ſe à timore illo vindicaſſem, quo prius manum ſibi, quoties ſcribere Latinè aggreſſus erat, contremiſcere ſenſiſſet. *Romæ* autem is, quem dixi, omnis ſapientiæ & eruditionis princeps *Virginius Cæſarinus* ὁ μακαρίτης tanto gaudio efferebatur ex eadem arte noſtra ſecum communicata, ut propemodum eam vulgari à me nollet, quod ſe non alia magis re, quam cauſarum linguæ Latinæ tot ſæculis, vel dicam perpetuò ignoratarum ſcientiâ à literatorum turba ſecerni longéque cæteris anteire judicaret, quod Achaten ejus *Johannem Ciampolum*, virum cujuſ-

cumque

cumque prædicatione majorem, adhuc ſatis meminiſſe libenterque teſtaturum confido. In eadem urbe, rerum domina familiariſſimè uſus fui *Guilelmô Setoniô*, nobili Scoto, Juris Divini & humani, tum Philoſophiæ & Sacrarum ac profanarum antiquitatum conſultiſſimo, Græcisque ac Latinis literis perpolito. Is ingentis pretii theſauro ſe à me donatum arbitrabatur, poſtquam ei multis precibus à me contendenti, ut artis hujus cum maximè naſcentis, ac necdum ſatis exactæ copiam deſcribendi facerem, aſſenſi. Negabat etiam vereri ſe; ne quiſquam quantocunque cum ingenio aut literis tam parum humanus inveniatur, quin mihi maximo ſe devinctum beneficio agnoſcat pro tam luculenta face, quam omnibus abditiſſima quæque Latinitatis myſteria penitius perſpicere aventibus præluceam. Nec alia *Mantuæ* eſt ſententia viri cum genere, tum libris Latino & Hetruſco ſermone ſumma cum doctiſſimi cujuſque gratulatione editis, præterea rerum atque hominum uſu domi militiæq; parto illuſtriſſimi *Balduini, de Monte Simoncelli*: ſicut nec ejus, quem ibidem non minus vitæ innocentia commendat, quam Eccleſiaſtica dignitas exornat, *Antonii Salmatiæ*, ſummi Theologi, nec eorum, qui Græcarum & Latinarum literarum laude hodiè florent, cuiquam ſecundi. Jam *Mediolani* nota eſt *Ludovici Septalii*, viri priſca cum fide, tum nobilitate præcellentis, non Medicinæ tantum & Philoſophiæ Peripateticæ, in quibus planè regnat, ſed & humaniorum literarum ſcientiâ: nec etiam ſua *Joſephum Paulum Meronum* modeſtia uſque eo notitiæ hominum ſubducit, quin optimum quemque ac doctiſſimum ſuæ pietatis, ſapientiæ, eloquentiæ & interioris lite-

literaturæ conſcium, approbatorem teſtemque habeat. Uterque autem iis præconiis artem hanc noſtram diligenter à ſe inſpectam quotidie proſequitur, tantôque ejus cognoſcendi deſideriô omnes inflammat, ut multos non mediocriter editionis ejus torqueat expectatio, eisque ego non niſi ſerò ſatisfacturus videar. Quid? quod ipſius Pontificis Maximi URBANI VIII. judicium & optatum arti noſtræ ſucceſſum, nec dubiam ejus experimentum capturis utilitatem deſpondet. Is enim cum adhuc Cardinalis annis ſuperioribus in rus ſuburbanum rebus prolatis conceſſiſſet, inibique per otium Syntagma meum *de Stili Hiſtorici virtutibus* * diligentiſſimè translegiſſet, non modò cauſam ſe nactum cenſuit, cur ſibi & ſuis de amicitiâ meâ gratularetur, ſed etiam cur magnum Latinis literis lumen opera mea allatum iri Princeps Græcè ac Latinè † minime indoctus conſideret. Itaque cum *Româ* nuper diſceſſurus, vale poſtremum ei dicerem, & de hac arte mea percunctanti diſtinctè rem omnem explicarem, magnopere ſe aliis gratulari oſtendit, quibus poſthac tantô cum temporis ac laboris compendiô literas diſcere liceret, quas ſibi præſertimque Græcas, quibus jam magnô natu dediſſet operam, ingenti ſtudio ac labore conſtitiſſe recordaretur. Et quoniam Eccleſiæ ac Reipub. Chriſtianæ plurimum in omnem partem intereſſe judicabat, me *Commentarios de linguâ Latinâ*, tam olim à me cœptos ad umbilicum adducere, ne mihi aliena improbitas, injuſto quæſtui ſemper inhians, debitum ſperatumque ex multis lucubrationibus meis fructum interciperet, quo me ad operis vaſti laborioſique impenſas uti eſt æquius, denunciatô anathemate ſancire ei viſum eſt, ne quis quicquam ex officinâ meâ profectum, non modò typis, niſi bonâ cum gratiâ meâ deſcribere, ſed nec ab alio ſine veniâ meâ deſcriptû væno exponere animum inducat. Hoc amplius autem, ut in eandem rem Cæſaris Auguſti, aliorumq; Regum & Principum diplomatis mihi caveretur, impendiô añiſus eſt.

Hæc ergo ſunt, quorum cauſâ meritò mihi futurum pollicear, ut qui ratione utuntur *Sanctianam* hanc Grammaticam, velut à ſummô Philoſophô primum inventam, tantô cum virorum clariſſimorum plauſu & acclamatione à me perpolitam, *Cloacinæ*

* *Hic expuncti ſunt fide Scavenii quinque verſus: qui in aliis editionibus ita apparent:* una cum lectiſſimo nec vulgariter Græcis & Latinis literis exculto juvene *Franciſco Barberino* fratris filio (quem hodie non tem ſanguinis commendatione, quam virtutum ejus merito purpuratum videmus.) [*Pro* minime indoctus *legebatur* pariter doctus.

illi

illi poſthabere nolint. Cæterum, ut quô ea ordine ac modò diſci debeat nemini poſſit eſſe dubium, de Magiſtri prius, qui eam præcipere cupiet, tum de Diſcipuli officiô, quæ mea ſit ſententia, diſtinctè libet exponere.

MAGISTRI OFFICIUM.

I. Ipſe omnium primum diſcet *XII* illas *Maximas* regulas totius Syntaxis Latinæ fundamentum continentes, una cum earum interpretatione, quam in Añotationibus ad Synt. *pag.* 176. ſeqq. inveniet.

II. Regulas omnes de *Nominum. Verborum* & *Participiorum* Syntaxi cum *Maximis* illis componet, tam *falſas*, quam *veras*, ut cauſas veritatis & falſitatis ſingularum probè intelligat.

III. Leget, quæ ad Etymologiam pertinent unà cum Añotationib*.

IV. Conſulet *Paradoxa* noſtra, ubi de multis accuratius diſputatum inveniet. Sed omnia quæ ad rem pertinent, præcipuéque auctorum exempla, *Minerva* noſtra repræſentabit.

DISCIPULI OFFICIUM.

I. Diſcet partem generalem Grammaticæ, tum ea, quæ de *Nomine, Verbô, Participiô, Præpoſitione* & *Conjunctione* traduntur: quæ cùm paucas pagellas impleant, minimè difficulter memoriæ mandabit. Quæ de *Adverbiis* traduntur, ſatis erit ſæpius legiſſe.

II. Diſcet verſus *Sanctii* de *Genere nominum*, deque *Declinationibus*, ut & probè eos intelligat & memoria contineat.

III. Ediſcet *XII* illas *Maximas*, quæ Syntaxis fundament. ſunt.

IV. Ediſcet omnes regulas de verá *Concordiá* & *Rectione Nominum*, *Verborum* & *Præpoſitionum*, quæ omnino ſunt quindecim, ſic tamen ut pleraque in duodecim illis *Maximis* contineantur. Regulas de falſá *Rectione* aut *Concordiá*, ut memoriæ mandet, nihil neceſſe eſt, modò ſæpius eas relegat, cauſamque falſitatis rectè intelligat. Quot de *Conjunctionum* & *Adverbiorum Syntaxi* præcepta ſunt, non tam Regulæ ſunt, quam exemplorum obſervationes, quas ſæpius legiſſe ſatis erit.

V. Ediſcet *Definitiones Figurarum*, cum unô alterôque exemplô. *Ellipſeos* tamen genera ſatis erit ſi Magiſtrô diligenter explanante probè intelligat. Si quis tamen ea quoque memoriæ mandare velit, tantô majus operæ fecerit pretium.

VI. Ediſcet *Alvari* verſus de *Verborum Præteritis* & *Supinis*.

VII. Ediſcet ejuſdem verſus de *ſyllabarum quantitate*.

Mediolani Calend. Febr. A. M DC XXVIII.

INSTI.

INSTITUTIONES GRAMMATICÆ LATINÆ.

Quid eſt Grammatica ?

Eſt ars rectè loquendi. *

Quis eſt finis Gramaticæ, cujus cauſâ diſcitur ?

Oratio congruens, id eſt, cujus nulla pars ſit, quæ præceptis artis non congruat.

Circa quid verſatur ars Grammatica ?

Circa partes orationis.

Quotuplices ſeu quot generum ſunt partes orationis ?

Duplices: Aliæ primæ, ut *Literæ*: aliæ ex primis ortæ, ut *Syllabæ* & *Voces* ſeu *vocabula*, quæ vulgo malè vocantur *Dictiones*. †

---

* *Ars rectè loquendi*] intellige hæc de *Grammatica Methodica: Grammaticam enim Exegeticam* vocabant, quæ in auctorum intellectu & enarratione conſiſtebat. *Vid. Wovver. Polymath.* c. VIII. Sed credo improprie dici *grammaticam Exegeticam*: quia grammaticus mathematicum proplema enarrat ex Matheſi, Philoſophicam theſin ex philoſophia, & neutiquam ope *grammaticæ*, licet ad *grammaticum* hæ ſcientiæ requirerentur. *Herz.*

† *Dictiones*] optimis enim auctoribus *dictio* eſt *oratio* vel *dicendi genus*, obſervante Voſſ. Lib. 1. de Vit. Serm. c. 31. *Herz.*

Quid eſt Litera?

Eſt individui * ſoni comprehenſio.

Quotuplex eſt Litera?

Duplex: Alia *Vocalis*, alia *Conſona* vel *Conſonans.*

Quid eſt Vocalis?

Eſt litera, quæ per ſe ſyllabam efficit.

Quot generum ſunt Vocales?

Duorum: Aliæ ſunt *Simplices*, aliæ *Compoſitæ.*

Quæ ſunt Vocales ſimplices?

A, e, i, o, u, & Græca y.

Quot generum ſunt Vocales compoſitæ?

Duorum: Aliæ ſunt *Diphthongi*, compoſitæ ex duabus ſimplicibus vocalibus: Aliæ *Triphthongi*, compoſitæ ex tribus.

Quot ſunt Diphthongi? †

Viginti duæ. *Ae, ai, ao, au: Ea, ei, eo, eu: Ja, je, ji, jo, ju: Oa, oe, oi, ou: Va, ve, vi, vo, vu.* Ex his quatuor magis cognitæ ſunt, *Ae, oe, au, eu.*

Quot ſunt Triphthongi?

Octo. *Vae, vai, vau, vea, vei, vie, voa*, & *voi.*

Quid eſt Conſonans?

Eſt litera, quæ ſine vocali ſyllabam non efficit.

---

* *Individui*] Vocabulum ex multis literis conſtans eſt *dividuum*, ſed *unica* litera *dividi* non poteſt, quia eſt *minima* orationis pars. *Herz.*

† *Diphthongi*] Circa quaſdam *Voſſio* placuit, lites movere noſtro Scioppio. Sic EA & EO *duæ ipſi ſunt Syllabæ: In verſu vero prior vocalis a ſequente ſyllaba abſorbetur: vel ſi audiatur, ſyllabam ſuperiorem conſtituit, ſed ita raptim enunciandam, ut nec ſemiſſem habeat temporis, atque nulla ejus ratio in verſu habeatur.* Ariſt. Lib. II. c. 3. Sed conf. quæ Scioppius infra in Appendice Orthopœiæ de Diphthongorum pronunciatione diſſerit. Nolo prolixus eſſe in re, quæ ineptam ſolicitudinem arguere poſſet. *Herz.*

Quotu-

Quotuplex eſt Conſonans ?

Duplex. Alia *ſimplex*, alia *compoſita.*

Quot ſunt conſonantes ſimplices ?

Quatuordecim. *B, c, d, f, g, h, l, m, n, p, q, r, ſ, t.*

Quot generum ſunt conſonantes ſimplices?

Duorum. Aliæ ſunt *Semivocales* eædemque *Liquidæ*, ut *L, m, n, r, s.* Aliæ *Mutæ*, ut *B, c, d, f, g, h, p, q, t.*

Quot ſunt conſonantes compoſitæ ?

Quinque, quarum tres apud Latinos propriam figuram, quâ ſcribantur, non habent, ut *CH. PH,* & *TH.* duæ verò ſuis characteribus depinguntur, ut *X.* & *Z.* Sed etiam iſtis priſci carebant & poſteriores carere poterant, cum *X,* ſit *CS,* vel *GS, Z,* ſit *DS.* Vide infra ſuo loce de Orthopœia.

Quid eſt Syllaba ?

Eſt integri ſoni comprehenſio, ut *Mons, nox, flos.*

Quotuplex eſt Syllaba ?

Triplex. Alia *Brevis*, quæ unum tempus conſumit: Alia *Longa*, quæ duo tempora conſumit, ac ſi eadem vocalis bis pronunciaretur, ut in *Felix*, quod pronunciatur & antiquitus ſcribebatur *Feelix* : Alia *Anceps*, cujus pronunciatio indifferenter uno, aut duobus temporibus abſolvitur, ut media in *Steterunt, Tenebræ.*

Quid eſt Vocabulum ?

Quo unumquodque vocatur. Aliter dicitur *Vox.*

Quæ ſunt quæ voci accidunt.

Accentus, Figura & Species.

Quid eſt Accentus?

Eſt modulatio vocis eam in pronunciando vel attollens, vel deprimens.

Quæ ſunt Regulæ Accentûs?

„ Vox ipſa accentum in ſeſe monoſyllaba ponit. a: res: mos.

„ Exacuit ſedem diſſyllabon omne priorem. Patris: moris.

„ Ex tribus extollit primam penultima curta. graminis; moribus.

„ Extollit ſe ipſam quando eſt penultima longa. Paternus moratus.

Quid ſignificat Figura?

Sit ne vox ſimplex, an compoſita, * ut *Juſtus*, eſt vox ſimplex: *Injuſtus*, eſt vox compoſita ex *in* & *Juſtus*.

Quid ſignificat Species?

Sit ne vox prima, an aliunde flexa, ſive, ſit ne primitiva, an derivativa, ut *Pater* eſt vox primitiva, *paternus* & *patrius*, ſunt voces derivativæ. *Sanctus* eſt vox primitiva, *ſanctior*, *ſanctiſſimus*, *ſanctitas*, *ſanctimonia* & *ſanctè*, ſunt voces derivativæ.

Quot ſunt genera vocum?

Duo. Aliæ enim voces ſunt participes numeri, aliæ expertes numeri.

Quid eſt Numerus?

Eſt differentia vocis ſecundum unitatem aut multitudinem.

Quotuplex eſt Numerus?

Duplex. *Singularis*, qui unum ſignificat, ut *Homo vivit*. *Pluralis*, qui plura ſignificat, ut *Homines vivunt*.

---

* *Compoſita*,) Obiter nota, quod ex uſu puer felicius aſſueſieri poſſit, quomodo partes vocabulum componentes, locari debeant, ex quot etiam partibus vocabulum fiat compoſitum; Quapropter prolixum Quinctiliani locum, quibus lib. 1. inſtit. orat. caput 5. claudit, exſcribere nolo. *Herx.*

Quot

Quot ſunt voces numeri participes?

Tres, *Nomen, Verbum,* & *Participium.*

Quot ſunt voces numeri expertes?

Quatuor. *Præpoſitio, Adverbium, Conjunctio,* & *Interjectio*: Quæ quatuor communi nomine vocantur, *Particulæ.*

Quot ſunt Inſtrumenta artis Grammaticæ?

Quatuor. *Orthopœia,* ſivè regulæ de recta literarum pronunciatione. *Proſodia,* ſivè regulæ de ſyllabarum quantitate. *Etymologia,* ſivè regulæ de vocum ſingularum accidentibus & partibus, ut de nominum generibus & declinationibus, de verborum conjugationibus, &c. *Syntaxis,* ſivè regulæ de vocum debita inter ipſas compoſitione.

ETYMOLOGIA.

De Nomine.

Quid eſt Nomen?

Eſt vox particeps numeri caſualis cum genere, id eſt, quæ numerum, caſum & genus, aut ſaltem terminationem generi quadrantem habet.

Quid eſt [1] *Caſus?*

Eſt ſpecialis differentia numeri nominalis.

1 *Caſus eſt ſpecialis differentia numeri nominalis.*] Ita Sanctio poſt alios definire viſum eſt, quem in plerìſque ſequimur, velut primum & unicum artis hujus magiſtrum. *Specialis* (*ait* ille) *differentia dicitur illa, quæ cuique parti propria ac pecularis eſt.* Jam verò numerus alius nominis eſt, alius verbi. Hinc ea, quæ ſub eodem numero nominali inter ſe differunt, *Caſus* vocantur, ſicut *Perſonæ,* quæ inter ſe ſub eodem verbali numerô diſcrepant. *Caſus* autem à *cadendô* dicitur, quod aliter atque aliter deſinat ſivè cadat,

Quot ſunt Caſus ?

Sex. *Nominativus, Genitivus, Dativus; Accuſativus, Vocativus,* & *Ablativus.*

Quid eſt [1] *Genus ?*

Eſt differentia nominis ſecundum ſexus notam.

Quot ſunt Genera ?

[2] Tria. *Maſculinum,* cujus nota eſt *hic,* ut *Hic dominus. Fœmininum,* cujus nota eſt *hæc,* ut *Hæc menſa.* Neutrum, cujus nota eſt *hoc,* ut *Hoc templum.*

---

quod quidem in pleriſque verum eſt: Nam pauca nomina ſunt monoptωta, quæ unum modò caſum ſeu terminationem habent, ut *Genu.* Neutra etiam tribus tantum caſibus variantur, ut *Templum, templi, templo. Opus, operis, operi.* Dativi etiam & ablativi omnes antiquitus tam apud Latinos, quam apud Græcos ſimiliter cadebant, & hodie quoque in plurali numerô eôdem fine terminantur. Etſi autem caſus à terminatione nomen habet, numerus tamen caſuum à ſignificatione, non à terminatione pendet, adeoque ſex omnino in omnibus linguis caſus ſunt, velut *Minerva* noſtra *Sanctiana* demonſtrat. *Sciopp.*

1 *Genus eſt differentia nominis ſecundum ſexûs notam.*] Nomina ſexum non habent, adeoque Grammaticus ea non ſexu, ſed notâ ſexus diſtinguit. Nota verò ſexus maſculini eſt *hic,* fæminini *hæc,* neutri *hoc.* Itaque nomen pueri *Pægnium,* & meretricis *Glycerium,* ſunt neutri generis, non quia ſexu neutrum ſint, ſed quia notâ neutri generis afficiuntur propter terminationem: Nam per terminationis regulam nomina in *um* exeuntia ſunt neutri generis. *Sciopp.*

2. *Tria ſunt Genera.*] Fugit ratio Grammaticos, cum quædam nomina *Communis* generis, alia *Omnis* generis fecerunt, ut *hic* & *hæc homo: hic, hæc* & *hoc felix.* Nec enim Latinè dicitur, *hæc homo:* neque ulli nomini adjectivo ſexus nota præponitur, propterea quod adjectiva genus non habeant, ſed tantum terminationem accommodabilem, ſivè uni modò generi, ut *Bonus, bona, bonum:* ſivè duobus, ut *Fortis, forte:* ſivè tribus ut *Par, oriens, felix.* Itaque cum legis, *hic felix,* nota ſexus non pertinet ad no-

Quot ſunt Declinationes Nominum?

Quinque: Nam eſt vel *prima*, cujus genitivus ſingularis deſinit in *æ*, ut *Menſa, menſæ*: vel *ſecunda*, cujus genitivus ſingularis exit in *i*, ut *Dominus, domini*: vel *tertia*, quæ facit genitivum ſingularem in *is*, ut *Sermo, ſermonis*: vel *quarta*, cujus genitivus ſingularis terminatur in *ûs*, ut *Senſus, ſenſûs*: vel *quin-*

men adjectivum, ſed ad ſubſtantivum, *homo*, quod per figuram *Ellipſin* ſuppreſſum eſt & ſubaudiri debet. Similiter cum audis, *hæc homo*, ſubaudis aliud ſubſtantivum, nempe *fæmina*, ad quam illa ſexûs nota pertinet, quæ Elliptica Syntaxis erit, ſi dicas: *Helena fuit homo pulcherrima*; alia tamen res eſt in illo Sulpicii ad Cic. de Tulliolâ. *Quoniam homo nata erat.* Ibi enim plena Syntaxis eſt. *Tulliola nata homo.* Sicut Juſt. l. 1. *Semiramis credita eſt puer.* Liv. 28. *Porcus natus erat fæmina.* Atque hoc ipſum in omnibus illis valet nominibus ſubſtantivis, quæ *Epicœna* dicuntur, id eſt, quæ ſub unâ terminatione utrumque ſexum, ſed alterutrum præcipuè ſignificant, quorum alia maſculina ſunt, ut *Homo, latro, vates, miles, agricola, cuſtos, dux, elephantus, leo, bubo, milvius, mus, ſus, grus, piſcis, lupus, bos, porcus, anguis*, &c. alia fœminina, ut *Balæna, aquila, vulpes, talpa, dama, muſca, hirundo, hirudo, teſtudo, cornix, perdix, ovis, virgo.* Epicœna quoque maſculina ſunt nonnulla nomina verbalia in *tor* deſinentia, ut *Pictor, auctor, auditor, ſcriptor*: alia Epicœna non ſunt, cum eorum fæminina in *trix* exſtent, ut *Victor, ultor, altor, genitor. Victrix, ultrix, altrix, genitrix*: quorum etiam nonnulla in plurali neutrius generis terminationem invenêre, ut *Victores, victrices, victricia: Ultores, ultrices, ultricia.* In Epicœnis verò ſubſtantiva nomina *mas* vel *fœmina* ſubaudiuntur, ut ſi dicas: *Penthesilea olim ſtrenua miles erat*, pro, *ſtrenua fæmina miles erat. Hortenſia fuit civis diſertiſſima*, pro, *civis fæmina diſertiſſima. Graviſſima in filium teſtis eſt mater ſua*, pro, *graviſſima teſtis fæmina. Elephantus gravida*, ſubaudi, *fæmina.* Vide in Syntaxi figuratâ *Ellipſin*. Latinè ſecundum regulam dices: *Hæc mulier eſt miles ſtrenuus, bonus vates, idoneus auctor audendi. Vinum eſt dux peſſimus. Aurum repudiatum eſt abſtinentiæ teſtis optimus.* Sciopp*ius.*

ta, cujus genitivus ſingularis exit in *ëi*, ut *Dies, diëi*.

Quot modis dividuntur Nomina?

Duobus: Ratione *generis* & *ſpeciëi*.

Quotuplex eſt nomen ratione generis?

Duplex: *Subſtantivum* & *Adjectivum*.

Quid eſt nomen Subſtantivum?

Quod cum uno genere declinatur, ut *Pater, mater*.

Quotuplex eſt nomen Subſtantivum?

Duplex: ***Proprium***, quod uni ſoli rei, perſonæve convenit, ut ***Cicero, Roma, Tiberis***, Ego, Tu, Sui. * Et ***Commune*** ſive ***Appellativum***, quod multis convenit, ut ***Homo, urbs, flumen***.

Quid eſt nomen Adjectivum?

Quod nullum *genus habet*, † ſed tantum generibus tribus quadrat, vel *ſub uno fine*, ** ut ***Felix, par, oriens***: vel ſub duobus, ut *fortis* & *forte*: vel ſub tribus, ut *Bonus, bona, bonum*. Italicè & Hiſpanicè ferè ſemper ſignificat *coſa*, Gallicè *choſe*, Germanicè **Ding**.

---

* *Ego, Tu, Sui.*] Quæ igitur vocabula alii grammatici *Pronomina* vocant, hæc Scioppius præeunte Sanctio annumerat ipſis *nominibus*. Nec, ſi res accuratius examinabitur, magna differentia inter Nomina & hæc *tria* Pronomina intercedet. *Subſtantivum* enim *nomen perſonam denotat*: *Pronomina* vero *ſuppreſſo nomine*, quo perſona denotatur alias, *perſonam monſtrant*. *Herz.*

† *Nullum genus habet.*] Genus enim *proprie* cencedendum eſt Subſtantivis, in quibus ſexus differentia conſpicitur. *Trajanus*; *Plotina*. Et *improprie* genus tribuitur ſubſtantivis, quæ notam habent, quam aut maſculino aut feminino addere ſolent. Ut: *fructus*: *Scala*, adiectivis vero per ſe genus non ineſt, nota vero generis alicujus additur adiectivo, invento genere ſubſtantivi. *Herz.*

** *Fine.*] H. e. terminatione. *Herz.*

Quotu-

Quotuplex eſt nomen Adjectivum?

Duplex: *Abſolutum,* quod ad aliud non refertur: & *Relativum,* quod ad antecedens nomen refertur.

Quotuplex eſt nomen Relativum?

Duplex: Aliud *Generale,* quod ad antecedens ſic refertur, ut in ſe ipſum non reflectatur, ut *Qui, hic, is, ille, ipſe, iſte, qualis, quantus, quotus.* Aliud *Speciale,* quod *Reciprocum* dicitur, & in ſe ipſum reflectitur, ut *ſuus, ſua, ſuum;* nam *ſui* & *ſibi* & *ſe* ſunt ſubſtantiva.

Quotuplex eſt nomen ratione ſpeciëi?

Duplex: *Primitivum,* ſeu primæ poſitionis, quod ipſum aliunde non formatur, ut *Beatus.* Et *Derivativum,* quod ab alio nomine habet originem, ut *Beatitas, beatulus, beatior, beatiſſimus.*

Quot ſunt genera nominum Derivativorum?

Sunt quidem plura, ſed hæc quinque præcipua, *Poſſeſſiva, Deminuta, Comparata, Superlata,* & *Verbalia.*

Quid eſt nomen Poſſeſſivum?

Quod idem ſignificat, quod genitivus unde derivatur, ut *Paternus, meus, tuus, ſuus:* nam *Paternus amor* ſignificat idem quod *Patris amor.*

Quid eſt nomen Deminutum ſeu Deminutivum?

Quod minus ſignificat, quam ſuum primigenium, cujus ſemper genus & ſignificationem ſervat, ut [1] à *fune, funiculus;* à *rege, regulus;* à *piſtrina, piſtrilla.*

1 *A fune funiculus.*] Apud Lucretium quidem legitur: *Aurea de cœlo demiſit funis in arva.* Et lectionem Agellius & Nonius agnoſcunt. Sed cum Quintilianus perſpicuè affirmet. ex *funiculus* certò conſtare de maſculinô genere *funis,* facile mihi perſuadeo poëtam ſcripſiſſe *Aureu',* unde poſtea effectum *Aurea.* *Scioppius.*

Quid eſt nomen* [1] *Comparatum ſeu Comparativum?

Quod fit à poſitivo, id eſt, nomine adjectivo, addita ſyllaba *or*, ad primum caſum in *i*, ut à *Doctus, docti, doctior*, & ſignificat idem, quod poſitivum, addita voce *magis*: nam *Doctior* eſt *magis doctus. Prudentior* eſt *magis prudens.*

1 *Comparatum, quod fit à nomine adjectivo.*] Qualia ſuſcipiunt magis & minus, ſubſtantiæ non item, ait Ariſtoteles ſeu quiſquis auctor eſt Categoriarum. Non ergo à nominibus ſubſtantivis comparativa derivari poſſunt. *Senex, juvenis, adoleſcens, infans*, adjectiva ſunt, adeoque magis ſuſcipiunt, ut dicatur *Senior, juvenior* ſeu *junior, adoleſcentior, infantior*. A *penus*, Plautus finxit *penior*, quoniam *penus* ei adjectivum eſt, pro, *aſtutus*: quô exemplô dices *Neronior*, ut *Nero* pro adjectivô *crudelis* ſumatur. Nec à verbis (ait Sanctius) poſſunt creari comparativa, quia verbum eſt veluti forma orationis, nec recipit comparationem, niſi additô adverbiô, ut, *Currit, magis currit. Potior* igitur & *deterior* non ſunt derivata à verbis *potior* & *detero*, ſed à nominibus *potis* & *deter*. Nec etiam à particulis comparata formantur. *Citer, exter, ſuper, infer, ulter, ſæpus, propus*, apud priſcos in uſu erant. Inde formata, *Citerior, exterior, ſuperior, inferior, ulterior, ſæpior* & *ſæpius* ac *ſæpiſſimus, propior*. Falſum eſt, quod ajunt Grammatici, non poſſe formari comparativa à nominibus vocalem ante *is*, vel *us* habentibus. Bonos enim auctores habent *Tenuior* & *tenuiſſimus: aſſiduior, aſſiduiſſimus: ſtrenuior, ſtrenuiſſimus: exiguior, exiguiſſimus: egregior, egregiiſſimus: arduior, arduiſſimus: perpetuior, perpetuiſſimus: induſtrior, innoxior. Scioppius.*

Sic Cicero pro L. Muræna: *aſſiduitas tenuiorum:* id pro Cæcinna, *tenuiſſimarum rerum iura.* Varro lib. II. *de re ruſtica.* c. 9. fin. *ita enim ſunt aſſiduiores.* Cicero. Bruto. *aſſiduiſſime mecum fuit.* Plaut. Epidic. Act. III. Sc. 4. v. 10. *Strenuiori pugnas prædicare.* Tacit. l. IV. Hiſt. c. 69. *Streuiſſimi cujuſque periculo.* Ovidius. Ep. Heroid. 14. *pars exiguiſſima.* De reliquis, cui Priſciani & labantis ævi ſcriptorum auctoritas ſatis eſt, conferat Voſſium lib. II. Anal. c. 27. *Herz.*

Quid

Quid eſt nomen Superlatum ſeu Superlativum ?

Quod fit à poſitivo ſeu nomine adjectivo addita *ſſimus* ad primum ejus caſum in *i*, ut à *Doctus, docti, doctiſſimus*, à *Prudens, prudentis, prudenti, prudentiſſimus*, & ſignificat idem quod poſitivum cum *valde*: nam Doctiſſimus ſignificat *valde doctus*. Quædam tamen Superlativa in *llimus, rimus, timus*, aliterque exeunt, ut ab *Exterus* fit *extimus* & *extremus*: à *Superus, ſummus* & *ſupremus*; à *Poſterus, poſtumus*, ſive *poſtimus* & *poſtremus*.

Hæc tria dant llimus, *ſimilis, faciliſque, humiliſque.*
Cum rectus ſit in *ER*, ternus gradus in Rimus exit:
Ut *veter* & *deter*, queis [1] *matur* jungito priſcum.
Sex Timus accipiunt, *dexter, citer* atque *ſiniſter*,
Interus atque *ulter, extremus* & *extimus, exter*,
Inferus infimum habet, *ſuperus* cum *poſterus* Emus.

Dic alia Comparativa & Superlativa Anomala.

Bonus, melior, optimus.
Malus, pejor, peſſimus.
Magnus, major, maximus.
Parvus, minor, minimus.
Multum, plus, plurimum.
Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus.
Beneficus, beneficentior, beneficentiſſimus.
Benevolus, benevolentior, benevolentiſſimus.

1 *Matur*] *Maturrimus* eſt Cæſaris, bell. gallic. l. 33. Ciceronis & Collumellæ *maturiſſimus*. Plautus Trinum. Act. IV. Sc. 2. v. 146. ab *ipſe* finxit *ipſiſſimus*, à *patruô, patruiſſimus*. Seneca ab *imbecillis, imbecillimus* Benefic. IV. c. 18. & *imbecilliſſimus*, Ep. 85. *Infandiſſimum* dixit Varius in Thyeſte. *Scioppius*.

Pris,

quam imperare, pro, *magis paratus ſervituti, quam imperio. Non tanti emo pœnitere*, pro, *pœnitentiam. Ibo videre*, pro, *ad videre*, ſive *ad viſionem. Dignus legi*, pro, *lectu* vel *lectione. Dignus amari*, pro, *amore.* Tibul *Cauſa perire*, pro, *interitûs*. Plaut. Aul. a 2. ſ. 5. *Ne operam perdas poſcere*, i. e. *in poſcendô.*

Quotuplex eſt verbum ratione ſignificati?

[1] Triplex: *Subſtantivum*, quod ſubſtantiam ſive

---

1 *Triplex eſt verbum ratione ſignificati.*] Neutra verba (ait Sanctius) nullô pactô eſſe poſſunt, quia teſte Ariſtotele, omnis motus, actio aut paſſio, nihil medium eſt. Communia verba, id eſt, ſimul activa & paſſiva, fuerunt multa ante Ciceronis tempora, poſtea verò depoſuerunt paſſivam ſignificationem, unde dicta ſunt *Deponentia.* Sed mera ſunt activa: quid enim differant, *Proſequor te honore, & afficio te honore. Sciopp.*

Hic tantum adducam verba pro neutris habita, quorum tamen paſſiva etiam inveniuntur:

Accedo. Paſſivum a ſe formatum habet apud Ciceronem: *Non Poſſunt accedi.* Tuſc. qu. lib. II. p. m. 183. a.

Adeo. Cic. *pericula adeuntur in prœliis.* Tuſc. qu. II. 187. b.

Anhelare. Cic. *verba anhelata.* Orat. III. c. 11.

Audeo. Vellejus Paterc. *omnibus audendis paratiſſimus.* lib. II. 56.

Caveo. Cicero: *cetera cavebuntur* ad Attic. Lib. X. ep. 16.

Certo. Ovidius: *Certata lite Ambracia.* Metam. XIII. v. 714.

Ceſſo. Ovidius: *Larga meſſis ceſſatis in arvis.* Faſt. IV. v. 617.

Clamo. Propertius: Nec tibi clamatæ ſomnus acerbus erit. lib. II. Eleg. 19.

Decurro. Plautus: *decurſo in ſpatio.* Mercat. Act. III. ſc. 2. v. 4.

Deſpero. Quinctialianus: *Turpiter deſperatur, quidquid fieri poteſt.* Inſtit. Orat. lib. I. c. 10.

Diſputo. Cicero: *Ut actum diſputatumque eſt.* Tuſc. quæſt. II. p. 176. b.

Dormio. Catullus. *Nox eſt perpetua una dormienda.* Epigr. V.

Eo. Cicero. *Quum iri maxime debuit.* lib. II. ep. ad Attic.

ſubſiſten-

ſubſiſtentiam ſignificat, ut *Sum, fio,* & priſcum *fuo.* *Activum*, quod actionem ſignificat, ut *Vivo, amo,*

Flo. Ovidius: *Furioſaqne tibia flatur.* Faſt. IV. v. 343.
Gemo. Cicero. *Hic ſtatus; qui una voce omnium gemitur.* lib. II. ep. 18. ad Attic.
Ignoſco. Ovidius. *Vitioque ignoſcitur omni.* lib. I. art. amat. v. 249.
Invideo. Horatius. *Si poſſum invideor.* Art. poet. v. 56.
Laboro. Virgilius: *Arte laboratæ veſtes.* Aen. I. v. 639.
Nato. Ovidius: *quæ multo piſce natentur aquæ.* Art. amat. I. v. 48.
Placeo. Terentius: *Hæc ubi ſunt cognitæ, placitæ ſunt. Hecyr. Prol.*
Propero. Juvenal. *Hæc varie properantur.* Satyr. III. v. 263.
Redundo. Ovidius. *Redundatæ aquæ.* Triſt. III. El. 10. v. 52.
Roro. Ovidius. *Mollis tellus rorarata pruina.* Faſt. III. v. 357.
Salto. Ovidius. *Et mea ſunt ſaltata carmina.* Triſt. II. ad fin.
Sitio. Ovidius: *Quo plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ.* Faſt. I. v. 215.
Triumpho. Horatius. *Triumphatis Medis.* Carm. lib. III. Od. 5.
Vigilo. Propertius. *Nox vigilanda.* lib. III. carm. 19.

Ex ſic dictis Deponentibus multa adhuc ſuperſunt, quæ præter activam ſignificationem etiam interdum paſſive uſurpantur, ex quo apparet, vere hæc verba fuiſſe olim paſſiva, depoſuiſſe. Sic.

Abominor. Horatius: *Parentibus abominatus Hannibal.* Epod. Od. 16.
Adipiſcor. Plautus: *Non ætate rerum, ingenio adipiſcitur ſapientia.* Trinum. Act. II. ſc. 2. v. 88.
Comitor. Virgilius: *Graditur comitatus Achate.* Aen. I. v. 312.
Deteſtor. Horatius: *Bella matribus deteſtata,* Odar. I. 1.
Meditor. Terentius. *Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda.* Phorm. Act. II. ſc. 1.
Metor. Horatius: *Metato in agello.* lib. II. ſat. 2. v. 114.
Obliviſcor. Virgilius: *Oblita carmina.* Ecl. IX. v. 53.
Paciſcor. Tacitus. *Silani filia pacta erat.* Annal. II. c. 43. n. 3.
Sector. Varro. *Vellet ſe a cane ſectari.* Re. Ruſt. lib. II. c. 9.

Plura exempla præcipue in participiis dabit diligens lectio, conferri poteſt Voſſius de Analog. lib. III. c. 6. *Herx.*

curro,

curro, conſolor, amplector: nam iſta in *Or*, depoſuerunt paſſivam ſignificationem, ex eôque *Activa depo- nentia* dicuntur. *Paſſivum*, quod paſſionem ſignificat, ut *Vivitur, amatur, curritur*.

Nullumne eſt verbum Gerundum ſeu Gerundium ?

Nullum: nam *legendi* & *legendô*, quæ vulgo verba *Gerunda* dicuntur, non ſunt verba, quoniam nec tempus, nec perſonam habent, ſed ſunt participia paſſiva cum genere, caſu & numerô. Nam *legendi* eſt genitivus ſingularis neutri *legendum*: *legendo* autem eſt ablativus ſingularis neutri *legendum*, ac propterea præpoſitio ei præponi poteſt hoc modô: *In legendô fies doctus*: ubi ſubauditur verbum infinitum *legere*, quod nominis vim habet in ablativô, quaſi dictum eſſet: *In legendô lectu*, ſive *in legendâ lectione fies doctus*. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quaſi eſſet: *Tempus eſt legendi lectus* ſeu *legendæ lectionis*. *Nunc eſt legendum*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in nominativô. *Legere* autem valet idem quod *lectio*, niſi quod illud neutrum eſt, hoc fœmininum. Idem enim ſunt, *Legere jucundum eſt*, & *lectio jucunda eſt*.

Nullumne eſt verbum Supinum ?

Nullum: nam *lectum* & *lectu*, quæ vulgo *Vera ſupina* dicuntur, non ſunt verba, quoniam in iis nec perſona, nec tempus, neç numerus apparet, ſed ſunt nomina ſubſtantiva quartæ declinationis, accuſativi & ablativi vel dativi caſus, adeóque cum præpoſitione inveniuntur, ut Varro R.R.III.61. *Apes eunt paſtum*, vel *ad paſtum*, ſive *ad paſtionem*. *Redeunt paſtu*, vel *è paſtu*, ſive *à paſtione*. *Viſu mirabile*, pro *viſui*: nam

nam dativus facit *viſui* & *viſu*. Similiter autem dictum eſt, ut *Oculis mirabile. Acerbus ſenſu* & *acerbus ſenſibus.* *

* *Senſibus.*] Sic apud Lucretium lib. II. *ſenſibus bona & mala tactu.* it. Ovid. Metam. V. 499. *variat narratibus hora.* Herz.

De Verbo priuſquam pes moveatur, circa modos ad huc notandum eſt aliquid. Eſt vero *modus verbi quoad perſonam numerum & tempus per aliquam terminationem pro ratione loquentis & conſtructionis modificatio.* In multiplicandis modis ſicut veteres nimii fuerunt, ita Sanctius & cum eo Scioppius minorem quam decuit honorem modis habuerunt. Dantur vero aliæ terminationes, ſi *verbum nude indicatur*, vel quid *imperatur*, vel verbum reſpectu antecedentium particularum *ſubiungitur*, vel verbum *infinite* enuntiatur. Hinc nota iſta modorum diviſio, in *indicativum, imperativum, ſubiunctivum & infinitivum.* Herz.

DE PARTICIPIO.

Quid eſt Participium?

Eſt vox particeps numeri caſualis, tempus & conſtructionem à verbô ducens, ſive quod numerum, caſum, tempus & verbi conſtructionem habet, ut *Amans, amaturus*, omnia tempora * ſignificat in activo, ſicut *Amatus* & *amandus* in paſſivo. Dicimus enim: *Sum amans* & *amaturus. Sum amatus*, vel *amandus. Fui amans, amaturus, amatus, amandus.*

* *Omnia tempora.*] vel potius, uti exempla volunt, *omnibus verbi ſubſtantivi temporibus participia addi poſſunt:* nota tamen, quod & verbum ſubſtantivum & participium, ſi ratione temporis diſcrepant, temporis ſignificationem retineant. Aliud enim eſt *ſum cedens*, aliud *fui cedens* calumniis. Herz.

dus. Ero amans, amaturus, amatus, & *amandus.* Quare dicitur Participium.

Participia orationis partem feci à Nomine & Verbô diverſam: qua in re plus opinioni Grammaticorum, quam veritati dediſſe me fateor. Verè enim nihil aliud participium eſt, quam verbale nomen, ſed quod alicujus verbi accidentis ſit particeps, qualia ſunt cum tempus, tum caſûs rectio, tum denique ſtatûs, aut motûs ſignificatio. Subſtantiva quippe verba ſtatum, ſeu ſubſtantiam, aut ſubſiſtentiam ſignificant, reliqua motum, id eſt, actionem, aut paſſionem. Rectè proinde nomina verbalia, id eſt, originem ſuam verbo debentia, vel à verbô derivata, trium generum fecerimus, ut eorum alia ſint *Expertia verbi*, cum quibus nullum verbi accidens communicatur, alia *Participia*, quæ aliquod verbi accidens participant, alia denique *Participialia*, quæ aliquid participii, etſi nihil verbi participant. Nominum participium alia caſûs rectionem & ſignificationem motûs de verbi natura participant, eáque vel ſubſtantiva, vel adjectiva. Subſtantiva ſunt, *Tactio, curatio*, & *tactus, curatus* quartæ declinationis, *Motio, motus, momen, momentum :* cujus generis nomina cum actionem ſignificant, tum priſcô more accuſativum, id eſt, verbi ſui caſum regunt. Dicebant enim, *Quid tibi me tactio eſt? Quid tibi hanc rem curatio eſt ?* Retentum quoque fuit, *Venio ad ſpectatum ludos*, & per *Ellipſin, Venio ſpectatatum ludos.* Adjectiva ſunt, *Vitabundus, lætabundus; ludibundus, moribundus*, quæ & actionis ſignificationem & accuſativi expreſſi, aut ſupreſſi rectionem cum verbis ſuis participant. Dicitur enim *vitabundus hoſtes*, in cæteris ſicut in *lætare lætitiam*, in *ludere ludum*, in *mori mortem*, ſubauditur. Alia participium nominum, ſivè participiorum cùm tempus, tùm ſignificationem, ſivè ſtatûs, ſivè motûs à verbô ducunt. Nam *ens* & *futurus* ſubſtantiva ſunt: activa verò *amans* & *amaturus*: paſſiva denique *amatus, amandus.* Nonnulla terminatione paſſiva, ſignificatione autem activa, ut *Cautus, qui cavet: Juratus, qui juravit: Cœnatus, qui cœnavit: Pranſus, qui prandit: Obitus, qui obiit: Occaſus, qui occidit.* Participialia nomina vel originem cum participiis communem habent, vel terminationem. Prioris generis alia ſunt comparata nomina, ut

Aman-

Amantior, doctior, comitatior: alia compoſita, ut *Indecens, indiligens, indoctus.* Sic *Indicens* apud Terentium Adelph. *qui non dixit,* act. 3. ſc. 4. *Non me indicente hæc ſiunt.* Et Cic. *Inſciente me diſceſſit.* Terminationem participiorum cum illis communem habentia, ſunt *Laureatus, ocreatus, criſtatus,* eorumque ſimilia: Verum enim cum iſta ſpinoſiora, quam ut tenera tironum ætas ea poſſit intelligentiâ comprehendere, Magiſtros de iis admoneri ſatis mihi viſum fuit. *Sciopp.*

DE PRÆPOSITIONE.

Quid eſt Præpoſitio?

Eſt vox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compoſitione reperitur.

[1] *Quotuplex eſt Præpoſitio?*

Duplex: Alia *Caſualis*, quæ caſibus natura ſua

1 Præpoſitionibus Grammatici annumerant, *Circiter, prope propius proxime, pridie, poſtridie, procul, ſecus, uſque, verſum* & *verſus.* Sed ea eſſe adverbia Sanctii *Minervæ,* docet, qua de re nos quoque in adverbiorum *Syntaxi* attigimus. *Secus viam,* pro, *juxta, ſecundum*: Quintilianus ætate ſua vulgo uſurpari ſolere ſignificat, cum lib. 8. cap. 2. ita ſcribit: *Peſſima ſunt* ἀδιανόητα, *hoc eſt, quæ verbis aperta, occultos ſenſus habent,* ut *Conductus eſt cæcus ſecus viam ſtare.* Sed non intelligo, cur id dicat ἀδιανόητον, cum ſatis planus ejus eſſe ſenſus videatur, nimirum, *cæcum pretiò fuiſſe conductum, ut ſtaret ſecus viam.* In ſacris quidem legimus Pſalm. 1. de *Ligno ſecus decurſus aquarum.* Atque hinc niſi me animus fallit, Hiſtoriæ Indicæ conditor, lumen & ornamentum *Societatis Jeſu* Maffejus errorem illum hauſit, ut *ſecus* præpoſitionem crederet, in eaque tantum non delicias faceret, ut Epiſt. lib. 2. epiſt. de obitu Silveriæ: *Secus diverſorium.* Et lib. 3. epiſt. Ludovici Almeidæ: *Secus aream:* Et lib. 4. epiſt. 1. *Aream ad mare ſecus arcem optimô ſitu.* Atque hinc intelligi poteſt, quam parum tuta ſit frequens eorum librorum lectio, qui minus bonâ

præponitur; alia *Compoſitiva*, quæ cum aliis vocibus compoſita unum vocabulum efficit, ſivè eæ voces ſint nomina, ſivè verba, ſivè particulæ.

Quotuplex eſt Caſualis Præpoſitio?

Triplex: Alia accuſativo tantum præponitur, alia ablativo, alia promiſcuè utrique.

Quæ Præpoſitiones præponuntur Accuſativo?

Ad, apud, ante, adverſus *vel* adverſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, poſt, præter, penes, ſupra, ſecundum, trans, ultra.

Latini ſermonis ætate ſcripti fuêre, ſi quis præſertim, quod Italis hominibus ſuâ ingeniorum felicitate fretis ſolemne eſt, omnes veteres auctores & Grammaticos cognoſcendi laborem refugiat. Certè ſi Chariſium Soſipatrum legiſſet Maffejus, nunquam ille, ut iſta ſcriberet, animum induxiſſet. Ejus enim lib. 1. verba ſunt: *Secus, adverbium, ſignificat, aliter. Unde naſcitur ſecius* ἀλλοιοτέρως. *Cæterum id, quod vulgus uſurpat, Secus illum ſedi, hoc eſt, ſecundum illum, & fatuum & ſordidum eſt.* Neque tamen deterioris notæ eſt *ſecus*, quam *amiculus*, pro, *amiculum*, quo idem Maffejus Hiſtor. Ind lib. 12. ſic utitur: *Tunicæ amiculum ſuperinduunt breviorem, manicis non ultra cubitum eminentibus*; quô etiam locô, ſatis imperitè *eminentibus* dixit, pro, *pertinentibus*, ſivè, ut poſteriores maluerunt, *pertingentibus*, etſi id alicubi ſciolorum operâ in unô Salluſtii & Cæſaris locô ſubſedit: nam ut Servius notat, *eminere* dictum eſt, à *minis*, ſivè pinnis murorum in altum editis. Etſi ergo ἄκυρον hoc, *Cubitus è manicis eminet*, pro, *exſtat*, bonis auctoribus defendi poteſt, longè tamen aliud eſt, *Manicæ non ultra cubitum eminent.* Ejuſdem notæ eſt *caligæ*, pro, *braccis femoralibus*, lib. 12. *Talarem geſtant tunicam, hanc domi demittunt, prodituri autem in caligas infundunt ad imum æqualiter laxas.* Sed de iſtis eorumque ſimilibus, quibus dictionem Maffeji cæterum cultiſſimam, inquinatam deprehendi, in *Syntagmate* noſtrô *de Styli hiſtorici virtutibus*, uberius diſputatum Lector inveniet. *Sciopp.*

Quæ

Quæ præpoſitiones præponuntur Ablativo?

A, ab, abs, abſque, cum, coram, de, è, ex, [1] foras, pro, præ, palam, [2] ſine (ex priſco *ſe* vel *ſed*) tenus.

Quæ Præpoſitiones utrique caſui præponuntur?

Clam, in, ſub, ſubter, ſuper.

Quotuplex eſt Præpoſitio Compoſitiva?

[3] Duplex. Alia extra compoſitionem habet propriam ſignificationem, alia niſi in compoſitione nihil ſignificat.

Quæ habent propriam ſignificationem?

[4] Abhinc, [5] admodum, [6] ante hac, [7] circum-

1 *Foras*, *Palam*] Iſta præpoſitionibus contribuere mihi viſum eſt, quod ea ſexto caſui prӕpoſita comperiſſem, nec *Ellipſi* locum eſſe judicarem. Lucret. 6. de peſtilentia: *Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem:* Et ſupra: *Atque aliud per ligna, aliud tranſire per aurum, argentôque foras, aliud vitroque meare*, id eſt, *exire ex argentô* ſeu *tranſire per argentum*. Liv. lib. 6. *Creditori rem palam populô ſolvit.* Horat. Epod. 11. *Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram*, pro, *coram te*. Fallitur ergo Grammaticus vetuſtiſſimus Fl. Caper, cum ſcribit: *Coram illô dicendum eſt, non palam illô: nam palam ad multos refertur. Sciopp.*

2 *Sine* ex priſcô *Se*, vel *Sed*] Pervulgatum eſt veteres dixiſſe: *Se fraude*, pro, *ſine fraude*, & *ſedulo*, eſſe *ſine dolô*. *Sed*, pro, *ſe*, notavit Feſtus. Ex *ſe* porro formatum eſt *ſine*, ut ex *Prodit*, *prodinit:* ex *jecor*, *jecinor*. *Secors*, eſt ſine *corde*. *Segnis*, ſine *igni*, & velut frigidus ad agendum. *Scioppius.*

3 Præpoſitiones compoſitivas alias *Loquelares*, alias *Significativas* feci. Priorum nulla eſt Syntaxis præter illam, quam apertè ferunt. Poſteriorum quis uſus ſit, jam exſequemur. *Sciopp.*

4 *Abhinc.*] Significat *tempus*, quaſi dicas, *ab hâc die* (vel cum Cicerone *ex hâc die*) *dies numerandô*, ac promiſcuè de præterito & futurô tempore uſurpatur. Cic. *Abhinc annis quindecim*, ubi ſubaudi præpoſitionem, *in*, à quâ ablativus regitur. Idem: *Abhinc duos & viginti annos eſt mortuus*, ſubaudi præpoſitionem *ante*. Terent. *Abhinc triennium huc commigravit.* Plautus eôdem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Quid eſt nomen [1] ***Comparatum ſeu Comparativum?***

Quod fit à poſitivo, id eſt, nomine adjectivo, addita ſyllaba *or*, ad primum caſum in *i*, ut à *Doctus, docti, doctior*, & ſignificat idem, quod poſitivum, addita voce *magis*: nam *Doctior* eſt *magis doctus*. *Prudentior* eſt *magis prudens*.

---

1 *Comparatum, quod fit à nomine adjectivo.*] Qualia ſuſcipiunt magis & minus, ſubſtantiæ non item, ait Ariſtoteles ſeu quiſquis auctor eſt Categoriarum. Non ergo à nominibus ſubſtantivis comparativa derivari poſſunt. *Senex, juvenis, adoleſcens, infans*, adjectiva ſunt, adeoque magis ſuſcipiunt, ut dicatur *Senior, juvenior* ſeu *junior, adoleſcentior, infantior*. A *penus*, Plautus finxit *penior*, quoniam *penus* ei adjectivum eſt, pro, *aſtutus*: quô exemplô dices *Neronior*, ut *Nero* pro adjectivô *crudelis* ſumatur. Nec à verbis (ait Sanctius) poſſunt creari comparativa, quia verbum eſt veluti forma orationis, nec recipit comparationem, niſi additô adverbiô, ut, *Currit, magis currit*. *Potior* igitur & *deterior* non ſunt derivata à verbis *potior* & *detero*, ſed à nominibus *potis* & *deter*. Nec etiam à particulis comparata formantur. *Citer, exter, ſuper, infer, ulter, ſæpus, propus*, apud priſcos in uſu erant. Inde formata, *Citerior, exterior, ſuperior, inferior, ulterior, ſæpior* & *ſæpius* ac *ſæpiſſimus, propior*. Falſum eſt, quod ajunt Grammatici, non poſſe formari comparativa à nominibus vocalem ante *is*, vel *us* habentibus. Bonos enim auctores habent *Tenuior* & *tenuiſſimus: aſſiduior, aſſiduiſſimus: ſtrenuior, ſtrenuiſſimus: exiguior, exiguiſſimus: egregior, egregiiſſimus: arduior, arduiſſimus: perpetuior, perpetuiſſimus: induſtrior, innoxior. Scioppius.*

Sic Cicero pro L. Muræna: *aſſiduitas tenuiorum*: id pro Cæcinna, *tenuiſſimarum rerum iura*. Varro lib. II. *de re ruſtica*. c. 9. fin. *ita enim ſunt aſſiduiores*. Cicero. Bruto. *aſſiduiſſime mecum fuit*. Plaut. Epidic. Act. III. Sc. 4. v. 10. *Strenuiori pugnas prædicare*. Tacit. l. IV. Hiſt. c. 69. *Streuiſſimi cujuſque periculo*. Ovidius. Ep. Heroid. 14. *pars exiguiſſima*. De reliquis, cui Priſciani & labantis ævi ſcriptorum auctoritas ſatis eſt, conferat Voſſium lib. II. Anal. c. 27. *Herz.*

Quid

Quid eſt nomen Superlatum ſeu Superlativum?

Quod fit à poſitivo ſeu nomine adjectivo addita *ſſimus* ad primum ejus caſum in *i*, ut à *Doctus, docti, doctiſſimus*, à *Prudens, prudentis, prudenti, prudentiſſimus*, & ſignificat idem quod poſitivum cum *valde*: nam *Doctiſſimus* ſignificat *valde doctus.* Quædam tamen Superlativa in *llimus, rimus, timus,* aliterque exeunt, ut ab *Exterus* fit *extimus* & *extremus*: à *Superus, ſummus* & *ſupremus*; à *Poſterus, poſtumus*, ſive *poſtimus* & *poſtremus.*

Hæc tria dant llimus, *ſimilis, facilíſque, humilíſque.*
Cum rectus fit in *ER*, ternus gradus in Rimus exit:
Ut *veter* & *deter*, queis [1] *matur* jungito priſcum.
Sex Timus accipiunt, *dexter, citer* atque *ſiniſter,*
Interus atque *ulter, extremus* & *extimus, exter,*
Inferus infimum habet, *ſuperus* cum *poſterus* Emus.

Dic alia Comparativa & Superlativa Anomala.

Bonus, melior, optimus.
Malus, pejor, peſſimus.
Magnus, major, maximus.
Parvus, minor, minimus.
Multum, plus, plurimum.
Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus.
Beneficus, beneficentior, beneficentiſſimus.
Benevolus, benevolentior, benevolentiſſimus.

1 *Matur*] *Maturrimus* eſt Cæſaris, bell. gallic. l. 33. Ciceronis & Collumellæ *maturiſſimus.* Plautus Trinum. Act. IV. Sc. 2. v. 146. ab *ipſe* finxit *ipſiſſimus*, à *patruô, patruiſſimus.* Seneca ab *imbecillis, imbecillimus* Benefic. IV. c. 18. & *imbecilliſſimus*, Ep. 85. *Infandiſſimum* dixit Varius in Thyeſte. *Scioppius.*

Pris,

Pris, *antiquum*, prior, primus.
Sic Poſter & poſtris, *priſcum*, poſterior.
Sicut Sacer & ſacris.
Senex, ſenior.
Juvenis, Junior.
Propior, proximus.
Pius, piiſſimus.
Invitus, invitiſſimus.
Novus, noviſſimus.
Ocyor, ocyſſimus, à Græco ὠκὺς, id eſt, *celer.*

Quid eſt Nomen verbale?

Quod ab aliquo verbô ducit originem.

Quotuplex eſt Nomen Verbale?

Triplex: Aliud eſt verbi expers. aliud verbi particeps, quod Participium vulgo dicitur; aliud participiale. *Vid. infra Annotationes, pag.* 17. *& ſeq.*

DE VERBO.

Quid eſt Verbum?

Eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore, id eſt, quæ numerum, perſonam & tempus habet.

Quid eſt Perſona, vel potius, Facies?

Eſt ſpecialis differentia numeri verbalis.

Quotuplex eſt Perſona?

Triplex. Singularis prima, ut *Amo.* Singularis ſecunda, ut *Amas.* Singularis tertia, ut *Amat.* Pluralis prima, ut *Amamus.* Pluralis ſecunda, ut *Amatis.* Pluralis tertia, ut *Amant.*

Quid eſt tempus?

Eſt differentia verbi ſecundum præſens, præteritum, & futurum.

Quot

Quot ſunt Tempora Verbi?

Quinque. *Præſens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum pluſquam perfectum,* & *Futurum.*

Quot ſunt verbi conjugationes?

Quatuor: nam eſt vel *Prima*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *as*, ut *Amo*, *amas*: vel *Secunda*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *es*, ut *Doceo, doces*: vel *Tertia*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *is*, & infinitum in *ere* breve, ut *Lego, legis, legere.* Vel *Quarta*, cujus ſecunda perſona primi præſentis exit in *is*, & infinitum in *ire* longum, ut *Audio, audis, audire.*

Quot modis dividuntur verba?

Duobus. Ratione accidentium ſuorum, & ratione ſignificati.

Quotuplex eſt verbum ratione accidentium?

Duplex: *Perſonale*, ſeu *Finitum*, & *Imperſonale*, ſive *Infinitum*,

Quid eſt Verbum Perſonale ſeu Finitum?

Quod certâ perſonâ, tum etiam numerô & tempore certô finitur, ſeu determinatur, ut cujus perſonæ, numeri & temporis ſit, dici poſſit, ut *Amo, legiſſes, curritur, pluit, ningit, luceſcit.*

Quid eſt verbum Imperſonale ſive Infinitum?

Quod certâ perſonâ non finitur, ſed nec numerum aut tempus certum habet, ut *Amare, amaviſſe.* Plaut. Curc. a. 1. ſ. 1. *Ita conferto tuum amare*, pro *tuum amorem.* Vulgo vocant verbum *Infinitivi modi*, quod ſæpe nominis ſubſtantivi vim habet, ut *Virtus eſt vitium fugere*, pro, *fuga vitii eſt virtus. Tempus eſt abire*, pro, *abitionis. Magis paratus ſervire,*

quam

quam imperare, pro, *magis paratus ſervituti, quam imperio*. *Non tanti emo pœnitere*, pro, *pœnitentiam*. *Ibo videre*, pro, *ad videre*, ſive *ad viſionem*. *Dignus legi*, pro, *lectu* vel *lectione*. *Dignus amari*, pro, *amore*. Tibul *Cauſa perire*, pro, *interitûs*. Plaut. Aul. a 2. ſ. 5. *Ne operam perdas poſcere*, i. e. *in poſcendô*.

Quotuplex eſt verbum ratione ſignificati?

1 Triplex: *Subſtantivum*, quod ſubſtantiam ſive

---

1 *Triplex eſt verbum ratione ſignificati.*] Neutra verba (ait Sanctius) nullô pactô eſſe poſſunt, quia teſte Ariſtotele, omnis motus, actio aut paſſio, nihil medium eſt. Communia verba, id eſt, ſimul activa & paſſiva, fuerunt multa ante Ciceronis tempora, poſtea verò depoſuerunt paſſivam ſignificationem, unde dicta ſunt *Deponentia*. Sed mera ſunt activa: quid enim differant, *Proſequor te honore, & afficio te honore*. *Sciopp*.

Hic tantum adducam verba pro neutris habita, quorum tamen paſſiva etiam inveniuntur:

Accedo. Paſſivum a ſe formatum habet apud Ciceronem: *Non Poſſunt accedi*. Tuſc. qu. lib. II. p. m. 183. a.

Adeo. Cic. *pericula adeuntur in prœliis*, Tuſc. qu. II. 187. b.

Anhelare. Cic. *verba anhelata*. Orat. III. c. 11.

Audeo. Vellejus Paterc. *omnibus audendis paratiſſimus*. lib. II. 56.

Caveo. Cicero: *cetera cavebuntur* ad Attic. Lib. X. ep. 16.

Certo. Ovidius: *Certata lite Ambracia*. Metam. XIII. v. 714.

Ceſſo. Ovidius: *Larga meſſis ceſſatis in arvis*. Faſt. IV. v. 617.

Clamo. Propertius: Nec tibi clamatæ ſomnus acerbus erit. lib. II. Eleg. 19.

Decurro. Plautus: *decurſo in ſpatio*. Mercat. Act. III. ſc. 2. v. 4.

Deſpero. Quinctilianus: *Turpiter deſperatur, quidquid fieri poteſt*. Inſtit. Orat. lib. I. c. 10.

Diſputo. Cicero: *Ut actum diſputatumque eſt*. Tuſc. quæſt. II. p. 176. b.

Dormio. Catullus. *Nox eſt perpetua una dormienda*. Epigr. V.

Eo. Cicero. *Quum iri maxime debuit*. lib. II. ep. ad Attic.

ſubſiſten-

ſubſiſtentiam ſignificat, ut *Sum, fio,* & priſcum *ſuo.* *Activum*, quod actionem ſignificat, ut *Vivo, amo,*

Flo. Ovidius: *Furioſaque tibia flatur.* Faſt. IV. v. 343.
Gemo. Cicero. *Hic ſtatus, qui una voce omnium gemitur.* lib. II. ep. 18. ad Attic.
Ignoſco. Ovidius. *Vitioque ignoſcitur omni.* lib. I. art. amat. v. 249.
Invideo. Horatius. *Si poſſum invideor.* Art. poet. v. 56.
Laboro. Virgilius: *Arte laboratæ veſtes.* Aen. I. v. 639.
Nato. Ovidius: *quæ multo piſce natentur aquæ.* Art. amat. I. v. 48.
Placeo. Terentius: *Hæc ubi ſunt cognita, placitæ ſunt.* Hecyr. Prol.
Propero. Juvenal. *Hæc varie properantur.* Satyr. III. v. 263.
Redundo. Ovidius. *Redundatæ aquæ.* Triſt. III. El. 10. v. 52.
Roro. Ovidius. *Mollis tellus rorarata pruina.* Faſt. III. v. 357.
Salto. Ovidius. *Et mea ſunt ſaltata carmina.* Triſt. II. ad fin.
Sitio. Ovidius: *Quo plus ſunt potæ plus ſitiuntur aquæ.* Faſt. I. v. 215.
Triumpho. Horatius. *Triumphatis Medis.* Carm. lib. III. Od. 5.
Vigilo. Propertius. *Nox vigilanda.* lib. III. carm. 19.

Ex ſic dictis Deponentibus multa adhuc ſuperſunt, quæ præter activam ſignificationem etiam interdum paſſive uſurpantur, ex quo apparet, vere hæc verba fuiſſe olim paſſiva, depoſuiſſe. Sic.

Abominor. Horatius: *Parentibus abominatus Hannibal.* Epod. Od. 16.
Adipiſcor. Plautus: *Non ætate rerum, ingenio adipiſcitur ſapientia.* Trinum. Act. II. ſc. 2. v. 88.
Comitor. Virgilius: *Graditur comitatus Achate.* Aen. I. v. 312.
Deteſtor. Horatius: *Bella matribus deteſtata,* Odar. I. 1.
Meditor. Terentius. *Meditata mibi ſunt omnia mea incommoda.* Phorm. Act. II. ſc. 1.
Metor. Horatius: *Metato in agello.* lib. II. ſat. 2. v. 114.
Obliviſcor. Virgilius: *Oblita carmina.* Ecl. IX. v. 53.
Paciſcor. Tacitus. *Silani filia pacta erat.* Annal. II. c. 43. n. 3.
Sector. Varro. *Vellet ſe a cane ſectari.* Re. Ruſt. lib. II. c. 9.

Plura exempla præcipue in participiis dabit diligens lectio, conferri poteſt Voſſius de Analog. lib. III. c. 6. *Herx.*

curro,

curro, conſolor, amplector: nam iſta in *Or*, depoſuerunt paſſivam ſignificationem, ex eôque *Activa deponentia* dicuntur. *Paſſivum*, quod paſſionem ſignificat, ut *Vivitur, amatur, curritur.*

Nullumne eſt verbum Gerundum ſeu Gerundium?

Nullum: nam *legendi* & *legendô*, quæ vulgo verba *Gerunda* dicuntur, non ſunt verba, quoniam nec tempus, nec perſonam habent, ſed ſunt participia paſſiva cum genere, caſu & numerô. Nam *legendi* eſt genitivus ſingularis neutri *legendum*: *legendo* autem eſt ablativus ſingularis neutri *legendum*, ac propterea præpoſitio ei præponi poteſt hoc modô: *In legendô fies doctus*: ubi ſubauditur verbum infinitum *legere*, quod nominis vim habet in ablativô, quaſi dictum eſſet: *In legendô lectu*, ſive *in legendâ lectione fies doctus*. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quaſi eſſet: *Tempus eſt legendi lectus* ſeu *legendæ lectionis*. *Nunc eſt legendum*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in nominativô. *Legere* autem valet idem quod *lectio*, niſi quod illud neutrum eſt, hoc fœmininum. Idem enim ſunt, *Legere jucundum eſt*, & *lectio jucunda eſt.*

Nullumne eſt verbum Supinum?

Nullum: nam *lectum* & *lectu*, quæ vulgo *Vera ſupina* dicuntur, non ſunt verba, quoniam in iis nec perſona, nec tempus, neç numerus apparet, ſed ſunt nomina ſubſtantiva quartæ declinationis, accuſativi & ablativi vel dativi caſus, adeóque cum præpoſitione inveniuntur, ut Varro R.R.III.61. *Apes eunt paſtum*, vel *ad paſtum*, ſive *ad paſtionem*. *Redeunt paſtu*, vel *è paſtu*, ſive *à paſtione*. *Viſu mirabile*, pro *viſui*:

nam

nam dativus facit *viſui* & *viſu*. Similiter autem dictum eſt, ut *Oculis mirabile. Acerbus ſenſu* & *acerbus ſenſibus.* *

* *Senſibus.*] Sic apud Lucretium lib. II. *ſenſibus bona & mala tactu.* it. Ovid. Metam. V. 499. *variat narratibus hora.* Herz.

De Verbo priuſquam pes moveatur, circa modos ad huc notandum eſt aliquid. Eſt vero *modus verbi quoad perſonam numerum & tempus per aliquam terminationem pro ratione loquentis & conſtructionis modificatio.* In multiplicandis modis ſicut veteres nimii fuerunt, ita Sanctius & cum eo Scioppius minorem quam decuit honorem modis habuerunt. Dantur vero aliæ terminationes, ſi *verbum nude indicatur*, vel quid *imperatur*, vel verbum reſpectu antecedentium particularum *ſubiungitur*, vel verbum *infinite* enuntiatur. Hinc nota iſta modorum diviſio, in *indicativum, imperativum, ſubiunctivum & infinitivum.* Herz.

DE PARTICIPIO.

Quid eſt Participium?

Eſt vox particeps numeri caſualis, tempus & conſtructionem à verbô ducens, ſive quod numerum, caſum, tempus & verbi conſtructionem habet, ut *Amans, amaturus*, omnia tempora * ſignificat in activo, ſicut *Amatus* & *amandus* in paſſivo. Dicimus enim: *Sum amans* & *amaturus. Sum amatus*, vel *amandus. Fui amans, amaturus, amatus, amandus.*

* *Omnia tempora.*] vel potius, uti exempla volunt, *omnibus verbi ſubſtantivi temporibus participia addi poſſunt:* nota tamen, quod & verbum ſubſtantivum & participium, ſi ratione temporis diſcrepant, temporis ſignificationem retineant. Aliud enim eſt *ſum cedens*, aliud *fui cedens* calumniis. Herz.

dus. *Ero amans, amaturus, amatus*, & *amandus.* Quare dicitur Participium.

Participia orationis partem feci à Nomine & Verbô diverſam: qua in re plus opinioni Grammaticorum, quam veritati dediſſe me fateor. Verè enim nihil aliud participium eſt, quam verbale nomen, ſed quod alicujus verbi accidentis ſit particeps, qualia ſunt cum tempus, tum caſûs rectio, tum denique ſtatûs, aut motûs ſignificatio. Subſtantiva quippe verba ſtatum, ſeu ſubſtantiam, aut ſubſiſtentiam ſignificant, reliqua motum, id eſt, actionem, aut paſſionem. Rectè proinde nomina verbalia, id eſt, originem ſuam verbo debentia, vel à verbô derivata, trium generum fecerimus, ut eorum alia ſint *Expertia verbi*, cum quibus nullum verbi accidens communicatur, alia *Participia*, quæ aliquod verbi accidens participant, alia denique *Participialia*, quæ aliquid participii, etſi nihil verbi participant. Nominum participium alia caſûs rectionem & ſignificationem motûs de verbi naturà participant, eáque vel ſubſtantiva, vel adjectiva. Subſtantiva ſunt, *Tactio, curatio*, & *tactus, curatus* quartæ declinationis, *Motio, motus, momen, momentum*: cujus generis nomina cum actionem ſignificant, tum priſcô more accuſativum, id eſt, verbi ſui caſum regunt. Dicebant enim, *Quid tibi me tactio eſt? Quid tibi hanc rem curatio eſt?* Retentum quoque fuit, *Venio ad ſpectatum ludos*, & per *Ellipſin, Venio ſpectatatum ludos*. Adjectiva ſunt, *Vitabundus, lætabundus; ludibundus, moribundus*, quæ & actionis ſignificationem & accuſativi expreſſi, aut ſupreſſi rectionem cum verbis ſuis participant. Dicitur enim *vitabundus hoſtes*, in cæteris ſicut in *lætare lætitiam*, in *ludere ludum*, in *mori mortem*, ſubauditur. Alia participium nominum, ſivè participiorum cùm tempus, tùm ſignificationem, ſivè ſtatûs, ſivè motûs à verbô ducunt. Nam *ens* & *futurus* ſubſtantiva ſunt: activa verò *amans* & *amaturus*: paſſiva denique *amatus, amandus*. Nonnulla terminatione paſſiva, ſignificatione autem activa, ut *Cautus, qui cavet: Juratus, qui juravit: Cœnatus, qui cænavit: Pranſus, qui prandit: Obitus, qui obiit: Occaſus, qui occidit*. Participialia nomina vel originem cum participiis communem habent, vel terminationem. Prioris generis alia ſunt comparata nomina, ut

Aman-

Amantior, doctior, comitatior: alia compoſita, ut *Indecens, indiligens, indoctus*. Sic *Indicens* apud Terentium Adelph. *qui non dixit*, act. 3. ſc. 4. *Non me indicente hæc fiunt*. Et Cic. *Inſciente me diſceſſit*. Terminationem participiorum cum illis communem habentia, ſunt *Laureatus, ocreatus, criſtatus*, eorumque ſimilia: Verum enim cum iſta ſpinoſiora, quam ut tenera tironum ætas ea poſſit intelligentiâ comprehendere, Magiſtros de iis admoneri ſatis mihi viſum fuit. *Sciopp.*

DE PRÆPOSITIONE.

Quid eſt Præpoſitio?

Eſt vox expers numeri, quæ caſibus præponitur, & in compoſitione reperitur.

[1] *Quotuplex eſt Præpoſitio?*

Duplex: Alia *Caſualis*, quæ caſibus natura ſua

1 Præpoſitionibus Grammatici annumerant, *Circiter, prope, propius proxime, pridie, poſtridie, procul, ſecus, uſque, verſum* & *verſus*. Sed ea eſſe adverbia Sanctii *Minerva*, docet, qua de re nos quoque in adverbiorum *Syntaxi* attigimus. *Secus viam*, pro, *juxta, ſecundum*: Quintilianus ætate ſuâ vulgo uſurpari ſolere ſignificat, cum lib. 8. cap. 2. ita ſcribit: *Peſſima ſunt* ἀδιανόητα, *hoc eſt, quæ verbis aperta, occultos ſenſus habent*, ut *Conductus eſt cæcus ſecus viam ſtare*. Sed non intelligo, cur id dicat ἀδιανόητον, cum ſatis planus ejus eſſe ſenſus videatur; nimirum, *cæcum pretiô fuiſſe conductum, ut ſtaret ſecus viam*. In ſacris quidem legimus Pſalm. 1. de *Ligno ſecus decurſus aquarum*. Atque hinc niſi me animus fallit, Hiſtoriæ Indicæ conditor, lumen & ornamentum *Societatis Jeſu* Maffejus errorem illum hauſit, ut *ſecus* præpoſitionem crederet, in eaque tantum non delicias faceret, ut Epiſt. lib. 2. epiſt. de obitu Silveriæ: *Secus diverſorium*. Et lib. 3. epiſt. Ludovici Almeidæ: *Secus aream*: Et lib. 4. epiſt. 1. *Aream ad mare ſecus arcem optimô ſitu*. Atque hinc intelligi poteſt, quam parum tuta ſit frequens eorum librorum lectio, qui minus bonâ

præponitur; alia *Compoſitiva*, quæ cum aliis vocibus compoſita unum vocabulum efficit, ſivè eæ voces ſint nomina, ſivè verba, ſivè particulæ.

Quotuplex eſt Caſualis Præpoſitio?

Triplex: Alia accuſativo tantum præponitur, alia ablativo, alia promiſcuè utrique.

Quæ Præpoſitiones præponuntur Accuſativo?

Ad, apud, ante, adverſus *vel* adverſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, poſt, præter, penes, ſupra, ſecundum, trans, ultra.

Latini ſermonis ætate ſcripti fuêre, ſi quis præſertim, quod Italis hominibus ſuâ ingeniorum felicitate fretis ſolemne eſt, omnes veteres auctores & Grammaticos cognoſcendi laborem refugiat. Certè ſi Chariſium Soſipatrum legiſſet Maffejus, nunquam ille, ut iſta ſcriberet, animum induxiſſet. Ejus enim lib. 1. verba ſunt: *Secus, adverbium, ſignificat, aliter. Unde naſcitur ſecius* ἀλλοιοτέρως. *Cæterum id, quod vulgus uſurpat, Secus illum ſedi, hoc eſt, ſecundum illum, & fatuum & ſordidum eſt.* Neque tamen deterioris notæ eſt *ſecus*, quam *amiculus*, pro, *amiculum*, quo idem Maffejus Hiſtor. Ind lib. 12. ſic utitur: *Tunicæ amiculum ſuperinduunt breviorem, manicis non ultra cubitum eminentibus*; quô etiam locô, ſatis imperitè *eminentibus* dixit, pro, *pertinentibus*, ſivè, ut poſteriores maluerunt, *pertingentibus*, etſi id alicubi ſciolorum operâ in unô Salluſtii & Cæſaris locô ſubſedit: nam ut Servius notat, *eminere* dictum eſt, à *minis*, ſivè pinnis murorum in altum editis. Etſi ergo ἄκυρον hoc, *Cubitus è manicis eminet*, pro, *exſtat*, bonis auctoribus defendi poteſt, longè tamen aliud eſt, *Manicæ non ultra cubitum eminent.* Ejuſdem notæ eſt *caligæ*, pro, *braccis femoralibus*, lib. 12. *Talarem geſtant tunicam, hanc domi demittunt, prodituri autem in caligas infundunt ad imum æqualiter laxas.* Sed de iſtis eorumque ſimilibus, quibus dictionem Maffeji cæterum cultiſſimam, inquinatam deprehendi, in *Syntagmate* noſtrô *de Styli hiſtorici virtutibus*, uberius diſputatum Lector inveniet. *Sciopp.*

Quæ

Quæ præpoſitiones præponuntur Ablativo?

A, ab, abs, abſque, cum, coram, de, è, ex, [1] foras, pro, præ, palam, [2] ſine (ex priſco *ſe* vel *ſed*) tenus.

Quæ Præpoſitiones utrique caſui præponuntur?

Clam, in, ſub, ſubter, ſuper.

Quotuplex eſt Præpoſitio Compoſitiva?

[3] Duplex. Alia extra compoſitionem habet propriam ſignificationem, alia niſi in compoſitione nihil ſignificat.

Quæ habent propriam ſignificationem?

4 Abhinc, 5 admodum, 6 ante hac, 7 circum-

---

1 *Foras*, *Palam*] Iſta præpoſitionibus contribuere mihi viſum eſt, quod ea ſexto caſui præpoſita comperiſſem, nec *Ellipſi* locum eſſe judicarem. Lucret. 6. de peſtilentia: *Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem:* Et ſupra: *Atque aliud per ligna, aliud tranſire per aurum, argentôque foras, aliud vitroque meare*, id eſt, *exire ex argentô* ſeu *tranſire per argentum.* Liv. lib. 6. *Creditori rem palam populô ſolvit.* Horat. Epod. 11. *Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram*, pro, *coram te.* Fallitur ergo Grammaticus vetuſtiſſimus Fl. Caper, cum ſcribit: *Coram illô dicendum eſt, non palam illô: nam palam ad multos refertur. Sciopp.*

2 *Sine* ex priſcô *Se*, vel *Sed*] Pervulgatum eſt veteres dixiſſe: *Se fraude*, pro, *ſine fraude*, & *ſedulo*, eſſe *ſine dolô.* *Sed*, pro, *ſe*, notavit Feſtus. Ex *ſe* porro formatum eſt *ſine*, ut ex *Prodit*, *prodinit:* ex *jecor*, *jecinor.* *Secors*, eſt ſine *corde.* *Segnis*, ſine *igni*, & velut frigidus ad agendum. *Scioppius.*

3 Præpoſitiones compoſitivas alias *Loquelares*, alias *Significativas* feci. Priorum nulla eſt Syntaxis præter illam, quam apertè ferunt. Poſteriorum quis uſus ſit, jam exſequemur. *Sciopp.*

4 *Abhinc.*] Significat *tempus*, quaſi dicas, *ab hâc die* (vel cum Cicerone *ex hâc die*) *dies numerandô*, ac promiſcuè de præterito & futurô tempore uſurpatur. Cic. *Abhinc annis quindecim*, ubi ſubaudi præpoſitionem, *in*, à quâ ablativus regitur. Idem: *Abhinc duos & viginti annos eſt mortuus*, ſubaudi præpoſitionem *ante.* Terent. *Abhinc triennium huc commigravit.* Plautus eôdem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

dem ſenſu *hinc* uſurpat. Trucul. *Me nihilò magis reſpiciet, quam ſi hinc ducentos annos fuerim mortuus*, ſubaudi *ante:* ſimiliterque Turpil. Lindia: *Factum eſſe diem hinc quartum hodie.* Plautus Caſin. *Annos abhinc factum eſt ſexdecim, cum conſpicatus eſt puellam exponi,* pro quô dici poterat: *Annos eſt ſedecim cum conſpicatus eſt:* ſicut idem Aulul. *Hanc domum multos annos eſt cum poſſideo & colo*, pro, *ante multos abhinc annos factum eſt, cum poſſideo*, ſeu *quod poſſideo:* nam *quom* & *quod* indifferenter Plautus, Terentius & Cicero hàc in re uſurpant, eô quod *quom* ſivè *quem* aut *cum* ſit accuſativus omnibus generibus congruens, à *quis* omnium generum, velut in Paradigmate annotavi. Quia verò *quom* & *quod* adjectiva ſunt, eaque relata, nomen ſubſtantivum antecedens, quod referant, ſubaudiri neceſſe eſt. Tale verò nomen eſt *tempus*, aut etiam *negotium*, quod Latinis idem eſt quod *res*, Italis & Hiſpanis *coſa*, Germanis, **Ding**. Gallis *choſe*. Jam ſatis conſtat rectè Latinè dici. *Si eſt ut ille hanc domum poſſideat*, pro, *ſi ita eſt negotium, ſi ita eſt res ut ille domum poſſideat.* Rectè quoque dicitur, *Quom vales, gaudeo*, & *Quod vales gaudeo*, pro, *ad quom*, ſivè *ad quod negotium*, i.e. *ad quod negotium quod attinet*: Senſus ergo eſt. *Quantum ad illud negotium attinet, ad quod vales, gaudeo. Quoniam eſt ut valeas, quoniam ita res eſt ut valeas, gaudeo.* Vis itaque Plautinorum verborum hôc modô explanabitur: *Negotium illud ad quod ego hanc domum poſſideo, factum eſt abhinc ante multos annos.* Similis eſt alter Plauti locus in Perſa: *Nondum ſex menſes eſt quom leno huc commigravit*, pro, *nondum abhinc ante ſex menſes factum eſt negotium, cum huc migravit.* Sin quis *tempus* ſubaudire malit, ſenſus erit: *Nondum abhinc ante ſex menſes factum eſt tempus*, ſivè *fuit tempus*. Indifferenter enim dicitur: *Factum eſt tempus cum*, & *fuit tempus cum.* Ita *Tempus erit cum, tempus veniet cum, tempus fiet cum*, quod etiam ſubauditur, in *eſt cum, erit cum.* (Si cui inſolentius videbitur, *Factum eſt tempus*, noverit Ciceronem dixiſſe 5. Att. 20. *Apameæ quinque dies morati, Iconii decem fecimus.* Et Alfenius J. C. *Servus fugerat, & annum in fuga fecerat.* Et Senec ep. 66. *Pauciſſimos unà fecimus dies.*) Cæterum *abhinc* de futurô uſurpat Pacuvius: *Seque ad ludos jam inde abhinc exerceant.* Cicero pro Roſciô Com. *Repromittis tu abhinc triennium Roſcio?* Ubi ſubauditur, *poſt. Scioppius.*

5 *Admodum.*] Cum *Modus* Latinis & quantitatem & quali-

circa, 1 contraea, 2 dehinc, dein, deinde, 3 derepen-

tatem ſignificet, hinc fit, ut *admodum* aliàs idem ſignificet, quod *valde*, aliàs quod *propemodum, ferè, quaſi, circiter*. Cicero: *Non admodum grandis natu*. Livius: *Exacto admodum menſe Februario.* Idem: *Sex millia hoſtium cæſa, quinque admodum Romanorum.* Idem: *Vehicula mille admodum capta.* Cicero: *Curio literarum nihil admodum ſciebat*, id eſt, *quaſi nihil*. Columella: *Admodum exigui pulveris ſubjicimus.* Ubi ſubauditur *rem*: nam *res pulveris*, eſt *pulvis*. Ita Varro: *Apponendum eſt bene olentium herbarum*: aut dictum putabimus, *ad pulveris modum*, ſicut *ad inſtar* dixit Serenus Septimis: cùm *inſtar* ſit nomen ſubſtantivum effigiem vel ſimilitudinem ſignificans, *Sciopp.*

6 *Antehac.*] Significat *ante hæc facta* aut *tempora*: nam veteres, *hac*, pro *hæc* dicebant. Plaut. Aſin. *Ego illum antehac ſemper ſum hominem frugi ratus.* Idem Mil. *Ante hoc factum hunc ſum arbitratus ſemper ſervum peſſimum. Sciopp.*

7 *Circumcirca.*] Plaut. Aul. a. 3. ſ. 4. *Ubi cœpit ſcalpurire ungulis circumcirca.* Sicut Græci ἀμφιπερὶ κρήνην *circumcirca fontem. Sciopp.*

1 *Contraea.*] Unà voce dixerunt, ſicut *interea, præterea, poſtilla*, ubi ultima ſyllaba à poëtis producitur, ut unum ex duobus vocabulum factum appareat. Exſtat apud Cæſar. lib. 3. belli civilis, apud Salluſt. Jugurth. apud Livium & Cor. Nepotem ſæpius. Liv. 4. *Superbè ab Samnitibus legati prohibiti commercio ſunt: contraea benignè à Siculorum tyrannis adjuti.* Nepos Ageſil. *Nullum in eo ſignum libidinis, nullum luxuriæ: contraea plurima patientiæ atque abſtinentiæ.* Idem Epam. *Quod me Agamemnona æmulari putas, falleris: namque ille cum univerſâ Græciâ vix decem annis unam cepit urbem: ego contraea unâ urbe noſtra, dieque uno totam Græciam liberavi.* Sic ibi lego, pro, *contra ex unâ*. Terentius, *Contra hæc, contra omnia, contra hæc omnia*, eôdem ſenſu uſurpat. *Scioppius.*

2 *Dehinc, dein, deinde.*] *Dein* per *Apocopen*, pro *deinde* dictum eſt. *Inde* verò ſicut & *hinc*, motum à tempore aut loco ſignificat. Uſurpatur ergo *deinde*, pro *poſtea*, ratione loci. Terent. *Accepit conditionem, dein quæſtum occipit.* Idem: *Fa-*

te,[1] deſubito,[2] deſuper,[3] è loco, extemplo,[4] exante,[5] ex-

ctum eſſe non negat, & deinde facturum autumat. Cicero: *An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more majorum? deinde (quod caput eſt) amico?* Idem uſus eſt præpoſitionis *dehinc*. Virgil. *Oſcula libavit natæ, dehinc talia fatur.* Plaut. *Si quidem ante mentitus ſit, nunc jam dehinc erit tibi verax.* *Sciopp.*

3 *Derepente.*] Cicero: *Tu derepente irrupiſſes.* *Sciopp.*

1 *Deſubito*] Plaut. *Si apud te eveniat deſubito prandium aut potatio.* *Sciopp.*

2 *Deſuper.*] Significat idem quod *de ſupero* aut *ſuperiore loco*, quomodo Plautus loquitur Amph. *Illuc ſurſum aſcendero, inde optimè ſic ciſpellam virum. De ſupero faciam, ut ſit madidus.* Virgil. *His ego nigrantem commiſtâ grandine nimbum Deſuper infundam.* Lucretianum eſt: *Ex ſupero.* *Scioppius.*

3 *Eloco, extemplo*] Significat *ſtatim, è veſtigio.* *Templum* enim pro quôvis locô undique apertô dicebant. Uſum præpoſitionis hinc licet colligere. Plaut. Aſin. act. 1. ſc. 2. *At malo cum tuo: nam jam ex hoc loco ibo ego ad tres viros, veſtraque ibi nomnia ſaxo erunt.* Et Trucul. act. 2. ſc. 4. *Ego iſti non munus mittam? Jam modo ex hoc loco jubeo ad iſtam quinque perferri minas.* Liv. 36. *Alii extemplo agendum, alii differendum in veris principium cenſebant.* Plaut. Cap. *Ne tu me ignores, cum extemplo è conſpectu meo abſceſſeris.* Vide mox in *exadverſum.* *Sciopp.*

4 *Exante.*] Liv. lib. 45. *Supplicatio pro concione populo indicta eſt exante diem quinctum Idus Octobris*, id eſt, *ex illo die in diem quinctum, antequam dies quinctus finem haberet:* ſic enim intelligebant, cum dicerent, *Ante diem tertium, quartum, &c.* *Sciopp.*

5 *Exadverſum.*] Terent. Phor. *Modò vidi quandam virginem, ſuam lamentari matrem mortuam: ea ſita exadverſum*, id eſt, *mater mortua poſita erat è regione virginis.* Ibid. *Exadverſum ei loco tonſtrina erat quædam*, Ubi Donatus ait, pro *eiloco*, legi etiam, *illico*. Nimirum ſcripſerat Terentius, *è loco.* Nepos Thraſyb. *Cecidit Critias, cum quo exadverſus Thraſybulus fortiſſime pugnarat.* Ita eſt in veteri codice optimô. Cic. 1. Divin. *Ara Ajo loquenti exadverſus eum locum conſecrata eſt.* Ubi duo illa verba, *eum lo-*

adver-

adverſum, [1] examuſſim, [2] exhinc, [3] exin, exinde, [4] extraquam, [5] inante, [6] impræſentiarum,

cum, ex gloſsâ videntur irrepſiſſe: etſi apud Nepotem quoque in Themiſt. legimus: *Factum eſt, ut ab Arthemiſio diſcederent, & exadverſum Athenas apud Salamina claſſem ſuam conſtituerent. Sciopp.*

1 *Examuſſim.*] Significat *exactè*, *perfectè*, quaſi *ad amuſſim.* Plaut. Amph. *Næ iſta ædepol examuſſim eſt optima.* Et Moſt. *Ædes factæ examuſſim.* Et Menæc. *Ut hanc rem vobis examuſſim diſputem. Sciopp.*

2 *Exhinc*] Lucret. lib. 3. citante Priſcianô: *Anima cùm animi vi percuſſa eſt, exhinc corpus propellit,* id eſt, *ſtatim, ex hoc loco.* Sueton. Tiber. *Poſt hæc comatam Galliam rexit. Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum.* Cicero ſimiliter *ex hâc die*, de præteritô & futurô uſurpat, pro quo vulgo barbarè, *ex tunc* & *ex nunc*, quæ tamen ſunt facta, ut *exhinc, exinde, inante, exante, præquam.* Plautus de futuro, Perſ. act. 4. ſc. 3. *Bonus volo jam ex hoc die eſſe,* id eſt, *poſthac. Sciopp.*

3 *Exin, exinde.*] Virgil. *Quiſque ſuos patimur manes, exinde per altum Mittimur Elyſium.* Plautus Pſeud. *Proinde ut quiſque fortunâ utitur, exinde ſapere eum dicimus.* Et Truc. *Poſtquam alium reperit, qui plus daret, me exinde amovit loco.* Varro 1. ruſt. 20. *Alii aſellis, alii vaccis ac mulis utuntur, exinde ut pabuli facultas eſt,* pro *perinde ut.* Juſt. *Populum eodem ornatu veſtiri jubet, quem morem veſtis exinde gens univerſa tenet,* pro, *inde ex eo tempore.* Macer Juriſc. *Annus exinde computandus eſt, ex quo ea annotatio publicè innotuit. Sciopp.*

4 *Extraquam.*] Significat *præterquam, niſi.* Cicer. *Addat exceptionem hanc, extraquam ſi quis reip. cauſâ exercitum non tradiderit.* Livius: *Campanos omnes liberos eſſe juſſerunt, extraquam qui eorum, aut ipſi, aut parentes eorum apud hoſtes eſſent. Sciopp.*

5 *Inante.*] Cicero: *Cædem te optimatium contuliſſe inante diem quinctum Calendas Novembris,* pro, *in diem ante diem quinctum,* id eſt, *in eum diem, qui incideret antequam dies quinctus præteriſſet.* Propert. *Si quis vult famâ tabulas anteire vetuſtas, Hic dominam exemplo ponat inante meam.*

6 *Impræſentiarum.*] Vix mihi perſuadere poſſum, quin vo-

 [1] inibi,

1 inibi, 2 in loco, 3 inſuper, 4 interea, interim, interibi, 5 in-

cem hanc à poſterioribus maleficétam credam. Legitur etiam in Corneliô Nepote in vitâ Hannib. *Cum Scipione, exhauſtis jam patriæ facultatibus, cupivit impræſentiarum bellum componere, quo valentior poſtea congrederetur.* Sciopp.

1 *Inibi.*] Significat *ibidem.* Cicero: *Luxuries Annibalem Capuæ corripuit: ſuperbia nata inibi eſſe ex Campanorum faſtidio videtur.* Idem: *Quod ſperare debemus aut inibi eſſe, aut jam eſſe confectum.* Plaut. Perſ. *Marſupium habeat, inibi paulum præſulii.* Sciopp.

2 *In loco.*] *In locô*, ex quô factum *inlicò* & *illicò*, ſignificat, *ſtatim, e veſtigiô.* Dictys lib. 6. 12. *Acaſtus ubi præter ſpem ſe liberatum animadvertit, ſponte in locô cuncta regni Neoptolemo tradit.* Scioppius.

3 *Inſuper.*] Significat, *præterea*, vel *ſuper illa, quæ jam dicta ſunt.* Terent. *An pœnitebat flagitii, ni miſerum inſuper etiam patri indicares?* Livius: *Si hoc non ſatis eſt, inſuper pœnas expetite.* Idem: *Humus inſuper injiciebatur*, pro, *ſupra.* Virgilius eum ablativô ponit, *Inſuper his*, pro, *præter hæc, his amplius.* Lucretius cum accuſativo: *Inſuper alienos rogos extructos conſanguineorum cadavera locabant.* Ita & Cæſar: *Hanc inſuper contignationem tantum adſtruxerunt.* Scioppius.

4 *Interea, interim, interibi.*] Significat, *inter ea negotia, facta* vel *tempora*, id eſt, *per idem tempus, quo aliquid aliud negotii peragitur.* Cicero: *Hæc dum Romæ geruntur, Quinctius interea*, &c. Terent. *Interea dum is venit, domi opperiamur.* Livius: *Inter agenda hæc*, pro, *interea*, ut videatur *Ellipſis* eſſe in voce *interea*, ſubaudiaturque *agenda negotia*, ſicut Plaut. Stich. *Inter illud negotium meis amicis curavi, ut cœna eſſet cocta.* Et Ciſtel. *Inter rem iſtam agendam heræ huic reſpondi, quod rogabat.* Idem Rudente: *Jam hic ero, tu interibi adorna, quod opus eſt.* Cicero: *Hoc interim ſpatio conclave illud concidit.* Uterque Seneca & uterque Quinctilianus *interim*, pro, *interdum, nonnunquam, aliquando* ponunt, ſed id degenerantis jam Latinitatis ſpecimen exiſtimari poteſt. Scioppius.

5 *Interdiu.*] Significat, *de die, interim dum dies eſt.* Plautus etiam *interdius* uſurpat. Cicero: *Noctu an interdiu.* Ridiculè

terdiu,

terdiu, [1] interdum, [2] perinde, [3] poſtea, poſthac poſthinc, poſtibi, poſtilla, poſtinde, poſtmodo, poſtidea,

Quinctilianus lib. 1. extremô cap. 4. *Noctu* & *diu* adverbiis annumerat. Leguntur enim cum præpoſiionibus ablativum regentibus, & cum adjectivis ablativi caſûs. Plaut. *Hâc noctu ſomniavi.* Ennius: *Hâc noctu filo pendebit Hetruria tota.* Terent. *Cras cum primo lucu.*

1 *Interdum.*] Significat, *aliquando, aliquo tempore.* Cicero: *Interdum, vel potius nimium ſæpe. Geminatio verborum habet interdum vim, leporem aliàs.* Feſtus: *Interduatim dicebant antiqui, quod nunc interdum & interim.* Hinc apud Plaut. Truc. act. 4, ſc. 4. ubi legitur: *Vale Phroneſium. PH. jam me tuum oculum non vocas? DI. Id quoque interim futatim nomen commemorabitur.* Scribendum cenſeo: *Id quoque interduatim nomen commemorabitur. Scioppius.*

2. *Perinde.*] Significat, *ſimilitudinem.* Plaut. *Omnes res perinde ſunt, ut agas, ut eas magni facias.* Cic. *Habes à patre munus meâ quidem ſententiâ magnum, ſed perinde erit, ut receperis.* Liv. 27. *Ut viſeret agros cultaque ab incultis notaret, & perinde dominos laudaret caſtigaretque.* Salluſt. *Mithridates corpore ingenti, perinde armatus. Scioppius.*

3 *Poſtea, hoſthac, poſthinc, poſtibi, poſtilla, poſtinde, poſtmodo, poſtidea, poſtidem.*] Significat, *poſt factum* vel *tempus aliquod,* vel *poſt tempora,* ſicut ſupra, *antehac.* Ovid. 1. Faſt. *Poſtea mirabar, quod non ſine litibus eſſet.* Ubi *a* breve arguit nomen eſſe. Uſus tamen talia fecit particulas, ex eoque *a* ſæpius producitur. Plaut. Merc *Neſcio quid meo animo eſt ægrè: poſtea hâc nocte non quievi ſatis ex ſententiâ,* pro, *tum verò, præterea autem.* Idem Stich. *Dejiciam telas aranearum. GE. miſeræ algebunt poſtea.* Idem Curcul. *Eum qui vendidit mihi puellam, numquam poſtilla vidi.* Catul. *Nec ſibi poſtilla metuebant talia verba.* Cic. *Id ne umquam poſthac accidere poſſit, providendum eſt.* Virgil. *Poſthinc ad naves graditur ſocioſque reviſit.* Plaut. Mil. *Verberetur etiam, poſtibi amittendum cenſeo.* Et Stich. *Nunc intro ibo & ſacrificabo, poſtibi jubebo nobis cœnam coqui.* Lucret. *In pedibus primum digitos liveſcere & ungues. Inde pedes & crura mori; poſtinde per artus Ire alios*

poſti-

poſtidem, 1 præterea, præterhac, 2 præquam, 3 præterquam, 4 præut, 5 proin, proinde,

---

tractim gelidi veſtigia leti. Livius, *Si Ardeates arbitrium Senatui permittant, fore ut poſtmodo gaudeant ſe iræ moderatos.* Plaut. Ciſt. *Ubi id erit factum, ornamenta ponent, poſtidea loci qui deliquit, vapulabit.* Idem Aul. act. 1. ſc. 2. *Nunc quo profectus ſum ibo, poſtidem domum.* Sic in optimis libris veteribus legitur. Varro lib. 8, de ling. Latina: *Verbis, quæ non ad rationem ſunt, oportet non uti. Sic enim obſoleſcent, ac poſtidem facilius corrigi poterunt.* Sic ibi lego, pro, *poſtea idem.* *Scioppius.*

1 *Præterea, præterhac.*] Significat propriè, *præter* vel *ultra hæc, quæ jam dicta ſunt,* aut *præter,* ſivè *poſt hæc tempore,* aut *facta.* Cicero: *Eſt philoſophi nobilis filius, homo præterea feſtivus.* Idem: *Tibi uni concedo, præterea nemini.* Idem: *Non poſſumus hujus & præterea cujuſvis civitatis eſſe cives.* Salluſt. *Nunquam Hiſpanos præterea tale facinus facere auſos,* id eſt, *præterquam illô tempore.* Plaut. Rud. *Si præterhac unum verbum faxis, ego tibi comminuam caput.* *Sciopp.*

2 *Præquam.*] Significat idem quod in comparatione alicujus imparis, ſi cum alio majori aut minori conferatur. Plaut. Amph. *Parva res voluptatum eſt in vitâ, præquam quod moleſtum eſt.* Moſtell. *Jam minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus eſt.* Aulular. *Nemo ſine grandi malò, præquam res patitur, ſtuduit elegantiæ,* id eſt, *plus quam res familiaris patitur.* Nam *præ* comparationem inæqualium ſignificat, ſicut & *ante.* *Scioppius.*

3 *Præterquam.*] Terent. *Verbum ſi mihi unum, præterquam quod te rogo, faxis.* Cicero: *Nullas iis præterquam ad te dedi literas.* Livius: *Multitudo coaleſcere in populi unius corpus nullâ re, præterquam legibus poterat.* Cor. Celſus: *Aqua frigida infuſa præterquam capiti, etiam ſtomacho prodeſt,* pro, *non modò capiti.* *Sciopp.*

4 *Præut.*] Significat idem, quod *præquam.* Plaut. Mil. *Nihil hoc quidem eſt, præut alia dicam, quæ tu numquam feceris.* Amph. *Perii, ME. parum etiam præut futurum eſt, prædicas.* Menæc. *Modeſtior nunc eſt præut dudum fuit.* Ibid. *Folia nunc cadunt præut, ſi triduum hic erimus, tum arbores in te cadent.* Turpil. Epiclero:

1 pronu-

[1] pronuper, [2] propalam, [3] propemodum, [4] proporro, [5] propterea, [6] proquam, prout, [7] protenus, [8] ſubinde, [9] ſuperquam.

Præut ſolent, me curæ ſummô ſegregant, id eſt, *plus ſolito, præ eo modo, quo ſolent. Scioppius.*

5 *Proin, proinde.*] Significat idem quod *ideo, propterea, itaque.* Uſurpantur etiam ad exprimendam ſimilitudinem, ſicut *perinde.* Terent. *Orationem ſperat in veniſſe ſe, quare differat: proin fac apud te ut ſis.* Cicero: *Proinde bono animo ſis.* Plaut. Amph. *Scio iſthæc facta proinde ut proloquor.* Pœnul. *Proinde habet hic orationem, quaſi ipſe ſit frugi bonæ.* Pſeud.. *Proinde ut quiſque fortunâ utitur, ita præcellit.* Petron. *Senex exercitati vultus, ſed cultu non proinde ſpecioſus. Scioppius.*

1 *Pronuper.*] Significat, *nuper admodum.* Plautus Trin. *Quam ſponſionem pronuper tu exactus es.*

2 *Propalam.*] Plaut. Mil. *Metuo ne hoc tandem propalam fiat nimis.* Idem Epid. *Minus jam ſum furtificus, quam antehac, rapio propalam. Scioppius.*

3 *Propemodum.*] Significat idem, quod *ferè, penè.* Terent. *Propemodum jam tibi habeo fidem.* Cicero. *Verba componere & propemodum dinumerare. Scioppius.*

4 *Proporro.*] Lucret. *Et ſibi proporro quæ ſint primordia quærunt,* id eſt, *inſuper, porro, præterea. Sciopp.*

5 *Propterea.*] Terent. *Haud propterea te rogo, ut hoc proferam. Scioppius,*

6 *Proquam, prout.*] Significant *comparationem parium.* Lucret. *Igitur parviſſima corpora proquam, & leviſſima ſunt, ita mobilitata feruntur,* pro, *quanto minora & leviora ſunt, tanto etiam mobiliora.* Idem: *Nec ſatis eſt proquam largo ſe exæſtuat æſtu, unde queat tantum ſuboriri ac ſuppeditare.* Symmachus: *Non ſatis mihi videretur, proquam res poſtulat, fungi debitum meum.* Cicero: *Tuas literas, prout res poſtulat, exſpecto.* Idem: *Prout facultates ejus ferebant.* Interdum per Ellipſin *Pro* reticetur: Liv. *Homo, non quam iſti ſunt, glorioſus. Scioppius.*

7 *Protenus* ſeu *protinus.*] Significat, *Porro tenus*, continuatè tam temporis, quam loci ratione. Virgil. de Siciliâ Italiæ olim

Hujus

Hujus generis ſunt omnes Præpoſitiones, quæ cum Nominibus aut Verbis ſunt compoſitæ, ut *Adeſſe, adprobus, avocare, evocare, deducere, inimicus, inducere, obvius, obducere, perducere, præire, ſubire, tranſire*, &c.

Quæ Præpoſitiones nihil ſignificant extra compoſitionem?

Ambe, *vel* ambi, am, an, con, di, dis, re, ſe, ut in *Ambeciſus, ambio, amſanctus, anquiro, concors, diverſus, diſpar, reliquus, ſeparatus.* Et hæ præpoſitiones à priſcis Grammaticis *Loquelares* vocantur, quia extra compoſitionem loquelæ tantum, ſed nullius ſignificationis ſunt.

conjunctâ: *cum protinus utraque tellus Una foret.* Idem: *Protinus aërii mellis cœleſtia dona exſequar.* Idem: *en ipſe capellas protenus æger ago. Scioppius.*

8 *Subinde.*] Significat, *deinde, paulo poſt.* Horat. *Si dicet rectè, primum gaudere: ſubinde præceptum auriculis hoc inſtillare memento.* Petronius & poſteriores eô utuntur, pro *frequenter, identidem, per inter valla. Scioppius.*

9 *Superquam.*] Significat, idem: quod *præterquam.* Livius 22. 3. *Primoribus ſuper quam quod diſſenſerant à conſilio, territis etiam duplici prodigio. Scioppius.*

DE ADVERBIO.

Quid eſt Adverbium?

Eſt vox expers numeri, quæ aliis vocibus * tamquam adjectivum adjungitur, ut *Valde bonus, Diſcit cito, Bene mane.*

* *Vocibus*] Nominibus ſc. adiectivis, verbis & participiis ad circumſtantiam & qualitatem indicandam. *Herx.*

Quo-

Quotuplex eſt Adverbium ?

Multiplex, ratione variarum ſignificationum, ut interrogandi, reſpondendi, affirmandi, negandi, prohibendi, jurandi, quantitatis, qualitatis, ſimilitudinis, comparandi, intendendi, remittendi, hortandi, congregandi, ſeparandi, excludendi, eventûs, moris, principii & originis, dubitandi, &c.

Quotuplicia ſunt Adverbia interrogandi & reſpondendi ?

Sextuplicia: Quærunt enim & reſpondent vel de *Factô*, ſitne aliquid, nec ne: vel de *Cauſâ*: vel de *Tempore*: vel de *Locô*: vel promiſcuè de *Tempore* & *Locô*: vel ſimul de *Tempore* & *Numerô*.

Quæ Adverbia quærunt de Factô ?

An, anne, ne: *enclitica*, num, numnam,

Quæ Adverbia reſpondent de Factô ?

Ita, ſic, etiam, quippeni. Reſpondetur etiam per verba *Licet* & *Cenſeo*.

Quæ Adverbia quærunt de Cauſâ ?

[1] Cur, quin, quianam. Quæritur etiam per nomina *Quare*, ſeu *quâ de re*, & *quam ob rem*.

---

1 *Cur, quin*] Iſta non ſunt *nativa* adverbia, ſed *reperta*, ſivè ut Grammaticè loquar, *uſurpata*. A naturâ enim, ſivè primigeniâ ſignificatione *cur*, eſt *cure*, ſicut ex priſco *cumc* factum eſt *cum*, ex *Sine*, pro, *Si non*, factum eſt *Sin*. *Cure* autem eſt *cui rei*, in ablativo caſu, qui ut ſupra demonſtravi, dativo erat ſimilis: *i* porro in utrâque voce omiſſum fuit Græcorum imitatione, ut in *muſâ* pro *muſai*, ſupra contigiſſe dixi. Veteres ſcribebant *quor*, pro *quore*, id eſt, *quire*, ſeu *quare*: nam *quis*, ut dixi, omnium erat generum. Idem ergo prorſus ſunt naturâ & ſignificatione *cur* & *quare*, & utrobique ſubauditur præpoſitio *de* vel *in*. Plautus Pœn. act. 1. ſc. 2. *Nimia nos ſocordia hodie tenuit. AD. quâ de re obſecro? AN. quia non dudum ante lucem*

Quæ

Quæ Adverbia reſpondent de Cauſâ?

Quia & quoniam, quod factum eſt, ex *Quom jam* ſeu *Cum jam.* Reſondetur etiam per Nomina, *Eô quod,* [1] *ideo, eâre, hac re,* [2] *propterea quod.*

---

venimus. Nepos in Thymol. *Dixit ſe in eâ re maximas diis gratias agere, quod ſe potiſſimum ducem eſſe voluiſſent.* Poteſt tamen *cur* pro *cui rei* in dativo accipi, quomodo apud Plautum Pœn. act. 2. ſc. 1. *Viſcum legioni dedi & fundas: eo præſternebam folia farferi. LY. cui rei? AN. ne ad fundas viſcus adhæreſceret;* ſicut *Sin,* eſt *Sine.* Jam *quin* eſt *qui ne.* Ubi *ne* ſignificat *non*, ut *Ne recte loqui.* *Nemo,* pro, *ne homo.* *Nepurus,* pro, *non purus.* *Neſcio,* pro, *non ſcio.* *Nequeo,* pro, *non queo.* *Qui* eſt ablativus, pro, *quâ* vel *quo*, ut ſubaudiatur, *re* vel *modo.* Eſt ergo *quin*, idem quod *quare non, quo modo non*, vel abſolutè *quo non*, ut *Nullus dies eſt, quin de te cogitem.* Sed quia *qui* & *quis* ſunt omnium generum apud veteres, eo factum, ut *quin* ſignificet etiam *quæ non.* Plaut. Perſa: *Mulier nulla erit, quin ſit mala, quæ reticet, ſi quid fieri perverſè videt. Sciopp.*

1 *Ideo*] Duo ſunt nomina, etſi uſus fecit unum & adverbium: nam & *quomodo* duo ſunt nomina. Cic. 12. ad Attic. 6. *Quomodo hoc ergo lues? uno ſcilicet, ſi mihi librum miſeris.* Plaut. Trin. act. 5. Sc. 1. *Quem ego magis amo, quam te. ST. quam me? quomodo? PH. hoc modo, ut moleſtus ne ſis.* Similia ſunt in Plauto plura. Nihilominus uſu factum eſt, ut *quomodo*, adverbium fieret, adeoque ultimam ejus ſyllabam Horatius corripit 1. Sat. 11. *Cum Victore ſequor. Mæcenas quomodo tecum.* Similiter *poſtremò*, cum naturâ & origine ſit nomen ablativi caſûs, uſurpatione exiit adverbium, ut ex Juvenali diſcimus, qui poſtremam ejus literam corripit. Ita & *ſiquidem* quæ ſunt particulæ, uſu tamen in unam coaluerunt, nt ex hôc Ovidii verſiculô apparet: *Quæ mihi ventura eſt, ſiquidem eſt ventura ſenectus.* In hanc ſententiam ſcribit Serv. in Æn. 5. *Jam uſus obtinuit, ut Hactenus, pro una parte habeatur. Ergo adverbium eſt. Omnis enim pars orationis cum deſierit eſſe, quod eſt, in adverbium migrat.* Id. in Georg. 1. nomen *ſupellex* ait eſſe *uſurpatum*, quia ſcilicet uſû fuerit introductum contra regulas artis, per quas rectum eſt

hæc,

hæc ſupellectilis. Similiter in Georg. 3. *Lea* dicit eſſe *uſurpatum*: nam *Leæna eſſe Græcum, Latinè autem dici, hic & hæc leo,* ut tamen velut monui, in *hæc leo,* ſubaudiatur *fœmina.* Nimirum quod de verbis ait Cicero, alia eorum *nativa* eſſe, id eſt, quæ ſignificata ſint primô ſenſu, alia *reperta*, quæ ex his facta ſunt: idem in verborum ſignificationibus valet, ut aliæ ſint nativæ vel primigeniæ; aliæ repertæ vel uſurpatæ, quas uſus nonnihil à naturâ ſui primâque origine detorſit. Ita *quum* ſeu *cum* & *quod,* naturâ ſunt duo nomina relativa, cum quibus præpoſitio *ad* ſubauditur, velut in Annotationibus *Paradigmatum* monui. Uſus tamen fecit particulas, id eſt, vel adverbia, vel conjunctiones, quod ipſum in *magis, ſatis,* & *nimis* contigiſſe dixi. Quemadmodum enim veteres indifferenter *potis* & *pote* de maſculinis, fæminis & neutris, tam pluralis, quam ſingularis numeri dicebant (quod in *Theſauro Scioppiano* id eſt, in Commentariis de linguâ Latinâ multis auctorum exemplis confirmatum videbis) ſimiliter nullô generis aut numeri diſcrimine *nimis, magis* & *mage, ſatis* & *ſate,* vel per *Apocopen, ſat,* cum ſubſtantivis conjungebant, vel expreſſis vel ſuppreſſis. Cic. *Nimis inſidiarum adhiberi videtur,* ſubaudi, *negotium* vel *res,* quaſi eſſet: *Nimia res,* vel *nimium negotium inſidiarum,* hoc eſt, *nimiæ inſidiæ.* Idem: *Non nimis me, ſed alios admodum delectant literæ illius.* Ubi *nimis* eſt, *ad nimis negotium,* vel *ad nimium,* ſive *in nimium negotium:* nam *nimium* ſicut in *plus,* plerumque præpoſitio κατὰ, id eſt, *in, ad,* vel *in,* vel *circa,* vel *ſecundum,* ſubauditur, quod ipſum in *plurimum, multum, tantum, quantum* (ex quo per contractionem *tam* & *quam* fecerunt) ſimiliterque in *id, quid, quicquid, aliquid, nihil, melius, pejus, citius, parum* & *paulum* uſu venit. Utrôvis ergo modô per præpoſitionis *Ellipſin* dicitur, *Tempus nimium longum,* & *nimio longum.* Valet enim illud, *ad nimium negotium,* hoc autem *à nimio negotio:* id eſt, *quod ad nimium negotium attinet.* Cicero: *Hoc exiguum tempus, quod mihi tamen nimium longum videtur.* Plaut. *Nimium libenter edi ſermonem tuum.* Idem: *Vixiſſe nimio ſatius eſt, quam vivere.* Nævius Agitatore: *Nimio arctè colligo.* De *plus* exempla ſunt, Cic. *Plus annum obtinere provinciam* pro *ad plus tempus.* Terent. *Ut cum matre plus eſſet una.* Similiter ut idem: *Ibi plurimum eſt,* pro, *ad plurimum,* vel *per plurimum tempus eſt.* In hôc Ciceronis, *Plus virium habet alius alio,*

ſubauditur, *negotium.* Plaut. *Qui plus pluſque ſoſpitent iſtuc quod nunc habes,* pro *ad plus pluſque tempus:* pro quo dici poterat eâdem *Syntaxi, magis magiſque.* Sicut Catull. *Noteſcatque magis mortuus atque magis.* Cic. *Magis & magis de Græciâ cogito,* pro, *ad magis tempus:* nam *plus* & *magis* nihil differunt. Itaque ſicut in nominativo rectè dicitur, *Plus eſt, quod gratuler tibi, quam quod te rogem.* Similiter dixit Cicero, *Magis eſt quod gratuler.* Ita *minus minuſque:* Ter. Heaut. a. 3. ſ. 3. *Nam mihi jam minus minuſque obtemperat.* Eadem in *ſatis* & *ſat* ratio eſt: quæ nihil aliud ſignificant, quàm *ſufficiens.* Cic. *Cethego de repub. ſatis ſuppeditabat oratio.* Ubi *ſatis,* eſt nominativus fæmininus ſingularis, ſicut maſculinus accuſativus ſingularis apud Virgil. *Ipſa ſatis tellus, cum dente recluditur unco, Sufficit humorem:* & nominativus neutralis ſingularis apud eundem Cic. *Ipſe Romam venirem, ſi ſatis conſilium eſſet.* Item: *Hoc facere ſatis eſt,* pro, *ſatis negotium.* Plaut. *Quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum.* Cor. Nepos Epam. *Abſtinentiæ erit hoc ſatis teſtimonium.* Plurale maſculinum eſt in hôc Plauti: *Quatuor homines ſunt ſatis,* pro, *ſunt ſatis homines,* vel *ſatis hominum.* Plurale neutrum apud eundem Plaut. *Ut ſatis conſilia ſuppetant.* Et Propert. *Cum ſatis una tuis inſomnia portet ocellis Fœmina.* Et Virgil. *neque enim reſponſa dabantur fida ſatis:* Si tamen *ſatis reſponſa* dictum volumus: nam ſi placeat *ſatis fida,* valebit, *ad ſatis negotium:* quod minus incredibile judicabit, qui *tantum* & *multum* eôdem prorſus exemplô ſuppreſſi præpoſitione & nomine *negotium* uſurpari noverit. Catull. *Nec tantum niveô gaviſa eſt ulla columbô Compar,* pro, *in tantum negotium,* ſicut Virgil. *Nec puer Iliacâ quiſquam de gente Latinos, In tantum ſpe tollet avos, nec Romula tellus Ullô ſe tantum tellus jactabit alumnô.* Ubi *tantum* & *in tantum* indifferenter poni videmus. Liv. 22. 27. *In tantum ſuam virtutem enituiſſe,* Juvenal. *In quantum ſitis atque fames & frigora poſcunt.* Cicero: *Si me amas tantum, quantum profectò amas,* pro, *ad tantum* ſive *in tantum, in quantum.* Plaut. *Multum amo illam:* pro, *in multum negotium.* Cæſar: *Neque multum frumento, ſed maximam partem vivunt lacte.* Plin. 10. cap. 36. *Solutus columbarum volatus eſt in multum velocior.* Ubi etiam dici poterat, *à multo velocior,* & per *Ellipſin* præpoſitionum *multum* & *multo velocior.* Cic. *Multum omnibus gloriâ præſtare. Multo magnus orator præſtat minutis*

impe-

imperatoribus. Sicut *paulum* & *paulo aliquantum* & *aliquanto* indifferenter dicitur præpoſitionibus ſuppreſſis. Varro: *Nemini paulum modò humaniori ignotus.* Plaut. *Multum improbiores ſunt quam à primo credidi.* Fabius 1. cap. 6. *Sed paulum ſuperiores quod nos dicimus Juſſi, dixerunt Juſi.* Salluſt. Jug. *Cum vineæ paulô proceſſerant, igni aut lapidibus corrumpebantur.* Terent. Heaut. *Paulô qui eſt homo tolerabilis*, id eſt, *etiam ille, qui eſt aliquanto tolerantior, commodior, patientior.* Ibid: *Aliquantum iniquior erat.* Livius: *Quantum magis patres plebi ſe inſinuabant, eo acrius tribuni contra tendebant.* Idem: *Ad immenſum augere aliquid*, pro quô dici poterat, *immenſum*, ut Ovid. 5. Faſt. de Orione: *Creverat immenſum.* Et Tacit. *Euphratem nullâ imbrium vi ſponte & immenſum attolli.* Rurſum Livius: *Formam viri aliquantum humanâ ampliorem intuens.* Et lib. 42. *Dextra pars labe terræ in aliquantum altitudinis diruta erat.* Dictys, ſeu quiſquis optimis temporibus bellum Trojanum deſcripſit: *Noſtris multorum dierum navigatione in aliquantum exhauſtis.* Etiam in *id, quid, aliquid, nihil*, præpoſitionem ſubaudiri nemo, niſi indoctiſſimus, dubitaverit, ut in his Livii: *Militibus nihil rempub. committendam eſſe. Nihil ordinum memores. Magiſter equitum nihil conſulto dictatore evectus.* Et Plaut. *Apage amor, non places, nihil te moror.* Et Senec. *Pollio eôs ſervos, qui ſe aliquid offenderant, in vivarium abjici jubebat.* Plaut. Curc. *Non eſt mirandum, melius ſi nihil ſit tibi*, pro, *ad nihil, â nihilo*, vel *nihilo melius.* Ulpianus quidem præpoſitionem ſic expreſſit leg. 1. §. 7. Dig. ne quid in flumine. *Si ea res curſum fluminis ad aliquid immutavit.* Eôdem nempe modô *ad nihil, ad multum, ad plus, ad magis ad nimis* vel *nimium, ad ſatis* rectè dixeris, quod quidem ad artis regulas attinet: quibus tamen meminiſſe oportet potentiorem eſſe Romanorum uſum, quem ex libris auctorum diſcimus. Ita quod Cicero dicit, *Oratio noſtra magnam partem ex Jambis conſtat:* præpoſitionem *ad* vel *in* ſuppreſſam habere ex eô intelligitur, quod ſæpius idem habet: *Quod mea multum, tua nullam in partem intereſt. Non ſentientis nihil eſt, quod ullam in partem interſit. Mea omnem in partem intereſt. Hæc neutram in partem effici poſſunt. Me tibi in omnes partes defendendum putes.* Pro quibus alibi, *Nullâ ex parte, omni ex parte, magnâ ex parte* dicere ſolet. Sic Ovid. 10. Met. de Mida: *Cætera ſunt hominis, partem damnatur in unam, Indui-*

Quæ Adverbia quærunt de Tempore?

Quando, quamdiu & quantiſper.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quando?

Hodie, heri, cras, pridie, poſtridie, perendie, nudius tertius, quartus, quintus, decimus *, nunc, jam, nuper, tandem, aliquando, olim, pridem, dudum, tum, quum *vel* cum, interim, ſtatim, protinus, illico, ex-

---

turque aures lente gradientis aſelli: ubi præpoſitio per *Ellipſin* eleganter omitti poterat. Livius 42. 3. *Ædem Junonis ad partem dimidiam detegit:* pro quô dicere poterat, *ex parte dimidiâ.* Sed ad *ſatis* redeo, quod nomen eſſe vel comparativus *ſatius* fidem fecerit. Priſcianus lib. 15. *Nimis, quod etiam nimium dicimus. Satis, quod etiam loco nominis recipit, ſatius.* Et mox: *Satis, quia pro ſufficiens accipitur, ideo habuit comparationem, ſatius.* Idem Cicero: *Plato hominem id ætatis in tam longo ſermone diutius retinere noluit: multo ego ſatius hoc mihi faciendum putavi in Scævola.* Sed & *ſatior* apud Plin. legitur lib. 17. cap. 5. *Terra pulla erit optima, & operi ſatior,* id eſt, *melior, appoſitior.* Porrò in *ideo,* quod uſu in unum vocabulum coaluiſſe dixi, *Pleonaſmus* eſt: nam & *id* ſignificat *ob id, propter id,* & *eo* ſignificat *ab eo, ex eo.* Plautus. *Et id huc reverti, ut me purgarem tibi.* Idem: *Non es in ſenticeto, eo non ſentis,* pro, *eo negotio* vel *nomine,* ſicut *eâ re, eâ cauſâ.* Varro: *Heliotropia flores vocant ab eo, quod ad ſolem ſemper ſpectant.* *Scioppius.*

2 *Propterea quod*] dicitur per *Syllepſin* numeri; cum per regulam rectum ſit, *Propter id quod.* Cui ſimilis hæc Plauti: *Amor amara dat tibi ſatis quod ægrè ſit.* Item: *Ego te de aliâ re reſciviſſe cenſui, quod ad me attinet.* Item: *Potius quam iſtam a me operam impetres, quod poſtulas.* Item: *Si quid ſtultè fecit, ut ea miſſa facias omnia.* Item: *Quid negotii eſt, quamobrem mihi ſuccenſeas.* Et Varronis: *Deterrent à ſaliendo fiſcellis e junco, aliâve quâ re, quod alligant ad naturam.* *Sciopp.*

* *Decimus*] Ratione originis *hodie* eſt *hoc die: poſtridie* quaſi *poſtero die: pridie priore die: nudius tertius* idem ac, *nunc dies tertius: Perendie* quaſi *peremta die.* *Herz.*

templo,

templo, actutum, *repentè* *. Reſpondetur etiam per Nomina, [1] *Mane, ſero, tempori, ſerius, temporius, ocyus.*

Quæ Adverbia reſpondent ad Quamdiu, & Quantiſper?

Tantiſer, pauliſper, aliquantiſper, parumper, uſque *pro* aſſiduò, diu, olim, dudum.

Quotuplicia ſunt Adverbia, quæ quærunt & reſpondent de Locô?

Quintuplicia. Alia enim ſignificant locum ſine

1 *Mane, ſero, tempori.*] Iſta naturâ ſunt nomina, uſu verô adverbia: nam *manus* & *manis* priſcis ſignificat *bonus*, cui contrarium *immanis*, id eſt, *minime bonus*, adeque *ſævus* ſeu *crudelis*. *Dii manes*, hoc eſt, *boni defunctorum ſpiritus*. *Mane tempus*, quod *nox jam noctem pellit*. Perſius: *Jam clarum mane feneſtras intrat*. Cic. *Literas tuas Feſulanus multô mane mihi dedit*: ſicut, *Multâ nocte*. Plaut. Pœn. *Amani ut ad portum proceſſimus*, id eſt, *poſtquam jam mane tempus*, ſeu *matutinum fieri cœpit*. Idem: *Hæc pugna pugnata eſt ab uſque mane ad veſperum*. In *ſerò* ſubauditur *tempore diei*. Apud Livium quidem legimus: *Caſtrorum oppugnatione, quia ſerum erat diei, abſtinuêre*. Sed adverbialiter uſurpatur, cum legis, *Serô eſt*, pro, *res eſt in ſero tempore*, ſicut apud Plautum: *Nimis pæne mane eſt*. Ex eôque poſterior in *ſerò* ſæpe à poëtis corripitur, ſicut etiam in *quomodo*, *poſtremo*, *medicando*, *vigilando*, quamvis ablativi ſint: nec aliter in *exemplar*, & *calcar* poſtremam faciunt brevem, licet nomina ſint adjectiva, per *Apocopen* facta ex *calcaare* & *exemplaare*, in quibus *negotium*, id eſt, *res* ſubauditur. *Tempori*, ablativus eſt pro *tempore*, ubi ſubauditur *in*. Plaut. *Alcumenæ auxilium in tempore feram*. Ter. *In tempore ad eam veni*, id eſt, *tempeſtive*, *attemperatè*, *cum tempus ipſum eſſet*: ubi Donat. *In tempore*, *oportune*, *nos ſine præpoſitione dicimus*, *tempore & tempori*. Cicero: *Ego renovabo commendationem*, *ſed tempore*, id eſt, *in ſuo tempore*, *cum ſuum tempus advenerit*. *Sciopp.*

* *Repente*] Monente Voſſio eſt ablativus a *repens*, ita ut ſit idem quod *repentino tempore*. *Herx.*

motu, alia motum ad locum, alia motum per locum, alia motum ex locô vel à locô, alia motum verſus locum. *Plaut.* Merc. a. 5. ſ. 2. *Quô ego ſcio*, ſubaudi, *locô*. Sic, *quo*, pro, *quâ in parte, propè, propius, proximè*, quæ ſunt adverbia, non præpoſitiones.

Quæ Adverbia quærunt de locô ſine motu?

Ubi & ut, pro *ubi* poſitum.

Quæ Adverbia reſpondent ad Ubi?

Hic, iſtic, illic, ibi, ibidem, inibi, intus, foris, utrobique, paſſim, ſupernè, infernè, infra, utrimque, undique, undiquaque, uſquequaque, intus, ſubtus, necubi, ubiubi, alibi, neutrubi, ubivis, uſpiam, uſquam, nuſquam (*pro quô plebs Romana dicebat, nullibi*) altrinſecus, utrinqueſecus, extrinſecus, intrinſecus. Reſpondetur etiam per nomina, ut *Romæ, Toleti, Carthagini, Ægypti, Cypri, Ciliciæ, domi, belli, militiæ, humi, ruri* vel *rure*.

Quæ Adverbia quærunt de motu ad locum?

Quo. Sed hoc adverbium non eſt *nativum* adverbium, ſed *repertum*, ſive *uſurpatum*; nam ex natura ſua ſeu prima impoſitione eſt nomen accuſativi pluralis à *quod*. Dicebant enim veteres *quo*, pro, *quæ*, & ſupprimebant præpoſitionem *ad*. Itaque *quo* valet: *Ad quæ loca* vel *negotia*. *Quo mihi fortunam*, ſignificat, *ad quid mihi fortunam*, ſive *cui rei mihi fortunam?* nam *quo* dativus etiam eſt pro *quoi*, abjecto *i*, ut in Paradigmatum annotationibus monui.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quo?

Iſtuc, huc, eò, illò, intro, utróque, aliò, neutrò, verſus, verſum, *Liv.* Neutrò inclinatâ ſpe. Foras, quoquo, peregre, obviam, ultro, citro. Reſpondetur etiam per accuſativos locorum præpoſitione expreſſâ

aut

aut ſuppreſſa, ut *Eo Romam, in Romam. Venit Italiam. Ibo rus, domum, in domum, urbem, larem.* Nuſquam. *Plaut. Capt. a.* 1. *ſ.* 2. Num quo foras vocatus es ad cœnam? R. nuſquam. *Horat.* 2. *ſat.* 7. Si nuſquam es fortè vocatus ad cœnam.

Quâ, eſt *in qua parte.* Itaque propriè ſignicat quietem ſeu ſtatum, non motum.

Quæ Adverbia quærunt de motu per locum? Quâ.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quâ?

Hâc, iſtâc, illâc, quaqua, quacumque, quavis, quaquaverſus. Reſpondetur etiam per Ablativos locorum præpoſitione ſuppreſſâ, ut *Totâ vagatur Italiâ. Vehitur flumine* vel *per flumen.*

Quæ Adverbia quærunt de motu ex locô? Unde.

Quæ Adverbia reſpondent ad Unde?

Hinc, iſtinc, illinc, indè, indidem, eminus, [1] comi-

---

1 *Cominus*] Non nemo fortaſſe inter præpoſitiones utrumque caſum regentes retulerit, proptera quod apud Propert. lib. 2. eleg. 19. legatur: *Non tamen ut vaſtos auſim tentare leones, Aut celer agreſtes comminus ire ſues.* Et lib. 3. eleg. 1. *Fluminaque Æmonio comminus iſſe viro.* Nam priore locô per *Ellipſin* ſuppreſſa eſt pæpoſitio *ad*, ut ſit: *Ire ſues:* ſicut Virgil. *Sitientes ibimus Afros. Devenere locos lætos.* In altero *ire viro* dictum eſt, quemadmodum *it clamor cœlo*, quô exemplo alibi Propert. *Ut formoſa novo quæ parat ire viro.* Cæterum Servius in illud Virg. 1. Georg. *Quid dicam, jacto qui semine comminus arva inſequitur:* monet *comminus* non ſignificare *ex propinquo, ſed ſtatim, ſine Intermiſſione, qui ſignificatus* (ait) *frequentiſſimus eſt in Ciſalpina Gallia. Vulgo enim dicunt: Vade ad eum, ſed comminus. Unde Virgilius magis patriam couſuetudinem videtur ſecutus. Veteres enim non in tempore, ſed in loco comminus ponebant, id eſt, juxta, cui con-*

nus, aliunde, necunde, foris, unde unde, undecunque, utrinque, nuſquam. Reſpondetur etiam per ablativos locorum præpoſitione expreſſâ aut ſuppreſſâ, ut ***Lapſus cœlô, de cœlô. Venit Româ, à Româ, de Româ. Mercator Rhodo,*** vel ***de Rhodo. Vinum Chiô.*** vel ***de Chiô. Sargus Ægypto, de Ægypto,*** id eſt, ***Ægyptius.*** Sic ***Joannes ab Auſtriâ,*** & ***de Auſtriâ,*** id eſt, ***Auſtrius,*** quod nequaquam eſt nomen proprium ſed commune poſſeſſivum. Sic ***Cn. Magius Cremonâ,*** pro ***Cremonenſis.*** Sed ſi ablativus ſit perſonæ, præpſitio exprimenda eſt, ut ***Unde emiſti? à mercatore, de mercatore. Unde didiciſti? à te, de te, ex te.***

---

trarium eſt eminus, id eſt, longe. Nempe ſi Servio credimus, Virgilius Mantuanè potius, quam Romanè locutus eſt. Cujus eum culpæ idem reum agit in hôc verſu: *Urgeri volucrum raucarum ad littora nubem. Raucum* (ait) τῶν μέσων eſt, *ſicut grave lens. Sciendum tamen Virgilium ſecundum morem provinciæ ſuæ locutum, in quâ bene canentes, cygni rauciores vocantur.* Sed in hôc quærat Grammaticus, cui perſuadeat. Ego quidem Luciano ſubſcribo, qui *raucam* & *inſuavem* cygnis ex æquô omnibus *vocem* tribuit. Iterum Servius in illa Virgilii: *Latus hauſit apertum. Quidam* (inquid) *Italicam elocutionem putant. Cum enim à latere quis aliquem adortus gladio occidit, Hauſit illum, dicunt.* Idem Italicum vulgare, non Latinum eſſe ait *Zemas*, quod ſignificat *ollas æreas*, pro quibus Virgilius Græcè *Lebetas* dixerit: Sicut etiam *Cyma*, pro, *vertice montis* Chariſius vulgaris linguæ eſſe ait, non Latinæ, ſimiliterque *Paſtillus* & *Sylli. Cyma* vel *cuma* (ſic enim veteres ſcribebant & pronunciabant.) Hiſpanis eſt *cume* & *cumbre*, ſicut *home* & *hombre*, *nome* & *nombre*. Itali hodie quoque *Cima* vulgo dicunt. Ita *Ploxenum* Catulli Tranſpadanum erat vocabulum, ut lib. 5. cap. 5. teſtis eſt Fabius, *qui omnia Italica pro Romanis habere ſe teſtatur*, eôque ipſô advocationem Virgilio adverſus Servium commodat. *Scioppius.*

Quæ

Quæ adverbia quærunt de motu verſus locum?

Quorſum, quod formatum ex quo verſum, pro verſum ad quo, ſeu quæ loca.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quorſum?

Horſum, iſtorſum, ſurſum *vel* ſuſum (priſcè *ſus*, ut in *ſubſtineo*) deorſum, rurſum, (*Ruſum* & *ruſuſum* dicebant, ſublata R. litera. Velius Longus.) prorſum, dextorſum, lævorſum, ſiniſtrorſum, aliorſum, retrorſus, introrſus, quoquò verſus, [1] vænum, [2] peſſum: quæ duo poſtrema naturâ ſunt nomina.

---

1 *Vænum*] Nomen eſſe accuſandi caſûs, in quo præpoſitio *ad* ſubaudiatur, nullum mihi eſt dubium. Tacitus enim ſine dubio veterum exemplô in dandi caſu *væno* poſuit. Annal. 14. 15. *Exſtructa conventicula & cauponæ, & poſita væno irritamenta luxus.* Et in ablativo, Annal. 13. 51. *Militibus immunitas ſervaretur, niſi in iis, quæ vænô exercerent.* Apulejus alios fortaſſe auctores ſecutus, *vænui* dixit lib. 9. Aſini: *Alterâ die productum me rurſum voce præconis vænui ſubjiciunt.* Hinc apparet, *væneo* factum eſſe ex *vænum eo,* quod eſt, *ad vænum eo,* ſicut *mercatum eo,* & *ad mercatum eo.* Plaut. Mercat. prolog. *Pater ad mercatum me meus miſit Rhodum. Dico eſſe iturum me mercatum, ſi velit.* Ibid. act. 2. ſc. 3. *Illam trans mare hinc vænum aſportet.* Ex *vænum dare* factum eſt *vendere.* *Sciopp.*

2 *Peſſum*] Ex *panſus* factum fuit *paſſus*: nam Agellius lib. 14. cap. 15. & 15. c. 13. & Servius in Æn. 1. mentiuntur, dum à *pando panſus* dictum negant. Lucretius enim lib. 1. *Diſpanſus* dixit: *Veſtes diſpanſæ in ſole ſereſcunt.* Non aliter quam à *ſcando, ſcanſum,* à *tundo, tunſum* dicebant. Plautus tamen *diſpeſſus* dixit pro *diſpaſſus*, ſimiliterque *Paſſô velô*, & Virgil. *Crinibus paſſis*, Ennius & Cæſar *paſſis palmis*, pro manibus expanſis. Ad hoc exemplum à *pendo* factum fuit *penſus*, ex eoque *peſſus*, quod eſt *gravis, ponderoſus.* Plaut. Stich. *Utra conditio eſt penſior, virginem an viduam habere?* id eſt, *utra plus pendit, utra prægravat, præponderat.* Hinc *penſum* ſeu *peſſum ire*, pro, *deorſum*, quia graviora pondere ſuo deorſum feruntur. Cicero, *Verbis aliquem peſſum dare* dixit, Fabio teſte, pro *affligere, perdere.* Plautus: *Peſſum premere.* *Sciopp.*

Quæ Adverbia quærunt promiſcuè tam de Loco, quam de Tempore?

Quouſque: etſi hæ naturâ duæ ſunt voces, deeſtque *ad loca* vel *tempora*, ut integra oratio ſit: *Uſque ad quo*, vel *quæ*, *loca*, aut *tempora*.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quouſque?

Hucuſque, illucuſque, eouſque, hactenus, etſi in in iſtis ſunt nomina, pro *uſque, adhuc*, id eſt, *hoc temporis* vel *loci*, *uſque ad illud temporis & loci*, *uſque ad eo*, id eſt, *ea tempora* vel *loca*, *hac fine tenus temporis aut loci*. Sic *Romam uſque*, pro, *uſque ad Romam*. Nuſquam de locô: *Terent. Heaut. a. 2. ſc. 3.* Hinc ſciri potuit aut nuſquam alibi, quô ſtudio vitam te abſente exegerit. *Cor. Nepos Miltiad.* Auxilium nuſquam, niſi à Lacedæmoniis, petiverunt.

Quæ Adverbia quærunt de Tempore & Numero?

Quoties.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quoties?

Sæpe, identidem, plerumque, quotidie, toties, nunquam, unquam, ſemel, bis, iterum, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, octies, novies, decies, vicies tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, ſeptuagies, octogies, nonagies, centies, ducenties, millies. *Multoties* non dicitur, nec enim uſquam apud auctores invenitur, niſi in Livii epitome incerti auctoris, ubi & alia non ſatis Latina leguntur.

Quæ ſunt Adverbia Affirmandi?

Næ, certè, nimirum, nempe ſcilicet, videlicet, verè, ſanè, profectò.

Quæ ſunt Adverbia Negandi & Prohibendi?

Non, ne, neque, nequaquam, haud, haudquaquam, neutiquam, minime.

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Jurandi?

Herculè, Herclè, meherclè, pol, ædepol, æcaſtor, medius fidius.

Quæ ſunt Adverbia Qualitatis?

Benè, pulchrè, eleganter, longè, latè, audacter, fortiter, celeriter, viciſſim, amanter, dolenter, potenter, fraudulenter, arroganter, diſſimulanter, obedienter, latenter, largiter, liberaliter.

Quæ ſunt Adverbia Quantitatis?

Valde, oppidò, [1] oppidoquam, *nimis, ſatis,* * impenſe, [2] parum, affatim, abunde, perquam.

---

1 *Oppidoquam.*] Vitruvius lib. 8. cap. 3. *Fonticulus oppidoquam parvulus.* Utitur & Agellius, eôque haud paulô doctior in Scoti duntaxat ſenticetis Theologus ille, cujus liber ita inſcriptus exſtat: *Oppidoquam Reverendi Patris, Fratris Johannis Thomæ Tomaceti Minoritæ Conventualis, Baccalaurei formati, Quæſtiunculæ & Expoſitiuncula in doctiſſimas & ſubtiliſſimas Formalitates Johannis Duns Scoti, Doctoris ſubtilis. Scioppius.*

* *Nimis ſatis*] Repete huc, quæ ſupra Scioppius notavit, ſub adverbiis de cauſa reſpondentibus ſub not. *Ideo. Herz.*

2 *Parum*] Naturâ nomen eſt, in quô ſubauditur *ad*, ſicut in *paulum.* Utrumque verò factum eſt ex Græcô παῦρον: nam extrita υ exiit *parum*, & ρ in λ, mutato *paulum*: tranſpoſitis verò literis, *parvum.* Cicero: *Parum eſt, quod homines fefelliſti*, ſubaudi, *negotium*, Idem: *Parum meminiſti quid conceſſeris*, pro, *ad parum.* Idem: *Parum multi*, pro, *pauci. Parum ſæpe*, pro, *rarò.* Eadem *Syntaxis* eſt in *paulum humanior, aliquantum auguſtior.* Lucretius *parvum* dixit, pro eô, quod eſt *paucum* ſeu *pauxillum*: *neque enim umquam eſt penuria parvi*: id eſt, *parum* ſeu *paulum numquam deeſt*: quô modô Livius 10. 45. *Ut parvo admodum plures caperentur*: pro, *paulo plures*, qui etiam lib. 35. 11. *equi hominesque paululi* dixit, pro, *parvuli, exigui.* Cicero: *Paulum novi allatum eſt. Paulum abeſſe.* Terent. *Parum intereſt.* Itaque *parum, parvum*, & *paulum* nec origine ſui nec ſignificatione differunt. *Scioppius.*

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Comparandi?

Magis, [1] tam, [1] quam, æquè, ſecus.

---

1 *Tam, Quam.*] Etiam iſta primâ ſui origine nomina ſunt, ſed uſus fecit adverbia, vel conjunctiones: ex *tantum* compendiô fecerunt *tam*, ex *quantum*, verò *quam*. Itaque ſignificatione nihil inter ſe differebant, & in utroque præpoſitio *ad* vel *in* ſubaudiebatur. Cicero: *Hic tam imbecillus, quam videtis*: prò, *in tantum, in quantum videtis*. Aſcon. Ped. in Divin. in Ver. *Tantum mihi divinitas faveat, quantum verum eſt illud, quod dico tibi.* Terent. Hæc. *Non verbis dici poteſt tantum, quam re ipſâ navigare incommodum eſt.* Ubi *quam* eſt *quantum*, ſivè *in quantum*. Plaut. *Scio quàm ſit ſævus*, pro, *in quantum ſit ſævus*. Terent. Adel. *Eamus, namque hic properat in Cyprum. S. A. ne tam quidem, quamvis etiam maneo otioſus hic.* Ubi Donatus: *Tam*, pro *tantum*. Et *quamvis*, pro, *in quantum vis*. Integra ergo oratio eſt: *Ne in tantum quidem negotium propero, in quantum tu me properare dicis.* Cicer. *Hic quàm volet Epicurus jocetur, homo non aptiſſimus ad jocandum*, pro, *quantum*, ſivè, *in quantum volet*. Sæpe apud Plautum & Terentium legitur, *quantum potes* vel *poteſt*, pro, *cito, ſubito, quantâ maximâ fieri poteſt celeritate*. Ubi Donatus *citò* ſubaudiri monet, ut ſit, *quantum potes, citò abi*. Plaut. Perſ. *Ire hinc volo quantum poteſt*: pro, *quantum citò pote eſt*: ſed verius eſt ſubaudiri *tantum*. Plaut. Aul. *Domum me quantum potero, tantum recipiam*, pro, *In tantum citò me recipiam, in quantum potero*. Idem Mil. *Ego quantum citius poſſum, mihi navem paro*, ubi nullo diſcrimine *citò* [illegible] *citiſſimè* dici poterat. Idem Moſt. *Tu ut occepiſti tantum quantum quis fugies.* Liv. 37. 20. *Ipſe cum turmâ ſuâ quantum potuit effuſiſſimis habenis ſtationem hoſtium invadit.* Eodem ſenſu dicitur, *quàm potes*. Plaut. Milit. act. 3. ſc. 1. *Quàm potes, tam verba confer maximè ad compendium.* Sic ex *quantum magis*, fecerunt *quàm magis*. Livius 3. 15. *Quantum juniores patrum plebi ſe magis inſinuabant, eô acrius contra tribuni tendebant.* Plaut. Aſin. act. 1. ſc. 3. *Quàm magis te in altum capeſſis, tam æſtus te in portum refert.* Livius ſæpe cum ſuperlativo *quantus* & *quam* ponit, nullô diſcrimine, ut lib. 28. 1. *Quantis maximis potuit itineribus prægreſſus.* Et lib. 22. 6. *Sublatis raptim ſignis*

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Similitudinis?

Ut, uti, velut, veluti, ſic, ſicut, ſicuti, ita, item, itidem, quaſi, ceu, *quomodo.* *

Quæ ſunt Adverbia Intendendi?

Prorſus, penitus, omnino, apprimè, non modò, nedum, immò, [1] quin.

---

quam citatiſſmo poterant agmine ſe abripuerunt. Ita quod Terentius dixit in Andr. *Rejecit ſe in eum quàm familiariter:* potuiſſe aliter dici, *Quantum familiariter*, ex hoc Plautino patet Amph. act. 1. ſc. 1. *Neſcio quantum tu familiaris ſis.* Hinc etiam ex *quantum quantum* factum eſt *quamquam:* ex *tantum quantum, tamquam.* Cic. *Quamquam abeſt culpa, ſuſpicione tamen non caret*, pro, *in quantumcumque abeſt.* Terent. *Quamquam eſt ſceleſtus, non committet iterum ut vapulet*, pro, *quantumcumque ſceleſtus eſt.* Cic. *Ut iſtum tamquam ſi eſſet conſul, ſalutarem*, pro, *tantum ſalutarem, quantum ſi eſſet conſul.* Idem: *Apud eum ſic fuit tamquam domi meæ.* Ubi *ſic* per *Pleonaſmum* abundat, quemadmodum in hôc ejuſdem: *Sicut aliis in locis parum virium veritas habet, ſic in hoc loco falſa invidia imbecilla eſſe debet.* Et *ita* in iſto: *Hæc ſicut expoſui, ita geſta ſunt*, pro, *ſic geſta ſunt, ut expoſui.* Neque verò *quam quantum* aliud eſt, ac *quantum quantum*, ſeu *quantumcumque.* Plaut. *Oratio hujus pluris eſt, quam quanti emta eſt*, pro, *quanti quanti æris pretio empta eſt, tamen pluris eſt hujus oratio.* Cicer. *Sexies tantum, quam quantum ſatum ſit, ablatum eſſe*, pro, *quantumcumque ſatum ſit, tamen ſexies tantum ablatum eſſe.* Idem: *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dediſti:* pro, *quantamcumque tu pecuniam dediſti, ille tamen majorem pollicetur.* Ter. Phor. a. 5, ſ. 7. *Heus quanta hæc mea paupertas eſt, tamen adhuc unum hoc curavi, ut mihi eſſet fides*, pro *quantacumque.* *Sciopp.*

* *Quomodo*] Vide quæ ſupra Scioppius annotavit, ſub adverbiis reſpondentibus *de cauſa* in not. *Ideo.* *Herz.*

1 *Quin.*] Aliàs interrogat, aliàs intendit ſive auget, alias hortatur, cum factum ſit ex *qui ne* ſeu *qui non.* Plaut. *Quin vocaſti hominem ad cœnam?* pro, *qui non*, ſeu *cur non?* Terent. *Quid ſtas lapis? quin accipis?* Idem; *Quin tu hoc audi*, pro, *audi me tu*,

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Remittendi?

Senſim, paulatim, pedetentim, vix, ægrè, pænè, ferè, fermè.

Quæ ſunt Adverbia Hortandi?

Eia, *age, agite,* *agedum, ehodum, quin.

Quæ ſunt Adverbia Congregandi?

Simul, [1] unà, pariter, conjunctim, generatim, univerſim, univerſaliter.

---

quid ni? Idem: *Quin tu uno verbo dic quid eſt*, pro, *uno verbo* (quidni) *dic quid eſt*. Idem. *Quid nunc agimus? GN. quin redeamus, jam hæc tibi aderit ſupplicans*. Ubi Donatus, *Quin*, pro *immo*, quaſi eſſet: *Redeamus*, & *quidni?* Idem: *Quin Pythias tu me ſervato.* Ubi Donatus: *Quin* pro *immo*. Cicero. *Credibile non eſt, quantum ſcribam die, quin etiam noctibus, nihil enim eſt ſomni:* quaſi dicat: *Quid ni die multa ſcribam, cum ſcribam etiam noctibus?* Tandem *quin* relativum eſt, ita ut *qui* ſignificet *quomodo*, *ut* vel etiam abſolute *quo* vel *qua*. Plaut. *Numquid cauſæ eſt, quin te in piſtrinum condam;* pro, *quâ cauſâ non te condam?* Cic. *Nullus dies eſt, quin domum meam veniat*, pro, *qui die non veniat*, ut Plaut. Men. *Vis conclamari auctionem fore qui die? ME. die Septimi.* Cic. *Prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus*, pro, *ut non ſim, quomodo non ſim miſerrimus.* Idem: *Cauſæ nihil dico quin ita ſit*, pro, *qui ne*, ſeu *cur non ita ſit*. Idem: *Facere non poſſum, quin ad te mittam.* Terent. *Effice qui uxor detur tibi: ego id agam, mihi qui ne detur.* Ubi Donatus: *Qui*, pro, *quemadmodum*, & *ne*, pro *non*. *Sciopp.*

* *Age, agite,*] Potius ſunt imperativi. Idem de *amabo* tenendum, quod adverbiis hortandi annumeratum eſt futurum, quo re impetrata amoris fit promiſſio. *Herz.*

1 *Una*] Uſus fecit adverbium ex eô, quod fuit *unâ operâ*, vel *eâdem unâ operâ*. Plaut. *Jubes ut te defraudem. Jubeas unâ operâ me piſcari in aëre:* pro quô, per *Ellipſin* dicere poterat, *Jubeas una me piſcari.* Idem: *Rogat te hera, ut hoc nunc unâ operâ ad aurificem deferas:* pro, *unâ cum pallâ.* Idem: *Quâ operâ credam tibi, unâ operâ alligem canem agninis lactibus*, pro, *ſi crederem tibi, ſimul canem inteſtinis alligarem.* Livius 28. *Una & me trajeciſſe auditis, & ardere bello Africam, & obſideri Carthaginem*, pro, *unâ operâ.* Cic. *Si mei conſilii rationem cognoverit, unà & id, quod fa-*

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Separandi?

Seorſum, ſeorſus, ſeparatim, privatim, egregiè.

Quæ ſunt Adverbia Excludendi?

Tantummodo, ſolummodo, modò, demum, duntaxat.

Quæ ſunt Adverbia Eventûs?

1 Forte, fortuitò, temerè.

Quæ ſunt Adverbia Moris?

2 Meatim, tuatim, ſuatim, pro *meô, tuô, ſuô more.* Priſci canatim, ſuatim, bouatim dicebant, pro

---

cio, probabit, & in hâc cauſâ putabit, &c. Uſu tamen, ut dixi, factum eſt adverbium, ſignificatque *ſimul.* ut Cic. *Cum eſſem unà cum eo in turbâ* Terent. *Filius cum illis unà aderat. Sciopp.*

1 *Fortè, fortuitò.*] *Forte*, eſt ablativus à *fors*, quæ eſt *fortuna*, idemque ſignificat quod *caſu.* Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem ſeu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illâ contentus vivat?* Plaut. Men. Prolog. *Rus ut ibat forte, ut multum pluverat.* Terent. *Forte fortunæ adfuit hic meus amicus.* Cic. *Aut caſu, aut forte fortunâ fieri.* Idem: *Cum caſu decedens è provinciâ Puteolos fortè veniſſem.* In *fortuito*, ſubauditur *caſu.* Livius 34. *Ne quo caſu interceptæ literæ palam facerent conata.* Ubi dici poterat, *Ne fortuito interceptæ literæ.* Cicer. *Non repentinâ aliquâ voluntate, neque fortuito incidere ad aliquid agendum.* *Fortuitu* verò merum eſt adverbium. Cicer. *Caſu & fortuitu navis in portum incolumis delata eſt. Sciopp.*

2 *Meatim, tuatim.*] Plautus Amph. act. 2. ſc. 1. *Jam tuatim facis, ut tuis nulla apud te ſit fides.* Sergius in Donat. *Meatim nihil eſt aliud niſi meo more. Tuatim, tuo more.* Nonius Marcellus: *Canatim, ſuatim, bovatim, canum & ſuum & boum genere.* Id quod Nigidii Figuli verbis probat. Idem Lucilii hunc verſum laudat: *Longior hic, quam grus, grue totâ cum volat olim.* Ubi tamen fieri poteſt, ut Nonius fuerit more ſuo, aut *ſuatim* alucinatus, ſcripſeritque Lucilius; *Gruvatim cum volat olim*, hoc eſt, *ut grues ſolent.* Ita *Luvit*, pro *luit*, Lucil. & *Pluverat* Plautus, pro *pluerat. Sciopp.*

canum

canum, ſuum, boum more. Humanitus pro ***hominum more.*** Urbanatim, ruſticatim, catervatim.

Quæ ſunt Adverbia Principii & Originis?

Radicitus, ſtirpitus, [1] funditus, divinitus, antiquitus, quaſi ſit incipiendo ***à radice, à ſtirpe, à fundô, à Deô, ab antiquô.***

Quæ ſunt Adverbia Dubitandi?

Fortaſſe, fortaſſis, fors, forſean, fortaſſean, [2] forſit, forſitan, forsfuat.

---

1 *Funditus*] Lucret. valet *ad fundum,* ſed id eſt ex iis quæ dicuntur *ſingularia. Scioppius.*

2 *Forſit, forſitan.*] Plures voces in unam concreverunt, quaſi eſſet, *An fors ſit* vel *fuat.* Lucret. 6. *Forſit & Æthiopum penitus de montibus altis creſcat:* pro *fors,* ſeu *fortuna ſit ut creſcat, poſſet eſſe fors* ſeu *caſus talis ut creſcat.* Propert. 2. eleg. 9. *Iſte quod eſt, ego ſæpe fui, ſed forſit in horâ, Hoc ipſo ejectô carior alter erit.* Horat. *Diſſimile hoc illi quia non ut forſit honorem, Jure mihi invideat quivis.* Virgil. *Forſit vota facit, cumulatque altaria donis.* Idem: *Forſan & hæc olim meminiſſe juvabit.* Idem: *Forſitan & Priami fuerint quæ fata requires.* Varro 3. rei ruſt. 6. *Diſceſſit Fircellius, qui ſecus ſi quid diceres de iis, gentilitatis cauſâ fortaſſe an tecum duceret ſerram.* Ita ibi legendum, cum in veteri codice ſit *diceres.* Senſus eſt: *Si quid ſecus diceres de pavonibus, & præſens eſſet amicus noſter Fircellius Pavo, tum pro pavonibus, tamquam ſuis gentilibus & agnatis, fortaſſe tecum contenderet:* quod alii commenti ſunt, *Tecum ſerram duceret,* id eſt, *laboris eſſet particeps,* prorſus eſt, ἀπροσδιόνυσον. Idem Varro lib. 3. cap. 16. *De fructu hoc dico: quod fortaſſe an tibi ſatis ſit.* Terent. Hec. *Quod faciendum ſit poſt fortaſſe, idem hoc nunc ſi feceris. SO. fors fuat pol.* Ubi Donatus: *Fortuna faveat, quaſi* τῷ εὐφημισμῷ *adverſus triſte dictum uſa eſt: nam Fors, fortuna bona eſt.* Et *fuat,* ſignificat *ſit:* quaſi eſſet: *Bona fortuna ſit per Pollucem.* Auſonius veterum ſine dubio imitatione in Epiſt. ad Probum: *Fors fuat, ut ſi mihi vita ſuppetet, aliquid rerum mearum expoliam. Sciopp.*

Circa finem hujus de adverbiis penſi de *comparatione adverbiorum* nota, quod comparativi, ſi qui inveniuntur, poſſunt & ab adjecti-

adjectivis deduci. Sic *ſæpius*, quia *ſæpiſſima diſcordia* dicitur, poteſt deduci a ſæpis, cujus neutrum *ſæpe* adverbialiter uſurpatur. Sic *ſatior* apud Plinium lib. XVII. c. 5. ſuſpicionem dat, *ſatius* eſſe ab adjectivo non adverbio comparativum. Conf. Voſſ Analog. IV. c. 17. *Herz.*

DE CONJUNCTIONE.

Quid eſt Conjunctio ?

Eſt vox expers numeri, quâ orationes conjunguntur, ut *Vir bonus & doctiſſimus. Homo præſtantis ingenii & inſigni virtute. Non ruri, ſed Romæ vivit.*

Quot modis dividuntur Conjunctiones ?

Duobus. Ratione ſignificationis ſeu poteſtatis, & ratione collocationis.

Quotuplex eſt Conjunctio ratione ſignificationis ?

Multiplex, ut *Copulativa, Disjunctiva, Conditionalis, Adverſativa, Conceſſiva, Illativa,* & *Cauſalis.*

Quæ ſunt Conjunctiones Copulativæ ?

Et, que, ac, atque, quoque, etiam, quum, ſeu cùm, tum.

Quæ ſunt Conjunctiones Disjunctivæ ?

Aut, vel, ve, ſive, ſeu, an, necne, nec, neque.

Quæ ſunt Conjunctiones Conditionales ?

Si, ſin, ni, niſi, modò, dum, dumtaxat, ſiquidem, hactenus.

Quæ ſunt Conjunctiones Conceſſivæ ?

Quidem, equidem, ſane, etſi, quamquam.

Quæ ſunt Conjunctiones Adverſativæ ?

At, aſt, ſed, atqui, tamen, tamenetſi, tametſi, autem, attamen, verô.

Quæ ſunt Conjunctiones Illativæ, quas ſcilicet ratio præcedit?

[1] Ergo, igitur, itaque, idcirco.

Quæ ſunt Conjunctiones Cauſales, quas ſcilicet ratio ſequitur?

Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, ſiquidem, quippe utpote.

Quotuplex eſt Conjunctio ratione Collocationis?

Triplex. Alia eſt *Præpoſitiva*, quæ in orationis principiô ponitur: alia *Poſtpoſitiva* ſeu *Subjectiva*, quæ uni aut pluribus vocabulis jam poſitis ſubjicitur: alia *Media* ſeu *Communis*, quæ aliàs præponitur, aliàs ſubjicitur.

Quæ ſunt Conjunctiones Præpoſitivæ?

Et, ac, atque, nec, ſi, etſi, quamquam, at, aſt, aut, vel, niſi, ſeu, &c.

Quæ ſunt Conjunctiones Poſtpoſitivæ?

Enim, autem, verò, que, quoque, quidem, ne, ve.

1 *Ergo.*] Naturâ nomen eſt ablativi caſus à Græcô ἔργον, quod *opus* ſignificat. Cicero. *Donare aliquem virtutis ergô*, pro, *cauſâ, gratiâ. Virtutis hoc* ἔργον ſivè *opus*, ſivè *gratia* eſt, *quod donatur: virtutis opere fit, ut donetur.* Virg. *Illius ergô venimus*, pro, *illius cauſâ* ſivè *opere: illius opus eſt adventus noſter: ille fecit ut veniremus.* Feſtus: *Ergo correptum, ſignificat idem, quod apud Græcos* οὖν, *id eſt, igitur: productè, idem quod* χάριν, *hoc eſt, gratiâ, cum ſcilicet gratiâ intelligitur pro cauſâ.* Sed etiam *igitur*, pro, *eâ gratiâ, eâ cauſâ, ideò*, poni ſolet. Plaut. Epid. *Æquum fuit homines ſpeculum habere igitur, perſpicere ut poſſent cordis copiam* Idem Pœn. *Agite, dicite mihi quæ vobis dixi igitur, ut ſciam vos ſcire rem.* Idem Aſin. *Abiiſti ad forum igitur inveniendo argento, ut fingeres fallaciam.* Idem Amphit. *Certum eſt confidenter hominem contra colloqui igitur, qui poſſim videri huic fortis. Scioppius.*

Quæ

Quæ ſunt Conjunctiones Mediæ?

Ergo, igitur, itaque, equidem, quia, quoniam, tamen.

DE INTERJECTIONE.

Quid eſt interjectio?

Eſt vox expers numeri, varios animi motus ſive affectus exprimens.

Quotuplex eſt interjectio?

Duplex: Alia uni tantum affectui præcipuè, alia pluribus exprimendis inſervit.

Quæ Interjectiones unum præcipuè affectum exprimunt?

Evax, eu, io evohæ, *exprimunt gaudium.*
Ha, ha, he, *exprimit gaudii effectum, qui eſt* Riſus.
Euge, eugepæ, *exprimit voluptatem gratulantis.*
Hui, *exprimit voluptatem inſultantis, & irridentis.*
Papæ, *exprimit voluptatem admirantis.*
Heu, eheu, ah, *exprimunt dolorem.*
Hoi, oh, oh, *exprimunt ſeu comitantur fletum, doloris effectum.*
Hem, ehem, hau, *exprimunt ſtomachum* ſivè *indignationem.*
Utinam, *exprimit cupiditatem optantis.*
Heus, eho, *exprimunt cupiditatem vocantis.*
Eja, *exprimit cupiditatem blandientis.*
En, ecce, eccum, ellum, *exprimunt cupiditatem demonſtrantis.*
Atat, *exprimit metum in genere.*
St, au, *exprimunt metum timentis ne ab alio audiatur.*

Phy, phuy, apage, *exprimunt metum aliquid faſtidientis* vel *averſantis.*

Quæ Interjectiones pluribus affectibus ſerviunt?

O, ſervit gaudio, dolori, exclamationi & *optationi,* ſeu *voto.*

Hei, *ſervit dolori* & *minis,* ſeu *diris* aut *imprecationibus.*

Vah, *ſervit voluptati admirantis* & *irridentis,* tum *dolori indignantis.*

Ohe, *ſervit ſtomacho ſeu tædio ob dictum aut factum alicujus,* & *cupiditati ejus, qui ab eo dicto aut facto ceſſari expetit.*

[1] DE GENERE NOMINUM

Regulæ Generales.

De Genere Significationis.

[2] FÆmina maſque genus nullô monſtrante docebunt.

1 Illud inprimis acriter advertendum monet Sanctius & ſæpe pueris inculcandum, propter ſola adjectiva reperta eſſe in ſubſtantivis genera: nam ſi adjectiva non eſſent (ait) aut ſi omnia unius eſſent terminationis, ut *Felix, par, oriens:* nulla eſſet apud Grammaticos de genere præceptio. Grammaticus enim in ſubſtantivis ſolumodo quærit genera, propter adjectivorum terminationes. Cum enim dicimus, *Revereor patrem. Ne lædas hominem. Abige canem:* non refert, cujus ſit generis, donec addendum ſit adjectivum. Huic conſequens eſt, genus in illis nominibus non eſſe quærendum, quæ adjectivis adjungi non poſſunt, qualia ſunt, *Ego, tu, ſui,* & *Deorum* ac *hominem, urbium, inſularum, montium, navium* & *fabularum* nomina propria. Si enim dicas: *Tu es doctus, ſed Cicero eſt doctior,* adjectiva *doctus* & *doctior* non conjunguntur cum ſubſtantivis *tu*

Pro-

Propria cuncta *virûm*, *fluviorum* & nomina montûm *
Maſcula cenſentur: nullum tamen eſt genus illis.

& Cicero, ſed cum nomine *homo*, quod ſubauditur. Sic *Cicero eſt diſertus*, ſubaudi *homo*. *Roma eſt ſancta*, ſubaudi, *urbs*. *Mediolanum eſt magna*, ſupple, *urbs*. *Argi aptum equis*, ſubaudi, *oppidum*. *Flavus Albula*, ſubaudi, *fluvius*. *Altus Ætna*, ſubaudi, *mons*. *Magnâ centaurô vehitur*, ſubaudi, *nave*. *Terentiana Eunuchus*, ſupple, *fabula*. Ariſtoteles in Metaphyſ. *Singularia*, inquit, *non ſuſcipiunt determinationem, quia de pluribus non affirmantur*. Et rurſum: *Naturâ notius eſt, quod plurimum entis habet*, id eſt, *veritatis*. Itaque ſpecies notior genere, naturâ; & minus univerſale, magis univerſali: nam magis univerſale in minus univerſali reperitur, & aliquid aliud. Eſt enim *animalis* ſubſtantia animata, ſenſibilis. *Hominis* verò ſubſtantia animata, ſenſibilis, rationis particeps. Hebræi præterea notant, ideo nomina propria non recipere articulos, quia ſatis per ſe declarentur. Si ergo articulos non recipiunt, ab eâdem cauſâ nec adjectivis adhærebunt. Hanc propriorum rationem multa ſequuntur appellativa: illa inquam, quæ ſub aliquô genere continentur, ut *arborum*, *avium*, *gemmarum*, *herbarum* & *literarum nomina*, ut *Oleaſter dura*, *laburnum magna*, ſaubaudi, *arbor*, cum ex regulâ terminationis *oleaſter* ſit maſculinum, *laburnum* neutrum. Sic *ſola bubo*, ſubaudi, *avis*. *Carbunculus ignita*, ſubaudi, *gemma*. *Pulegium odorata*, ſubaudi, *herba*. O *rotunda*, ſubaudi, *litera*. *Scioppius*.

2 *Fœmina maſque genus.*] Hæc regula tantum ad hominum officia pertinet, latiſſimè ſumtô officii nomine, ut *Pater*, *mater*, *gener*, *ſoror*, *frater*, *avunculus*, *matertera*, *ſocer*, *ſocrus*, *dux*, *teſtis*, *ſcriba*, *eunuchus*. Nomina verò cæterorum animalium, ut *Equus*, *mula*, *aquila*, *mus*, *aries*, ad terminationes ſunt referenda, id eſt, ex regulis de termiratione diſcendum eſt, cujus ſint generis. *Sciopp.*

* *Fluviorum montum*] Ratio eſt, quia ſubintelligitur *amnis* & *mons*: quod ſi vero in aliis generibus etiam deprehendantur, ratio eſt terminatio, ad quam reſpicientes ejuſmodi nomina in feminino & neutro genere uſurparunt. *Herz.*

*Inſula, navis, avis, gemma, urbs, arbor*que, *poëma*
[1] Fæmineis dantur, ſed cauſâ ſignificati.
[2] Non variata putes neutra, & pro nomine poſta, &
Hippomanes, cacoëthes, nat, gith, ſpinter & *I. U.*
Cæpe, ador & *cete, tempe, Soracte, meloſ*que,

1 *Fæmineis dantur, ſed cauſâ ſignificati.*] Si dicas, *Delphica laurus*, reſpicis ad ſignificatum *lauri*, quod eſt *arbor*: nam *laurus* ex regulâ terminationis maſculinum eſt, ſicut *Malus, Pomus, Pyrus*, quia nomina in *us* ſecundæ declinationis ſunt maſculina. Itaque Priſcianus lib. 5. veteres teſtatur dixiſſe, *Hic cupreſſus, platanus, populus, laurus.* Catullus ergo ſecundum regulam dixit, *Ulmo marito.* Plinius verò per figuram *Ellipſin, Ulmos maritas*, quia ſuppreſſit nomen *arbores*. Sic in *Picus Martia*, ſubauditur, *avis*, cum alioquin *picus* per terminationis regulam ſit maſculinum. *Clara Corinthus*, ſubaudi *urbs*: nam *Corinthus* per terminationis regulam maſculinum eſt. Vellejus lib. 1. *Haletes Corinthum, qui antea fuerat Ephyre, in Iſthmo condidit.* Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec miſer æra paro clade Corinthe tua.* (Voſſius putat miſerum dici, qui Corinthi clade quaſi gaudet. Sed quis dubitat, miſeriorem eſſe Corinthum, quæ cladem patitur) Ovidius *Candidus Anxur* dixit per regulam. Horatius, *Impoſitum ſaxis Anxur*, per figuram *Ellipſin*, ſupprimendô *oppidum*. Sic Virgilius, *Altum Præneſte*, per terminationis regulam; *Præneſte ſub ipſâ*, per *Ellipſin*, ſupprimendô *urbe*. *Sciopp.*

2 *Non variata putes neutra, & pro nomine poſta.*] Nomina literarum non variantur caſuum terminationibus, adeòque neutra ſunt, ut *Hoc A, hujus A, huic A. Nequam*, non variatur, ſed eſt adjectivum factum per *Syncopem* ex *nequicquam*, id eſt, *fruſtra*. Plaut. *Nequam eſt piſcis, niſi recens*: id eſt, *fruſtra eſt piſcis, quia eſt inutilis veſcendo.* Verbum infinitum pro nomine poſitum eſt neutrum, ut *Laborare moleſtum eſt.* Sunt etiam neutra nomina indeclinabilia in *i* & *u* exeuntia, ut *Zingiberi, piperi, gelu, pecu, genu, cornu.* Cicero in Aratô priſcè dixit *genus*, & Lucanus *Cornus ſiniſtri.* *Scioppius.*

Cauſa-

*Gauſape, epoſ*que*, chaos, nil* & *frit, faſ*que*, ne-faſ*que.

1 De Genere Dubio.

Hic aut hæc ſit *adeps, calx, cortex, clune, canalis,*
Atque *dies, finis, forceps,* tum *groſſus* & *imbrex,*
Linter, margo, & *onyx, pulvis, pumex*que *pe-nuſ*que,
Scrobs, ſpecus, acque *ſilex, ſtirps* trunci, *torque varix*que,
Multaque quæ è Græcis *O.* in *Us* vertêre Latini.

2 De Genere Terminationis.

Fæmineum *A* primæ eſt, veluti *panthera, ſagitta,*

1 Genus dubium (ait Sanctius) propriè vocamus, quô auctores uſi ſunt ſinè diſcrimine, nunc maſculinè, nunc fæmininè. Itaque *Vulgus, penus* & *ſpecus* non numerantur inter dubia, cum neutra reperiantur. Multa erant olim ambigua, quæ nunc non ſunt, ut *Callis, cinis, funis, alvus, colus, acus, humus. Corvus, leo,* & *bubo,* ſunt maſculina epicœna, quæ tamen fæmininum ſexum ſub ſe continent, ut cum dicitur, *Corvus nigra, leo gravida,* ſubauditur, *fæmina. Aquila* & *dama* ſunt fæminina epicœna, quæ tamen maſculinum ſexum ſub ſe continent, ut cum dicitur, *Fortiſſimi aquilæ, timidi damæ:* ſubauditur *mares. Cardo* maſculinum eſt, apud priſcos etiam fæmininum. *Calx,* pro *lapide coctô,* Græcum ſemper fæmininum eſt, ſed *chalx* ſcribi debet. *Penus,* ſecundæ vel quartæ declinationis eſt dubium. Sed *Penus penoris, penum peni* & *penu penu* neutrum. Idem dicendum de *ſpecus.* Nomina Græca in *os,* quæ Latini vertunt in *us,* mire variant apud illos, nec certa regula conſtitui poteſt. *Sciopp.*

2 Multa nomina (ait Sanctius) mutant genus mutatâ terminatione, ut *Panther, crater, ſtater* maſculina. *Panthera, cratera, ſtatera,* fæminina. *Penus, i* & *penus, us* dubium. Sed *Penum, i. penus, oris, penu, u,* neutra. *Barbitos, i,* dubium. *Barbiton, i.* neutrum. Sic *Coſtus, Ilios, tiaras,* maſculina. *Coſtum,*

[1] *Adria*, ſed ſinus eſt mas,atque [2] *cometa*, *planeta*.
Nomen in *A* ternæ neutrum eſt, ut *ſtigma*, *poëma*.
E latiale puta neutrum eſſe, *cubile*, *monile*.
Fæmineum eſt *aloë*, *Rhodope*que & cætera Græca.
I. neutris tribue, [3] *O*. maribus, ceu *pugio*, *gummi*.
Fæmineis [4] verbale in *IO*, *caro*, *talio*. [5] *DO*, *GO*,
Hic *ordo*, *udo*, *ligo*, *cudo*, *burdo*, *harpago*, *cardo*.

Ilium, neutra. *Tiara*, fæminin. Hic *ſal*, hoc *ſale*. Hic *retis*, hoc *rete*. Hic *ador*, *adoris*, ut *decor*, *decoris*. Hoc *adus*, *adoris*, ut *decus*, *decoris*. Hæc *canes*, ut *vulpes*, & hic *canis*. *Sciopp.*

1 *Adria ſed ſinus eſt mas.*] Horat. *Dux inquieti turbidus Adriæ*, id eſt, *ſinus Adriatici*. In Siliano illo lib. 8. *humectata Vomano Adriæ*, ſubauditur, *urbs*. *Sciopp.*

2 *Cometa.*] Cic. 2. Nat. Deor. *Cometæ magnarum calamitatum prænunciæ fuerunt*, ſubaudi *ſtellæ*: nam antea dixerat: *Stellæ, quas Græci Cometas, noſtri crinitas vocant*. *Sciopp.*

3 O, *maribus*,] *Ut Cento*, *carbo*, *titio*, *pernio*, *papilio*, *veſpertilio*, *curculio*, *homo*, *latro*. *Unedo*, pro *fructu* maſculin. Si inveniatur in fæminin. deeſt *arbor*. *Turbo*, *turbonis* ſemper: nam *turbinis* eſt à recto *turben*, teſte Chariſio. *Cudon*, *burdon*, *ligon*, *harpagon*, *mangon*, primæ fuerunt poſitionis. Legimus enim *Cudona* & *harpagonas*, ut *Plato*, *Brito*, *Agamemno*. *Nemo*, adjectivum eſt. *Sciopp.*

4 *Verbale in IO.*] *Ut Portio* à *partior*, *ratio* à *reor*, *conditio*, *regio*, *ditio*, *natio*, *oblivio*, *poſſeſſio*, *actio*, *paſſio*. *Ternio*, *quaternio*, *ſenio*, ſunt maſculina. *Sciopp.*

5 DO. GO. *fæmineis.*] Ut *Acredo*, *dulcedo*, *cupedo*, *intercapedo*, *libido*, *crepido*, *ſolicitudo*, *teſtudo*, *fortitudo*, *ſolitudo*, *valetudo*. Barbara ſunt *albedo* & *nigredo*. Plautus *albitudinem*, Lucretius *nigrorem* dixit. *Suffrago*, *caligo*, *rubigo*, *fuligo*, *ærugo*, *ferrugo*. *Scioppius.*

[1] *C. T. L. UM*, neutrum: *ſal, mugil, Sol*-que virile.

[2] *N.* mas, [3] *MEN*; neutrum: *gluten* ſimul, *unguen* & *inguen*.

Atque [4] *ON*, non ternæ: Hæc *Sindon, icon, aëdon.*

Nomen in [5] *AR* neutrum: ſed in [6] *ER* diſtingue virile:

---

1 *C. T. L. UM neutrum.*] Ut *Lac*, olim *hoc lacte*, *halec*, ſed *halex* fæminini. *Caput, occiput, ſinciput, vectigal, tribunal, puteal, cervical, mel, fel, nil, ſcortum, mancipium, Glycerium, Dinacium.* Apud Terent. *Mea Glycerium*, ſubaudi, *amica*, teſte Priſcianô. *Sciopp.*

2 *N, mas.*] Ut *Titan, Delphin* vel *Delphis, Python, canon*, & illa ſuperiora, *ligon, harpagon, cudon, mangon, Sciopp.*

3 *MEN, neutrum.*] Ut *Carmen, limen, lenimen, flamen*, pro ventô: nam pro *Sacerdote*, maſculinum eſt. *Hymen*, proprium eſt nomen *Dei nuptiarum*. Si pro *carmine nuptiali* aut *membraná recens nati pueri* accipiatur, maſculinum erit: quia *nomina Deorum*, ſi accipiantur pro rebus, quibus præſunt, ejuſdem generis erunt, cujus deberet eſſe *Deus* ille, ut *Mars*, pro *bello*, maſculinum eſt: *Cum Mars adhuc eſſet dubius. Tellus*, pro *terra. Ceres*, pro *frumento*, fæminin. Lucil. *Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur. Sciopp.*

4 *ON, non ternæ.*] Si deſinentia in *on* ſint tertiæ declinationis, ſunt maſculina: ſed ſecundæ ſunt neutra, ut *Enchiridion, encomion, ſympoſion, barbiton, cryſtallon, Caſton, Ilion. Sciopp.*

5 *AR, neutrum.*] Ut *Cochlear, laquear, torcular, pulvinar, calcar, exemplar.* Hæc tamen prius erant adjectiva in *are* deſinentia, ſed uſu poſtea facta ſunt ſubſtantiva in *ar* breve exeuntia. *Scioppius.*

6 *ER, virile.*] Ut *Ager, agger, anſer, aſſer, cancer, caper, carcer* (quod olim erat neutrum) *culter, imber, liber, paſſer, veſper, veper*, quô uſus eſt Columella lib. 11. c. 3. Sed uſitatius eſt plurale, *vepres.* Multa in *ter*, ut *Oleaſter, pinaſter.* Et Græca, ut *Panther; clyſter, præſter, balter. Tres ſiſeres* dixit Plin. 20. cap. 5.

 Hoc

Hoc *iter*, hoc *tuber*, *laſer*, *piper* atque *papaver*.

1 *OR*, mas. Hæc *arbor*, neutrum *cor*, *marmor* & *æquor*.

2 *UR*, neutrale dabis. Mas, *turtur*, *furfure*, *vultur*.

3 *AS*, dic fæmineum. Hic *elephas*, *adamaſque tiaras*.

Atque *As* cum turba. Neutrum *vas faſque*, *nefaſque*.

Eſto nomen in 4 *ES* muliebre: at 5 maſcula Græca,

Et *gurges*, *poples*, *verres*, *parieſque*, *arieſque*,

Limes, *pes*, *ſomes*, *termes*, cum *palmite trames*,

ſed locus videtur corruptus. Neutra ſunt *Tuper*, *ſuper*, *uber*, *verber*, *ver*, *cadaver*, *papaver*, *laver*. Sed *September*, *October*, *November*, *December*, adjectiva ſunt & ſubauditur *menſis*.

1 *OR, mas.*] Ut *Candor*, *nigror*, *amor*, *fulgor*, *ſopor*, *cruor*, *rumor*, *mœror*, *dolor*, *color*, *labor*. *Sciopp.*

2 *UR, neutrale.*] Ut *Guttur*, *ſulfur*, *murmur*, *ebur*, *femur*. Etiam *furfur* in ſingulari, Plin. 18. cap. 9. & 26. cap. 2. In plurali maſculinum eſt *furfures*. *Anxur*, urbis nomen, maſculinum eſt. *Scioppius.*

3 *As, dic fæmineum.*] Ut *Æſtas*, *pietas*, *poteſtas*, *paupertas*. Sed maſculina ſunt *As*, *aſſis*, cum turbâ, id eſt, cum derivatis & compoſitis. *Semis*, *ſemiſſis*, *decuſſis*, *centuſſis*, *ſextans*, *triens*, *quadrans*, *quincunx*, *ſeptunx*, *bes*, *dodrans*, *dextanx*, vel *decunx*. *Sciopp.*

4 *ES, muliebre.*] Ut *Seges*, *abies*, *ſanies*, *vulpes*, *canes*, priſcum, *res*, *ſpes*, *requies*, *quies*. Compoſita à *pes* ſunt adjectiva, ut *Bipes*, *tripes*, *quadrupes*. *Sciopp.*

5 *Maſcula Græca.*] Ut *Soracles*, *Bootes*, *Gagates*, *Sorites*, *cometes*, *planctes*, *magnes*, *tapes*, *lebes*, *acinaces*. *Sciopp.*

Meri-

Meridies, ceſpes, ſtipes: [1] pluraleque ut *antes.*
Eſt quoque nomen in [2] *IS* muliebre: [3] *NIS* eſto virile,
Et *retis, corbis, faſcis* quoque *piſcis* & *axis,*
Et *collis, vermis,* tum *callis, follis* & *enſis,*
Menſis cum *vecti, poſtis, glis, fuſtis,* & *anguis,*
Et *torris, caulis, lapis unguis,* jungitur *orbis,*
Et *ſanguis, cucumis,* junges cum *vomere pollis.*
[4] *OS,* mas. Hæc *dos, cos.* Neutrum eſt *os, oris* & *oſſis.*

---

1 *Pluraleque ut antes.*] Pluralia in *es,* quæ ſcilicet in ſingulari numerô Latinè non dicuntur, ſunt maſculina, ut *Penates, annales, pugillares, caſſes, ſales, lemures, furfures, tuberes,* pro, *quôdam fructu, Proceres,* pro, *capitibus tignorum extantium, ſentes, vepres. Manes,* adjectivum eſt, pro, *mani,* id eſt, *boni,* ſicut *porci ſacres,* pro, *ſacri: Matrimes,* & *Patrimes,* pro, *Matrimi* & *Patrimi.* Etiam *annales* adjectivum eſt, in quo ſubauditur *libri,* & in ſingulari rectè dicitur: *In Ennii ſextô Annali.* Similis eſt ratio in *pugillares,* nam adjectivum eſt, in quô ſubauditur *codicilli* vel *tabellæ.* Catullus *pugillaria* dicit, ubi potes ſubaudire, *ſigilla* vel *ſchedaria,* vel quid ſimile. Putant alii quædam fæminina in *es,* eſſe pluralia, ut *Alpes, epes, compedes, ſordes, nares, lactes, grates, Gades.* Sed falluntur: nam in ſingulari dicitur, *Alpis, opis,* & *ope, compes, compedes, ſordis, ſorde, naris* & *Gadis. Lactes* maſculinum eſt. *Grates* in nominativô & accuſativô plurali factum eſt ex Græcô χάριτες, *Charites,* cujus ſingularis eſt, χάρις, *hæc Charis. Sciopp.*

2 *IS, Muliebre.*] Ut *Pollis, vallis, bilis, ovis, cuſpis, navis, clavis, apis, ſecuris:* adjectiva ſunt *Ædilis, bipennis, aqualis,* & ſubauditur, *Homo, ſecuris, urceus. Sciopp.*

3 *NIS, eſto virile.*] Ut *Amnis, crinis, ignis, panis, penis, cinis.* Apud Veteres tamen *amnis* & *cinis* erant dubia. *Anguis* eſt maſculinum epicœnum, ſicut *piſcis,* ut quando cum adjectivis fæmineis inveniuntur, ſubaudiri debeat *fœmina. Sciopp.*

1 *OS, mas.*] Ut *Lepos, honos, flos, mos, ros,* & priſca *labos, co-*

[1] *US*, maribus jungas ſeu quartæ, ſive ſecundæ,
Hæc *humus*, hæc *alvus*, *vannus*, *domus* & *colus*, *idus*,
Porticus atque *tribus*, cum *ficus*, *acuſ*que, *manuſ*que,
Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*: hoc quoque *virus*.
[2] *US*, ternæ neutrum. Mas, *mus*, *grus*, *pons*, *lepus* & *ſus*.

---

los, *amos*, pro *labor*, *color*, *amor*. *Arbos*, pro *arbor*, fæmininum eſt. *Scioppius*.

1 *US*, *maribus jungas.*] *Us* ſecundæ declinationis, ut *equus*, *aſinus*, *mulus*, *agnus*, *corvus*, *laurus*, *cupreſſus*, *populus*, *platanus*, *alnus*. *Fluvius* adjectivum eſt. *Us* quartæ, ut *Senſus*, *Senatus*, *viſus*, *auditus*, *guſtus* & *guſtatus*: Item omnia, quæ vulgo dicuntur *Verba Supina*, etſi non niſi in dativô, accuſativô, & ablativo uſurpata inveniantur. *Ficus* ſecundæ & quartæ ſivè pro *arbore* aut *fructu*, ſivè pro *morbô* accipias, fæmininum Sanctio videtur: mihi verô maſculinum ſemper, cum pro *arbore* ponitur; fæmininum, cum pro *fructu* aut *morbô*: nam morbus à ſimilitudine fructûs nomen invenit: Varro 2. rei Ruſt. 41. *Ficos quas edimus Maturas. Genera ficorum, Chiæ, Lydiæ, Africanæ.* Apud Martial. *Dicemus ficos Cæciliane tuos.* Sanctius *tuos* interpretatur, *tuos domeſticos*, *hos omnes dicemus ficos*, id eſt, *nihil niſi ficos*, *quia omnes ſunt ficoſi*, ut alibi; *Ficoſa eſt mulier: Ficoſus & ipſe maritus. Filia ficoſa eſt, & gener atque ſocer.* *Vulgus* apud Sall. & Tacit. ſemper eſt maſculin. *Sciopp.*

2 *US*, *ternæ neutrum.*] Ut *Pecus*, *oris* (nam hæc *pecus*, *pecudis* non dicitur, videturque Sanctio rectius, *Hæc pecudes*, *pecudis*) *rus*, *rhus*, *thus*, *crus*, *jus*, *pus puris*, *corpus*, *decus*, *tempus*, *acus aceris*, *rudus*. Maſcul. eſt *grus* apud Horat. *Membra gruis ſparſi ſale multô* Cum *grus* & *ſus* leguntur cum adjectivis fæmineis, ſubauditur *fæmina*. Horat. *Amica luto ſus*. *Pous* ſeu *pus* po-

Hoc

Hoc *Æs.* [1] Hæc capiunt variata per *Utis* & *Udis.*

[2] *S.* muliebre. Hic *fons*, *dens*, *pons*, *mons.* Græca quoque in *PS.*

[3] *X.* dato fæmineis, *pax*, *fax*, *fornax*que *ſupellex*,

Carex, *lex* & *halex*, *nix*, *pix*, *perdix*que, *filix*que,

Cum *lodice*, *tomix*, *ſandix*, *maſtix* quoque *vibix*,

Et *ſpadix*, *nox*, *vox*, *nux*, *crux*, cum *luce*, *calyx*que,

[4] *Calx* mas atque *corax*, *dropax*, *ſtorax*, quoque *pollex*,

Index atque *latex*, *ramex*, tum *grex*que *culex*que,

---

dos, id eſt, *pes*, Græcum eſt, cujus compoſita maſculina ſunt, *Tripus tripodis*, *apus*, *chitropus*, *lagopus*, *polypus*, *daſypus*. *Sciopp.*

1 *Hæc capiunt variata per UTIS & UDIS.*] Id eſt, quæ in genitivo deſinunt in *Utis*, & *Udis* habent *hæc*, notam fæminini generis, ut *Salus*, *virtus*, *ſervitus*, *juventus*, *ſenectus*, *palus*, *ſubſcus*, *laus*, *fraus*. *Sciopp.*

2 *S*, *muliebre.*] Ut *Ars*, *pars*, *lens lendis*, *lens lentis*, *glans*, *mors*, *ſors*, *ſeps*. Græca & maſculina ſunt *hydrops*, *ſeps*, animal veneноſum, *traps*. Antiquitus tamen nullus nominativus terminabatur in duas conſonantes, adeòque dicebatur hæc *Artis*, *partis*, *lentis*, *lendis*, *mortis*, *ſortis*, *ſepis*.

3 *X dato fæmineis.*] *Spadix* & *calyx* Græcis ſunt fæminina, *pharinx* & *larinx* dubia. *Volvox* in uſu non eſt, ſed *Convolvulus*. *Solox* & *celox* ſunt adjectiva.

4 *Calx Mas.*] Quando *calculum* ſignificat. Feſtus : *Calces*, *qui per diminutionem vocantur calculi.* Plaut. Pœn. *Prius diſperibit*, *quam unum calcem civerit.* Idem in Caſina : *Cana culinx*,

Linx,

Lynx, *fornix* & *orix*, rarus cum *calice phœnix*. [1]

DE NOMINUM

[2] Declinatione,

Ex Sanctiô.

IN neutris primus, quartus, quintus ſimiles ſunt,
Tres iidem caſus plurales *A* retinebunt:
Eſt quintus recto ſimilis, [3] *S.* tollito Græcis:
Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

---

lex dixit, ſed jocô, ut putat Sanctius, quaſi ſenem amatorem vetulam vocaret. *Sciopp.*

1 De genere nominum in *ir* deſinentium, nullam feci regulam, cum de *hir, hiris*, quod volam manus ſignificat, cujus generis ſit, ſciri non poſſit: nuſquam enim legitur, niſi apud Cic. 2. de Fin. in Lucilli locô, & apud Chariſium lib. 1. ſed ſine adjectivô. *Vir* autem cum compoſitis *levir* & *trevir*, maſculinum eſſe conſtat ex ſignificatione, tum quia per *Apocopen* factum eſt, ex priſcô *virus*, à quô fœmina *vira* dicebatur. Feſtus: *Querquetulanæ viræ putantur ſignificari nymphæ præſidentes querqueto vireſcenti. Fæminas quas dicimus, antiqui Viras appellabant; unde adhuc permanent Virgines & Viragines.* Sciopp.

2 In declinationum regulis (ait Sanctius) ea tantum tradimus, quæ à propoſitis Paradigmatis diſcrepant. Ridiculi enim ſunt & moroſi examinatores puerorum, qui regulas acriter exigunt, quare *Poëta* & *tabula* faciunt genitivum in *æ* & accuſativum in *am*, cum ad manum ſit *Menſa, menſæ*, quod eſt paradigma primæ declinationis. *Sciopp.*

1 *S. tollito Græcis.*] *Orpheus* in vocativô *Orphea*, *Panthus*, *Panthu*. *Sciopp.*

Prima

Prima Declinatio.

[1] Prima dat ***A*** noſtris, ***AS***, ***ES***, ***E***, Græca dabuntur.

E, dabit *ES* patrio: quarto *EN*, atque ***E***, dato ſexto.

Auras, ***aurai*** patrio dant ſæpe poëtæ.

[2] *Secunda Declinatio.*

Altera ***ER***, ***US***, ***UM***, ***vir***que ***Satur***que ***EUS*** ponito Græcis.

---

1 *Prima dat A noſtris.*] Latina primæ declinationis nomina deſinunt in *a*: Græca in *as*, *es*, & *e*. Illa in *a*, *as*, & *es*, exeuntia faciunt genitivum in *æ*, ut *Muſa*, *Muſæ*: *Æneas*, *Æneæ*: *Atrides*, *Atridæ*. Sed quæ deſinunt in *e*, in patriô ſeu genitivô habent *es*, ut *Epitome*, *epitomes*, in accuſativô *epitomen*, in vocativô & ablativô *egitome*. Juvenalis: *Penelope melius*, *melius torquetis Arachne*. Unde etiam apparet, quantum fallantur, qni Græcos ablativum habere negant: nam *Penelope* ſine ullô dubiô eſt ablativus; non autem Latinus: nam is in primâ declinatione deſinit in *a*. Eſt ergo Græcus.

In dativô & ablativô plurali antiquiſſimi dicebant ut *duabus* & *ambabus* quæ in uſu remanſerunt) ita & *dextrabus*, *eabus*, *raptabus*, *paucabus*, *puellabus*, *pudicabus*, *portabus*, *oleabus*, *equabus*, *mulabus*, *filiabus*, *&c*. Sed iſta poſteriores repudiarunt. Cicero: *Terentiæ & Tulliæ duabus animis ſuis*. Varro ſæpe de fæminis dicit *equis* & *mulis*. Et Plautus Stichô: *Gratulabor adventum veſtrum filiis*, *non filiabus*. Cicero pro Rabirio dixit: *A Jove cæteriſque diis deabuſque pacem peto*: quia aliter *Deos* & *Deas* diſtinguere non poterat, ut Demoſthenes, quem imitabatur, pro corona his verbis fecerat: θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.

2 Hæc ſex habet fines, ſeu terminationes, *er*, *us*, *um*, *vir*, *ur*, & *eus* Græcum, *Orpheus*, *Pentheus*, *Sciopp*.

1 *Vir*, *puer* excreſcunt: velut *R*, ſi *RUS* dedit olim.
US, per *E*, mutabit quintus: *Deus* excipe tantum:
2 Sed proprium per *IUS*, dabit *I*. dic *mi* quoque *fili*,
*Di*que *dei*, atque *deis dis*. Hic ſed ſæpe poëtæ
3 *Orpheos*, *Androgeo* patrio, dantque *Orphea* quarto.

1 *Vir, puer excreſcunt.*] Multa per *Apocopen* in *r* nunc deſinunt: quæ olim deſinebant in *rus*, adeòque in genitivô creſcere videntur: ut *Vir* cum compoſitis *levir*, *trevir*, *puer*, *ſatur*, *gibber*, *adulter*, *ſocer*, *gener*, *Iber*, *cæter*, *presbyter*, & *liber*, compoſita à *gero* & *fero*, ut *Armiger*, *furcifer*. *Sciopp.*

2 *Sed proprium per IUS, dabit I.*] Fallitur Priſcianus, qui lib. 7. veteres contra hanc regulam putat *Laërtie* dixiſſe, pro *Laërti*, nec enim proprium nomen eſt *Laertius*, ſed appellativum, ut ſit *Laërtius filius*, *Laërtia proles*, *Laërtium prædium*, pro, *Laërtæ*. Accius, opinor, in verſu, quem à Cicerone uſurpatum Fabius memorat: *Niſi quo Ulyſſes rate evaſit Laërtius.* Rectè igitur Jul. Cæſar Stella in verſu ad Franciſcum à Caſtro, *Caſtric* dixit: nam Franciſus *Comes Caſtrius*, eſt idem, quod *Caſtri Comes*, vel *à Caſtro*, aut *de Caſtro*, ſivè *Caſtrenſis Comes*: qui Stellam eô nomine reprehendunt, etſi ridicula res eſt elementarius ſenex, cincticulô præcincti in ſellâ apud Grammatices magiſtrum rectè aſſederint, Priſcianum ſcil. condiſcipulum habebunt. Etſi is ſuâ ſponte reſipuit, ut ex libro ejus XVIII. apparet: ubi de *Poſſeſſivorum vocativis* præcipiens, rectè dici fatetur: O *genitor noſter Saturnie*, *maxime divum*. Et, *Evandrie fili*, & *Telamonie Ajax*. Simili certè ratione *Delie* vocativus eſt à *Delius*, Apollo apud Statium in 5. Thebaid. *Julius* & *Pompejus* interdum ſunt adjectiva, ut *Julius ſuus*, *Pompeja domus*, & tunc Vocat. eorum ab *ius* fit *ie*, ut *Enſis Julie*. Sed cum ſunt nomina propria, Vocativus exit in *i*. ut *Juli*. *Sciopp.*

3 *Orpheos*, *Androgeo*.] In genitivô poëtæ dicunt *Orpheos*,

1 *Tertia*

[1] Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines tamen *IS* [2] genitivo.

Peleos, Pentheos: & etiam *Androgeo*, pro *Androgei*, & in accuſativô *Orphea, Pelea*. Sed hæc merè Græca ſunt, & è ſuis fontibus haurienda. *Sciopp.*

1 Genitivus ſingularis hujus declinationis (ait Sanctius) uſu melius, quam regulis addiſcitur: nihilominus tamen eum paucis carminibus perſtrinximus. Et hæc notanda præterea duximus. Multa in hoc genitivô videntur irregularia, quæ non ſunt, ſi antiquam recti ſeu nominativi poſitionem conſideres. *Non quia rectus varius eſſe poteſt, debet declinatio mutari*, ait Servius. Et Chariſius lib. 1. *Omnia* (inquit) *in declinatione vocabula non plus unâ ſyllaba creſcunt*: Rurſus Ibidem: *Ancipes dixerunt veteres cum ratione, ne genitivo Ancipitis duabus videretur ſyllabis creſcere.* Plaut. Rud. *Poſt altrinſecus eſt ſecuricula ancipes.* Hæc igitur colligamus, quæ propter veterem poſitionem videntur nunc irregularia.

2 *Arpinas, atis*: olim *hic* & *hæc Arpinatis* & *hoc Arpinate.* Sic *Alctrinas, Mæcenas, Sutrinas, noſtras, veſtras, cujas.*

Anio & *Nerio*, gen. *Anienis* & *Nerienis*, quia olim *Anien* & *Nerien.*

Biceps, & reliqua à *caput* & *capio*, ut *municeps*, olim *bicipes* & *municipes.*

Caro, carnis, quia olim *hæc carnis.*

Ceres, Cereris, quia olim *hæc Cereris.*

Glis, gliris, quia olim *hic gliris.*

Hepar, hepatis, quia olim *Hepas.*

Jecur, jecoris & *jecinoris*, quia olim *jecor* & *jecinor.*

Iter, iteris & *itineris*, quia olim *iter* & *itiner.*

Jupiter, Jovis & *Jupitris*, quia olim *hic Jovis* & *Jupiter.*

Impuber, impuberis. Impubes impubis.

Lac, lactis, olim *hoc lacte lactis.*

Mel, mellis. Fel, fellis. Olim *hoc melle, felle.*

Pollis, pollinis, quia olim *pollen.*

Robur, roboris, quia olim *robor.* Sic *ebur, femur, jecur.*

1 *A*, præſtabit *ATIS*. Non creſcunt nomina per *E*.

2 *ONIS* ab *O*: *caro carnis* , *nemo*, *cardo*, *homo* , *Apollo*.

3 *DO*, *GO*, fœmineum , *margo* , *ordo* , *turbo* dat *INIS*.

Unedo fert *ONIS*: *Anio*, *Nerio*que dat *ENIS*.

4 Creſcit *Is*, *L*, *N*, *R*, *T*. *lac lactis*, *caput*, *itis*.

5 *MEN*, *CEN*, *pecten*, *INIS*, jungas ſimul *inguen* & *unguen*.

6 *ON*, aliquando *ONTIS* Græcis : 7 *cor nataque cordis*.

Sanguis, *ſanguinis*, quia olim *ſanguen*.
Senex, *ſenis*, quia olim *ſenex ſenicis*.
Supellex, *ſupellectilis*, quia olim *hæc ſupellectilis*.
Turbo, *turbonis* ſemper: at *Turben turbinis*.

1 *A*, *præſtabit ATIS*.] Ut *Poëma*, *poëmatis*. In *e* deſinentia in genitivô non plures habent ſyllabas, ut *Altare*, *altaris*, *monile*, *monilis*. *Sciopp*.

2 *ONIS ab O*.] Ut *Lectio*, *lectionis* : *pellio*, *pellionis* : *Phrygio*, *phrygionis* : *ardelio*, *ardelionis* : *cento*, *centonis* : *carbo*, *carbonis* : *latro*, *latronis*. *Sciopp*.

3 *DO*, *GO*, *fœmineum*.] *Libido*, *libidinis* : *caligo*, *caliginis* : *rubigo*, *rubiginis*. *Sciopp*.

4 *Creſcit*, *IS*, *L*, *N*, *R*, *T*.] Ut *Sal*, *ſalis* : *vigil*, *vigilis* : *ſol*, *ſolis* : *conſul*, *conſulis* : *Cæſar*, *Cæſaris* : *Gaſpar*, *Gaſparis* (nam vervecum craſſô ſub aëcre natorum eſt dicere, *Caſpaarus*, *Caſpaari*) *Amilcar*, *Amilcaris* : *paſſer*, *paſſeris* : *color*, *coloris* : *murmur*, *murmuris* : *Titan*, *Titanis* : *lien*, *lienis* : *Delphin*, *Delphinis* : *canon*, *canonis*. *Scioppius*.

5 *MEN*, *CEN*.] *Agmen*, *agminis* : *numen*, *numinis* : *fidicen*, *fidicinis*. *Sciopp*.

6 *ON*, *ONTIS*.] *Laöcoon*, *Laôcoontis*. *Sciopp*.

7 *Cor*, *nataque cordis*.] *Excors*, *vecors*, *ſecors* (non *ſocors*) *excordis*, *vecordis*, *ſecordis*. *Sciopp*.

[1] *E*, perdunt *imber* cum turbâ, *acer*que *ala-*
*cer*que,

Et *celeber*. Latium in *STER*, *TER*, tollito
later.

Robur, *ebur*, *femur* atque *jecur* mittuntur in
Oris.

Poſtulat *AS*, *ATIS*, ſed *ADIS* dat Græcus
& *ANTIS*,

Vas, *vadis* & *vaſis*, *as*, *aſſis*, *mas*, *maris*
optat.

[2] *ES*, dat *ITIS*, *Cereriſ*que, *Ceres*, *ETIS*,
ariete, *perpes*.

Præpes, *hebes*, *paries*, *teres*, *indiges*, *interpreſ-*
que.

Inquies & *locuples*, *magnes* & cætera Græca.

EDIS, *pes*, *merces*, *hæres*, [3] *IDIS*, à *ſedeo*
ortum.

[4] Non creſcit *vates*, *verres*, proprium & mu-
liebre;

---

1 *E, perdunt imber.*] Id eſt, *imber* cum compoſitis, ut *Octo-ber* non creſcunt, ſed faciunt genitivum in *is* abjecto e, ut *Octo-bris, imbris.* Item nomina Latina in *ter* & *ſter*, ut *Pater, mater, uter, venter, accipiter, pedeſter, equeſter.* Græca verò creſcunt, ut *Stater, panther, halter, clyſter,* ut & Latinum *later*, quod facit *lateris. Sciopp.*

2 *ES, dat ITIS.*] *Comes, comitis: limes, limitis: palmes, palmitis. Sciopp.*

3 *IDIS, à ſedeo ortum.*] *Obſes, obſidis.* Sic *reſes, deſes. Sciopp.*

4 *Non creſcit proprium & muliebre*] Ut *Achilles, Achillis: Ulyſſes, Ulyſſis: ambages, ambagis: clades, cladis: cautes, cautis: compages, compagis.* Sic *Dapes, fames, feles, indoles, labes, moles, nubes, proles, rupes, ſepes, ſuboles* (non *ſoboles*), *ſtrages, tabes, vulpes. Scioppius.*

Sed *teges* atque *ſeges* , *abieſ*que *quieſ*que dat
ETIS.
[1] *IS*, non creſcit: *IDIS*, ſac Græca, *lapis* quoque *cuſpis.*
ITIS , dic *Samnis* , *lis* , *Quiris* : *glis* ſed in
IRIS.
Impubis , *cucumis* , *pulvis* , *vomis* , *cinis* *ERIS.*
Pollis , *ſanguis* *INIS.* *Simois* *Pyroiſ*que dat
ENTIS.
OS, *ORIS*, ceu *flos*: *OTIS*, ſed *compos* & *impos*,
Et Græca atque *nepos* , tùm *dos* , *cos* atquè *ſacerdos.*
Quædam *OIS*, ut *Minos*, *cuſtodis*, *bos* *bovis*, *oſſis.*
[2] *US*, dat *ERIS*: ſed *ORIS*, *lepus*, atque *decus*, *facinuſ*que ;
Et *nemus*, & *tergus*, *pectus* cum *tempore*, *frigus*,
Hoc *pecus* & *littus*, *corpus* cum *fœnore*, *pignus.*
UDIS , dat *ſubſcus* , *palus* , *incus* , dat *ſalus*
UTIS,
Intercus , *virtus* , [3] *ſervit*que *juven*que *ſenectus.*
Grus & *ſus* dat *UIS.* *Tellus* [4] monoſyllabaque
URIS.

---

1 *IS, non creſcit.*] Ut *Avis, pelvis, meſſis, febris, clavis, turris reſtis, navis, ſecuris.* Sciopp.

2 *US, dat ERIS.*] Ut *Acus, fœdus, funus, genus, glomus, latus, munus, olus, onus, opus, pondus, rudus, ſcelus, ſidus, vellus, vetus, Venus, viſcus, ulcus, vulnus.* Sciopp.

3 *Servitque, juvenque, ſenectus*] id eſt, *ſervitus, juventus.* Sciopp.

4 *Monoſyllabaque URIS.*] Ut *Pus puris, mus muris, crus, plus, rus, tus.* Sciopp.

[1] *POUS* deducit *ODIS*, ſed in [2] *UNTIS* oppida quædam.

Æs, *æris*, *præs prædis* habent: *Laus*, *fraus* petit *AUDIS*.

S, ſine vocali (ut *frons*, *lens*, *puls*) vertitur in *TIS*.

Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens DIS*: *aucupis auceps*.

[3] *I.* mediat cum *BS*, *PS*, ſyllaba finit, *hiemſ*que.

E, per *I*, mutabunt polyſyllaba, *principe*, *cælebs*.

X, in *CIS* verte ut *fax*. *LECTILIS* edo *ſupellex*.

[4] (Demtô *halex*, *vervex*) *E* per *I*. polyſyllaba vertunt.

In *GIS*, *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Phryx*, *conjuge*, *maſtyx*,

Frugis & *impetigis*, *Styx*, *ſtryx* & pleraque Græca.

CHIS dat *Onyx*: *nox noctis* habet, *nivis* & *ſenis* ede.

---

1 *Pous deducit ODIS.*] Ut *Tripus*, *tripodis*: *apus*, *apodis*. *Sciopp.*

2 *UNTIS oppida*] *Trapezus*, *Trapezuntis*. *Sciopp.*

3 *I. mediat cum BS, PS, ſyllaba finit.*] Ut *Trabs*, *plebs*, *ſeps*, interpoſita litera *i* faciunt *trabis*, *plebis*, *ſepis*. Sic *Hiems hiemis*. *Princeps*, *cœlebs* mutatô *e* in *i* faciunt *Principis*, *cœlibis*. *Sciopp.*

4 *Demtô halex.*] Nomina plurium ſyllabarum in *ex* deſinentia, faciunt genitivum in *icis*, *e* verſa in *i*, ut *Pollex*, *pollicis*. Sic *Culex*, *latex*, *cimex*, *ramex*, *carex*, *codex*, *imbrex*, *index*, *judex*, *pellex*, *podex*, *pumex*, *vertex*, *remex*, quod facit *remigis*. Excipe *halex halecis*, *vervex vervecis*. *Vibex*, non rectè ſcribitur, ſed *Vibix*, *vibicis*. Græca *Hipponax* & *Aſtyanax* faciunt, *Hipponactis*, *Aſtyanactis*. *Sciopp.*

1 Fæmineum IS, non creſcens *EM*, ſive *IM*, dato quarto.

IM, *ſitis* & *tuſſis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt,
2 Græca in IS, IM, ſive IN mittunt pariſyllaba, ut IRIS.
3 Sextus *E* vult ſemper ; ſed *E* aut *I*. poſtulat
4 *imber*,

---

1 *Fæmineum IS, non creſcens.*] Id eſt, omnia nomina fæminina in *is* finita, non creſcentia in genitivô, faciunt accuſativum in *em* aut *im*, ut *Ovis*, *ovem* vel *ovim*. Sic *Peſtis*, *meſſis*, *bilis*, *vallis*, *veſtis*, *febris*, *clavis*, *turris*, *reſtis*, *ſementis*, *puppis*, *navis*, *ſecuris*, *partis* priſcum *partim* & *partem*, ut *lentis* *lentim* & *lentem*. *Scioppius.*

2 *Græca in IS.*] Ut *poëſis*, *hæreſis*, *geneſis*, *ſyntaxis*, *metropolis*, *Alexis*, *Paris*, *Tibris*, *Iris*. *Sciopp.*

3 *Sextus E vult ſemper.*] Regula quidem talis eſt, ſed veteres tamen promiſcuè in *e* & *i* ablativum æquè ac dativum terminabant. Dativi exempla ſunt Ovid. Faſt. lib. 6. extremô: *In quâ par facies nobilitate fuit.* Lucil. *Eſuriente leoni ex ore exſculpere prædam.* Propert. *Et quoſcumque meo feciſti nomine verſus*, pro, *nomini meo*, id eſt, *mihi*. Idem: *Cum temere anguineo creditur ore manus.* Virg. *nec ſoſpite dirum* Optabis *nato funus pater.* Ubi Servius: *Soſpite pro ſoſpiti*, qui etiam, *Alite* dativum putat apud Hor. *Scriberis Vario Mæonii carminis alite* Jam in ablativo Plaut. Lucr. & Varro dicunt *parti*, pro, *parte*. Cato, *Segeti* pro *ſegete*. Virgilius *capiti*, pro, *capite*. Cato, *fini*, pro, *fine*. Lucret. & Cicero *colli* & *orbi*, pro, *colle* & *orbe*. Ovidius, Lucretius, & Catullus *Mare*, pro, *mari*. Ovidius *Fonte perenne*, pro, *perenni*: *Porcâ bimeſtre*, pro, *bimeſtri*: *Sagittâ cæleſte*, pro, *cæleſti*. Lucanus *Natale*, pro, *natali*. Varro *Collô breve*, pro, *brevi*. Cicero *Ab homine Arpinate*. *Ex municipio Alêtrinate.* Livius *In Capenate agro.* Sic in ablativo auctores indifferenter dicunt, *Carthagini* & *Carthagine*, *ruri* & *rure*, *luci* & *luce*, *mani* & *mane*, *veſperi* & *veſpere*, *tempori* & *tempore*, *bili* & *bile*. *Sciopp.*

4 *Imber, atque adjectiva.*] Ut *Imber*, *imbre* vel *imbri*. Sic

Atque

Atque adjectiva, ut *pugil* & *TRIX*: adde *ſupellex*,
Amne, ignis, poſtis, vectis, rus, anguis & *unguis.*
Quartus in *EM*, ſive *IM*, ſexto *I*, ſemper dabit aut *E*.
[1] *AL, AR, E*, neutrum *I*, dat; ſed *E*, *far*, *nectar*, *jubar*, *hepar*.
Plus, *pluri* melius: [2] ſic *IM* aut *IN* dantia quarto.
[3] ES, recto & quarto: ſed *IA*, cum ſextus habet *I*.
Comparativa tamen per *A*, ſolum, *pluſ*que *vetuſ*que.
[4] *UM*, patrius, ſed *apis* dat *IUM*, *imber*, *uter*, *caro*, *linter*.

October, December. Adjectiva, ut *facilis, cœleſtis, natalis, perennis, prudens diligens*, &c. Similiter ablativo in *e* & *i* deſinunt. Sic *Vigil* & *pugil*, *victrix*, *genitrix*, *meretrix*, *ſupellex ſupellectile* & *ſupellectili*. *Sciopp.*

1 *AL, AR, E, neutrum I dat.*] Ut *Animal animali, pulvinar pulvinari, monile monili*. *Sciopp.*

2 *Sic IM aut IN dantia quarto.*] Quæ in accuſativo habent *im* vel *in*, eadem in ablativo habent *i*, ut *Poëſim*, *Poëſi*: *Syntaxin*, *Syntaxi*: *Alexin*, *Alexi*. *Sciopp.*

3 *ES*, *recto & quarto.*] Nomina tertiæ declinationis habent nominativum & accuſativum pluralem in *es*, ut *Sermones*, *laudes*, *homines*, *milites*. Neutra in *a*, & in *ia*, ſi ablativus eorum ſingularis deſinat in *i*, ut *Corpora*, *pecora*, *facilia*, *cœleſtia*. Comparativa tamen neutra in *a* tantum deſinunt, ut *meliora*, *majora*. Sic *vetera* & *plura*, etſi antiqui *pluria* dixerunt. *Sciopp.*

4 *UM*, *patrius.*] Genitivus pluralis in *um* exit; ut *hominum*. Veteres tamen etiam *hominium* dicebant, *civitatium*, *meretricium*, *carnificium*. *Menſum*, pro *menſium*, Ovid. 8. Metam. *Scioppius.*

Quæque in *IA* mittunt rectum, queis addito
apluſtra.
1 ES, IS, non creſcunt (*panis, juvenis, canis, UM* dant.)
2 Sed monoſyllaba *IUM*, præter, *dux, nux, ſue, grus, frux,*
Ren, fur, flos, mos, Tros, grex, lex, rex, vox, laus, pes, prex.
Atque *boum, bos, bubus, bobus* pone dativo.
Tertius eſt in IBUS, ſed 3 ATIS magè neutra Pelaſga.
4 Tres caſus Græcos retinent hic ſæpe poëtæ,
Si creſcat nomen, ceu *Pallados, Hectora, Troas.*

Quarta Declinatio.

5 Quarta dat US, recto dat & U prius invariatum.

---

1 *ES, IS, non creſcunt.*] Ut *Cædes cædium.* Sic *proles, moles, labes, clades, nubes, ſedes, ovis, veſtis, vallis, canalis.* *Sciopp.*

2 *Sed monoſyllaba IUM.*] Ut *As, æs, ars, arx, bes, car, calx, cor, cos, crux, crus, daps, dens, dis, dos, falx, fax, fæx, faux, fons, frons, glans, glis, glos, gens, gryps, jus, lar, lanx, lens, lis, mas, mens, merx, mons, mus, nex, nix, nox, os, pax, pars, par, præs, plebs, pix, pons, puls, plus, pus, ros, rus, ſal, ſæps, ſcobs, ſtirps, ſtrix, ſors, trabs, trux, vas, urbs.* Iſta genitivum pluralem habent in *ium*, de Grammaticorum quidem ſententiâ, nec enim omnia apud auctores inveniuntur. *Sciopp.*

3 *ATIS mage neutra Pelaſga.*] *Poëma* in dativô & ablativô plurali facit *poëmatis.* *Sciopp.*

4 *Tres Caſus Græcos.*] Dicunt Poëtæ in genitivô, *Pallados* à *Pallas*, in accuſativo, *Hectora* ab *Hector*, & *Troas* à *Tros.* *Sciopp.*

5 *Quarta dat US.*] Terminationes quartæ declinationis ſunt *us*, & *u* indeclinabile: nam illud obſoletum eſt, quod Cicero

Dant

Dant UBUS, hæc quatuor, *portus*, *tribus*, *arcus* & *artus*.

Quinta Declinatio.

1 ES, olim patrius: ſed & E, JJ, ſæpe poëtæ.
ERUM, *EBUS*que caret pluralis: tolle *dies*, *res*.
Non Cicero voluit *ſpecierum*, nec *ſpeciebus*.

---

in Arato dixit *genus* in genitivo à *genu*, & Lucanus *Cornus* à *cornu*. Sicut etiam obſoluernnt Genitivi ſingulares in *i*, ut *Senati*, *Quæſti*, *Adventi*. Plaut. Caſ. *Egreditur Senati columen præſidium populi*. Aul. *Nihil hic eſt quæſti furibus*. Ter Phorm. *Ubi Patris adventi in mentem venit*. *Sciopp*.

1 *ES*, *olim patrius*.] Veteres in genitivo dicebant *dies* & *die* & *dii*: in dativo *die* & *dii*: in ablativo etiam *diis*. Hinc *Diu noctuque*; nam *noctu* eſſe ablativum, ſicut, *lucu*, pro *luce*: apparet ex hoc Ennii; *Hâc noctu filô pendebit Hetruria tota*: & Quadrigarii: *Senatus de noctu convenire*, *noctu multa domum dimitti*. Priſcianus lib. 8. *Veteres frequentiſſimè inveniuntur ſimilem ablativo protuliſſe in hâc declinatione tam genitivum, quam dativum, ut* Salluſt. *Dubitavit acie pars*, pro *aciei*. Virgil. *Libra die ſomnique pares ubi ſecerit horas*, pro *diei*. Ovidius quoque *fide*, pro *fidei* poſuit. 6. Metam. *Utque fide pignus dextras utriuſque popoſcit*. Cic. pro S. Roſcio, *pernicii* dixit, à *pernicies*. Pacuvius, *progenii* à *progenies*. Virgil. & Cælius hiſtoricus, Chariſio teſte, *dii* à *dies*. Plautus in Mercatoris prolog. *Amatores, qui aut nocti, aut dii, aut ſoli, aut lunæ miſerias narrant ſuas*. Ita legit Servius, qui etiam *fames*, *famii*, veteribus dictum teſtatur. Varro ſcilicet genitivo *fami* dixit, teſte Chariſio, in dativo ſimiliter Plautus Stich. act. 2. ſc. 1.

REGULÆ DE VERBORUM
Præteritis & Supinis.

OMnes has Regulas centum & ſeptuaginta verſibus hexametris feliciter complexus eſt Em-

manuel Alvarez è Societate Jeſu, quos ex ejus Grammaticâ pueros petere, memoriæque mandare ſuadeo. Etſi enim dubium non habeo, quin ediſcendis 1141. ſententiis illis in *Mercuriô bilingui* poſitis, verba pleraque omnia inflectere jam didicerint, minimè tamen diſconducet, eos regulam certam habere, ad quam timentes memotiæ fidem ac dubitantes reſpiciant. De *Supinis* ſupra demonſtanvi, ea perperam pro verbis haberi, cùm vera & germana ſint nomina quartæ declinationis, ex participiis paſſivis in *TUS* formata: nihilominus tanti eſt, pueros verſibus illis ediſcendis certo ſcire, cum quæ ſingulorum verborum participia ſint paſſiva, tum quæ quartæ decinationis nomina ſaltem in accuſativo & ablativo caſu ex participiis illis efficta extent: nam neque omnium verborum *Supina* ſunt tradita, neque eorum ferè alii caſus, quam in *UM* & *U* exeuntes, ſunt inventi. Verbi gratia: *Promtu*, eſt ablativus è participiô ſactus, quod præpoſitio arguit, cum legitur, *In promtu eſt.* Si quis jam dicatur *Iviſſe promtum ex arca pecuniam*, erit accuſativus ſuppreſſa præpoſitione *ad*; velut in *Syntaxi* planum fecimus. Sed *homo magnô natu*, *tantus natu*, *major natu* legimus, nec tamen *natum*. Similiter nec *Suppetias*, *inficias*, *inſtar*, *impete*, aliô caſu inventa ſunt, quæ tamen propterea ex nominum cenſu nemo exegerit. *Impetibus* tamen *crebris* dixit Lucretius, & Septimius Serenus *Ad inſtar*, ſicut *ad modum*. Paulus verò Juriſconſultus, *Ire ad inficias*, pro *inficiatum*, quo modo *Ire ad ſuppetias*, eſt *ire ad ſuppediatum* ſive *auxiliatum*. *Suppetiæ* eſt apud Plau-

tum

tum Amph. a. 5. ſ. 1. *Non metuo quin meæ uxori latæ ſuppetiæ ſint divinitus.* Sabin. Epiſt. Demoph. *Non equidem infiteor, multum clamavit uterque.*

PROSODIA.

Regulæ de Syllabarum Quantitate.

OMnem Proſodiæ Latinæ rationem verſibus quaſi centum ſexaginta idem Alvarez ita explicuit, ut nihil præterea deſiderandum videatur. Magiſter meus Sanctius, & alii, qui eâdem de re verſus contexuêre, minus mihi ſatisfaciunt. Ad Alvari ergo Acroaſin adoleſcentes mitto, nec eos modò, quibus ingenium ad poëticam factum ſortito obtigit, ſed etiam quos ſivè inter legendum, ſivè in cædendo ſermones ignoratâ ſyllabarum quantitate ludibrium aliis debere pudet.

DE SYNTAXI

Seu Conſtructione.

Quid eſt Syntaxis?

Eſt debita partium orationis inter ſe compoſitio.

Quotuplex eſt Syntaxis?

Duplex. *Regularis* & *Irregularis* ſive *Figurata.*

Quid eſt Syntaxis Regularis?

Eſt compoſitio inter ſe partium orationis conſentanea regulis artis.

Quotuplex eſt Syntaxis Regularis?

Duplex. *Concordia* & *Rectio.*

Quid

Quid eſt Concordia ?

Eſt partium orationis, ſivè ejuſdem, ſivè diverſi generis inter ipſas convenientia, ut in *Vir bonus*, conveniunt inter ſe partes ejuſdem generis, quia utrumque nomen eſt. Sed in *Virtus laudatur*, eſt convenientia partium diverſi generis, cum altera nomen ſit, altera verbum. Hæc autem *Concordia* vel propriè, vel impropriè dicitur. Propriè quidem de nominibus, verbis & participiis, quæ aliquid tertium habent, in quo conveniant: Impropriè vero de particulis, cum ex conſenſu hominum ſivè inſtituto unà ponuntur, ut *Ne dicas*, *Non dices*, *Ne dic*, *Utinam viveret.*

Quid eſt Rectio ?

Eſt certi caſus adſciſcendi poteſtas. Ut in *Filius Dei*, nomen ſubſtantivum adſciſcit ſibi gentivum. In *poſuit animum*, verbum activum adſciſcit accuſativum, *pro peccatoribus*, præpoſitio adſciſcit ablativum.

PRimum omnium ad rem pertinere & ex uſu diſcentium fore arbitror, ut Magiſter de *Genere* Syntaxeωs noſtræ, qualis ſcilicet illa ſit, & quid ab aliorum præceptionibus ea interſit, tum de *Uſu* ejus breviter admoneatur.

Quod ad aliorum de Syntaxi præceptiones attinet, res in propatulo poſita vociferatur, regulas & nimis multas eſſe, & confuſas, nec certis generibus diſtinctas, nullô ſcilicet *Concordiæ* & *Rectionis* diſcrimine; quodque multô majoris eſt incommodi, tot *exceptionibus*, *appendicibus* & *obſervationibus* oneratas, ut diſcentem ſi minus ad inſaniam, ad deſperationem quidem certè poſſint redigere. Huc accedit, quod cum Philoſophi judiciô limantur, non niſi pauciſſimæ veræ inveniuntur. Verbi gratiâ de nominibus adjectivis, itemque de verbis genitivum regentibus complures traduntur regulæ, quas omnes falſiſſimas

fiſſimas eſſe ex noſtra Syntaxi diſcitur, quia ſcilicet genitivus tam in Græcâ, quam in Latinâ linguâ à ſolo nomine ſubſtantivo, vel à Græcâ præpoſitione ἐκ, præterea verò à nullâ orationis parte regitur. Similiter multæ ab aliis afferuntur regulæ de verbis, & nominibus dativum adſciſcentibus: quod contra noſtra hæc Syntaxis à nullâ prorſus orationis parte eum caſum regi docet. Non paucæ etiam ſunt aliorum regulæ de nominibus & verbis accuſativum vel ablativum regentibus, ſed omnes falſiſſimæ, demtâ unâ illâ de verbis activis, quæ accuſativum adſciſcunt. Cæterum & accuſativum & ablativum perpetuò à præpoſitione regi, noſtra Syntaxis facit planiſſimum: ex quâ etiam dilucefcit, quam ridiculè delirarint, imò totâ viâ erraverint vel doctiſſimi Grammaticorum, qui omnes caſus ab adverbiis regi docuerunt. Omnes igitur, quotquot jam inde à ſecundo bello Punico ad hanc uſque diem Latinæ conſtructionis præcepta didicerunt (unam *Franciſci Sanctii* Syntaxin excipio, quamvis ea nec perfecta, nec ſatis ordinata, adhæc autem ſubobſcura ſit) labore ſe ipſi improbiſſimo eoque vano & irrito confecerunt, nec quiſquam eorum extitit, ne Cicero quidem ipſe, aut Varro, aut Quintilianus, qui plerorumque quæ Grammaticè dixiſſet aut ſcripſiſſet, certam roganti rationem poſſet reddere, neque aut inepta, aut flagitioſa, aut palam falſa reſpondendo, ludibrium eruditis deberet: quod ego minimè vereor, ne cui audacius, quam verius, inſimulare judicet, qui *Paradoxa* noſtra *literaria* cognoſcere dignum habuerit.

Noſtra Syntaxis contra hæc omnia regulas habet numerô pauciſſimas: Nam de *Nomine*, *Verbô* & *Participio*, quicquid dici poteſt, quindecim regulis complexi ſumus, quas bonæ memoriæ & jam judicii nonnullius adoleſcens vel unâ die edidicerit. Deinde eas, quæ *Concordiæ* inſerviunt, ab aliis, quæ *caſuum rectionem* dirigunt, diſtinximus: quâ quidem re hoc præſtamus, ut regulæ minori negotiô intelligi ac memoriæ mandari poſſint. Ubi tamen Lectorem velim monitum, *Concordiam* aliam *naturæ* eſſe, cum ſcilicet duæ res in aliquâ tertiâ conveniunt, cui propriè demum *Concordiæ* vel *Convenientiæ* appellatio debetur: Aliam *Arbitrii*, cum duo quædam nihil habent tertium, in quo conſentiant, uſu tamen hominum

conjun-

Virgiliano, *Devenêre locos lætos*, motum ad locum ſignificari conſtat. Deeſt ergo præpoſitio tali motui ſignificando inventa, ut eſt *ad* vel *in*. In hoc autem Terentiano, *Hâc non ſucceſſit, aliâ aggrediemur viâ*, poſteriorem orationis partem inferri ex priore cuivis apparet, adeoque particulam aliquam *illativam* ſubaudiri neceſſe eſt, quales ſunt *ergo, igitur, itaque*. Hoc Magiſter legendis exemplis, quibus præpoſitionum, conjunctionum, & adverbiorum *Ellipſes* declaravimus, cum ipſe facillimè intelliget, tum diſcipulis explicare poterit, quos etiam ea memoriæ mandare, priuſquam ad reliquam Syntaxin admittantur, minimè ab re futurum videtur.

Jam *Maximæ* ad nomen pertinentes, aliæ de *Nominum formis* ſeu *ſpeciebus* agunt, aliæ de *caſibus*. Prioris generis tres ſunt.

Prima:

Omne nomen adjectivum habet ſuum ſubſtantivum.

Sunt enim iſta ex eorum genere, quæ πρός τι, *ad aliquid* ſeu *relata* perhibentur, & *quomodo Dominus eſt ſervi dominus*, item adjectivum eſt ſubſtantivi adjectivum, ſivè quod ſubſtantivo adjungitur. In quâcunque ergo oratione nomen adjectivum invenitur, in ea ſubſtantivum cum adjectivô conſentiens ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum ſit oportet. Si ſit expreſſum, erit *Syntaxis Regularis:* Si autem ſit ſuppreſſum, ac ſubaudiendum, *Syntaxis* erit *Irregularis*, ſeu *Figurata*. Hujus regulæ probè intellectæ longè maximus eſt uſus. Ex ea enim de *Participiorum concordiâ*, deque *falſâ* cum *Participiorum*, tum *Gerundorum rectione* facillimè judicari poteſt. In auctorum quoque lectione minimum difficultatis legentibus objicietur, ſi exempla *Ellipſeωs* adjectivorum prius ſibi familiariſſima reddiderint. Ea igitur pueris Magiſter multum ac ſæpe prælegere, tum ex iis auctorum verbis, quæ *Minerva* noſtra recitat, magis explanare meminerit.

Secunda:

Omne nomen Relativum habet ſuum nomen antecedens, quod refert.

Ut

Ut *Odi ſapientem, qui ſibi non ſapit.* In hac oratione nomen relativum *qui*, refert ſivè repetit nomen antecedens, *ſapientem.* Itaque in hoc Horatiano, *Sunt quos arma juvant*, neceſſe eſt ſuppreſſum fuiſſe ac ſubaudiri nomen, *homines*, quod à relativo *quos* refertur : Eſt ergo *Figurata Syntaxis.*

Tertia :

Omne nomen Comparatum habet ſuum nomen poſitivum, cum quo comparatur.

Cujus regulæ, ut & ſuperioris proximè ratio ex Philoſophorum doctrinâ de relatione pendet : neque tamen neceſſe eſt, ut poſitivum ſit conjugatum comparati nominis, cum ſatis ſit id quôvis modô in comparatione intelligi, ut cum dico : *Viſus eſt mihi triſtior*, ſubaudis nomen poſitivum, *æquô, juſtô* aut *ſolitô*, quaſi ſit, *Triſtior præ illo triſti, qui ex æquo, juſto*, aut *ſolitô triſtis eſt.* Virgil. *Ocyus incubuère omnes*, ſubaudi, *dictô*, ſicut alibi : *Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat.* Nempe, *Dictum ejus non tam citum eſt, quam cita eſt æquoris placatio.*

De nominum *caſibus* quatuor ſunt *Maximæ.*

Prima :

Omnis nominativus eſt verbi finiti aut ſuppoſitum modô, aut ſimul appoſitum & ſuppoſitum, ſivè illud verbum ſit expreſſum, ſivè ſuppreſſum.

Si ſit expreſſum, erit *Syntaxis regularis* : ſin ſuppreſſum, *Irregularis*, & vel *Ellipſis*; vel *Zeugma.* Ratio hujus regulæ ex prima pendet, quia ſcilicet omnis oratio ex nomine & verbô conſtat. In hoc ergo Virgilii, *En Priamus*, quia aliquid affirmatur, neceſſe eſt verbum finitum ſubaudiri, nempe, *adeſt.* Atque hæc *Ellipſis* eſt. Sed in iſto Horatii, O *noctes cœnæque Deum, quibus ipſe meique veſcor* : nominativus *mei* eſt ſuppoſitum verbi, *veſcuntur*, quod ſubauditur, quæ figura *Zeugma* dicitur. In hoc, *Deus eſt animus*, duorum nominativorum alter eſt ſuppoſitum, alter appoſitum.

Secunda.

Omnis genetivus Latinâ conſtructione à nomine ſubſtantivô expreſſô aut ſuppreſſô: Græcâ vero etiam à præpoſitione ἐκ expreſſâ aut ſuppreſſâ regitur.

Latinæ conſtructionis hæc eſt ratio, quia genitivus perpetuò poſſeſſorem ſignificat, ſivè activè, ſivè paſſivè capiatur, ut *Pelias Achillis vulnere tardus eſt*, hoc eſt, *vulnere quod Achilles fecit: Paris Achillis vulnere lætatur*, id eſt, *vulnere quod ipſe Achilli fecit.* Utrobique autem *Achilles* eſt velut poſſeſſor,ſivè is, cujus res eſt. Jam *Poſſeſſor* & *res poſſeſſa* ſunt nomina relata, quorum alterum ſine altero non poteſt intelligi. Itaque cum audis, *Regis eſt debellare ſuperbos*, neceſſariò ſubaudis nomen ſubſtantivum, velut *rem à rege poſſeſſam*, quod eſt, *Munus, officium, opus, res, negotium.* Sic *moris eſt*, ſubaudis, *res. Romæ vivit*, ſubaudis, *in loco. Domi eſt*, ſubaudis *in ædibus. Accuſatus furti*, ſubaudis, *crimine. Miſeret me tui*, ſubaudis, *miſeratio. Pudet me facti*, ſubaudis, *pudor. Omnium primus. Græcorum optimus*, ſubaudi, *ex numero. Integer vitæ, ſceleris purus, juris peritus, cupidus vini, vir cæterarum rerum minimè malus*, ſubaudis, *cauſâ*: eſt autem *vini cauſâ*, *cæterarum rerum cauſâ*, idem ac ſi dicas, *quod ad vinum, quod ad cæteras res attinet*; ubi ſignificatur cauſa non efficiens, ſed inficiens, ſivè permittens, quæ quoque præpoſitione *per* ſignificari ſolet, ut in hoc Cic. *Nunquam per Antonium quietus fui. Trahantur per me pedibus omnes rei, non laboro. Per me vel ſtertas licet.* Plaut. *Tu ægrota ſi lubet per me ætatem. Per hanc cœnam tibi incœnato eſſe licet. Meam filiam hanc eſſe oportet. GR. Sit per me quidem.* Eodem ſenſu Plaut. Trin. *Dum ne ille ſis, quem te eſſe nolo, ſis meâ cauſâ quidlibet.* Epid. *Dum ſine me quæras, quæras meâ cauſâ vel in medio mari.* Rud. *Meâ quidem cauſâ ſalvus ſis licet.* Obſervandum porrò eſt etiam adjectiva nomina, ex participiis facta, genitium regere, quoniam ſubſtantivorum vim habent, ſivè δυνάμει, non φωνῇ ſubſtantiva ſunt. Nam *Amans uxoris, appetens alieni*, nihil eſt aliud, quam *amator uxoris*, *appetitor alieni.* Scholaſtici dicerent eſſe ſubſtantiva

ſtantiva virtualia, non formalia. Cur verò Græca Syntaxi genitivus ab ἐκ regatur, nulla reddi poteſt ratio, niſi quod Græcum idioma ſic ferat, quemadmodum Latinô idiotiſmô, ſeu propriâ conſuetudine ablativum à præpoſitione *de* regi videmus, quoniam ſcilicet linguæ conditoribus ita viſum fuit. Solent autem Græci præpoſitionem ἐκ per *Ellipſin* majorem partem ſupprimere, quam eorum conſuetudinem imitantes Latini dicunt: *Implentur veteris Bacchi. Plenus vini. Participare aliquem ſui conſilii. Abſtine irarum. Deſine querelarum, Egere medici. Laſſus maris*, &c. Vitruvius magis etiam græciſſat, Latinis præpoſitionibus *ex* & *in* genitivum addendo, ut lib 1. cap. 2. *Quantitas eſt modulorum ex ipſius operis ſumtio*, pro, *ex ipſo opere*. Et mox cap. 4. *Piſcium naturæ plurimum ex aëris & terreni ſunt compoſitæ*, pro, *ex aëre & terreno*. Et cap. 8. *Cum ergo iis rationibus erit ſalubritatis in mœnium collocandorum explicatio*, pro, *in mœnibus collandis*. Et lib. 3. cap. 2. *Si ex imbrium aquæ vis occupaverit*, pro, *ex imbribus*. Et lib. 8. cap. ult. *Deſcriptio ex duodecim cœleſtium ſignorum ſic figurata*, pro, *ex duodecim cœleſtibus ſignis*. Sed Vitruvium, ut mechanicum, ac de plebe hominem puritatis linguæ ſtudioſus nihil morari volet.

Tertia:

Omnis accuſativus à verbo activo expreſſo, aut ſuppreſſo, vel à nomine ſubſtantivo verbali, vel à præpoſitione regitur.

Ut, *Tendimus iter in Latium. Æternas pœnas timendum eſt. Eo ſpectatum ludos.* Priorum ratio eſt, quia omne verbum activum ſignificat actionis ſivè formam, ſivè materiam, circa quam occupatur, hoc eſt, objectum, ſivè effectum: quibus quidem ſignificandis quartus caſus fuit inventus. Poſtremum ab indiomate Latino pendet, quoniam ſcilicet linguæ effectoribus placuit præpoſitiones certi uſus ſignificationem habentes cum quarto caſu jungere. Verbi gratiâ placuit, ut in ſignificando *loco ad quem*, & *in tempore ante* & *circa quod*, certarum præpoſitionum accuſativo junctarum uſus eſſet, quæ quidem ſecundum regulas exprimuntur, per *Figuram* verò ſupprimuntur. Hinc fit, ut in *Pridie Calendas*, *Multos abhinc annos*, ſubaudia-

audiatur *ante:* in *homo id ætatis*, *hoc noctis*, ſubaudiatur *ad* vel *circa.* Plura hujus rei exempla in Syntaxi de *præpoſitionum Ellipſi* videri poterunt, unde facile quivis intelligat, ubicunque inveniatur accuſativus, qui à verbô activô, aut à verbali nomine non regatur, eum neceſſariò à præpoſitione per *Ellipſin* ſuppreſſa regi, ut *Albus dentes. Fractus membra. Cætera lætus. Alias*, pro, *alioqui. Proficiſcor Romam. Eo domum, rus. Docebo te artem. Moneris utilia. Hoc ſinc te exorem, &c.* In illô *Pœnas timendum eſt:* accuſativus *pœnas* regitur ab activô verbô *timere*, quod ſubauditur, ut in *Ellipſi verbi cognáti* demonſtratum eſt. In hôc *Eo ſpectatum ludos*, duo ſunt accuſativi, quorum poſterior *ludos* regitur à nomine ſubſtantivô verbali *ſpectatum*, quod ipſum quoque accuſativi caſus eſt, & à præpoſitione *ad* ſuppreſſa regitur, de quô vide *Rectionem nominis verbalis.*

Quarta.

Omnis ablativus à præpoſitione regitur.

Cujus regulæ ratio etiam ipſa ab idiomate Latinô, eorumque, qui linguam condiderunt, inſtitutô pendet. Itaque pro exploratô haberi poteſt, ubicumque ablativus inveniatur, ibi præpoſitionem aliquam deſiderari per *Ellipſin*, cujus rei exempla in *præpoſitionum Ellipſibus* allata, facile cuivis fidem fecerint.

Poſtremò tres ſunt ad verba pertinentes *Maximæ.*

Prima.

Omne verbum accidentale (id eſt, quod non ſit ſubſtantivum) *aut activum eſt, aut paſſivum; quorum illud ſemper accuſativum expreſſum, aut ſuppreſſum regit.*

Hujus ratio eſt, quia inter agere & pati nihil eſt medium, omniſque motus aut actio eſt aut paſſio. *Neutra* ergo verba nihil ſunt, niſi indoctorum Grammaticorum commenta, qui non animadverterunt verborum activorum alia varios habere accuſativos materiales, ut *Facere verba*, *fidem*, *finem*, *inſidias:* alia non niſi unicum eumque formalem & cognatum, ut

Vivere

Digitized by Google

Vivere vitam, mori mortem, furere furorem, egere egeſtatem, currere curſum, ſedere ſeſſionem, ambulare ambulationem, ſervire ſervitutem, certare certamen. Illis, quæ plures accuſativos regunt, neceſſe eſt certum ſemper accuſativum adjungere, quoniam aliter, quid agant, incertum erit. Sed his, quæ unum tantùm regunt, inane, otioſum ac ſupervacuum fuerit accuſativum adjungi, quoniam nemini de eô, tanquam eſſentiali ſeu formali, dubium eſſe poteſt. Ubi tamen modum verborum illorum, quô agunt, exprimere volumus rectè & locupletium auctorum mori convenienter dicemus: *Vivo vitam hilarem, mortuus eſt mortem lentam, furit graviſſimum furorem, eget acerrimam egeſtatem, currit curſum percelerem, ſedet ſeſſionem commodam, ambulat ambulationem ſolitam, ſervit ſervitutem publicam & laborioſiſſimam, certat anceps certamen.* Sed etiam prioris generis verba non pauca ſic abſolutè ſine accuſativis poni ſolent, quoniam ex quotidianô loquendi ſcribendique uſu ſatis ſcilicet noti erant, quorum exempla inter *Ellipſes* recenſuimus.

Secunda:

Omne verbum finitum habet pro ſuppoſito nominativum expreſſum, aut ſuppreſſum, aut etiam verbo infinitô, aut aliâ oratione commutatum.

Cujus rationem jam reddidimus, quoniam ſcilicet omnis oratio ex verbô & nomine conſtat. Itaque in *Amo, amas,* ſubaudiuntur nominativi ſuppoſiti *ego, tu.* In *Ajunt, ferunt,* ſubauditur nominativus *homines.* In *Curritur, ſedetur, ſtatur, vivitur, evenit,* deſiderantur nominativi *curſus, ſeſſio, ſtatus, vita, eventus.* In *Itur* ſubauditur *itio* vel *via.* Sic *Ningit, nix: Luceſcit, Adveſperaſcit, Pluit, Jupiter* vel *æther: Miſeret, miſeratio: Tædet, tædium: Pudet, pudor: Piget, pigritia: Pœnitet, pœna. Urbem quam ſtatuo veſtra eſt,* pro, *Urbs, quam urbem ſtatuo, eſt veſtra. Licet vobis eſſe beatis,* pro, *beatitudo vobis licet. Expedit eſſe divitem,* pro, *divitiæ expediunt. Deprendi miſerum eſt,* pro, *deprehenſio miſera res eſt. Moneri me non eſt neceſſe,* pro, *monitum mei non eſt neceſſe* vel *neceſſum* ſivè *neceſſarium*: nam ſicut *imbecillus, a, um* & *imbecillis, imbecille,* ſimiliter *neceſſus, a, um* & *neciſſis, neceſſe* priſcis in uſu fuit, pro, *neceſſa-*

 rius,

rius, a, um: quam rem ſi Famianus Strada cognoſcendis Grammaticis didiciſſet, ſolœciſmum illum, vix in puerô ferendum, effugiſſet: *Nos monitore neceſſe non habemus.* Ratio certè & doctrina puerilis poſtulabat: *Moneri neceſſe non habemus.* Ubi *moneri* vim accuſativi habet, ſicut nominativi in hôc, *Moneri non eſt neceſſe.* Priſcô more dici poterat: *Monitor nobis non eſt neceſſus*, vel *neceſſis.* *Monitorem non habemus neceſſum* vel *neceſſem.* In poſterum verò nullum Stradæ, ejuſque ſimilibus, magnis illis literarum inſtitoribus, ſolœciſmi tam deformis erit periculum, ubi eos artis hujus noſtræ præcepta perdiſcere non piguerit. Donati in Ter. Eunuch. act. 5. ſc. 5. verba ſunt: *Neceſſe eſt nomen: nam neceſſus, neceſſis, & neceſſum lectum eſt.* Eugraphius in prolog. Heauton. *Neceſſe habeo ſilentium.* Ut docerem rectè dici, *Neceſſe aliquid habeo*, oblitus fui addere hunc Senecæ patris locum 6. Controverſ. 3. *Sic à te alligatus eſt, ut neceſſe haberet, quod non expediebat.*

Tertia:

Omne verbum infinitum habet pro ſuppoſito accuſativum expreſſum, aut ſuppreſſum.

Ut *Volo me facere. Poſſum me fingere. Studet ſe placere:* vel per *Figuram: Volo facere. Poſſum fingere. Studet placere. Dixit ſe dare*, vel, *ſe eſſe daturum:* vel per *Ellipſin*, *Dixit dare* & *dixit daturum eſſe. Videor me videre*, & per *Ellipſin*, *videor videre. Diceris te feciſſe*, vel per *Ellipſin*, *diceris feciſſe. Videtur eum nos odiſſe*, vel per *Ellipſin, videtur nos odiſſe.* Ratio hujus regulæ pendet ex idiomate Latino, quoniam ſcilicet hic ſuus Latinis mos eſt: nam Græcorum more dicendum eſt: *Diceris tu feciſſe, dicunt tu feciſſe, dicunt ille feciſſe.* Ita Græcanica & tranſmarina Syntaxis eſt in hoc Ovidii Faſt. 6. *Seu pius Æneas eripuiſſe ferunt.* Et in hôc Catulli, *Phaſelus ait fuiſſe navium celerrimus*, pro quô Latinè, ſecundum regulam dixiſſet: *Ait fuiſſe ſe celerrimum:* ſecundum conſuetudinem verò per *Figuram: Ait fuiſſe celerrimum.* Hor. *Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratus.* Ita legit Chariſius. Catull. *Quin Diis iratis deſinis eſſe miſer*, pro, *te eſſe miſerum*, quomodo vetus Inſcriptio apud Briſſonium in formulis: *Quando me eſſe deſiero.*

Plau-

Plautus: *Viginti minas adoleſcens daturus dixit*, pro, *daturus eſſe.* Virgil. *Senſit medios delapſus in hoſtes*, ſubaudi, *eſſe*, quod Græcô, non Latinô more dictum eſt: ſicut *Multi dicuntur venturi eſſe:* nam ſecundum Latinæ artis regulam dicendum: *Multi dicuntur eos venturos eſſe*, *eos venire*, & per *Ellipſin* Latinam: *Multi dicuntur venire*, aut *venturos eſſe.* Perpetuô enim verbi infiniti ſuppoſitum eſt accuſativus, niſi verbum ſubſtantivi nominis vim habeat.

DE
CONCORDIA NOMINIS.

Quotuplex eſt Concordia nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt concordia nominis ſubſtantivi cum adjectivô, alia nominis relativi generalis cum nomine antecedente, alia nominis relativi ſpecialis ſeu reciproci cum nomine antecedente, alia nominis cujuscunque cum verbo perſonali.

Quæ eſt regula Concordiæ nominis Subſtantivi cum Adjectivô?

Nomen ſubſtantivum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, cum adjectivo conſentit numerò & caſu, [1] ut

[1] Adjectiva nullum genus habere dixi. Itaque adjectivum in genere cum ſubſtantivô nomine convenire non poteſt. Illa quippe duo dicuntur convenire, quæ aliquid tertium commune habent. Itaque cum dicis *vir bonus*, non conveniunt iſta duo nomina in genere, cum *bonus*, velut adjectivum, nullum habeat genus, ſed tantum terminationem generi maſculino attributam. Poteſt ergo Magiſter, ſi ſic ei videatur, regulam de *nominum Concordiâ* in puerilis ætatis gratiam ſic formare: *Nomen ſubſtantivum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum cum adjectivô conſentit in numerò, caſu & generis terminatione,* Ita

Quid eſt Concordia?

Eſt partium orationis, ſivè ejuſdem, ſivè diverſi generis inter ipſas convenientia, ut in *Vir bonus*, conveniunt inter ſe partes ejuſdem generis, quia utrumque nomen eſt. Sed in *Virtus laudatur*, eſt convenientia partium diverſi generis, cum altera nomen ſit, altera verbum. Hæc autem *Concordia* vel propriè, vel impropriè dicitur. Propriè quidem de nominibus, verbis & participiis, quæ aliquid tertium habent, in quo conveniant: Impropriè vero de particulis, cum ex conſenſu hominum ſivè inſtituto unà ponuntur, ut *Ne dicas, Non dices, Ne dic, Utinam viveret.*

Quid eſt Rectio?

Eſt certi caſus adſciſcendi poteſtas. Ut in *Filius Dei*, nomen ſubſtantivum adſciſcit ſibi gentivum. In *poſuit animum*, verbum activum adſciſcit accuſativum, *pro peccatoribus*, præpoſitio adſciſcit ablativum.

PRimum omnium ad rem pertinere & ex uſu diſcentium fore arbitror, ut Magiſter de *Genere* Syntaxeωs noſtræ, qualis ſcilicet illa ſit, & quid ab aliorum præceptionibus ea interſit, tum de *Uſu* ejus breviter admoneatur.

Quod ad aliorum de Syntaxi præceptiones attinet, res in propatulo poſita vociferatur, regulas & nimis multas eſſe, & confuſas, nec certis generibus diſtinctas, nullô ſcilicet *Concordiæ* & *Rectionis* diſcrimine; quodque multô majoris eſt incommodi, tot *exceptionibus*, *appendicibus* & *obſervationibus* oneratas, ut diſcentem ſi minus ad inſaniam, ad deſperationem quidem certè poſſint redigere. Huc accedit, quod cum Philoſophi judiciô limantur, non niſi pauciſſimæ veræ inveniuntur. Verbi gratiâ de nominibus adjectivis, itemque de verbis genitivum regentibus complures traduntur regulæ, quas omnes fal-

ſiſſimas

fiſſimas eſſe ex noſtra Syntaxi diſcitur, quia ſcilicet genitivus tam in Græcâ, quam in Latinâ linguâ à ſolo nomine ſubſtantivo, vel à Græcâ præpoſitione ἐκ, præterea verò à nullâ orationis parte regitur. Similiter multæ ab aliis afferuntur regulæ de verbis, & nominibus dativum adſciſcentibus: quod contra noſtra hæc Syntaxis à nullâ prorſus orationis parte eum caſum regi docet. Non paucæ etiam ſunt aliorum regulæ de nominibus & verbis accuſativum vel ablativum regentibus, ſed omnes falſiſſimæ, demtâ unâ illâ de verbis activis, quæ accuſativum adſciſcunt. Cæterum & accuſativum & ablativum perpetuò à præpoſitione regi, noſtra Syntaxis facit planiſſimum: ex quâ etiam dilucescit, quam ridiculè delirarint, imò totâ viâ erraverint vel doctiſſimi Grammaticorum, qui omnes caſus ab adverbiis regi docuerunt. Omnes igitur, quotquot jam inde à ſecundo bello Punico ad hanc uſque diem Latinæ conſtructionis præcepta didicerunt (unam *Franciſci Sanctii* Syntaxin excipio, quamvis ea nec perfecta, nec ſatis ordinata, adhæc autem ſubobſcura ſit) labore ſe ipſi improbiſſimo eoque vano & irrito confecerunt, nec quiſquam eorum extitit, ne Cicero quidem ipſe, aut Varro, aut Quintilianus, qui plerorumque quæ Grammaticè dixiſſet aut ſcripſiſſet, certam roganti rationem poſſet reddere, neque aut inepta, aut flagitioſa, aut palam falſa reſpondendo, ludibrium eruditis deberet: quod ego minimè vereor, ne cui audacius, quam verius, inſimulare judicet, qui *Paradoxa* noſtra *literaria* cognoſcere dignum habuerit.

Noſtra Syntaxis contra hæc omnia regulas habet numerô pauciſſimas: Nam de *Nomine*, *Verbô* & *Participio*, quicquid dici poteſt, quindecim regulis complexi ſumus, quas bonæ memoriæ & jam judicii nonnullius adoleſcens vel unâ die edidicerit. Deinde eas, quæ *Concordiæ* inſerviunt, ab aliis, quæ *caſuum rectionem* dirigunt, diſtinximus: quâ quidem re hoc præſtamus, ut regulæ minori negotiô intelligi ac memoriæ mandari poſſint. Ubi tamen Lectorem velim monitum, *Concordiam* aliam *naturæ* eſſe, cum ſcilicet duæ res in aliquâ tertiâ conveniunt, cui propriè demum *Concordiæ* vel *Convenientiæ* appellatio debetur: Aliam *Arbitrii*, cum duo quædam nihil habent tertium, in quo conſentiant, uſu tamen hominum

conjun-

conjungi ſolent, cujuſmodi eſt adverbii *utinam* concordia cum verbis ſecundorum temporum: quæ minus propriè *Concordia* dicitur. Adhæc ita regulas formavimus, ut non modò *nullam* patiantur *exceptionem* (id quod omnibus inconceſſum adhuc, ſivè impoſſibile viſum eſt) ſed etiam ut ea, quæ regulis alioquin minimè ſerviunt, & ad *Irregularem Syntaxin*, ſivè *Figuras* pertinent, ſub ſe comprehendant. In quo non doctrinæ, ſed prudentiæ methodum coſtodivimus, diſcentium compendio ſervientes. Hoc quippe lucri inde facient, quod labore vel falſæ conſtructionis, vel *Ellipſeωs* regulas ediſcendi levantur. Qui enim (exempli gratiâ) primam hanc noſtræ Syntaxis regulam didicit: *Nomen ſubſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum cum adjectivo conſentit*: is nihil neceſſe habet ea ediſcere, quæ de *Ellipſi* nominis ſubſtantivi, deque falſâ gerundorum & participiorum rectione tradimus, ſed ſatis erit, ſi ea ſæpius relegat, probéque intelligat: Similiter cognitâ quintâ noſtrâ regulâ, quâ docetur: *Omnem genitivum à nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo regi*, eum nihil attinet in memoriæ mandandis vel *Ellipſibus* ſubſtantivi, vel regulis de falſa verbi ſubſtantivi rectione, deque adverbiis genitivum regentibus operam occupare. Tandem *Fundamenta* majoris Syntaxeos duodecim aliquibus *Maximis* ſivè *Regulis* complexi ſumus, quas qui didicerit, multô minore negotiô tam falſas, quam veras regulas cum veritatis & falſitatis earum cauſis intelliget, neque ſemel perceptas facile memoriâ ſuâ delabi aut effluere ſibi ſentiet. Harum aliæ ad orationem , aliæ ad orationis partes, *Nomen* puta & *Verbum*, pertinent. Prioris generis duæ ſunt: una:

Omnis affirmatio & negatio nomine & verbô conſtat.

Sivè iis vocibus, quæ nominis & verbi vim atque ſignificationem habent, quia nimirum *affirmatio* eſt oratio, in qua alterum de altero effirmatur: *negatio*, in qua negatur. Illud, de quo alterum affirmatur aut negatur, *Nomen* eſt: *Verbum* verò, quod de altero affirmatur aut negatur. Itaque cum, quando dicitur *pluit*, aliquid affirmari certum ſit, aliquid neceſſe eſt, de quo illud *pluit* affirmetur. Hinc regula Syntaxeos enaſcitur: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum,*

ſecum

ſecum in numero conſentientem. Si quis ergo dicat, *Cœlum pluit,* erit *Syntaxis regularis*, qua ſcilicet regula modò tradita cuſtoditur. Sed ſi dicat, *pluit*, erit *Syntaxis irregularis* ſeu *figurata*, in qua per figuram *Ellipſin* nomen, verbi ſuppoſitum, ſupprimitur, adeoque ſubaudiri debet. Fecimus igitur regulam in Syntaxi noſtrâ, quæ magis Philoſophica eſſet quam Grammatica, & ſub ſe figuram quoque comprehenderet hôc modô: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſecum in numerô conſentientem.*

Altera ad orationem pertineus *Maxima* eſt:

Præter nomen & verbum ſunt certæ particulæ, quibus & illæ duæ, & aliæ minores orationis partes, veluti nervis colligantur, variis ſignificationibus aſſignatæ, quæ cum exprimuntur, Regularis; cum ſubaudiuntur, figurata eſt Syntaxis.

Exempli cauſa. Præpoſitionum aliarum uſus eſt in ſignificandò *loco, à quo, in quo*, & *ad quem*: aliarum in ſignificandô *loco, à quo, in quo*, & *ad quem*: aliarum inſignificandô *tempore, ante quod, in quo, circa quod*, & *poſt quod*: aliarum in *cauſa* vel *efficiente*, vel *impellente*, vel *adminiſtrâ* ſivè *inſtrumentali* (quo & *modus* pertinet) vel *inficiente* ſeu *permittente*, vel *materiali*, vel *finali*: aliarum in *parte certâ*: aliarum in *adjuncto* vel *commitatu*: aliarum in *objecto*: aliarum in comperatione: aliarum in *pretio*: aliarum in *menſurâ*, id quod ex illis intelligi poteſt exemplis, quibus præpoſitionum *Ellipſes* in Syntaxi demonſtravimus. Similiter reliquarum particularum, id eſt, conjunctionum & adverbiorum, aliæ *copulationem partium orationis* ſignificant, aliæ *disjunctionem*, aliæ *conditionem*, aliæ *conceſſionem*, aliæ *adverſationem*, aliæ *comparationem*, aliæ *ſimilitudinem*, aliæ *relationem*, aut *cauſam*, aliæ *tempus*, aliæ *votum* & *deſiderium*, velut in earum particularum *Ellipſibus* diſtinctè exempla ſingularum afferendâ planum fecimus. Cum ergo in hâc oratione, *Gladiô percuſſus*, manifeſtum ſit *inſtrumentum* ſignificari: jam ſuâ ſponte quivis intelligit, præpoſitionem aliquam in eâ deſiderari, quæ ſignificando inſtrumento ſit deſtinata, ut eſt *ab* & *cum*. Ita in hoc Virgi-

Virgiliano, *Devenêre locos lætos*, motum ad locum ſignificari conſtat. Deeſt ergo præpoſitio tali motui ſignificando inventa, ut eſt *ad* vel *in*. In hoc autem Terentiano, *Hâc non ſucceſſit, aliâ aggrediemur viâ*, poſteriorem orationis partem inferri ex priore cuivis apparet, adeoque particulam aliquam *illativam* ſubaudiri neceſſe eſt, quales ſunt *ergo, igitur, itaque*. Hoc Magiſter legendis exemplis, quibus præpoſitionum, conjunctionum, & adverbiorum *Ellipſes* declaravimus, cum ipſe facillimè intelliget, tum diſcipulis explicare poterit, quos etiam ea memoriæ mandare, priuſquam ad reliquam Syntaxin admittantur, minimè ab re futurum videtur.

Jam *Maximæ* ad nomen pertinentes, aliæ de *Nominum formis* ſeu *ſpeciebus* agunt, aliæ de *caſibus*. Prioris generis tres ſunt.

Prima:

Omne nomen adjectivum habet ſuum ſubſtantivum.

Sunt enim iſta ex eorum genere, quæ πρός τι, *ad aliquid* ſeu *relata* perhibentur, & *quomodo Dominus eſt ſervi dominus*, item adjectivum eſt ſubſtantivi adjectivum, ſivè quod ſubſtantivo adjungitur. In quâcunque ergo oratione nomen adjectivum invenitur, in ea ſubſtantivum cum adjectivô conſentiens ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum ſit oportet. Si ſit expreſſum, erit *Syntaxis Regularis*: Si autem ſit ſuppreſſum, ac ſubaudiendum, *Syntaxis* erit *Irregularis*, ſeu *Figurata*. Hujus regulæ probè intellectæ longè maximus eſt uſus. Ex ea enim de *Participiorum concordiâ*, deque *falſâ* cum *Participiorum*, tum *Gerundorum rectione* facillimè judicari poteſt. In auctorum quoque lectione minimum difficultatis legentibus objicietur, ſi exempla *Ellipſeωs* adjectivorum prius ſibi familiariſſima reddiderint. Ea igitur pueris Magiſter multum ac ſæpe prælegere, tum ex iis auctorum verbis, quæ *Minerva* noſtra recitat, magis explanare meminerit.

Secunda:

Omne nomen Relativum habet ſuum nomen antecedens, quod refert.

Ut

Ut *Odi ſapientem, qui ſibi non ſapit.* In hac oratione nomen relativum *qui*, refert ſivè repetit nomen antecedens, *ſapientem.* Itaque in hoc Horatiano, *Sunt quos arma juvant*, neceſſe eſt ſuppreſſum fuiſſe ac ſubaudiri nomen, *homines*, quod à relativo *quos* refertur : Eſt ergo *Figurata Syntaxis.*

Tertia :

Omne nomen Comparatum habet ſuum nomen poſitivum, cum quo comparatur.

Cujus regulæ, ut & ſuperioris proximè ratio ex Philoſophorum doctrinâ de relatione pendet : neque tamen neceſſe eſt, ut poſitivum ſit conjugatum comparati nominis, cum ſatis ſit id quôvis modô in comparatione intelligi, ut cum dico : *Viſus eſt mihi triſtior*, ſubaudis nomen poſitivum, *æquô, juſtô* aut *ſolitô*, quaſi ſit, *Triſtior præ illo triſti, qui ex æquo, juſto*, aut *ſolitô triſtis eſt.* Virgil. *Ocyus incubuêre omnes*, ſubaudi, *dictô*, ſicut alibi : *Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat.* Nempe, *Dictum ejus non tam citum eſt, quam cita eſt æquoris placatio.*

De nominum *caſibus* quatuor ſunt *Maximæ.*

Prima :

Omnis nominativus eſt verbi finiti aut ſuppoſitum modô, aut ſimul appoſitum & ſuppoſitum, ſivè illud verbum ſit expreſſum, ſivè ſuppreſſum.

Si ſit expreſſum, erit *Syntaxis regularis* : ſin ſuppreſſum, *Irregularis*, & vel *Ellipſis*, vel *Zeugma.* Ratio hujus regulæ ex prima pendet, quia ſcilicet omnis oratio ex nomine & verbô conſtat. In hoc ergo Virgilii, *En Priamus*, quia aliquid affirmatur, neceſſe eſt verbum finitum ſubaudiri, nempe, *adeſt.* Atque hæc *Ellipſis* eſt. Sed in iſto Horatii, O *noctes cœnæque Deum, quibus ipſe meique veſcor* : nominativus *mei* eſt ſuppoſitum verbi, *veſcuntur*, quod ſubauditur, quæ figura *Zeugma* dicitur. In hoc, *Deus eſt animus*, duorum nominativorum alter eſt ſuppoſitum, alter appoſitum.

 Secun-

Secunda.

Omnis genetivus Latinâ conſtructione à nomine ſubſtantivô expreſſô aut ſuppreſſô: Græcâ vero etiam à præpoſitione ἐκ expreſſâ aut ſuppreſſâ regitur.

Latinæ conſtructionis hæc eſt ratio, quia genitivus perpetuò poſſeſſorem ſignificat, ſivè activè, ſivè paſſivè capiatur, ut *Pelias Achillis vulnere tardus eſt*, hoc eſt, *vulnere quod Achilles fecit: Paris Achillis vulnere lætatur*, id eſt, *vulnere quod ipſe Achilli fecit.* Utrobique autem *Achilles* eſt velut poſſeſſor, ſivè is, cujus res eſt. Jam *Poſſeſſor* & *res poſſeſſa* ſunt nomina relata, quorum alterum ſine altero non poteſt intelligi. Itaque cum audis, *Regis eſt debellare ſuperbos*, neceſſariò ſubaudis nomen ſubſtantivum, velut *rem à rege poſſeſſam*, quod eſt, *Munus, officium, opus, res, negotium.* Sic *moris eſt*, ſubaudis, *res. Romæ vivit*, ſubaudis, *in loco. Domi eſt*, ſubaudis *in ædibus. Accuſatus furti*, ſubaudis, *crimine. Miſeret me tui*, ſubaudis, *miſeratio. Pudet me facti*, ſubaudis, *pudor. Omnium primus. Græcorum optimus*, ſubaudi, *ex numero. Integer vitæ, ſceleris purus, juris peritus, cupidus vini, vir cæterarum rerum minimè malus*, ſubaudis, *cauſâ*: eſt autem *vini cauſâ*, *cæterarum rerum cauſâ*, idem ac ſi dicas, *quod ad vinum, quod ad cæteras res attinet;* ubi ſignificatur cauſa non efficiens, ſed inficiens, ſivè permittens, quæ quoque præpoſitione *per* ſignificari ſolet, ut in hoc Cic. *Nunquam per Antonium quietus fui. Trahantur per me pedibus omnes rei, non laboro. Per me vel ſtertas licet.* Plaut. *Tu ægrota ſi lubet per me ætatem. Per hanc cœnam tibi incœnato eſſe licet. Meam filiam hanc eſſe oportet. GR. Sit per me quidem.* Eodem ſenſu Plaut. Trin. *Dum ne ille ſis, quem te eſſe nolo, ſis meâ cauſâ quidlibet.* Epid. *Dum ſine me quæras, quæras meâ cauſâ vel in medio mari.* Rud. *Meâ quidem cauſâ ſalvus ſis licet.* Obſervandum porrò eſt etiam adjectiva nomina, ex participiis facta, genitium regere, quoniam ſubſtantivorum vim habent, ſivè δυνάμει, non φύσει ſubſtantiva ſunt. Nam *Amans uxoris, appetens alieni*, nihil eſt aliud, quam *amator uxoris, appetitor alieni.* Scholaſtici dicerent eſſe ſub-

ſtantiva

ſtantiva virtualia, non formalia. Cur verò Græca Syntaxi genitivus ab ἐκ regatur, nulla reddi poteſt ratio, niſi quod Græcum idioma ſic ferat, quemadmodum Latinô idiotiſmô, ſeu propriâ conſuetudine ablativum à præpoſitione *de* regi videmus, quoniam ſcilicet linguæ conditoribus ita viſum fuit. Solent autem Græci præpoſitionem ἐκ per *Ellipſin* majorem partem ſupprimere, quam eorum conſuetudinem imitantes Latini dicunt: *Implentur veteris Bacchi. Plenus vini. Participare aliquem ſui conſilii. Abſtine irarum. Deſine querelarum, Egere medici. Laſſus maris*, &c. Vitruvius magis etiam græciſſat, Latinis præpoſitionibus *ex* & *in* genitivum addendo, ut lib 1. cap. 2. *Quantitas eſt modulorum ex ipſius operis ſumtio*, pro, *ex ipſo opere.* Et mox cap. 4. *Piſcium naturæ plurimum ex aëris & terreni ſunt compoſitæ*, pro, *ex aëre & terreno.* Et cap. 8. *Cum ergo iis rationibus erit ſalubritatis in mœnium collocandorum explicatio*, pro, *in mœnibus collandis.* Et lib. 3. cap. 2. *Si ex imbrium aquæ vis occupaverit*, pro, *ex imbribus.* Et lib. 8. cap. ult. *Deſcriptio ex duodecim cœleſtium ſignorum ſic figurata*, pro, *ex duodecim cœleſtibus ſignis.* Sed Vitruvium, ut mechanicum, ac de plebe hominem puritatis linguæ ſtudioſus nihil morari volet.

Tertia:

Omnis accuſativus à verbo activo expreſſo, aut ſuppreſſo, vel à nomine ſubſtantivo verbali, vel à præpoſitione regitur.

Ut, *Tendimus iter in Latium. Æternas pœnas timendum eſt. Eo ſpectatum ludos.* Priorum ratio eſt, quia omne verbum activum ſignificat actionis ſivè formam, ſivè materiam, circa quam occupatur, hoc eſt, objectum, ſivè effectum: quibus quidem ſignificandis quartus caſus fuit inventus. Poſtremum ab indiomate Latino pendet, quoniam ſcilicet linguæ effectoribus placuit præpoſitiones certi uſus ſignificationem habentes cum quarto caſu jungere. Verbi gratiâ placuit, ut in ſignificando *loco ad quem*, & *in tempore ante* & *circa quod*, certarum præpoſitionum accuſativo junctarum uſus eſſet, quæ quidem ſecundum regulas exprimuntur, per *Figuram* verò ſupprimuntur. Hinc fit, ut in *Pridie Calendas. Multos abhinc annos*, ſubaudia-

audiatur *ante:* in *homo id ætatis*, *hoc noctis*, ſubaudiatur *ad* vel *circa*. Plura hujus rei exempla in Syntaxi de *præpoſitionum Ellipſi* videri poterunt, unde facile quivis intelligat, ubicunque inveniatur accuſativus, qui à verbô activô, aut à verbali nomine non regatur, eum neceſſariò à præpoſitione per *Ellipſin* ſuppreſſa regi, ut *Albus dentes*. *Fractus membra*. *Cætera lætus*. *Alias*, pro, *alioqui*. *Proficiſcor Romam*. *Eo domum, rus*. *Docebo te artem*. *Moneris utilia*. *Hoc ſine te exorem*, *&c*. In illô *Pœnas timendum eſt:* accuſativus *pœnas* regitur ab activô verbô *timere*, quod ſubauditur, ut in *Ellipſi verbi cognáti* demonſtratum eſt. In hôc *Eo ſpectatum ludos*, duo ſunt accuſativi, quorum poſterior *ludos* regitur à nomine ſubſtantivô verbali *ſpectatum*, quod ipſum quoque accuſativi caſus eſt, & à præpoſitione *ad* ſuppreſſa regitur, de quô vide *Rectionem nominis verbalis*.

Quarta.

Omnis ablativus à præpoſitione regitur.

Cujus regulæ ratio etiam ipſa ab idiomate Latinô, eorumque, qui linguam condiderunt, inſtitutô pendet. Itaque pro exploratô haberi poteſt, ubicumque ablativus inveniatur, ibi præpoſitionem aliquam deſiderari per *Ellipſin*, cujus rei exempla in *præpoſitionum Ellipſibus* allata, facile cuivis fidem fecerint.

Poſtremò tres ſunt ad verba pertinentes *Maximæ*.

Prima.

Omne verbum accidentale (id eſt, quod non ſit ſubſtantivum) *aut activum eſt, aut paſſivum; quorum illud ſemper accuſativum expreſſum, aut ſuppreſſum regit.*

Hujus ratio eſt, quia inter agere & pati nihil eſt medium, omniſque motus aut actio eſt aut paſſio. *Neutra* ergo verba nihil ſunt, niſi indoctorum Grammaticorum commenta, qui non animadverterunt verborum activorum alia varios habere accuſativos materiales, ut *Facere verba*, *fidem*, *finem*, *inſidias:* alia non niſi unicum eumque formalem & cognatum, ut

Vivere

Vivere vitam, mori mortem, furere furorem, egere egeſtatem, currere curſum, ſedere ſeſſionem, ambulare ambulationem, ſervire ſervitutem, certare certamen. Illis, quæ plures accuſativos regunt, neceſſe eſt certum ſemper accuſativum adjungere, quoniam aliter, quid agant, incertum erit. Sed his, quæ unum tantùm regunt, inane, otioſum ac ſupervacuum fuerit accuſativum adjungi, quoniam nemini de eô, tanquam eſſentiali ſeu formali, dubium eſſe poteſt. Ubi tamen modum verborum illorum, quô agunt, exprimere volumus rectè & locupletium auctorum mori convenienter dicemus: *Vivo vitam hilarem, mortuus eſt mortem lentam, furit graviſſimum furorem, eget acerrimam egeſtatem, currit curſum perceleremn, ſedet ſeſſionem commodam, ambulat ambulationem ſolitam, ſervit ſervitutem publicam & laborioſiſſimam, certat anceps certamen.* Sed etiam prioris generis verba non pauca ſic abſolutè ſine accuſativis poni ſolent, quoniam ex quotidianô loquendi ſcribendique uſu ſatis ſcilicet noti erant, quorum exempla inter *Ellipſes* recenſuimus.

Secunda:

Omne verbum finitum habet pro ſuppoſito nominativum expreſſum, aut ſuppreſſum, aut etiam verbo infinitô, aut aliâ oratione commutatum.

Cujus rationem jam reddidimus, quoniam ſcilicet omnis oratio ex verbô & nomine conſtat. Itaque in *Amo, amas,* ſubaudiuntur nominativi ſuppoſiti *ego, tu.* In *Ajunt, ferunt,* ſubauditur nominativus *homines.* In *Curritur, ſedetur, ſtatur, vivitur, evenit,* deſiderantur nominativi *curſus, ſeſſio, ſtatus, vita, eventus.* In *Itur* ſubauditur *itio* vel *via.* Sic *Ningit, nix: Luceſcit, Adveſperaſcit, Pluit, Jupiter* vel *æther: Miſeret, miſeratio: Tædet, tædium: Pudet, pudor: Piget, pigritia: Pœnitet, pœna. Urbem quam ſtatuo veſtra eſt,* pro, *Urbs, quam urbem ſtatuo, eſt veſtra. Licet vobis eſſe beatis,* pro, *beatitudo vobis licet. Expedit eſſe divitem,* pro, *divitiæ expediunt. Deprendi miſerum eſt,* pro, *deprehenſio miſera res eſt. Moneri me non eſt neceſſe,* pro, *monitum mei non eſt neceſſe* vel *neceſſum* ſivè *neceſſarium*: nam ſicut *imbecillus, a, um* & *imbecillis, imbecille,* ſimiliter *neceſſus, a, um* & *neciſſis, neceſſe* priſcis in uſu fuit, pro, *neceſſarius,*

rius, a, um: quam rem ſi Famianus Strada cognoſcendis Grammaticis didiciſſet, ſolœciſmum illum, vix in puerô ferendum, effugiſſet: *Nos monitore neceſſe non habemus.* Ratio certè & doctrina puerilis poſtulabat: *Moneri neceſſe non habemus.* Ubi *moneri* vim accuſativi habet, ſicut nominativi in hôc, *Moneri non eſt neceſſe.* Priſcô more dici poterat: *Monitor nobis non eſt neceſſus*, vel *neceſſis. Monitorem non habemus neceſſum* vel *neceſſem.* In poſterum verò nullum Stradæ, ejuſque ſimilibus, magnis illis literarum inſtitoribus, ſolœciſmi tam deformis erit periculum, ubi eos artis hujus noſtræ præcepta perdiſcere non piguerit. Donati in Ter. Eunuch. act. 5. ſc. 5. verba ſunt: *Neceſſe eſt nomen: nam neceſſus, neceſſis, & neceſſum lectum eſt.* Eugraphius in prolog. Heauton. *Neceſſe habeo ſilentium.* Ut docerem rectè dici, *Neceſſe aliquid habeo*, oblitus ſui addere hunc Senecæ patris locum 6. Controverſ. 3. *Sic à te alligatus eſt, ut neceſſe haberet, quod non expediebat.*

Tertia:

Omne verbum infinitum habet pro ſuppoſito accuſativum expreſſum, aut ſuppreſſum.

Ut *Volo me facere. Poſſum me fingere. Studet ſe placere:* vel per *Figuram: Volo facere. Poſſum fingere. Studet placere. Dixit ſe dare*, vel, *ſe eſſe daturum:* vel per *Ellipſin, Dixit dare* & *dixit daturum eſſe. Videor me videre*, & per *Ellipſin, videor videre. Diceris te feciſſe*, vel per *Ellipſin, diceris feciſſe. Videtur eum nos odiſſe*, vel per *Ellipſin, videtur nos odiſſe.* Ratio hujus regulæ pendet ex idiomate Latino, quoniam ſcilicet hic ſuus Latinis mos eſt: nam Græcorum more dicendum eſt: *Diceris tu feciſſe, dicunt tu feciſſe, dicunt ille feciſſe.* Ita Græcanica & tranſmarina Syntaxis eſt in hoc Ovidii Faſt. 6. *Seu pius Æneas eripuiſſe ferunt.* Et in hôc Catulli, *Phaſelus ait fuiſſe navium celerrimus*, pro quô Latinè, ſecundum regulam dixiſſet: *Ait fuiſſe ſe celerrimum:* ſecundum conſuetudinem verò per *Figuram: Ait fuiſſe celerrimum.* Hor. *Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratus.* Ita legit Chariſius. Catull. *Quin Diis iratis deſinis eſſe miſer*, pro, *te eſſe miſerum*, quomodo vetus Inſcriptio apud Briſſonium in formulis: *Quando me eſſe deſiero.*

Plau-

Plautus: *Viginti minas adoleſcens daturus dixit*, pro, *daturus eſſe.* Virgil. *Senſit medios delapſus in hoſtes*, ſubaudi, *eſſe*, quod Græcô, non Latinô more dictum eſt: ſicut *Multi dicuntur venturi eſſe*: nam ſecundum Latinæ artis regulam dicendum: *Multi dicuntur eos venturos eſſe, eos venire*, & per *Ellipſin* Latinam: *Multi dicuntur venire*, aut *venturos eſſe*. Perpetuô enim verbi infiniti ſuppoſitum eſt accuſativus, niſi verbum ſubſtantivi nominis vim habeat.

DE
CONCORDIA NOMINIS.

Quotuplex eſt Concordia nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt concordia nominis ſubſtantivi cum adjectivô, alia nominis relativi generalis cum nomine antecedente, alia nominis relativi ſpecialis ſeu reciproci cum nomine antecedente, alia nominis cujuscunque cum verbo perſonali.

Quæ eſt regula Concordiæ nominis Subſtantivi cum Adjectivô?

Nomen ſubſtantivum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, cum adjectivo conſentit numerò & caſu, [1] ut

1 Adjectiva nullum genus habere dixi. Itaque adjectivum in genere cum ſubſtantivô nomine convenire non poteſt. Illa quippe duo dicuntur convenire, quæ aliquid tertium commune habent. Itaque cum dicis *vir bonus*, non conveniunt iſta duo nomina in genere, cum *bonus*, velut adjectivum, nullum habeat genus, ſed tantum terminationem generi maſculino attributam. Poteſt ergo Magiſter, ſi ſic ei videatur, regulam de *nominum Concordiâ* in puerilis ætatis gratiam ſic formare: *Nomen ſubſtantivum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum cum adjectivô conſentit in numerò, caſu & generis terminatione*. Ita

 Mali

Mali corvi malum ovum. *De meô ſumtus facio,* pro, *meô ære.* *Delphica laurus,* pro, *Delphica arbor laurus.* *Triſte lupus ſtabulis*, pro, *triſte negotium*, id eſt, *triſtis res lupus eſt ſtabulis.*

Quæ eſt regula Concordiæ nominis relativi generalis cum nomine antecedente?

Nomen relativum generale ſemper collocatur inter duos caſus unius nominis expreſſos aut ſuppreſſos, quorum *antecedentem refert* * in genere & numerô, cum *ſequente convenit* † in numerô & caſu, ut *Vidi hominem, qui homo ſedebat.* Nihil autem refert ſivè caſus ſint *expreſſi*, ** ſivè ſuppreſſi ac

vinum forte habent ejuſdem generis,neutri puta, terminationem. Ex verſibus enim de genere terminationis jam conſtitit, nomina in *um* eſſe generis neutri, ſimiliterque in *e*. *Sciopp.*

* *Antecedentem refert*] Antecedens tamen interdum *alio numero* eſt ſupplendum, ut cum relativo convenientiam habeat. Cic. pro Milone, *Si tempus eſt ullum hominis necandi, quæ multa ſunt*, (Sc. tempora) vid. Voſſ. art. gram. VII. c. 55. *Herz.*

† *Cum ſequente convenit*] Sequens hoc ſubſtantivum *concordiam aut rectionem* ſuam ſemper habet ex *aliquo verbo*, vel alio *ſubſtantivo*, vel *præpoſitione*. e. g. *Cognati tibi ſunt, quorum auxilio indiges.* Si igitur ſubſtantivum eſt denuo ſupplendum, tunc, quia ab *auxilio* habet rectionem, ponendum eſt in genitivo, cum quo ratione *numeri* & *caſus* relativum, etiam convenit. Quod *ſi vero relativum habet ſubſequentes diverſas voces diverſarum rectionum, tunc relativum ſemel tantum expreſſum poſtea reticetur.* Salluſt. *Bochus cum equitibus*, quos *filius ejus* adduxerat, *neque in priore pugna* adfuerant. Vides, quod *quos* referat ſe tantum ad *adduxerat*. *Herz.*

** *Expreſſi*) Quod latinis moris ſit, utrumque caſum ſubſtantivi, ad quod relativum reſpicit, & cum quo convenit exprimere notum eſt. Cæſar. *diem inſtare*, *quo die frumentum* l. 1. b. gal. c. 17. militibus metiri oporteret. Conf. Voſſ. art. gram. lib. VII. c. 55. *Herz.*

ſubin-

ſubintelligendi: nam aliàs ſupprimitur antecedens caſus, ut *Nemini credo, qui dives blanditur pauperi,* pro, *nemini diviti credo:* aliàs ſupprimitur ſequens caſus, ut *Odi ſapientem, qui ſibi non ſapit,* pro, *qui ſapiens:* aliàs uterque caſus ſupprimitur, ut *Sunt quos arma delectant,* pro, *ſunt homines, quos homines arma delectant.*

Quæ ſunt regulæ Concordiæ nominis reciproci cum nomine antecedente?

Prima.

Ambiguitatis evitandæ cauſâ nomen reciprocum cum primô & præcipuô ſuppoſitô convenit, ſed ubi nullum ambiguitatis eſt periculum, indifferenter reciprocum, & quodvis aliud relativum cum ſuppoſitô conſentit, ut *Homines à Deô diſcedunt propter peccata ſua.* Hic reciprocum *ſua,* cum primo ſuppoſito *homines* relativè convenit. *Cepi paſſerem in nido ſuo,* vel *ejus* vel *ipſius,* promiſcuè dicitur: nam ubi prima eſt vel ſecunda perſona, ibi non eſt periculum ambiguitatis, ſicut etiam in tertiis perſonis ſæpe ſermo dubius eſſe non poteſt, adeoque non refert reciproco, an quo alio relativo utaris, ut Cicero: *Camillus mihi ſcripſit te locutum eſſe cum eô,* pro, *ſecum, Ulciſcentur eum mores ſui* vel *ipſius.* Plautus. *Suam rem ſibi ſalvam ſiſtam, ſi illo advenerint,* pro, *ſiſtam ei rem ipſius ſalvam.*

Secunda.

Nomen reciprocum & alia relativa indifferenter cum præpoſitione *inter* conſentiunt, ut *Contendunt inter ſe docti. Contentio eſt doctorum inter ſe,* vel *inter ipſos.* Plautus, *Dicam cognatis, ut bona mea inter eos partiant,* pro, *inter ſe.*

Tertia.

Nomen reciprocum cum nomine *quiſque* conſentit, ut *Juſtitia ſuum cuique tribuit. Quiſque ſuos patimur manes*

Quæ eſt regula Concordiæ cujuſcunque nominis cum verbô perſonali?

Nomen cum verbô perſonali in ſolô numerô convenit, ut *Probitas laudatur & alget.* In perſonâ non poteſt convenire, cum omnia nomina ſint tertiæ perſonæ, præter *ego*, quod eſt primæ, & *tu*, quod eſt ſecundæ, & relativa pleraque, quæ ſunt omnium perſonarum, ut *Qui ſciaw, qui ſcias, qui ſciat, uter ſumus, uter eſtis, utri ſunt.* Nominativus in oratione affirmante aut negante cum verbô ſivè expreſſô, ſivè ſuppreſſô in numerô convenit, ut *Triſte lupus ſtabulis. Dulce bellum inexpertis.*

DE RECTIONE NOMINIS.

Quotuplex eſt Rectio Nominis?

Duplex, *Vera* ſcilicet & *Falſa.*

Quotuplex eſt vera Rectio Nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt Rectio nominis ſubſtantivi cujuſcumque: alia nominis ſubſtantivi verbalis, ſivè à verbô derivati: alia nominis adjectivi ex participiô activô facti: alia denique adjectivi participio paſſivo ſimilis.

Quæ eſt regula Rectionis nominis Subſtantivi cujuſcumque, ſive in genere?

Solum nomen ſubſtantivum ſivè expreſſum, ſivè

ſup-

ſuppreſſum regit, ſive adſciſcit caſum genitivum,ſivè: Omnis *genitivus* * à nomine ſubſtantivo expreſſo aut

* *Omnis genitivus*] *De genitivi uſu* minimè ab re fuerit monere, *eô aliàs ſignificari* cauſam, ut *OratioCiceronis*, cujus *auctor eſt Cicero. Nummus argenti*, cujus *materia eſt argentum. Talentum dotis*, quod *in dotem datur. Habet quinquaginta talentá vectigalis*, quæ *ex vectigali ad eum redeunt.* Aliàs *Subjectum* ſivè recipiens, ſivè occupans, quod Logici *Objectum* vocant, ut *Pudor patris*, quod ſubjectivè ſignificat *pudorem*, *quo pater afficitur*; objectivè, *quem pater incutit. Metus hoſtis*, quo vel *metuit*, vel *metuitur. Parvi filii deſiderium mei*, quô *filius me deſiderat. Officii deliberatio me cruciat*, quâ *de officio delibero. Regis munus* vel *officium.* Aliàs Adjunctum, ut *Homo magni ingenii*, id eſt, *cum magnô ingenio*, vel *ingenioſus. Homo multi cibi*, pro, *vorax*, *Pecus regis*, pro, *regum. Aulam auri inveni*, pro, *ollam in quâ eſt aurum. Cadus vini.* Aliàs *Totum*, ut *In ædibus domi. Conclavia mearum ædium.* Aliàs Partem vel ſpeciem,ut *Res cibi*, pro, *cibus. Res voluptatum*, pro, *voluptates. Urbs Romæ*, pro, *Roma. Flos violæ*, pro, *viola. Flumen Rheni*, pro, *Rhenus. Vitium arrogantiæ*, pro *arrogantia. Arbor fici*, pro *ficus. Præmia palmæ*, pro *palma quæ eſt præmium. Deliciæ pueri. Fruſtum pueri*, pro, *puer qui eſt deliciæ*, vel *fruſtum.* Virgil. *Hic tibi mortis erant metæ*, pro, *hic erat tibi mors meta.* Idem. *Corinthi Tyrhenâ à ſede profectus*, pro, *ab urbe Corinthô quæ ſedes ei erat.* Curtius: *Libri arborum capiunt literarum notas*, pro, *literas quæ ſunt notæ.* Propert. *Vel tibi Medorum pugnaces ire per hoſtes*, pro, *per Medos qui ſunt hoſtes.* Idem: *Jam negat Euphrates equidem poſt terga tueri Parthorum*, pro, *Parthos qui ſunt eques, ſivè equeſtris exercitus.* Livius: *Lucus frequenti ſilvâ & proceris abietis arboribus ſeptus*, pro, *abietibus*, *quæ ſunt* arbores. *Sciopp.*

Quæ hic a Scioppio diverſæ genitivi ſignificationes adducuntur, ſic ut una baſi innitantur, colloco. In genitivo, ut Sanctius monuit, ponitur ſubſtantivum reſpiciens *ut poſſidens ſ. continens ad id quod poſſidetur*, *ſ. continetur.* Poſſidens eſt.

1) Perſona aliam perſonam poſſidens α) jure *traditionis. Amator feminarum*: i. e. *amator*, *quem feminæ habent ſ. poſſi-*

ſup-

ſuppreſſo regitur, ut *Lectio librorum Ciceronis. Nūmus auri. Accuſo te furti,* ſubaudi, crimine. Natus Romæ, ſubaudi, *in Urbe. Quanti emiſti?* ſubaudi, *æris pretiô*: nam integra oratio ſecundum regulas eſt: *Pro quanti æris pretiô emiſti? Lumborum tenus mergitur*, ſubaudi, *fine*, pro, *uſque ad finem lumborum.* Plura vid. infra in Syntax. irregul.

---

dent. β) *cognationis, Pater filiæ*, i. e. quem filia habet. Perſona poſſidet etiam *animam*, *corpus*, *viſcera ſanguinem*, hinc: *corpus Darii*, &c. &c. Perſonæ poſſidentis etiam ſunt omnes *operationes* & *effectus* a corpore & anima prodeuntes: *oratio Ciceronis*: *pudor Patris*: *metus hoſtis*: *parvi filii deſiderium*: it. omnia, *quæ ſolent homini evenire*. *Regis munus*. Ad quos eventus etiam pertinet ille, quod fit, ut quis locus deveniat in perſonæ poſſionem: domus Principis. Partes, inquas populus dividitur, quia poſſidentur ab integro: hinc *hoſtes Medorum* ſc. ex populo.

2) Poſſidentis conditionem habent res, locus, actio aliave qualitas in ſe continens partes, qualitates aut alias circumſtantias: *flamma ignis*, ignis quippe hanc qualitatem poſſidet, ut flammam referat. *Nummus argenti*: argentum quippe contінet formam & figuram, qua nummus cognoſcitur. *Talentum dotis*. Doti quippe hic attribuitur quantitas, quam in ſe habet. *Officii deliberatio*, officium quippe dum de eo deliberatur, quaſi proprias ſibi poſſidet cogitationes. *Olla auri*, *Cadus vini*. Aurum & vinum quippe hanc menſuram habent, quæ ipſis attribuitur. *Conclavia mearum ædium*: ædes quaſi totum poſſident partes, conclavia. *Res cibi*, cibus quippe habet varias qualitates ut *ſapor cibi*, &c. &c. ex quibus ipſi attribuitur, ut ſit res. *Urbs Romæ*. Roma quippe habet multa, quæ dici poſſunt: ſic *mœnia Romæ*, *porta Romæ*, ad quarum formularum dicitur *urbs Romæ*.

3 Attributa, quæ perſonam aut rem quaſi occupant & poſſident, in genitivo junguntur. *Homo magni ingeni ingenii*, *Vir magnæ auctoritatis*: i. e. quem magnum ingenium & magna auctoritas quaſi totum occupat. *Herz.*

Quæ

Quæ eſt regula Rectionis nominis Subſtantivi Verbalis ?

Nomen ſubſtantivum verbale plerumque genitivum, interdum verbi ſui caſum regit, ut *Lectio poëtarum. Claſſi propinqua domum itio dabitur. Meus è foro domum reditus. Juſtitia eſt obtemperatio legibus. Quid tibi me tactio eſt,* vel *tactus eſt?* pro, *Quid me tangis? Quid tibi ludos ſpectatio eſt,* vel *ſpectatus eſt,* pro, *Quid ſpectas ludos? Eo ſpectatum ludos,* pro *ad ſpectatum* vel *ſpectationem ludos* ſeu *ludorum:* Nam *ſpectatum*, non eſt verbum ſupinum, ſed nomen verbale quartæ declinationis. Plaut. Aul. *Hic eam rem vult mecum adire ad pactionem,* pro, *ejus rei.* Vide Annotationes. [1]

1 *Victimam Sacerdotes mactatum eunt*, pro, *Sacerdotes eunt viam ad mactatum victimam*, pro, *victimæ.* Lucret. *Hoſtia concideret mactatu mæſta parentis.* Acuſativus nempe *victimam*, regitur non ab *eunt*, ſed à *mactatum.* Non ergo Latinè dices, *Victima mox mactatum iri videtur*, ſed, *victimam*, quoniam à *mactatum* regitur. Integra porrò oratio ſecundum regulas talis eſt: *Videtur viam iri ad mactatum victimam.* Ubi *viam iri*, ponitur pro nominativo, quaſi eſſet: *Itio* ſeu *profectio ad mactationem victimæ videtur*: ſicut, *Viam iſtam iri mirum eſt, cum ſit latronibus infeſta.* Ita Cato dixit: *Contumeliam mihi factum itur*, non *contumelia*: nam integra oratio eſt: *Via itur ad factum contumeliam*, ſicut, *Ille it viam factum mihi contumeliam:* ubi perſpicuum eſt, *contumeliam* regi à *factum*, non ab *it.* Ita ſi quærenti *quid agitur?* reſpondeat quis: *Ligna cæſum itur*: quis non videat, *ligna* eſſe accuſativum, & regi à *cæſum*, perinde ac ſi dixiſſet, *Ligna cæſum eo*, pro, *eo viam ad cæſum ligna.* Porrò *ire viam*, ſivè *ire iter*, metaphoricè dicitur pro *conari*, ſicut & *viam affectare* uſurpatur, & *tendere* aut *intendere viam* ſivè *iter.* Lucret. *Quod facere intendunt, nec adhuc conata patrantur*, pro, *quod facere conantur. Sciopp.*

Quæ

Quæ eſt regula Rectionis nominis Adjectivi ex Participiô activô facti?

Nomen adjectivum ex participiô activô factum regit genitivum, ut *Amans uxoris*, *appentens alieni*, *amantior* vel *amantiſſimus ſuorum*. Cujus regulæ cauſa eſt, quoniam talia adjectiva faciem tantum adjectivi habent, ſed vim ſubſtantivi. Imò in participio ſubauditur ſubſtantivum, ut *homo amans*. Plaut. Pſeud. a. 1. ſ. 3. verſ. 88. Pœn. a. 3. ſ. 1. verſ. 9. quia in eo latet ſubſtantivum formale, ut *amans amorem uxoris*, *Appetens appetitum alieni*.

Quæ eſt regula Rectionis nominis Adjectivi Participio paſſivo ſimilis?

Nomen adjectivum non niſi terminationem cum participiô paſſivô communem habens regit caſum verbi ſui, ut *Populabundus agros*, *Vitabundus caſtra hoſtium*.

Quot ſunt regulæ falſæ Rectionis nominis?

Sex, nimirum de ſex caſibus, qui à nominibus regi falſò dicuntur.

Quæ eſt regula de falſa rectione Nominativi?

Nominativus poſt verbum finitum, ſeu perſonale, a verbi ipſius ſuppoſito nomine regitur, ut *Cato ſcribit invitus*. Sed falſum eſt nominativum vel à nomine, vel à verbô regi, non enim hic *Rectio* eſt, ſed *Concordia*, quia nominativus prior, qui eſt verbi ſuppoſitum, nempe *Cato*, convenit cum verbo *ſcribit* in numero: Sed poſterior nominativus ad ſuppoſitum pertinens, nempe *invitus*, convenit partim cum ſuppoſitô in numerô & caſu, partim cum verbô in numerô.

Quæ

Quæ eſt regula de falſâ Rectione Genitivi?

Genitivus à variis nominibus adjectivis regitur, ut *Plenus vini, dives agri, peritus juris, conſcius facti, ignarus omnium, miſer animi; interger vitæ.* Sed falſum eſt iſtos genitivos regi ab adjectivis, cum regantur *Græco more* * vel à præpoſitione ſuppreſſâ ἐκ vel ἕνεκα (quæ præpoſitiones ſignificant Latinis, *De*, Italis *Di*, ut *Plenus vini*, ſit *plenus de vinô, pieno di vino*) vel à ſuppreſſis nominibus *causâ, ergô* quaſi dictum eſſet, *Dives agri ergô, peritus juris causâ, miſer animi causâ*, pro, *quod attinet ad agrum, jus, animum.* Poteſt etiam ſubaudiri nomen ſubſtantivum cognatum Adjectivi, & formam ejus ſignificans, ut *dives divitiis, peritus peritiâ. miſer miſeriâ.* De quo videatur Auctar. Rudiment.

Quæ eſt regula de falſâ Rectione Dativi?

Dativus à nominibus ſimilitudinem, utilitatem, facultatem, aut contrà ſignificantibus regitur. Sed revera dativus à nullô nec nomine, nec verbô, nec aliâ quâvis parte orationis regitur, ſed aptè cuivis orationi jungitur, cum acquiſitionem aut ultimum finem, commodum, vel incommodum, objectum vel ſubjectum ſignificat, ut *Sum dominus his ædibus. Juſtitia eſt obtemperatio legibus. Abalienatio eſt rei traditio alteri. Dura eſt ſervitus homini opulento*, id eſt, *quæ ſervitur apud opulentum. Hic fur eſt mihi*, pro, *à me furatus eſt. Cupidus vino. Hoc mihi datur vitio*, pro, *hoc mihi additur ad meum vitium. Tibi deſerit Heſperus Oetam*, pro, *tuâ causâ.*

* *Græco more*] Vide quæ jam ſupra ſub *Maxima* II. denominum caſibus ſunt notata. *Herz.*

ſâ. Deus omnibus curat. Metuo tibi. Hoc vobis decet. Hoc mihi latet. Juſſit mihi ſcribere, id eſt, *ſcriptionem*. Lucr. 6. *Percolatur enim virus, retroque remanat Materies humoris, & ad caput, amnibus omnis Confluit*: ad caput amnium. Ibid. *Flammæ tempeſtas Siculûm dominata per agros Finitimis ad ſe convertit gentibus ora*. Liv. 10. *Bellum Samnitibus populo juſſit*. Et l. 9. *Bellum Hernicis juſſum erat*. Plaut. Bacch. a. 2. ſ. 3. *Exorta eſt mihi hæc tela*. Ciſt. a. 4. ſ. 2. *Exorditur ſibi orationem*. Saluſt. *Inſidiæ Conſuli non procedunt*: quæ ſtructæ erant Conſuli. Plaut. Trinum. a. 3. ſ. 2. *Cum mihi caſſidem ſumſero in caput*. Idem Bacch. a. 4. ſ. 9. *Pugnam conſerui ſeni*. Propert. l. 2. el. 28. verſ. 10. *Præ ſe formoſis invidioſa Dea eſt*. Plaut. Aul. a. 3. ſ. 6. *Cui agno exta in ſole inſpicere etiam vivo licet*, pro, *cujus exta*. Aſin. a. 1. ſ. 1. *Neminem metuo mihi*. Horat. *Parum ſepultæ diſtat inertiæ celata virtus*. Terent. *Sapiens ſtulto quid intereſt*. Cic. *Quicquid apud Cæſarem valebo gratia, valebo tibi*.

Dum præter exempla à Scioppio adducta dantur plura difficiliora, hæc addo.

Similis ſi genitivum ſequentem habet, ad illius rectionem ſupple *mores ſ. animum: domini ſimilis*: i. e. *animo*. Sic *Par ejus ſ. animo*. *Longus* genitivum ſi habet ſequentem, ad illius rectionem ſupple *ex menſura, ſ. ad menſuram*. *Longus pedum decem*.

Copiæ adjectiva ad rectionem genitivi admittunt *a* ſeu *ex copia, abundantia, augmento*, &c. *Homo bonorum refertus*. i. e. *ex abundantia bonorum refertus: regio annonæ fœcunda*: i. e. *ex copia annonæ*. , *Mactus virtutis*. i. e. *ex augmento virtutis magis auctus*. *Satur omnium rerum*. i. e. *ex copia omnium rerum*.

Quæ

Quæ eſt regula de falſa Rectione Accuſativi?

Accuſativus à nominibus dimenſionem aut partem aliquam totius ſignificantibus regitur, ut *Vixit annos centum.* Vitruv. *Pilæ altæ pedibus tribus, latæ quaternis.* *Latus duas ulnas.* *Albus dentes.* Revera enim accuſativus ſemper à præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa regitur, niſi ſit vel infiniti verbi ſuppoſitum, ut *Volo ſcribere*, vel activi verbi appoſitum, ut *Rogo te.* Cum ergo dicitur: *Vixit* * *annos centum*, ſubauditur præpoſitio *per* † quæ accuſativum regit. *Latus duas ulnas*, ſubaudi *ad.* *Omnia Mercurio ſimilis*, ſubaudi *per* vel *ad.* *Fractus membra.* *Albus dentes.* *Cætera lætus*, *ſanctus alia*, ſubaudi *ad*, pro quo barbarè vulgo dicunt *quo ad.* **

Inopiæ adjectiva ad rectionem genitivi admittunt præpoſitionem *a* vel *ab* cum ablativo *ſubſtantivi inopiæ oppoſiti.* *Inops conſilii.* i. e. *ab ope conſilii.* *Corpus ſanguinis inane.* i. e. *a plenitudine ſanguinis.* *Orbus ſ. viduus pharetræ.* i. e. *a poſſeſſione pharetræ.* *Immunis belli.* i. e. *a munere belli.* *Expers eruditionis* i. e. *a participatione eruditionis.* *Extorris patriæ* i. e. *terra patriæ.*

Amicus genitivum poſt ſe habet, quia naturam adjectivi exuit, & jam ad ſubſtantiva magis pertinet.

Jungunrur & alia adjectiva cum genitivis: *manifeſtus magnæ cogitationis*: *impiger militiæ*: *ferox animi*: *trepidus admirationis*: *ſaucius fatigationis*: *corporis infirmus*: *captus membri*: *truncus pedum*, &c. in quibus omnibus genitivus regi videtur a ſubintellecto ſubſtantivo *ratione.* Ad immitationem græcorum *dignus* & *diverſus* cum genitivo etiam junguntur. *Herz.*

* *Vixit*] dubito num hoc exemplum ad nominum ſyntaxin referri poſſit: ſubſtituo igitur: *moratus annos centum.* *Herz.*

† *Præpoſitio per*] inſervit in quibuſdem formulis *ante.* *Natus annos decem*, i. e. *ante annos decem.* In aliis, *ob*: *ſollicitus vicem illius*, *mœſtus fidem.* *Herz.*

** *Quo ad*] Pro *quod ad* ſc. rem attinet. *Herz.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Vocativi?

Vocativus à nominibus *tu* & *vos* regitur, ut *Lectule deliciis facte beate meis. O dolor atque decus magnum rediture parenti. Huc venias hodierne.* Revera enim vocativus à nulla orationis parte regitur, etſi ſæpe cum interjectione O conjungatur: ſed tota compoſita oratio ad vocativum dirigitur, *Quid amice præmii erit, ſi hoc fecero. Eſto tu Cæſar amicus. Audi Jupiter, audi tu populus Albanus. Dardaniæ ſtratus dextrâ miſerande jaceres. Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus:* ubi ſubauditur *ens,* pro, *tu, qui es meæ vires.* Plaut. Aſin. a. 3. ſ. 3. verſ. 101. *O Libane, ocellus aureus, donum, decuſque amoris. Da meus ocellus, da mea roſa, da mi anime.* Propert. l. 4. el. 10. verſ. 17. *Herculis ite boves noſtræ labor ultime clavæ.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Ablativi?

Ablativus à nominibus adjectivis gradum cumparationis, inſtrumentum, cauſam, modum aut ſimilem circumſtantiam ſignificantibus regitur, ut *Doctior illô. Suô gladiô hunc jugulo.* Revera enim omnis ablativus à ſolâ præpoſitione expreſſâ aut ſuppreſſâ regitur, *Indoctior illô,* ſubaudi præpoſitionem *præ,* quæ ablativum regit. *Suô gladiô hunc jugulo,* ſubaudi *cum. Dignus laude,* ſubaudi, *pro,* Horat. *Dignum præſtabo me etiam pro laude,* vel ſubaudi, *à,** pro, *quod ad laudem attinet:* nam *Dignus* eſt à δείκνυμι, id eſt *monſtro,* quaſi δεικτέον

* *Subaudi a*] quia ablativus ſequens adjectivum *dignus* cauſam ſ. modum non ſignificat, pæpoſitio *a* commode ſubintelligi non poteſt. Si ellipſis conceditur, mallem dicere: *dignus laude* i. e. *cum laude affici. Herz.*

dica

dicas ſeu digitô monſtrabile. Itaque etiam dicitur, *Dignus aliquid*, ſivè *ad aliquid*, ſimiliter ut *Arte in-inſignis*, pro, *ab arte*, ut ait Ovidius. Ter. Andr. a 5. ſ. 3. *Dignus es cum tuâ religione odium.* Sic eſt in Bembi codice, & agnoſcit Donatus, quamvis neſciat quâ hoc ratione dictum ſit. Plaut. Aſin. *Ne id quidem me eſſe dignum exiſtimat.* Et Capt. a. 5. ſ. 2. *Non me cenſes ſcire, quid dignus ſim.* Et Pſeud. *Si tibi exoptem quantum dignus.* Et Mil. *Ad tuam formam illa ſola digna eſt.* Similiter *contentus aliquô* & *aliquid.* Plaut. Capt. a. 1. ſ. 2. *Si pauxillum potes contentus eſſe. Plenus vinô*, ſubaudi, *de. Magnô emere*, ſubaudi, *pro pretiô. Numerô militum impar, ſuperior aliis*, ſubaudi, *ab*, pro, *quod ad numerum, ad alia attinet.* Horat. *Viduus pharetrâ*, ſubaudi *à.* Virgil. *Cur ego Ditis opacos Cogor adire lacus viduoſque à lumine Phœbi. Hortenſius fuit multis rebus Cicerone inferior*, pro, *fuit à multis rebus præ Cicerone inferior. Adoleſcens bonâ ſpe, magnô ingeniô, priſcâ fide, proſequi odiô, afficere honore, pace tuâ*, ſubaudi, *cum. Dives nummis, Egeo nummis*, ſubaudi, *â*, pro, *quod ad nummos attinet.* Sic *natione Græcus, genere nobilis, domô Italus*, ſubaudi *á. Pallet metu*, ſubaudi *à* vel *ex. Venit mane, luci, veſperi, tempori*, ſubaudi *cum* vel *in*: nam iſta ſunt ablativi caſus, ſicut etiam *Natus Carthagini. Ruri vivit*, ſubauditur *in. Auctore Ariſtotele, Nerone Imperatore, Ardente ſole*, ſubaudi *ſub. Hoſte ſuperatô, lectis tuis literis*, ſubaudi *à:* quod ſignificat *poſt. Horâ tertiâ*, ſubaudi *de* vel *in. More veteri*, ſubaudi *de* vel *ex. Cantando aliquem vincere*, ſubaudi *in. Glorior opibus*, ſubaudi *de. Pri-*

vor poteſtate, ſubaudi *à*. *Sacrifico vitulâ*, ſubaudi *cum*. *Fruor villâ*, pro, *fruor fructum ex villâ*. *Utor libris*, pro, *utor uſum*, id eſt, *utilitatem capio ex libris*. *Potior pecuniâ*, pro, *potior poteſtatem à pecuniâ*. *Careo moleſtiâ*, pro, *careo carere* (id eſt, *caritatem*, ſive ut vulgo dicunt, *carentiam*) *à moleſtiâ*. *Interdico tibi domô meâ*, pro, *interdico tibi interdictum à domô meâ*, id eſt, *quod ad meam domum attinet*. *Indigus omni auxilio*. Lucr. 5. Cæſar. 3. belli civil. *Numero equitum multis partibus erat inferior*. *Amictus veſte*, pro, *à veſte*. Ovid. 5. Metam. *Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis*. *Expers malo*, pro, *à molo*. *Inexpers mali*, ſubauditur *partem*.

DE SYNTAXI VERBI.

De Concordiâ Verbi.

Quotuplex eſt Concordia Verbi?

Duplex: alia eſt concordia verbi finiti ſeu perſonalis, alia verbi infiniti ſivè imperſonalis, quod vulgo infinitivi modi dicitur.

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Verbi Finiti?

Prima.

Omne verbum finitum, ſeu perſonale, habet ſuppoſitum, ſeu præcedentem nominativum, * ſivè

* *Nominativum*] dixi: perſonam eſſe ſpecialem numeri verbalis differentiam. Nomina ergo perſonam nullam habent, adeoque in perſona cum verbis convenire non poſſunt. Habent tamen aptitudinem ad perſonam, ut ei accomodari poſſint. Et duobus quidem nominibus *ego* & *tu* exceptis. Quorum illud primæ tantum, hoc ſecundæ perſonæ, verbis aptum expreſ-

expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè infinitô verbô aut aliâ oratione commutatum, cumque illô nominativô ſuppoſitô in numerô conſentit, ut *Tu doces*, *Nos diſcimus.* Hic ſuppoſitum verbi ſeu nominativus præcedens eſt expreſſus. *Legis, audimus, ajunt, ferunt, pluit,* * *luceſcit.* † In his ſuppoſitum verbi, ſeu nominativus præcedens eſt ſuppreſſus & ſubaudiendus, nimirum, *Tu, nos, homines, pluvia* vel *cœlum, lux,* Sic in *Miſeret,* ** *tædet, pudet, piget, pœni-*

eſt; itemque relativis quibuſdam, ut jam ſexta concordiæ nominis regula monui; cetera nomina omnia tertiæ verborum perſonæ accomodantur. Itaque cum regula noſtra de *concordia verbi finiti* dicit: *Omne verbum finitum habet pro ſuppoſito nominativum*, intelligendum eſt, *nominativum perſonæ verbi accommodabilem* ſive habilem. Nam ſi dicas, *ego decet*, convenit quidem verbum finitum cum nomine in numero, ſed illud nomen non eſt habile perſonæ verbi. Hac ergo de re magiſter diſcipulos monere poterit. *Sciopp.*

* *Pluit*] Nominativum expreſſum habes in illo Tibulli lib. II. el. 5. *Multus & in terras, deplueritque lapis.* Sic *Sanctius* Minerv. III. c. 1. adduxit alia loca: *malum impluit*; *porta vicina pluit: Saxa pluunt*, &c. ad quarum formularum imitationem ſubſtitui poteſt nominativus *Deus pluit*, i. e. *Deus dimittit* pluviam: ſeu: pluvia pluit, i. e. pluvia ſe ipſam dimittit. *Herz.*

† *Luceſcit*] ſc. dies. Sic Cicero pro Milone: *eluceſcet ille dies.* Pelop. c. II. Poteſt etiam *cœlum* ſubintelligi, ſicut apud Cornel. *Veſperaſcente* cœlo. *Herz.*

** *Miſeret*] Poſſunt & alia ſubſtantiva ſub intelligi: e. g. *factum, dictum, conditio*, &c. miſeret me, i. e ad miſericordiam, ad tædium, ad pudorem me commovet. Sic *Plautus* Stich. Act. I. ſc. 1. v. 44. *Me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.* Conf. Sanctium loco citato, ſi plura exempla deſideras, quæ & Fabri Theſaurus ſuis locis offert. *Infinitivum* ſi ſequentem habent hæc verba, tunc eſt loco *nominativi.* Terent. Heaut. Act. V. ſc. 4. 1. 18. *pudet dicere hac præſente verbum turpe.* i. e. dictio

tet, ſubaudiuntur nominativi, *Miſericordia, tædium, pudor, pigritia, pœnitentia.* In *Vivitur*, * *curritur*, † *ſtatur*, *ſedetur*, *egetur*, ſubaudis *vivere* ſeu *vita*, *currere* ſeu *curſus*, *ſtare* ſeu *ſtatus*, *ſedere* ſeu *ſeſſio*, *egere* ſive *egeſtas*. Plaut. Stich. a. 5. ſ. 4. *Haud tuum eſt te vereri. Quid ſit? Ligna cæſum itur*, pro, *Via itur ad cæſum ligna. Libet me epigrammata facere.* Hic oratio hæc, *Me epigrammata facere*, ponitur pro nominativo, quaſi eſſet: *Mea factio* aut *factura epigrammatum libet*, id eſt, *jucunda eſt. Fugere vitium eſt virtus.* Hic ſuppoſitum verbi, *Fuga vitiorum*, commutatum eſt verbô infinitô, *Fugere vitia. Deprehendi miſerum eſt.* Hic ſuppoſitum verbi, *Deprehenſio*, commutatum eſt verbo infinito, *Deprehendi.* Plaut. Aul. *Certum eſt Silvano potius credam, quam Fidei*, pro, *Ut credam Silvano*, ſive *credere certum eſt.* Ubi nominativus *Creditus* vel *creditio* commutatus eſt hac oratione, *Ut credam.* Sic Capt. *Eſt miſerorum ut malevolentes ſint & invideant bonis*, pro, *Malevolentia & invidia eſt res miſerorum.* Sic quæritur, *quis naves primus invenerit?* Hic ſuppoſitum verbi ſeu nominativus præcedens, nempe *Primus inventor navium*, commutatus eſt hâc oratione, *Quis naves primus invenerit?* Sic *Dicitur mulam peperiſſe*, nominativus præce-

verbi turpis hac præſente pudore me afficit. Eadem ratione *juvat, decet, oportet* ſolvere poteris, ubi *infinitivus* eſt loco *nominativi ſuppoſiti*. *Herz.*

* *Vivitur*] Sicut in activo vivere vitam ſ. ætatem, ita & in paſſivo. *Herz.*

† *Curritur*] Cicero pro Quinctio. Septuaginta millia paſſuum decurſa. Conf. Voſſ. Art. gr. lib. VII. c. 19. *Herz.*

dens,

dens, nempe *Partus mulæ*, commutatus eſt hâc oratione, *Mulam peperiſſe. Maja peperiſſe dicitur.* Eſt Græciſmus Nominativi pro Accuſativo. Sic *Multos homines quotidie mori dicitur*, pro, *Mors quotidiana multorum dicitur. In conſilium iri videtur*, ſubaudi, *Viam*: ubi *Viam iri* habet vim nominativi, quaſi eſſet *Viæ itio*, ſicut *Viam iſtam iri mirum eſt, cum ſit latronibus infeſta.* Sic, *Multos venturos eſſe creditur*, pro, *multorum adventus creditur.* Liv. 42. 28. *Mihi magiſtratus creare juſſum eſt*, pro, *Creatio magiſtratus eſt negotium mihi juſſum.*

Secunda.

Verbum finitum ſeu perſonale ſæpe habet appoſitum ſeu ſequentem nominativum, ad ſuppoſitum verbi pertinentem, ſivè cum eo in numerô, conſentiat, ſive non, ut *Ego didici hoc puer. Ego vocor Marcus. Tu captus es arbiter. Deus eſt animus. Tu fili eſto ſobrius. Nos ſumus docti.* Propert. *Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati.* Idem: *Una ſit & cujus fæmina multa mala.* Sic poſſum dicere: *Quivis concubitus meretrici eſt nuptiæ. Quadrigæ fuere nota argenti.* Nominativus porrò appoſitus cenſetur etiam oratio nominativi vim habens, quem Scholaſtici nominativum *Virtualem* dicerent, non *Formalem*, ut Plaut. *Ego videor me eam vidiſſe prius.* Ubi hæc oratio, *Me vidiſſe*, vim habet nominativi, quaſi eſſet, *Ego videor ejus viſor*: ſicut *Me vidiſſe eam mihi dolet*, pro, *Viſus* aut conſpectus *ejus mihi dolet.* Ita idem valent, *Servus videtur cunctator*, & *Servus videtur eum cunctari*: nam *eum cunctari* eſt nominativus, ut *eum cunctari apparet* vel *moleſtum eſt.*

Quæ ſunt regulæ de Concordia Verbi Infiniti?

Prima.

Omne verbum infinitum, ſivè imperſonale, habet pro ſuppoſito Accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum, ut *Scio te amare* vel *amari. Cupio ſcire. Vereor facere. Opto videre diem illum, Malo manere quam abire.* In his ſuppoſitum ſivè accuſativus præcedens *Me* ſupprimitur, cum integra oratio ſit, *Cupio me ſcire,* &c. Ita Lucretius ſecundum regulam dixit, *Multa tibi me fingere poſſum.* & Salluſt. *Omnes homines qui ſe ſtudent præſtare cæteris animantibus.* Plaut. Epid. *Videor me vidiſſe eam prius,* pro quô figuratè dici ſolet: *Videor vidiſſe eam.* Idem Curcul. *Æſculapius mihi viſus eſt eum ad me non adire,* pro quo ἐλλειπτικῶς dici ſolet: *Viſus eſt ad me non adire:* Ita ſi dicam: *Servus videtur cunctari,* ſubauditur, *eum. Arbores videntur cadere,* ſubauditur, *eas:* ubi *eum cunctari,* valet idem quod nominativus *cunctator : eas cadere,* quod nominativus *Caducæ* vel *Cadentes,* ſicut ex ſecundâ regulâ paulô prius apparuit. Sed pleriſque tamen figuratè, quam regulariter loqui magis placuit, maxime ubi infinitum ſubſtantivi nominis vim habet, ut *Sunt cantare pares,* pro, *à cantare* ſive *à cantu, quod ad cantum attinet. Non mihi ſunt vires inimicos pellere,* pro, *expulſioni inimicorum. Da mihi bibere,* pro, *potum. Diſce tacere,* pro, *ſilentium, Eamus videre,* pro, *ad videre* ſeu *viſum. Conſilium cepit abire,* pro, *abitus. Cœptus eſt, deſitus eſt,* idem eſt, *quod cœpit, deſiit.* Hæc porrò Accuſativum formalem aut virtualem regunt. *Cœptus*

eſt

eſt contemni, vel, *cœpit contemni* valet, *cœpit contemtum ſui*, *deſiit videri*, ſive *deſitus eſt videri*, pro, *deſiit viſum* ſeu *opinionem*. Corn. Nepos Miltiad. *Hoſtes fore tardiores, ſi animadverterent auderi adverſus ſe tam exiguis copiis dimicare*, pro, *dimicationem auderi ſe intentari*.

Secunda.

Verbum infinitum ſæpe habet nomen appoſitum cum ejuſdem verbi ſuppoſitô, id eſt, cum accuſativô præcedente vel expreſſô, vel ſuppreſſô in caſu conſentiens, ut *Cupio me videri doctum*. Hic *doctum* appoſitum verbi infiniti *videri*, conſentit in caſu cum ejuſdem verbi ſuppoſitô, id eſt, cum accuſativô præcedente expreſſô, *me*. *Dixit daturum eſſe*. Hic *daturum*, appoſitum verbi *eſſe*, conſentit in caſu cum ejuſdem verbi ſuppoſitô *ſe*, quod ſupprimitur. Sic *Licet vobis vos eſſe beatos*, vel *licet vobis eſſe beatos*. *Tibi expedit te eſſe bonum*, vel *tibi expedit eſſe bonum*. *Nocet mihi eſſe doctum*, vel *nocet mihi me eſſe doctum*. Sed Græcorum conſuetudine dicitur: *Cupio videri doctus*. *Dixit daturus*. *Licet vobis eſſe beatis*. *Tibi expedit eſſe bono*. *Nocet mihi eſſe docto*.

DE RECTIONE VERBI.

Quotuplex eſt Rectio Verbi?

Duplex: *Vera* ſcilicet & *Falſa*.

Quotuplex eſt vera Rectio Verbi?

Duplex: Alia enim in genere eſt rectio verbi activi cujuſcunque, ſive finiti, ſive infiniti: alia in

 ſpecie

ſpecie eſt Rectio verbi activi infiniti pro nomine ſubſtantivô poſiti.

Quæ eſt regula veræ Rectionis verbi activi cujuſcunque ?

Omne verbum activum tam finitum, quam infinitum ſemper regit accuſativum * ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè verbô infinitô aut aliâ oratione commutatum, ut *Diſco literas. Veneror Deum* (nam verbum deponens eſt activum, quod priſcam paſſivi ſignificationem depoſuit) *Vivo, dormio, gaudeo, jocor, curro.* In his ſubaudi accuſativos *vitam, dormitionem, gaudium, jocum, curſum. Terra movit, nox cœlo præcipitat, illa jam lavit, nupſit viro, emerſit ex malis, volventibus annis, annô vertente, res bene vertat, res bene habet.* In his omnibus ſupprimitur accuſativus *ſe. Objecit mihi facere lenocinium*, ſubaudi, *me* : & hæc oratio, *Me facere lenocinium*, vim habet accuſativi. *Deſidero videre te*, pro, *deſidero conſpectum tuum. Cupio vivere*, pro, *vitam. Odi tuum vociferari*, pro, *tuum clamorem. Volo facere*, pro, *volo factum*, quod ipſium in uſu fuiſſe conſtat. In his accuſativus commutatus eſt verbô infinitô. Sic *volo obſecutum*, pro, *volo obſequi*, Aſin. a. 1. ſ. 1. *Dico tibi ne facias.* Hic verbum activum regit accuſativum aliâ oratione commutatum, quomodo & in iſto : *Hæc res facit me confidere, facit ut confidam*, pro, *facit me confidentem. Scio filium meum amare ſcorta, ſcio ut amet, quam amet, quod amet* vel *amat*, pro, *ſcio filii amorem*

* *Accuſativum*] Conf. huc *maximam* III. de nominum caſibus. *Herz.*

ſcor-

ſcortorum. Cic. *Ganymedem raptum, ut Jovi bibere miniſtraret*, pro, *potum.* Sic *juſſit mihi ſcribere, juſſit mihi ut ſcriberem*, pro, *juſſit mihi ſcriptionem.* *Vetas me queri, vetas mihi queri, vetas mihi ne querar*, pro, *vetas mihi queſtum ſeu querelam.* *Iter iſtud à tam multis celebrari miror*, pro, *Miror multorum celebrationem iſtius itineris.* *Cupio me videri doctum.* Hic oratio iſta, *Me videri doctum*, poſita eſt pro accuſativô, quaſi eſſet: *Cupio opinionem doctrinæ.* Terent. Adel. *Quod te purges, hujus non faciam:* Ubi Donatus, Figuratè, *quod te purges*, id eſt, *purgationem tuam.* *Non neceſſe habeo me moneri.* Hic *me moneri* poſitum eſt pro accuſativô, quaſi ſit: *Non habeo monitum mei neceſſe*, ſicut, *Non habeo auditores attentos:* nam *neceſſe* & *neceſſum* ſunt adjectiva, quæ cum ſubſtantivô *monitum* vel *moneri* numerô & caſu conveniunt. Vide Annotat. ad Syntaxin, ibique regulam ſecundam de Verbô.

Quæ eſt regula veræ Rectionis verbi activi infiniti pro nomine ſubſtantivo poſiti?

Verbum activum infinitum nominis locô poſitum, cumque participio in numero & caſu conſentiens, ſivè exprimatur, ſivè ſubaudiatur, aliàs *genitivum* regit, ut *nomen*, aliàs *accuſativum*, ut *verbum.*

Da exempla Genitivi, qui à verbô infinitô regitur.

Cum dicimus, *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet ſubſtantivi nominis in genitivo caſu, quaſi eſſet *lectus*, id eſt, *lectionis*, & hoc verbum infinitum ſuppreſſum cum participio convenit in numero & caſu. Jam cum dicimus, *Tempus*

pus eſt legendi epiſtolæ, genitivus *epiſtolæ*, regitur non à participiô *legendi*, ſed à ſuppreſſo verbô infinitô *legere*, quod nominis vim habet; nam *Legere bonum eſt*, idem ſignificat ac *lectio bona eſt*. Similiter Latinè dicitur, *Tempus eſt legendi poëtarum*, quia genitivus *poëtarum*, regitur à ſuppreſſo verbo infinito *legere*, quaſi dictum foret: *Tempus eſt legendi lectus Poëtarum*, id eſt, *legendæ lectionis poëtarum*.

Da exempla Accuſativi, qui à Verbô Infinitô, pro nomine poſitô, regitur.

Cum dicimus, *Nunc eſt bibendum*, ſubauditur *bibere*, quod vim habet ſubſtantivi nominis in nominativo caſu & cum participiô convenit in numerô & caſu. Jam cum dicimus, *Nunc eſt bibendum aquam*, accuſativus *aquam* non regitur à participiô *bibendum*, ſed à ſuppoſitô verbô *bibere*, quod nominis vim habet. Sic priſci dicebant, *pugnatum eſt pugnam*, ſubauditô verbô infinitô *pugnare*, quod regit accuſativum *pugnam*. Sic *ardeo deſiderio diſcendi literas*, ſuppreſſum eſt verbum infinitum *diſcere*, quod accuſativum *literas* regit. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivo caſu. Ergo cum dicitur, *Tempus eſt legendi poëtas*, accuſativus *poëtas* non regitur à participio *legendi*, ſed à verbô infinitô ſuppreſſô *legere*. *Legendô fies doctus*, pro *in legendô legere*, id eſt, *in legendô lectu*, ſivè *in legendâ lectione fies doctus*: Cum ergo dicitur, *Legendô libros fies doctus*: accuſativus *libros* â ſuppreſſô verbô *legere* regitur. *Eo ſpectare ludos*, pro *ad ſpectare*, ſivè *ad ſpectatum* vel *ſpectationem*. Hic accuſativus *ludos* regi-

regitur à verbô infinito, quod nominis vim habet, cum ei præpoſitio addi poſſit, ſicut Lucretius : *Ad ſedare ſitim fluviironteſque vocabant.*

Quotuplex eſt falſa Rectio Verbi ?

Duplex: Alia eſt verbi finiti: ejuſque vel ſubſtantivi, vel activi, vel paſſivi: alia verbi infiniti: ejuſque vel gerundi, vel ſupini.

Quæ ſunt regulæ falſæ Rectionis Verbi Subſtantivi ?

Prima.

Verbum ſubſtantivum ſignificans idem, quod *pertinere*, genitivum regit, ut: *Quod medicorum eſt promittunt medici.* Sed falſum eſt hunc genitivum regi à verbo *eſt*, cum regatur à nomine ſubſtantivo ſuppreſſo, quod eſt *negotium*. Sic *Judicis eſt verum ſequi*, ſubaudi, *officium*. *Vincere hoſtes laboris eſt. Hoc facere moris eſt*, ſubaudi *res*. Eſt autem apud Latinos & Græcos *res laboris*, idem quod *labor*, *res moris*, idem quod *mos*,

Secunda.

Verbum ſubſtantivum formam aut qualitatem alicui ineſſe ſignificans, genitivum vel ablativum regit, ut: *Abrotanum eſt jucundi odoris. Homo eſt antiquâ virtute.* Sed falſum eſt iſtos caſus à verbo ſubſtantivo regi, cum genitivus ſemper à nomine ſubſtantivo, ablativus ſemper à præpoſitione regatur. Ergo *Abrotanum eſt jucundi odoris*, ſubaudi, *herba*, à quo genitivus regitur. *Eſt majoris animi quam conſilii*, ſubaudi, *homo*. *Eſt honeſtâ facie, antiquâ virtute*, ſubaudi, *cum*. *Vitium eſt triſte habitu*, pro, *ab habitu*, id eſt, *quod ad habitum attinet.*

Quæ

Quæ ſunt regulæ de falſâ Rectione Verbi Activi?

Prima.

Verbum activum regit duos accuſativos, alterum perſonæ, alterum rei, ut: *Poſcimus te pacem, doceo te artes, hoc te moneo, rogo, interrogo, condono te hoc argentum, ſine te hoc exorem.* In his omnibus falſum eſt accuſativum rei à verbo activo regi, cum regatur à præpoſitione Græca κατὰ, id eſt, *ad, circa, juxta* vel *ſecundum*, quæ tamen Græcorum imitatione ſupprimitur. Regit quidem ſæpe verbum activum duos accuſativos, ſed ita, ut unius accuſativi vim habeant cum verbo eſſe, quod ſubauditur. Tota oratio, *Te eſſe virum*, ponitur pro Accuſativo, ut *Præſta te virum*, *Deum vocamus patrem*, *Cepimus te arbitrum*, *Dedit agrum dotem.*

Secunda.

Verbum activum ſignificans motum ad locum, nomina *urbium*, *domus* & *ruris* in accuſativo regit, ut: *Scripſi Romam*, *ibo Neapolim*, *rus ſe abdidit, domum tendo.* In his falſum eſt accuſativum à verbo regi, cum regatur à ſuppreſſâ præpoſitione *ad* vel *in.*

Tertia.

Verbum activum regit accuſativum nominum, quæ ſpatium loci aut temporis ſignificant, ut: *Abeſt iter unius diei. Cœlum patet tres ulnas. Ne tranſverſum quidem unguem ab officiô diſcedere. Triennium hinc abeſt. Fuimus unà duas horas.* In his falſum eſt, accuſativum à verbo regi, cum regatur ab ali-

aliquâ præpoſitionum ſuppreſſâ, ut *ad, ante, circa, per.*

Quæ ſunt Regulæ de falſâ Rectione Verbi Paſſivi ?

Prima.

Verbum paſſivum regit accuſativum rei ex duobus illis accuſativis, qui ab activo reguntur, ut: *Doceris artes, moneris utilia, poſcor pecuniam.* In his falſum eſt accuſativum à verbo regi, cum à præpoſitione Græcorum more ſuppreſſâ regatur, ut in regulâ primâ de *Rectione activi* dictum eſt.

Secunda.

Verbum paſſivum regit ablativum cum præpoſitione *à* vel *ab*, rem agentem ſignificante, ut: *amor à te*, pro, *tu amas me.* Sed falſum eſt ablativum à verbo regi, cum regatur à præpoſitione ſua: falſum quoque eſt, præpoſitione rem agentem ſignificari, cum *à* vel *ab*, nihil hic aliud ſignificet, quam *Ex parte, hinc, iſtinc, illinc.* *Amaris à me,* id eſt, *ex parte meâ amaris, hinc amorem habes, amaris quod ad me attinet.*

Tertia.

Verbum paſſivum regit dativum, qui rem agentem ſignificet, ut: *Non cernitur ulli, viſus eſt mihi.* Sed falſum eſt, dativum ab ullo verbo aut nomine, aut particulâ regi, etſi cuiuis orationi adjungi poteſt ad ſignificandam acquiſitionem, commodum aut incommodum. Itaque ſimiliter per activum verbum dicemus. *Nullus eum ſibi cernit*, id eſt, *nulli conſpicuus eſt. Video illum mihi. Audivimus nobis ſermo-*

ſermonem illius. Hoc nobis non probas. Dixi te mihi, Non ominibus dormio.

Quarta.

Verbum paſſivum regit accuſativum cum præpoſitione *per* rem agentem ſignificante, ut: *Res agitur per illum,* pro, *ille rem agit.* Sed falſum eſt accuſativum regi à verbo, cum regatur à præpoſitione: falſum etiam eſt præpoſitioni ſignificari rem agentem. Similiter enim in activo dici poteſt, *Ego per te rem agam.* Ubi *per* ſignificat inſtrumentum, alibi ſignificat idem quod Græce κατὰ, ut *Per me quidem ſint iſta vera,* pro, *quod ad me attinet. Proditi per Domitium,* pro, *à Domitio, à parte Domitii, quod ad Domitium attinet. Per hanc cœnam tibi incœnato eſſe licet,* id eſt, *quod ad hanc cœnam attinet.*

Quæ ſunt regulæ de falſa rectione Gerundi?

Prima.

Verba gerunda in *di* vel in *do* exeuntia regunt accuſativum expreſſum vel ſuppreſſum, ut: *Ardeo deſiderio diſcendi literas Defeſſus ſum legendo libros. Teneor cupiditate vivendi,* ſubaudi, *vitam.* Sed hæc rectio falſa eſt, partim quia nulla ſunt verba gerunda, cum nec tempus, nec perſonam habeant; partim quia iſti accuſativi reguntur à ſuppreſſo verbò infinito, nominis vim habente, quaſi dictum foret: *Ardeo deſiderio diſcendi diſcere literas. Defeſſus ſum in legendo libros. Teneor cupiditate vivendi vivere.* Sicut in *Diſcitur,* ſubauditur, *diſcere,* in *Legitur, legere,* in *Vivitur, vivere.*

Secun-

Secunda.

Verba gerunda in *dum* exeuntia regunt accuſativum, ut: *Petendum eſt pacem. Bibendum eſt aquam. Legendum eſt poëtas.* Sed hæc rectio falſa eſt, cum iſta in *dum* non ſint verba, ſed participia, cum quibus verbum infinitum ſuppreſſum, nominis vim habens, in caſu & numero concordat, quaſi dictum foret: *Petere pacem petendum eſt. Bibere aquam bibendum eſt. Legere poëtas legendum eſt.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Verbi Supini?

Verbum ſupinum cum verbis motum ad locum ſignificantibus accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum regit, ut: *Eo viſum ludos. Gratias actum nos Senatus miſit. Dedit filiam nuptum,* ſubaudi, *ſe*, ut *ſe nubat*, ſive *caput velet viro ſuo.* Sed falſum eſt iſta eſſe verba, cum ſint nomina quartæ declinationis accuſativi caſus, & regantur à præpoſitione *ad* ſuppreſſâ. Regunt autem nomina verbalia accuſativum, velut verbi ſui caſum, ut ſupra de *Nominis Rectione* demonſtratum eſt.

DE
SYNTAXI PARTICIPII.

Quæ eſt Regula de Concordiâ Participii?

Omne participium cum ſubſtantivo nomine expreſſo, aut ſuppreſſo, aut verbô infinitô vel aliâ oratione commutatô, in generis terminatione, numerô & caſu concordat, ut: *Hic homo vigilans ſomniat:*

Venturô Cæſare Roma trepidat. Pauſanias à ſuis mori coactus eſt. Legendô Virgiliô fies poëta. Credendum eſt Ciceronem fuiſſe virum optimum. Hic nomen ſuſtantivum commutatum eſt hac oratione. *Ciceronem fuiſſe virum optimum. Nunc eſt bibendum,* ſubaudi, verbum infinitum *bibere,* quod ſubſtantivi vim habet in nominativo. *Pugnatum eſt,* ſubaudi, *pugnare,* quod eſt locô ſubſtantivi. *Catoni fuit moriendum*, ſubaudi, *mori. Tempus eſt legendi*, ſubaudi, *legere* , ſic *libertas loquendi*, ſubaudi *loqui.* Propert. *Sit modo libertas quæ jubet iſta loqui.* Ita *conſilium cœpit abeundi* , ſubaudi, *abire.* Quod pro genitivo ſubſtantivi nominis ponitur : *Charta inutilis ſcribendo,* ſubaudi, *ſcribere,* quod eſt locô nominis in dativo, quaſi eſſet : *Inutilis ſcribendæ ſcripturæ. Locus ampliſſimus ad agendum,* ſubaudi, *agere*, id eſt, *actionem. Legendô fies doctus*, ſubaudi, *legere*, quod vim habet nominis in ablativo.

Quotuplex eſt Rectio Participii?

Duplex; *Vera* ſcilicet & *Falſa.*

Quæ eſt regula veræ Rectionis Participii?

Omne participium regit caſum verbi, à quo derivatur, ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè verbo infinitò aut aliâ oratione commutatum, ut: *Homerus ſceptra poëtarum potitus:* nam *Potior hanc rem* veteres dicebant. *Dona daturus regi occurrit. Adulantem omnibus, & adulantem omnes videmus.* Dicimus enim *Adulor tibi,* ſubaudi, *adulari*, vel *adulationem.*

Quæ

Quæ ſunt regulæ falſæ Rectionis Participii?
Prima.

Participia in *Dus* deſinentia genitivum ſingularem & pluralem regunt locô accuſativi, quamvis ipſa ſint ſingularis numeri, ut: *Quæ fuit cauſa collocandi ſiderum. Non eſt nunc tempus videndi lunæ.* Hos genitivos falſum eſt regi à participio, cum regantur à ſuppreſſo verbo infinito nominis vim habente, quaſi dictum foret: *Cauſa collocandi collocare ſiderum*, ſive *collocandi collocamenti*, vel *collocandæ collocationis ſiderum. Non eſt tempus videndi videre lunæ*, ſive *videndi viſus lunæ. Jeſuitas tenet libido ſpeculandi natium puerilium, cædendi puerorum.*

Secunda.

Participia quædam vel nullum caſum, vel à verbi caſu differentem regunt, ut: *Laureatus, Tunicatus, Ocreatus. Populabundus agros. Vitabundus hoſtes. Amans uxoris. Alieni appetens.* Sed falſum eſt iſta eſſe participia, cum ſint nomina participalia, quorum alia terminationem tantum cum participiis communem habent, alia ex participiis facta, ſunt nomina aliud ſignificantia, quod quidem fit aut *Conſtructione*, ut *Appetens alieni*, aut *Comparatione*, ut *Doctior, amantior, comitatior*: aut *Compoſitione*, ut *Indoctus, indiligens.*

DE SYNTAXI PRÆPOSITIONIS.

Quæ eſt regula Concordiæ Præpoſitionis?

Præpoſitiones compoſitivæ cum aliis præpoſitionibus,

nibus, item cum adverbiis, conjunctionibus, verbis & nominibus ita conveniunt, ut in unam cum illis vocem coaleſcant. Et harum quidem octo ſunt *Loquelares*, quæ extra compoſitionem loquelæ tantum ſed nullius ſignificationis ſunt. *Significativæ* verò quinquaginta quatuor, quæ extra compoſitionem habent propriam ſignificationem, de quarum uſu Annotationes videantur *pag.* 19. *& ſeq.*

Quotuplex eſt Rectio Præpoſitionis?

Triplex: Alia ſcilicet earum præpoſitionum, quæ præponuntur accuſativo, alia earum quæ ablativo, alia dubiarum, id eſt earum, quæ utrique.

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionum cum Accuſativo?

Præpoſitiones ſequentes viginti ſex adſciſcunt accuſativum. *Ad, apud, ante, adverſus* vel *adverſum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, pone, penes, per, poſt, propter, præter, ſupra, ſecundum, trans, ultra. Supra* cum Ablat. Lucret. 6. *Multaque humi cum inhumata jacerent corpora ſupra Corporibus.*

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionis cum Ablativo?

Præpoſitiones quindecim ſequentes adſciſcunt ſibi ablativum. *A, ab, abs, abſque, coram, cum, de, e, ex, foras, præ, pro, palam, ſine, tenus.*

Quæ eſt regula Rectionis Præpoſitionum dubiarum?

Præpoſitiones quinque. *In, ſub, ſuper, ſubter* & *clam*, aliàs accuſativum, aliàs ablativum ſibi adſciſcunt.

Quan-

Quando In *regit Accuſativum ?*

Primò, cum ſignificat * motum ſeu tranſitum, ut: *Via ducit in urbem. Hanc mihi dat in manum.* Deinde cum actio differtur, ut : *In diem eſt, quod minaris. Præſens in tempus rem hanc omitte. Precor ut in hunc & plures annos vivas.* Poſtremò cum accipitur pro *erga* vel *contra,* ut : *Pius in patrem, Ingratus in præceptorem.*

Quando In *regit Ablativum ?*

Cum ſignificat aliquid in loco fieri, ut: *In portu navigo.*

Quando Sub *regit Accuſativum ?*

Cum ſignificat motum, vel idem quod *poſt* aut *circa,* ut : *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ ſunt tuæ.*

Quando Sub *regit ablativum ?*

Cum quietem ſignificat, ut: *Sub pedibus, ſub arbore, ſub judice.*

Quando Super *regit Accuſativum ?*

Cum ſignificat motum, ut: *Columnam ſuper tumulum ſtatui voluit.* Virgilius tamen in quiete ſignificandâ utitur. *Famâ ſuper æthera notus.* Et Propert. *Et gravis ipſe ſuper libera colla ſedet.*

Quando Super *regit Ablativum ?*

Cum ſignificat quietem, vel idem quod *de*, ut : *Fronde ſuper viridi. Hac ſuper re ad eum ſcribam.*

Quando Subter *regit Accuſativum ?*

Cum ſive motum, ſive quietem ſignificat, ut : *Plato iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia*

* *Significat*] In cognoſcendo ſignificatu & uſu præpoſitionum inſerviet Turſellinus. *Herx.*

locavit, pro, *ſub præcordiis; infra præcordia. Subter pineta Galeſi*, pro, *ſub pinetis. Et ſubter captos arma ſedere duces.* Lucr. 6. de arboribus. *Si quis eas ſubter jacuit, poſtratus in herbas.*

Quando Subter *regit Alativum ?*

In oratione poëticâ tantum, ut: *Subter denſa teſtudine.*

Quando Clam *regit Accuſativum & Ablativum ?*

Apud priſcos magis accuſativum regebat, ut *Clam uxorem*: apud recentiores ablativum, ut: *Clam patre.* Plautus eo ut adverbio utitur, eique dativum jungit. Milit. *Meretricem moneri quam magni referat, mihi clam eſt*, pro, *mihi occultum eſt.*

DE SYNTAXI ADVERBII.

Quæ ſunt Regulæ de Concordiâ Adverbii?

Prima.

Adverbia interrogandi interrogativè poſita primis verbi temporibus (quæ vulgo *Indicativi* modi dicuntur) magis conſentiunt, indefinitè verò poſita, magis ſecundis, ſive ſubjunctivi modi temporibus, ut: *Ubi eſt? Dic ubi ſit. Unde venis, quo pergis, qua ibis, cur taces? Unde venias cedo, quo pergas neſcio, qua iturus ſis ſcire cupio, cur taceas intelligo.*

Secunda.

Antequam & *Priuſquam* indifferenter primis & ſecun-

ſecundis temporibus conſentiunt, ut *Antequam pro illo dicere inſtituo, pro me pauca dicam.* *Bibe priusquam abis*, vel *abeas.* *Antequam moreretur*, vel *moriebatur, deliravit.*

Tertia.

Ut, tempus ſignificans, pro *poſtquam*, primis temporibus conſentit, ut: *Is ut me ſalutavit, ſtatim profectus eſt.* Verum *Ut*, non minus hic, quam ſemper aliàs, ſimilitudinem ſignificare rectius dixeris. Itaque ei reſpondet *ſic*, vel *ita*. Lucret. 3. *Tu quidem ut es letô ſopitus, ſic eris ævi Quod ſupereſt cunctis privatu doloribus ægris.* Livius 21. *Saguntini ut à prœliis quietem habuerunt per aliquot dies, ita non nocte, non die umquam ceſſaverant ab opere.*

Quarta.

Ut, ſimilitudinis pro *quomodo*, primis & ſecundis temporibus conſentit, ubi tamen accedit cauſæ ſignificatio, tantum ſecundis, ut: *Has ambas, ut dixi, ita oportet eſſe liberas.* *Ille ut erat lenâ amictus, ita venit in concionem.* *Ei te commendavi, ut graviſſimè potui.* *Hera rogat, ut ad ſe venias*, * id eſt, *ita te rogat, ut venias, & propter hanc cauſam te rogat, ut venias.* *Vereor ut placari poſſit*, id eſt,

* *Venias*] Sic: *Scriptum erat in extrema epiſtola, ut ad ludos omnia pararet*, i. e. *ita ſ. hoc modo ſcriptum erat, ut, ſ. quomodo omnia ad ludos pararet*, it. *Pompejus ſuis prædixerat, ut Cæſaris impetum exciperent:* i. e. *ita ſ. hunc modum prædixerat, ut ſ. quomodo exciperent Cæſaris impetum.* Nollem tamen his exemplorum reſolutionibus puerorum ingenia detineri, ſed potius doceri, quo in loco *ut* vel *quod* adhibendum. *Ut* ſcilicet *adhibetur*

quomodo poſſit. * *Ut illum Dii perdant,* ſubaudi, *ita precor. Hoc negotium, ut ego abſim, confici poteſt,* pro, *eſto ita, fac ita, da* vel *pone ita, ut ego abſim.* Antiqui tamen etiam ubi cauſa ſignificabatur, *Ut* promiſcuè primis & ſecundis temporibus adjungebant, ut: *Jam faxo hic erit, & faxo hic ſit. Ego faxo ſcies,* pro, *ita faxo, ut ſcies.* Et *faxe ſcias. Faciam cavebunt, qui audierint,* pro, *ut caveant,* id eſt, *ita faciam quomodo cavebunt.*

Quinta.

Ne, cum *Ut* ſivè expreſſò, ſivè ſuppreſſò, ſecundis temporibus ſemper conſentit, idemque quod *non* ſignificat, ut: *Opera datur, ut judicia ne fiant. Quid facias, prius cogita, ne mox facti te pœniteat,* pro, *ut ne,* id eſt, *ut non pœniteat. Vereor ne pater hoc reſciſcat,* † pro, *ut ne. Timeo ne non impetrem,* pro, *timeo ut ne repulſam feram. Vereor ne*

quando poſterior propoſitio cum priori cohæret ut effectus ſ. finis cum ſua cauſa. Herz.

* *Quomodo poſſit*] Hinc poſt verba *timendi* adhibetur interdum *quomodo, quemadmodum.* Cic. lib. II. ep. 10. *Timeo quemadmodum hæc explicari poſſint:* it. libr. IV. ad Heren. *vereor, quomodo accepturi ſitis.* Obſ. Sanctio Minerv. lib. IV. c. 15. & Sciopp. in auctar. Marianus p. 51. Quia igitur ejuſmodi *vereri ſ. timere de futuro rei eventu* involvit *negationem* ſeu ſaltem *dubitationem,* ratio adeſt, cur *vereor ut negative* explicari: ich befurchte, ob es wol geſchehen mœchte. *Herz.*

† *Reſciſcat*] Inculcant grammatici: *vereor ne* exponi *affirmative:* ratio vero eſt, quia, ſi *veremur* & *timemus ne aliquid fiat, magis in dubitationem affirmativæ ſententiæ accedentem* inclinamus, *ich beſurchtete ob es nicht geſchehen mœchte. Herz.*

me

me nolit dimittere, pro, *ut non velit me dimittere*, ſive, *ut ne velit me retinere.* *

Sexta.

Ne, vetantis vel diſſuadentis, ſemper conſentit ſecundis & tertiis, ſivè ſubjunctivi & imperativi temporibus, ut: *Ne nega. Tu ne cede malis. Iſtuc ne dixeris.* Nam ſolœciſmus eſt, *Non dixeris.*

Septima.

Non, vetantis vel diſſuadentis, tantum primo futuro conſentit, ut: *Non negabis. Non dices.* Nam Solœciſmus eſt, *Non nega. Non dic.*

Octava.

Quin, † jubentis vel hortantis, primis & tertiis temporibus conſentit, ſecundis nunquam, niſi pro *immo* ponatur, ut: *Quid ſtas, quin accipis? Quin tu hoc audi.* Solœciſmus erit, ſi hortaturus dicat: *Quin tu me audias. Quin accipias.*

---

* *Me retinere*] Poſt *ne* ſi *non* in ejuſmodi exemplis ponitur, *non cum ſuo verbo* in affirmativum verbum eſt mutandum, ſicut & in his exemplis factum: Tunc enim *vereor ne* poteſt per, *ich beſurchte ob nicht*, commodiſſime explicari. *Herz.*

* *Quin*] Sine dubio *quin* eſt, *qui non*, *qui* vero eſt dictum pro *quoi*, i. e. *quo*, & ſubintelligitur *modo*: *quin accipis?* i. e. *quo modo ſ. qua via non accipis, quin tu huc advolas?* i. e. *quo modo ſ. qua ratione huc non advolas.* Sic poſt verba dubitandi: *non dubito quin æquiſſimo animo his carueris*, i. e. non dubito modum eſſe, quo non carueris iis æquo animo. *Nil abeſt, quin ſim infeliciſſimus.* i. e. *quo modo non ſim infeliciſſimus. Herz.*

Nona.

Utinam & *Si* optantis, ſemper ſecundis temporibus conſentit, ut: *O ſi eſſem tecum. Utinam ita ſit. Utinam viveret.*

Qualis eſt Rectio Adverbii?

Vera adverbii rectio nulla eſt, cum ab adverbiô nullus caſus regatur: Falſa tamen rectio eſt quintuplex ſecundum quinque caſus, qui ab adverbiô regi falſò putantur.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſò putantur regere Nominativum.

En Priamus. En quatuor aræ. Ecce homo. Ecce nova turba. In his falſum eſt nominativum regi ab adverbiô, cum pertineat ad verbum aliquod ſuppreſſum, verbi gratia, *Sum, es, adeſt, venit, exoritur.*

Da exempla Adverbiorum, quæ falſò putantur regere Genitivum.

Satis eloquentiæ. Sapientiæ parum. Terrorum & fraudis abundè eſt. Auxiliorum affatim erat. Varro I. c.4. *Volucres minus habent terreni, minus humoris, caloris temperatè, & aëris multum.* In his genitivus non regitur ab adverbiô, ſed à ſuppreſſo nomine ſubſtantivo, quod eſt *res* vel *negotium*. Latinè enim dicitur, *Res auxiliorum*, pro, *auxilia, Res fraudis*, pro, *fraus, Res cibi*, pro, *cibus*.

Unus Plato eſt inſtar omnium. Hîc verum eſt genitivum regi ab *inſtar*, ſed falſum eſt *inſtar* eſſe adverbium, cum ſit nomen ſubſtantivum, ſignificetque ſimilitudinem, imaginem.

Virtutis ergô aliquem donare. Illius ergô huc venit. Hic *ergô* eſt nomen ſubſtantivum ablativi caſus à Græco ἔργον, quod ſignificat *opus*, vel *id, cujus*

vi

vi aliquid factum eſt. Ita *Virtutis ergô donatus,* ſignificat *virtutis hoc opus eſſe, virtutis opere,* ſeu *propter virtutem factum eſſe ut donaretur. Illius ergô veni,* id eſt, *illius opere factum eſt,* ſive, *ille fecit,* aut *cauſa fuit, ut venirem, propter illum veni.*

Ille omnium oratorum elegantiſſimè loquitur. Hic genitivus non ab adverbio, ſed a nomine ſuppreſſo regitur, ſubauditur enim *Ex numerô.*

Partim eorum in pompa, partim in acie illuſtres eſſe voluerunt. Hic *partim* non eſt adverbium, ſed nomen accuſativi caſus, pro *partem,* & ſubauditur præpoſitio Græca κατὰ, id eſt, *ad* vel *ſecundum,* quod barbarè dicitur *quoad.* Sic *Oratio noſtra magnam partim,* ſeu partem, *ex Jambis conſtat,* pro, *ad magnam partem, à magnâ parte, quod ad magnam partem attinet. Verſus partim jambis, partim trochæis conſtans,* pro, *ad unam partem ex jambis, ad alteram partem ex trochæis.* Subaudiri quoque poteſt *in,* ut Plaut. Aſin. *Age tu nunc in partem hunc delude,* pro, *partim, quod ad tuam partem attinet: nam ego meam partem jam ſatis eum deluſi.*

Eo conſuetudinis adducta res erat. Hic *eo* non eſt adverbium, ſed accuſativus pluralis antiquus pro *ea,* ſicut *duo, ambo,* & ſubauditur *negotia.* Eſt autem *Negotia conſuetudinis,* idem quod *conſuetudo.* Ita *Huc malorum ventum eſt,* pro *ad hoc* (priſce *huc*) *negotium malorum ventum eſt.* Val. Max. l. 8. c. 2. 11. 6. *Huc neceſſitatis deductus. Res mali* vel *Negotium mali,* idem eſt quod *malum.*

Pridie ludorum. Poſtridie ejus diei. In his latent nomina, quia *pris* antiquis ſignificabat præcedens. Unde *prior* & *primus, poſter* vel *poſterus*

(undo

(unde *poſterior* & *poſtremus* ſeu *poſtumus* aut *poſtimus*, ſicut *extremus* & *extumus*, vel *extimus*) idem valet, quod *ſucceſſor*: Ergo *Pridie ludorum*, eſt *in die præceſſore ludorum*. *Poſtridie ejus diei*, valet *in die ſucceſſore ejus diei*. Priſci dicebant, *Poſter* & *Poſtris*, ſicut *Sacer* & *Sacris*.

Fratrem nuſquam invenio gentium. Abeſt longè gentium. Ubi terrarum es? Tunc temporis. In his genitivi non reguntur ab adverbio, quia ad orationem non pertinent, ſed ad legitimam conſtructionem ſuperant ſivè abundant. Eſt ergo hæc Syntaxis *Irregularis* ſeu *Figurata*, diciturque *Plèonaſmus* aut *Parelcon*, de quo infra.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſò putantur regere Dativum.

Naturæ convenienter vivere. Sed hic dativus à nullô regitur, tantum jungitur cum verbô, ut ſit *Vivere naturæ*, ſicut *Vivere ſibi & amicis*. Plaut. Pœn. *Patrem & matrem vellem viverent tibi.* Adverbium poſtea modum verbi ſignificat, quomodo ſcilicet naturæ vivat, nempe convenienter.

Da exempla Adverbiorum, quæ falſò putantur regere Accuſativum.

Propius urbem caſtra movit. Liv. 2. *Hoc propius fidem eſt*, & l. 4. *Hoc propius vero eſt. Proxime Italiam.* Sed hi accuſativi reguntur à ſuppreſſâ præpoſitione *ad*. Sic *Cum Brudiſium verſus ires, Aretium verſus caſtra movit*: ſubaudi *ad*. *Pridie Nonas*, ſubaudi, *ante*. Sicut *pridie conſtitutum diem*. Juſtin. l. 2. *Poſtridie ludos*: ſubaudi, *poſt*. *Circiter meridiem, Tharſum uſque profectus*, ſubaudi, *ad*.

Da

Da exempla Adverbiorum, quæ falſò putantur regere Alativum.

Procul mari, procul patriâ, procul dubiô. Sed hi ablativi reguntur à ſuppreſſa præpoſitione *à. Quantô doctior, tantô melior.* Hic ſubauditur *à negotiô:* nam *eo, quô, tantô, quantô, multô, paulô,* ſunt nomina ſexti caſus. Sicut *Multis rebus te melior,* ſignificat *à multis rebus, quod ad multas res attinet,* ſimiliter *à multô negotiô,* vel *multô negotiô,* & per duplicem Ellipſin *multô melior* rectè dicitur: quô ipſô ſenſu dici poteſt, *Multum melior,* pro, *in multum negotium,* ſicut Plinius: *Columbarum volatus in multum velocior*, pro, *à multô*, vel *multô velocior.* Et Livius: *Forma viri aliquantum amplior humanâ,* pro, *in aliquantum, ab aliquantô, aliquantô.* Dictys 2. de bello Trojano: *Noſtros multorum dierum navigatione in aliquantum exhauſtos. Verſus* naturâ participium eſt, uſurpatione Adverbium. Curtius extremo l. 7. *Duo oppida ad meridiem verſa, quatuor ſpectantia orientem.* Cæſar 7. bell. Gal. *Caſtra movet in Arvernos verſus.* Liv. 2. *In lapide ad meridiem verſus conſedit.*

DE SYNTAXI CONJUNCTIONIS.

Quæ ſunt Regulæ de Concordiâ Conjunctionis?

Prima.

Etſi, etiamſi, quamquam, ni, niſi, ſi & *ſiquidem,* promiſcuè cum primis & ſecundis verbi temporibus con-

conſentiunt, id eſt, cum *Indicativo*, *Optativo*, & *Subjunctivo*, * ut *Etſi vereor. Quamquam conſpectus veſter mihi eſt jucundiſſimus. Tametſi viciſſe debeo, tamen de jure meo decedam. Præpoſteros habes tabellarios, etſi me quidem non offendunt, ſed tamen, &c. Quamquam apertè Volcatio aſſentirentur. Quare velim, etſi (ut ſpero) te hæc legente aliquantulum viæ proceſſero, tamen obvias mihi literas mittas. Etiamſi quod ſcribas, non habebis, ſcribito tamen. Omnia brevia tolerabilia eſſe debent, etiamſi maxima ſint. Niſi reſtituiſſent ſtatuas, vehementer his minatur. Ortum amicitiæ videtis, niſi quid adhuc fortè vultis. Ni ſequitur, pugnos ingere. Palam beatus, ni unum deſit. Si illum relinquo, ejus vitæ timeo. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Herus ſi redierit, molendum in piſtrino. Qui iſtuc ſcis, niſi periculum feceris. Siquidem atrocius eſt patriæ parentem, quam ſuum occidere. Siquidem mihi regnum detur, numquam id potius perſequar.* Plaut. Pœn. a. 1, ſ. 2. *Siquidem antè mentitus ſit, nunc autem dehinc erit tibi verax.*

Secunda.

Quom aut *quum* aut *cum*, tempus aut cauſam ſinificans, primis & ſecundis temporibus convenit, ut *Cum lego, cùm legam, cùm legebam, cùm legerem: cùm legi, cùm legerim: cùm legeram, cum legiſſem: cùm legam, cùm legero. Multa tibi dii dent bona, cùm me ſalvum eſſe vis. Laudo te,*

* *Subjunctivo*] Cum hac tamen differentia, ut ſi *conditio* jam ſit *certa, indicativus* adhibeatur; Sin *conditio* ut *futura prævideatur incerta*, ſubiunctivus. *Herz.*

cùm

cùm id das operam, ut doctus evadas. Gratulor tibi, cùm tantum vales apud Principem. Cùm animum ejus à me alienum ſentiam, cur ad eum accedam. Anni plures ſunt, cùm hoc accidit. Sciendum tamen *quom* naturâ ſuâ eſſe nomen accuſativi caſus à *quis*, velut in Annotationibus in Paradigmata monui.

Tertia.

Quòd, ſivè cauſam reddat, ſivè cum reliqua oratione accuſativi vim habeat, promiſcuè primis & ſecundis temporibus convenit. Cauſam reddit in iſtis: *Idcirco turpis hæc culpa eſt, quod duas ſanctiſſimas res violat*, id eſt, *quoniam violat. Mihi quod defendiſſem ejus inimicum, leniter ſuccenſuit.* Accuſativi verò cum reliquâ oratione vim habet hôc modô. Plaut. *Scio quòd filius meus amet*, pro *ſcio filium meum amare, ſcio amorem filii mei.* Idem: *Scio quòd dictura es hanc eſſe pauperem*, pro, *ſcio te dicturam eſſe.* Cicero: *Cùm ſcripſiſſet quòd me cuperet ad ſe venire*, pro, *ſcripſiſſet ſe cupere me venire.* Livius. *Non ignoratis, quòd duo fulmina domum meam perculerint.* Fuſcus Arellius apud Senecam, *Probabo, quòd non ſit pudica*, pro, *non eſſe pudicam*: quod loquendi genus velut lectius & elegantius veteres magis probarunt. Sciendum tamen eſt *quod* ex natura ſua ſemper nomen relativum eſſe, ſicut & *quom* ſeu *cum*, in iiſque præpoſitionem ſubaudiri, cum uſu fiunt particulæ, quaſi ſit, *Ad* vel *ob id nomen* ſeu *negotium quod: Ab eo* vel *ex eo nomine*, ſeu *negotio quod.*

Quar-

Quarta.

Quia primis & ſecundis temporibus convenit, ut: *Eo ferox es, quia imperium habes in belluas. Illum nunc amo, quia non adeſt. Nemo eſt, qui dolorem ipſum, quia dolor ſit, amet.*

Quinta.

Quoniam, primis & ſecundis temporibus convenit, ut: *Quoniam quæ nos ſcribimus, te delectant. Quoniam id quod vis fieri non poteſt, velis id, quod poſſit. Quoniam ipſe venire non poſſet, fratrem miſit*, pro, *quoniam non poterat*. Eſt autem *Quoniam*, uſu factum unum vocabulum, cum prius eſſent duo: *Quom jam* ſivè, *Cum jam.*

Sexta.

Quin, pro *ut non*, ſemper ſecundis temporibus convenit, ut: *Dies nullus eſt quin domum meam veniat. Facere non poſſum, quin ad te mittam. Numquid cauſæ eſt, quin te in piſtrinum condam.* Factum eſt autem *quin* ex *qui ne*, pro, *qui non*, ſeu *quo non, quô modô non, cur non.*

Quæ eſt regula Rectionis Conjunctionum?

Conjunctiones copulantes & disjungentes, item *an, niſi, quam*, ad eandem vocem relatæ, vi vocis illius adſciſcunt ſibi caſum præcedenti expreſſo aut ſuppreſſo ſimilem.

Da exempla Caſus expreſſi.

Mittam vel Antium vel Circæos. Hic conjunctio disjungens relata ad vocem *ad*, vi illius vocis regit accuſativum: nam integra oratio eſt: *Vel ad Antium, vel ad Circæos. Parum confidis aut liberali-*

valitati meæ, aut amiciæ noſtræ. Hic conjunctio regit dativum vi verbi *confidis*, cui dativus jungitur, quaſi eſſet: *aut confidis amicitiæ. Et decretis & reſponſis Cæſaris interfuimus.* Hic conjunctio copulans regit caſum vi verbi *Interfuimus*, quaſi eſſet: *Interfuimus decretis & interfuimus reſponſis. Homo antiquâ virtute & fide*, pro, *cum virtute & fide. A nullo probari malo, quam à te*, pro, *quam probari à te. Quem Senatus, niſi me, nationibus commendavit? Refert qui audiant, Senatus, an populus, an judices.*

Da exempla caſus ſuppreſſi.

Malo Panormi, quàm Syracuſis eſſe, pro, *in urbe Panormi, quàm in Syracuſis. Emi drachma & pluris*, pro, *emi pro drachmâ & pro pluris æris pretio. Domi quàm rure eſſe malo*, pro, *malo eſſe in ædibus domi, quàm in rure.*

DE SYNTAXI INTERJECTIONIS.

Qualis eſt Syntaxis Interjectionis?

Interjectionis nulla eſt Syntaxis, id eſt, nec concordia ulla, nec rectio, quoniam cum cæterâ oratione non cohæret, ſed tantum ad ſignificandum quemdam animi motum interponitur, qui motus facit, ut ſæpe verba ad orationis integritatem neceſſaria ſupprimantur, ut *O vir fortis*, pro, *O quam es vir fortis! O me miſerum*, pro, *O quam miſerum me ſentio! Væ tibi*, ſubaudi *ſit. Væ te*, ſubaudi, *maneat*: niſi tamen

te pro *tibi*, ſicut *me* pro *mihi* poſitum arbitrabimur, quod veteres conſueviſſe Feſtus & Donatus teſtantur. *Hei*, vel *Heu mihi*! ſubaudi, *eſt*. *Proh dolor*, id eſt, *proh quantus mihi ex eo dolor eſt! Proh Sancte Jupiter!* id eſt, *proh fidem tuam imploro Jupiter!*

DE SYNTAXI IRREGULARI Seu Figuratâ.

Quid eſt Syntaxis Irregularis ſeu Figurata?

Eſt compoſitio inter ſe partium orationis conſentanea conſuetudini bene loquentium, etſi à regulis Syntaxeωs alienior.

Quotuplex eſt Syntaxis figurata?

Duplex: *Vernacula* ſcilicet ſeu *Domeſtica*, & *Peregrina*, ſeu *Tranſmarina*, aut *Græcanica*, quæ *Helleniſmus*, vel *Græciſmus* dicitur.

Quid eſt Syntaxis Figurata Vernacula?

Conſentanea nativæ Romanorum conſuetudini, *quam penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi*. Itaque qui ſequitur regulas neglectâ conſuetudine, loquetur Grammaticè, ſed non Latinè: qui verò ſequitur conſuetudinem neglectis licet regulis loquetur Latinè.

Quotuplex eſt Syntaxis Figurta Vernacula?

Quadruplex: nam artis regulæ negliguntur vel per *Exſuperantiam*, cum aliquid in oratione ſuperat vel ſuperfluit, diciturque *Pleonaſmus* aut *Parelcon*: vel per *Defectum*, cum aliquid in oratione deeſt, dicitur-

diciturque partim *Ellipſis*, partim *Zeugma* : vel per *Diſcordiam*, cum in oratione diſſenſus eſt, diciturque *Syllepſis* : vel per *Ordinem* inverſum ſeu turbatum, diciturque *Hyperbaton*.

DE PLEONASMO.

Quid eſt Pleonaſmus vel Parelcon?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam aliquid ad legitimam conſtructionem additur ſivè ſupereſt, vel abundat, ut: *Agedum*, *ageſis*, *dicdum*, *dicſis*, *itera dum*, pro, *Age*, *dic*, *itera*. *Commigravit huc* viciniæ. * *Proxime viciniæ habitat*. In his abundat vox *viciniæ*. Ita ſupervacui & otioſi ſunt genitivi in iſtis: *Interea loci*, *ubi locorum*, *longè gentium*, *nuſquam gentium*, *minimè gentium*, *ubique terrarum*, *tunc temporis*. *Ejus*, abundat in hoc, *Quo ad* ejus fieri poteſt. † *Magis*, parelcon & *otioſum* ** eſt in iſtis: *Magis beatior*, *magis major*. Et

---

* *Viciniæ*] In his ex. *Viciniæ* ſine Pleonaſmo additum eſſe dici poteſt. Aliud enim eſt: *in die nachbarſchafft*, aliud: *næchſt in die nachbarſchafft*. Hinc & Sanctius in his & ſubſequentibus exemplis potius concedit ellipſin nominis: videturque *ubinam ſumus* & *ubinam gentium ſumus* promiſcue non poſſe adhiberi. Sed poſterius quando in loco habitabili quæritur *de loco* & *gente ſimul*. Hinc Cicero: *Ubi terrarum & gentium.* In Varr. VII. c. 55. diſtinctiſſime dixit. *Herz.*

† *Ejus fieri poteſt* [Minime Pleonaſmo adſcriberem, ſed dicerem: integram phraſeologiam eſſe: *quoad aliquid ejus negotii fieri poteſt.* *Herz.*

** *Magis - - otioſum*] Videtur tamen comparativo addita particula *magis* augmentum quoddam intenſionis additum. *Herz.*

potius cum *malle*. Cic. *Caſum potius, quam te laudari mavis.* *Tandem*, ſupervacuum eſt in iſtis: *Nimis iracundè hercle tandem, heus tibi dico tu. Itane tandem uxorem duxit Antipho?* *Pleonaſmus* etiam eſt cum ſimul in eâdem periodô ponuntur, *Sic ut, ſic, ſicut, ita: ſimiliter, itidem, ut: prius, antequam: poſtquam, poſt: præterquam, præterea. tamen-etſi*, ſeu *tametſi, tamen. ſi, quando. ubi, quandò. ergo, igitur. itaque, ergo. en, ecce. poſt, deinde. extemplo, ſimul. ſaltem, modò. quia, enim. quippe, quia. quidem, certe. olim, quondam. totus, perpetuus. univerſi, omnes. ambo, duo.* quod in idiotiſmo Italico hæſit. Plaut. Amph. act. 3. ſc. 3. *Jam hi ambo ſervus & herus fruſtra ſunt duo.* Etiam *is* aubuntat in hoc Pœn. act. 5. ſc. 2. *Pater tuus is erat frater patruelis meus,* pro quo aliter recte dicas: *Pater tuus idem erat frater meus.* *Sin minus* eſt Pleonaſmus, nam *Minus* eſt *non*, & *Sin* eſt *Si non*. *Ideo* per Pleonaſmum dicitur, cùm *eo* per Ellipſin dicatur, pro *eô nomine*. Pleonaſmus eſt Atque ut * in comparatione parium. Plaut. Milit. *Simile ſomnium ſomniavit, atque ut tu ſuſpicatus es.*

DE ELLIPSI.

Quid eſt Ellipſis?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam ad

* *Atque ut*] Si Pleonaſmum concederem, dicerem: *Simile potius eſſe*, eſſe abundans, quia *atque ut* ad conſtructionem neceſſario requiritur. Videtur vero τὸ *ſimile* adhibitum ad majorem paritatem oſtendendam, ita ut Pleonaſmum ſtatuere non ſit neceſſe. *Herz.*

legiti-

legitimam conſtructionem deeſt vocabulum unum aut plura.

Quotuplex eſt Ellipſis ?

Quadruplex: Alia ſcilicet eſt *Nominis*, alia *Verbi*, alia *Præpoſitionis* alia *Adverbii* & *Conjunctionis*.

ELLIPSIS NOMINIS.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis ?

Duplex: nam vel *Idem* nomen deeſt, vel *Aliud*.

Qualis eſt Ellipſis cum deeſt Idem nomen?

Idem nomen deeſt, ſi poſt verbum ſubſtantivum (*Sum, es, eſt,*) ſequatur adjectivum aut genitivus, ut: *Hoc eſt pecus regium* vel *regis*. Deeſt idem nomen *pecus*, quod prius erat poſitum: integra enim oratio ſecundum regulas eſt, *Hoc pecus eſt pecus regis* vel *regium.*

Quotuplex eſt Ellipſis, cum deeſt alind Nomen?

Duplex: nam deeſt vel *Cognatum* nomen, vel *Alienum.*

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis Cognati?

Duplex: nam deeſt vel *Nominativus cognatus*, vel *Accuſativus cognatus.*

Ubi deeſt Nominativus Cognatus?

In verbis illis, quæ ineptè vulgo *Imperſonalia* vocantur, ut: *Curritur, ſedetur, ſtatur, vivitur, evenit*: nam deeſt ac ſubauditur, *curſus, ſeſſio, ſtatus, vita, eventus.* Sic *Pluit pluvia*: *Ningit nix*: *luceſcit lux* : *Miſeret miſeratio* : *tædet tædium* : *pudet pudor* : *piget pigritia*: *pœnitet pœna.*

Ubi deeſt Accuſativus Cognatus?

In verbis activis, quæ imperitè vulgo *Neutra* aut *Abſoluta* dicuntur, ut: *Vivo*, deeſt *vitam*: *curro*, *curſum*: *ſedeo*, *ſeſſionem*: *ambulo*, *ambulationem*: *ſervio*, *ſervitutem*: *certo*, *certamen*. *Eo iter* ſive *itum*.

Quotuplex eſt Ellipſis nominis Alieni?

Duplex: *Solitarii* ſcilicet & *Conſociati*: nam vel unum ſolum nomen deeſt, vel cum nomine aliæ ſimul voces.

Quotuplex eſt Ellipſis nominis Solitarii?

Duplex: *Suppoſiti* ſcilicet & *appoſiti*, ſivè *præcedentis* & *conſequentis*.

Quotuplex eſt Ellipſis nominis Suppoſiti?

Triplex: *Nominis* ſcilicet, *Verbi* & *Præpoſitionis*: nam nomen quod deeſt, vel nomini, vel verbo ſupponitur, vel præpoſitioni.

Quotuplex eſt Ellipſis in quâ deeſt ſuppoſitum Nominis?

Duplex: nam vel *nominis regentis ſuppoſitum* deeſt, hoc eſt, *Subſtantivi*, vel *nominis concordantis*, hoc eſt, *Ajectivi*.

Qualis eſt Ellipſis in quâ deeſt ſuppoſitum Subſtantivi?

Ædes, * deeſt cum dicimus *domi*: nam hic genitivus *domi*, ſupponit nomen ſubſtantivum *ædes*, à quô regitur. Plautus Caſin. *Inſectatur omnes per ædes domi*. Nempe *domus* totum eſt, *ædes* verò, pars domi, ſeu domus ædificata &

* *Ædes*] Singularis *Ædem*, deeſt in illis: *ad Jovis, Caſtoris, Veſtæ*, ſc. *ædem*, quod a Græcis didicerunt Latini. *Herz.*

concla-

conclavibus diſtincta. * Igitur *eſt domi*, ſignificat, *eſt in ædibus domi*, ſicut *jacet humi*, pro, *in* terrâ humi. †

Cauſâ vel *gratiâ*, vel *ergô*, deeſt in hoc Salluſtii: *Exercitum opprimendæ libertatis habet.* Ovid. *Succeſſorumque Minervæ indoluit.* Liv. *Peſtilentia aliarum rerum otium præbuit*, id eſt, *quod ad alias res attinet.* Cicer. *Sanè ceterarum rerum paterſamilias attentus.* Sic *Miſer animi, integer vitæ, cupidus vini, peritus juris*, ſubaudi *cauſâ*. Eſt autem *Animi cauſâ*, idem ac, *quod ad animum attinet.*

Copiâ, ** deeſt in his: *Eges Medici. Abundas pecuniarum.* Virgil. *Non eſt te fallere cuiquam*, ſubaudi, *copia*, à quo nomine regitur *fallere*, quod pro nomine genitivi caſus ponitur.

Crimine vel *actione*, deeſt in verbis accuſandi, damnandi aut abſolvendi, ut: *Furti* †† *damnatus. Repetundarum poſtulatus. Cædis abſolutus.*

Fidem ſubintellige in hoc: *Pro Deum immortalium!*

---

* *Conclavibus diſtincta*] Sic Sanctius ex Servio obſervat. Varronem docere, *locum quatuor angulis concluſum vocari debere ædem.* Minerv. lib. IV. c. 4. *Herz.*

† *Terra humi*] Latius enim patet terra, quippe quæ deviditur *in aquam & humum*, obſ. Auguſt. civ. Dei. lib. VII. c. 6. convenientius tamen ſubſtantivum putarem *ſolum*: ita ut, *humi jacet* fit *in ſolo humi jacet.* *Herz.*

** *Copia*] Expreſſe apud Cæſar. B. civil. l. c. 49. *exercitus abundabat omnium rerum copia.* *Herz.*

†† *Furti*] Sic Phædrus expreſſe l. fab. 10. *arguebat furti crimine.* *Herz.*

Memoria * vel *recordatio* vel *meminiſſe*, deeſt in his: *Memini illius rei. Venit mihi in mentem illius rei. Oblitus meorum*, ubi ſubaudi, *oblivionem.*

Negotium, vel *res*, deeſt in hôc: *Dedit mihi mille nummûm. Unô mille nummûm lucratus eſt decem millia*, pro, *unô negotiô mille nummorum*: † nam *Mille* ſemper eſt adjectivum pluralis numeri, ſicut *decem* & *centum. Non eſt mihi operæ*, ſubaudi, *res*, pro, *non eſt mihi opera, quam tibi dem, ſum occupatus. Laboris eſt hoc præſtare*, ſubaudi *res. Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum, Quid rei*, pro, *quid negotium rei. Compendi facere, lucri facere*, ſubaudi, *rem.*

Nomine, ſubintelligitur in illo: *ſiquis damni infecti promiſerit.*

Officium, deeſt in iſtis: *Pauperis eſt numerare pecus. Adoleſcentis eſt majores natu revereri.*

Opus, deeſt in his: *Hoc non ſolum laboris, verum etiam ingenii fuit.*

Solum, deeſt in iſtis: *Terræ* ** *defigitur arbor. Pro-*

---

* *Memoria*] Cic. pro Archia. *Pueritiæ memoriam recordari ultimum. Herz.*

† *Nummorum*] Vocabulum ad ellipſin additum *negotio* non aliam facit ſignificationem, quam ſi abeſſet: ſicut in græca lingua vocabulum χρῆμα cum genitivo alicujus *rei* pro *ipſa re* adhibetur. Sic *res operæ* idem eſt, quod *opera, res laboris* idem quod *labor: res cibi* apud Phædrum lib. IV. fab. 65. idem eſt quod cibus. Conf. Sciopp. Paradox. literar. ep. 14. *Herz.*

** *Terræ*] Paſſim cum hoc genitivo expreſſiſſima jungitur *ſolum* apud Lucretium: ſic lib. V. *ære ſolum terræ tractant. Herz.*

cubuit

cubuit terræ. Arbores humi arenoſô genitæ, pro, *in ſolo humi arenoſô.*

Tempore, deeſt in *Domi, belliq;ue* nam hic *domi* ſignificat *pacis* & *otii.*

Terra, deeſt in hoc: *Jacet humi*, pro, *in terrâ humi*: nam terra in aquam & humum dividitur à Varrone. *Ægypti occiſus eſt*, ſubaudi, *in terrâ.*

Urbs,* deeſt in hoc: *Natus Romæ*,pro, *in urbe Romæ*, vel etiam *in locô Romæ.* Virgil. *Hic locus urbis erit*, pro, *hic urbs erit.*

Uxor, † deeſt in his: *Terentia Ciceronis*, *Catonis Marcia.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in quâ deeſt Suppoſitum Adjectivi?

Duplex: nam deeſt ſuppoſitum adjectivi vel *Abſoluti*, vel *Relati.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in quâ deeſt Suppoſitum Adjectivi Abſoluti?

Duplex: *Apertior* ſcilicet & *Tectior*. *Apertior* eſt, in quâ adjectivum nullum omnino ſubſtantivum expreſſum habet. *Tectior*, in quâ adjectivo ſuppoſitum quidem eſt nomen ſubſtantivum; ſed tale, cujus generi terminatio adjectivi minimè congruat.

---

* *Urbs*] Expreſſe Cicero ad Attic. V. ep. 18. *Caſſius in Oppido Antiochiæ cum toto exercitu. Herz.*

† *Uxor*] Hinc, dum Plinius lib. XXVIII. c. 12. dicit: *Popæa Neronis Principis hoc inſtituit*, lib. XXXIII. c. 11. *Popæa conjux Neronis Principis. Herz.*

Ellipſis apertior, in quâ Adjectivum nullum omnino Subſtantivum expreſſum habet.

Æs deeſt in iſtis: *Parvi facio. De meô*: nam integra oratio eſt: *Parvi æris facio. De meô ære.* Sic *Ratio accepti & expenſi*, ſubaudi, *æris*.

Ætas deeſt in *Senecta*. Quod enim ſit adjectivum, apparet, dum dicitur: *ſenecta membra, ſenectum Corpus*. Nec raro ipſum ſubſtantivum additur. Conſ. Lex. Buchn. ſub voc. *Senecta*.

Alimentum deeſt in *Diaria, menſtrua, annua.*

Amnis, vel *aqua* deeſt in *confluens, torrens, fluvius* & *fluvia*, quæ ſunt adjectiva, ſicut & in *pluvia* * deeſt *aqua*.

Anguis, vel *beſtia*, deeſt in *ſerpens*, quod eſt adjectivum.

Animi deeſt in hôc: *Rogo te ut boni conſulas*, hoc eſt *ut judices & ſtatuas rem hanc eſſe boni animi*, vel *ab animô bonô proficiſci. Æqui bonique facio*, hoc eſt, *facio boc eſſe hominis*, ſive *animi æqui & boni.*

Aqua, deeſt in *piſcina*, quod eſt adjectivum, & in *pluvia*.

Ars, vel *ſcientia* deeſt in *Medicina, Muſica Dialectica, Rhetorica, Fabrica*, &c. quæ ſunt adjectiva.

Avis, deeſt in *ales, præpes, volucris*, quæ ſunt adjectiva.

---

* *Fluvia*] Dicitur enim *pluvius dies, pluvius auſter* paſſim. Subintelligitur ſubſtantivum *aqua*, etiam in *torrens*. Notum enim eſt: *torrens ſanguis*: *torrens fretum*. *Torrens* vero idem eſt, quod *æſtuans*. Torrens enim aqua citis imbribus exæſtuat. Conſ. Voſſ. Etymolog. v. *Torreo*. *Herz.*

Beſtia,

Beſtia, deeſt in *ſerpens*, *animans*, *quadrupes*, *fera*.
Bos deeſt in *Juvencus*.
Canis, deeſt in *Moloſſus*, * *Lacon*, *Melitæus*.
Canticum deeſt in *Claſſicum*, *bellicum*.
Capilli deeſt in *Cani*.
Carcer, priſcè neutrum, deeſt in *Tullianum* & *Piſtrinum*.
Caro, deeſt in *bubula*, *agnina*, *ferina*, *caprina*, *ovilla*, *ſuilla*.
Caſtra, † deeſt in *ſtativa*, *biberna*.
Cervus, deeſt in *ferus*, Virg.
Cibus, deeſt in *diurnus*, *diarius*, *demenſus*.
Cœlum, deeſt in *ſerenum* & *purum*.
Cœna, deeſt in *recta*. *Cæna recta* vero eſt *legitima* & *ordinaria*.
Corona, deeſt in *laurea*, *civica*, *muralis*, *obſidionalis*. In *ſertas*, ſubaudi *coronas*, in *ſerta*, *coronamenta*.
Conſilium, deeſt in *propoſitum*, *arcanum*, *ſecretum*.
Culmen, deeſt in *tectum*, ** cum pro *domô* ponitur.
Culpa deeſt in *noxia*, quæ eſt adjectivum. *Noxa*, ſubſtantivum, pro *nocumentô* ſeu *damnô*.
Dens deeſt in *molaris*, *maxillaris*.
Dies, deeſt in *Natalis*. *Perendinum*. Plaut. Trinum. verſ. ult. *Tu in perendinum paratus ſis ut ducas*.
Dii, deeſt in *Superi*, *Inferi*, *Manes*: nam *Manes* lin-

* *Moluſſus*] Subſtantivum addit Virgilius in carmine de Culice, *canibus ſuccincta Moloſſis*. *Herz*.

† *Caſtra*] Addit Cicero Verr. 7. *Stativa ſibi caſtra faciebat*. *Herz*.

** *Tectum*] Addit Virgil. 2. Æn. V. 445. tecta domorum Culmina convellunt. *Herz*.

guâ

guâ Sacrorum dictum eſt, pro *Mani*, id eſt, *Boni*, ſicut *Porci Sacres*, pro *Sacri*.

Domus, deeſt in *Regia* & *Baſilica*.

Equus, deeſt in *ferus*, *ſonipes*, *quatrupes*.

Fabula, deeſt in *prætexta*, *togata*, *palliata*.

Facta, * pro *res*; ſeu *negotia*, deeſt in hoc Plautino: *Mira ſunt, te hic ſtare.*

Fames, deeſt in *milvina*. Plaut. Menæch. a. 1. ſ. 3. *Quæ mihi appoſita milvinam ſuggerant.*

Febris, deeſt in *quartana*, *tertiana*, *quotidiana*.

Feriæ, deeſt in *Nundinæ*, *Sementinæ*.

Finis, deeſt in *hactenus*, *quatenus*: nam integra oratio eſt: *Hâc fine tenus*, pro, *uſque ad hanc finem*, ſivè *ad hunc terminum*, *Lumborum tenus*, ſubaudi *fine*.

Fodina, deeſt in *Auraria*, *Argentaria*.

Frater, deeſt in *germanus*, *patruelis*, *uterinus*.

Frenus vel *frenum*, deeſt in *lupatus* & *lupatum*.

Fructus, deeſt in hoc Varronis 1. ruſt. 44. *Ex eodem ſemine alicubi cum decimô redit, alibi cum centeſimô*: id eſt, *decuplum*, *centeſimum naſcitur*.

Frumenta, deeſt in *ſata*, & *fruges*, in *ſatæ*.

Funera, deeſt in *juſta*, *ſuprema*, *ſolemnia*.

Funis, deeſt in *rudens*, quod eſt adjectivum ſeu participium à *rudere*. Et in *Stupea*.

Gradus, ſubintelligitur in iſto Suetonii Auguſt. c. 40. *Spectare ludos e quatuordecim.* Sic enim Seneca lib. III. de Benefic: c. 9. *in quatuordecim gradus deduxiſſe Voſſ.*

---

* *Facta*] Idem ſubſtantivum ſubintelligit Sanctius in *Antehac*, *Poſthac*, *Poſtea*, *interea*. lib. IV. c. 4. *Herz.*

Homo,

Homo, deeſt in *nemo*, quod eſt adjectivum omnium generum. *Tu es miſer*, pro *tu es homo miſer. Cicero eſt Romanus*, pro, *homo Romanus*. Sic in *Amicus, familiaris, liber, ſervus, tabellarius, nuncius, ſocius, rivalis, maritus, adoleſcens, juvenis*, ſubaudi, *homo*. *Magnates, optimates, majores, minores, ceteri, mortales, Itali, Galli*, ſubaudi, *homines*.

Hora, deeſt in *quota, prima, tertia*.

Horologium, deeſt in *ſolarium*.

Jaculis, deeſt in hôc Virgil. *Miſſilibus certant*.

Ilia, deeſt in *inteſtina*.

Judiciô vel *jure* deeſt in *falſô* & *meritô*, quæ ſunt nomina adjectiva.

Jus, deeſt in *augurium*, quod eſt adjectivum ab *augur*.

Lapis, deeſt in *molaris*.

Liber, deeſt in *annalis* & *diurnus*.

Libelli, deeſt in *pugillares, eborei, duplices, triplices*.

Lineas, deeſt in iſtô: *Ad incitas redactus*, id eſt, *ad ultimas lineas* in ludô XII. ſcruporum, in quibus ſcrupi ſeu calculi porrò moveri nequeunt, & ob hoc *inciti* dicuntur, id eſt, *immobiles*: nam *cieo* eſt *moveo*.

Litera, deeſt in *vocalis, conſonans, muta, liquida*.

Literas, deeſt in hôc Cicer. *Triduô abs te nullas acceperam*. Et Plaut. Merc. *Hodie in ludum occepi ire literarium: ternas ſcio jam, A, M, O*. Ubi verè ridiculè Emmanuel Alvarez ternas verborum conjugationes ſignificari putat. Scilicet puer primâ die in ludô ternas conjugationes diſcet.

Locus,

Locus, deeſt in iſtis: *Hic ſenex de proximô, ab humili ad ſummum*, ſubaudi *locô. In mediô. Convenerant in unum. Exilit in ſiccum*, ſubaudi, *Locum*, quod priſcis neutrum erat, à quô loca, deeſt in *Æſtiva, hiberna, roſaria, pomaria, ſupera, infera, inferna, ſecreta*, ſubaudi, *loca*. In illis, quæ male pro adverbiis habentur, *Primô, ſecundô, quartô, poſtremô*, deeſt *locô*.

Ludi, deeſt in *Circenſes, Megaleſii, ſæculares, funebres.*

Lychnus, deeſt in *Cereus, Funalis, Cebaceus.*

Mare, deeſt in his: *Terris jactatus & altô. In altô periit. In tranquillô quilibet gubernator eſſe poteſt. Cærula verrunt.*

Membranæ, deeſt, quando de muliere infantem enixa dicitur, *ſecundæ*: quia ſecundo ex utero excluduntur. *Voſſ.*

Menſa, deeſt in *Delphica.*

Menſis, deeſt in *Januarius, Aprilis, Majus, October, December*, &c. quæ ſunt adjectiva.

Milites, deeſt in *triarii, haſtati, pilati, ſagittarii, peltati, cetrati, velites.*

Modô deeſt in his: *compoſitô*, vel *Ex compoſito factum eſt. De compacto*, vel *Ex compacto res geritur*, id eſt, *eô modô, quem inter ſe compoſuerunt*, vel *compacti ſunt*. Deeſt etiam in *perpetuô, certô, ſecretô* & ſimilibus. Plautus enim eâdem ſcenâ 1. act. 3. Moſtel. promiſcuè dicit: *Metuo ne perpetuô perierim*. Et, *Perii in perpetuum modum. Quô pactô iſtud fiet. Qui fieri poteſt*:

poteſt: nam *qui* eſt *quô.* *Cum eo*, pro, *cum eo modo*, * *cum hâc conditione, ſic.*

Modum, deeſt in numerô per Præpoſitionem *ad* expreſſô. Cæſar 2. bell. Gall. *Occiſis ad hominum millibus quatuor, reliqui in oppidum rejecti ſunt.*

Morem vel *ingenium*, aut *inſtitutum*, deeſt in hoc Plauti: *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut ſis.* Et Terent. *Non cognoſco veſtrum tam ſuperbum.*

More, deeſt in hôc Plauti Pſeud. a. 4. ſ. 7. *Uncti ſunt hi ſenes, fricari ſe ex antiquo volunt.*

Mulier, deeſt in *meretrix*. Plaut. Stich. a. 5. ſ. 5. *Nimioque ſibi mulier meretrix repperit odium citius.* Merc. a. 4. ſ. 1. *Muliter meretrix eſt intus in ædibus.*

Navis deeſt in *celox, liburnica, prætoria, roſtrata, triremis.*

Negotium, id eſt, *res*, deeſt in omni adjectivô neutrali, cui nullum ſubſtantivum ſit adjunctum, nec ullum aliud adjungi poſſit, ut, *Aliena curare. Triſte lupus ſtabulis. Malum videtur eſſe mors. Strata viarum. Abdita rerum. Apaca domorum. Peſſima munerum. Beata Seraphim*, ſubauditur, *negotia.* Porrò *Negotia viarum, rerum, domorum*, Græcô more ſignificat, *vias, res, domos. Dulce ridet. Lucidum fulgent oculi. Turbidum lætatur*, ſubaudi, *negotium.* *Mea intereſt*, pro, *eſt inter mea negotia, pertinet ad mea negotia*,

* *Modo*] Idem ſubſtantivum ſubintelligitur in *crebro, cito, ſero* quæ paſſim pro adverbiis habentur. *Herz.*

gotia, pertinet ad mea negotia. Refert mea, * pro, *affert, importat,* ſivè *apportat ad mea negotia. Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,* pro, *omnia negotia, omnes res. Actum eſt,* ſubaudi *negotium.* Deeſt quoque *negotium* in illis, quæ vulgo adverbia putantur. *Multum, plurimum, plus, melius, pejus, brevius, doctius, eô, quô, tantô, quantô, multô, verô, falſô,* &c. in quibus præterea præpoſitio *a, ad, ex* vel *in* ſubauditur. *Paucis eſt quod te volo,* pro, *eſt negotium propter quod paucis alloqui te volo. Non eſt quod vereare,* pro, *non eſt negotium propter quod vereare. Si eſt ut facturus ſit officium,* pro, *ſi ita eſt negotium, ſi ita res ſe habet. Non eſt ut poſſit tibi plus dari,* pro, *non eſt ita negotium, res ita ſe non habet.* Etiam in *Hoc, id, quid, aliquid, nihil,* ſubaudis, *negotium. Nomen* pro *cauſa* cum aliquâ præpoſitione deeſt in *id, quid, eô, quô.* Plaut. Amph. *Id huc reverti ut me purgarem tibi,* pro, *ob id nomen,* ſive *eam cauſam.* Ibid. *Cur dixiſti, inquies non quô te eſſe impudicam crederem,* pro, *non ab eo nomine, quô crederem,* ſivè *non ob id nomen, ob quod crederem.* Et Aul. *Aurum me ſcit habere, eô me ſalutat blandius,* pro, *ab eo nomine.* Cic. 14. famil. ep. 7.

* *Refert mea*]Eadem ratione explicavit Donatus ad Ter. Phorm. Act. IV. ſc. 5. & Scaliger de *cauſis latin.* L. c. 125. Sed quia ex comicis oſervatum, Syllabam ultimam in *mea, noſtra,* &c. produci, Plautus etiam *Perſ.* expreſſe addit *gratia*, Voſſio placet ſic explicare: *intereſt mea de gratia ſ. cauſa.* Annalog. c. 29. *Herz.*

Ego

Ego eo nomine ſum Dyrachii, ut quam celerrime quid agas, audiam. Teren. Eun. a. 5. ſ. 7. *Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem,* pro, *ad id modi,* vel *ob id nomen.* [1]

1 *Negotium* idem ſignificare quod *res, opus, factum* (Græcè χρῆμα, πρᾶγμα) & in adjectivis pleriſque neutralibus ſubaudiri, ut ſit ex iis, quæ Logici *Tranſcendentia* vocant (tamquam *ens* & *aliquid*, quæ cùm adjectiva ſint, in iis *negotium* ſuppreſſum intelligitur) etſi ſatis in *Minervâ* planum factum eſt, non tamen ab re futurum videtur, pauculis hic demonſtrari. Cic. lib. 2. Ver. 4. *Fecerunt ut ego iſtum accuſarem: à quô mea longiſſimè ratio voluntaſque abhorrebat.* Ubi notat Aſconius: *A quô, à quâ re, à quô negotio, accuſationis ſcilicet.* Terent. Adel. act. 3. ſc. 4. *Utinam hoc ſit modò defunctum.* Ubi Donatus: *Hoc, id eſt, negotium.* Plaut. Caſ. act. 3. ſc. 5. *Timeo hoc negotium quid eſt,* pro eô quod aliter dicitur: *Timeo quid hoc ſit.* Sic pro eô, quod omes dicimus, *Quid mali eſt,* Plautus dixit: *Quid mali negotii eſt.* Trin. act. 4. ſc. 2. *Viden' egeſtas quid negotii dat homini miſero mali?* Ubi in *quid* non minus ſubauditur *negotium,* ut plena oratio ſit: *Quid negotium mali negotii dat egeſtas homini miſero.* Eſt autem *negotium quid negotii* perinde dictum, ut *quæ res rei* ſivè *rerum,* apud eundem Plaut. Men. act. 5. ſc. 2. *Summum Jovem deteſtor. SE. quâ de re rerum omnium.* Terent. Heaut. act. 1. ſc. 1. *Tantumne ab tuâ re tibi eſt otii, aliena ut cures?* ſubaudi *negotia*, ut Horat. *Aliena negotia curo excuſſus propriis.* Cicer. 2. Philip. *Si tum occiſus eſſet, cum tu illum ſtricto gladio inſecutus es, negotiumque tranſegiſſes, niſi ille ſe ſub ſcalas conjeciſſet, hiſque oppilatis impetum tuum compreſſiſſet,* id eſt, *rem confeciſſes.* Idem: *Magnum negotium eſt navigare.* Ubi per *Ellipſin, negotium* omitti poterat, ſicut apud eundem: *Quos enumerare magnum eſt, ita ſunt multi. Magnum eſt iiſdem uti ſacris.* Ergo ſimiliter in *multum eſt, parum eſt, nimium, plus, tantum, quantum,* ſubaudiiur *negotium:* pro quo aliter *res* dici ſolet: Cic. *Experiar quidem, ſed magna res eſt:* Plaut. Amph. act. 2. ſc. 2. pro: *Parvum negotium voluptatum,* ſeu *parum voluptatum,* dixit *Parva res voluptatum eſt in vitâ.* Idem ſæpe pro, *Ita opus,* ſeu *uſus eſt,*

 aliàs,

Nummus vel *numerus*, deeſt in *quinarius*, *denarius*. Etiam in *Seſtertii* ſubauditur *nummi*.

Nux, deeſt in *avellana*, *juglans*, *pinea*, *perſica*, *caſtanea*.

Oculis, deeſt in *limis adſpicère*.

Officina, deeſt in *fabrica*.

---

aliàs, *ita negotium eſt*, aliàs, *ita res eſt*, dicere ſolet. Bacchid. act. 4. ſc. 4. *Cum amicâ ſuâ uterque accubitum eatis: ita negotium eſt.* Ibid. *Cur id exquiris? CH. res ita eſt, dici volo.* Menæc. act. 1. ſc. 1. *Quære patrem meum, ut veniat ad me, ita rem mihi eſſe dicito.* Mil. act. 2. ſc. 6. *Citò tranſcurre ad nos, ita negotium eſt.* Terent. Eun. act. 1. ſc. 2. *Sed ita res erat, faciendum fuit*, pro, *ita opus erat*. Similiter autem indifferenter dicitur, *Ut res nata eſt*, *ut negotium natum eſt*, *pro re*, & *pro negotio*. Scipio Africanus apud Feſtum: *Ut negotium natum erat.* Plaut. Truc. *Ut rem natam video, accipiendum quod datur.* Idem Aul. *Pro re nitorem qui habent.* Lucret. *Quiſque ſuum pro re conſortem mœſtus humabat.* Dictys lib. 4. *Armati inſtructique pro negotio pugnam aggrediuntur*, id eſt, pro *re natâ*, *ut res ferebat*. Sed & *factum*, pro *res* dicitur, ſæpèque ſubauditur. Plaut. Aſin. *Non te provideram, ita iracundia obſtitit oculis. ME. non mirum factum eſt.* Et Rud. *Haud miranda facta dicis, ſi Deos decepit & homines.* Et Men. *Mihi mira videntur te hic ſtare foris.* Et Pſeud. *Mira ſunt, ni Pſeudolus eſt.* Et Mil. *Ante hoc factum ſemper hunc ſum arbitratus ſervum nequiſſimum*, id eſt, *antehac*, quod ponitur pro *ante hæc*, ſubaudi *facta*, quod etiam in *poſtea*, *interea*, ſupprimitur. Eôdem verò ſenſu dicitur, *Inter ea facta*, *inter ea negotia*, & *inter eam rem*. Plaut Stich. *Inter illud negotium curavi, ut cœna eſſet cocta.* Et Ciſtel. *Inter rem iſtam huic reſpondi quod rogabat.* Rurſum Stich. act. 1. ſc. 1. *Nos ejus animum de noſtris factis noſcimus*, id eſt, *ex noſtris rebus*. Et Merc. act. 5. ſc. 4. *Eamus intro, non utibilis hic locus factis tuis*, pro, *rebus tuis*. Et Moſt. a. 2. ſc. 1. *Miſerum eſt opus tum demum fodere puteum, ubi ſitis fauces tenet*, pro, *miſera res*. Propert. *Vincere eum Vejos poſſe laboris erat*, ſubaudi, *opus* ſeu *res*, ut Ovid. *Hic erit artis opus. Sciopp.*

Officium,

Officium, deeſt in iſtis : *Mentiri non eſt meum. Regium eſt benefacere.*

Opera, * deeſt in *Bucolica, Georgica, Rhetorica.*

Oratio, deeſt in *Proſa* ſeu *Prorſa*, quod valet *Recta*, cui opponitur *Verſa.*

Oſtium, deeſt in *poſticum.*

Oves, deeſt in *bidentes, fœtas.*

Pars, deeſt in *antica, poſtica, decima, quadrageſima, pro virili*, *primas* vel *priores alicui deferre. Quâ*, ſubaudi *parte.* Horat. *Quâ parte debacchantur ignes, quâ nebulæ.*

Pecuniæ, deeſt in *repetundarum* † & *repetundis*, (ſic & in impenſis & expenſis. Sanct.)

Pedatô, vel *Pedatu*, ** deeſt in *primô, ſecundô, tertio*, quæ malè adverbia putantur. Significat autem primâ, ſecundâ, tertiâ vice.

Pede, deeſt in hôc: *Ædes quæ planô adeuntur.*

Perta, deeſt in *Collina, Viminalis.* Sanct.

Prædium, deeſt in *ſuburbanum Tuſculanum, &c.*

Præmium, deeſt in *Corollarium.*

Principium, vel *primordium*, vel *initium*, vel *ortus* deeſt in *primum* & *primô*, ubi etiam præpoſitio *ad* vel *à* ſubauditur.

---

* *Opera*] In neutro. Si enim *Rhetorica* in ſingulari, genereque ſecundo legitur, tunc ex græca lingua ad imitationem deſumtum eſt. *ῥητορικὴ* ſc. *τέχνη ars. Herz.*

† *Repetundarum*] Expreſſe apud ciceron. pro *Cluentio*: teneri lege pecuniarum repetundarum, & ibid. *rationem repetere de pecuniis repetundis. Herz.*

** *Pedatu*] Addidit Plautus Ciſtell. Act. 2. ſc. 1. v. 50. *Pedatu tertio*, i. e. *in curſu.* Vulgo ſubintelligitur in his adjectivis : *loco. Herz.*

Pretium, deeſt in *magnô emere. Magni mihi ſunt literæ tuæ. Hoc magni refert, parvi refert.*

Puer, aut *puella*, deeſt in *infans*, *à parvulo*, *exoletus*, ſubaudi, *puer qui oleſcere*, id eſt, *creſcere deſiit.*

Raſtrus, deeſt in *bidens, tridens, quadridens.*

Ratio, deeſt in *expenſa, impenſa, ſumma, ad ſummam.*

Res, deeſt in *Eſca*, quod eſt adjectivum ab *Eſſi*, ſivè *Edi* factum, quaſi, *Eſſica*, ſivè edilis, aut eſſibilis, comedibilis. Hoc apparet ex compoſito ejus *veſcus, a, um.* Similiter in *ædulia*, ſubauditur *negotia*, pro quô veteres libri habent *Edilia*, quaſi comedibilia. Etiam in iſtis: *Virtus eſt laudanda. Mors eſt bona. Satin ſalvæ?*

Reliquiæ, deeſt in *parietinæ*, quod eſt adjectivum à *paries*, ſicut ab *aries, oraculum Arietinum*, id eſt, *Jovis Ammonis*, qui caput habebat cum cornibus arietis.

Rus, deeſt in *paſcuum.* Lucr. *Paſcua rura.* Plaut. Truc. a. 1. ſ. 2. verſ. 47. *Non arvus hic, ſed paſcuus eſt ager.* Ergò & *Arvum* eſt adjectivum in quô *rus* ſubauditur. *

Sacra, deeſt in *Saturnalia, Bacchanalia, Liberalia.*

Sectura, deeſt in *Ternaria.*

Securis, ſubauditur in *bipennis.*

Servus, deeſt in *Vicarius, oſtiarius, mediaſtinus.*

Sermo vel *rumor*, deeſt in *nuncius*, quod eſt adjectivum, diciturque *nuncius homo, nucia fama*, vel *vox*, *nuncium verbum* ſivè *dictum.*

In neutrô *ſeſtertium* deeſt aliquod ſubſtantivum,

* *Subauditur*] Idem ſubſtantivum *rus* ſubint. in *novale. Herz.*

quod

quod ſignificet eandem drachmarum ſeu denariorum quantitatem, quæ eſt *Minæ*, puta centum drachmarum: Ita *Mina Seſtertia* rectê dicetur, *Minæ pondus ſeſtertium*, pro 25. *drachmis auri*, quaſi eſſet, *Pondus ſemitertium*, id eſt, *minæ duæ & dimidia*. *Seſtertius* Germanicè eſt ein drithalber. *Seſtertia* ein drithalbe. *Seſtertium* ein drithalbes / ut *Seſtertium milliare*, id eſt, *duo milliaria & dimidium*. *Seſtertium bipalium* apud Columel. de arbor. c. 1.

Sinus, deeſt in *Tarentinus, Puteolanus*.

Sol, deeſt in *Oriens, Occidens*. *Die craſtini, die ſeptimi*, ſubaudi, *ſolis*.

Spatium, deeſt in hôc Virgil. *In mediô mihi Cæſar erit*.

Sponte, deeſt in *Suapte*, apud *Catullum*.

Stabulum, deeſt in *bubile, equile, ſuile*, quæ ſunt adjectiva, adeòque *bubilis, equilis, ſuilis*, dici poteſt ſubaudiendo, *caula*.

Stipendia, vel *æra*, vel *alimenta* deeſt in iſtis: *Ex ſchola quadringenta annua capit. Sunt qui tortoribus annua præſtent*.

Stridor, deeſt in *ſibilus*, quod eſt adjectivum.

Struprum, vel *flagitium* deeſt in *inceſtum*, quod eſt adjectivum.

Tabellæ, deeſt in *eboreæ, citreæ, duplices, triplices, laureatæ, pugillares*, pro quibus Catullus, *Pugillaria* dicit, ſubaudiendo *ligilla, ſchedia*, vel aliud quid.

Taberna, deeſt in *Medicina, Sutrina, Textrina, Tonſtrina. Fabrica, Salinæ, Laniena, Carnificina*. Sunt enim iſta omnia adjectiva.

Tegmen, deeſt in *lacunar*.

Tempus, deeſt in iſtis, *Serum eſt. Ex illo. Ex quo. Hornô: Brevi ſenties*, ſubaudi, *tempore*. Sic *Serô ſapiunt Phryges. Optatô advenis. Non ignara futuri*, ſubaudi, *temporis, in perpetuum, in æternum, in poſterum, in futurum. In præſens, per ſudum, cùm ſudum erit, ſub obſcurum, adhuc*, ſubaùdi, *tempus*: nam priſci *hoc* & *huc* dicebant. *Hoc noctis. Id ætatis*, ſubaudi, *tempus. Poſtea, Præterea, antea, antehac, poſthac*, ſubaudi, *tempora*: nam *hac* pro *hæc* dicebant.

Terra, deeſt in *Patria, continens*.

Toga, deeſt in *prætexta*.

Tribu, ſubintelligitur in illis: *Romilia: Palatina: Lemonia*. Voſſ.

Vacca, deeſt in *juvenca*.

Vada, deeſt in hoc Virgil. *In brevia & ſyrtes urget*.

Vaſa, deeſt in *fictilia, cryſtallina, vitrea, atramentaria*. In *Salinum* deeſt *vas*.

Velum, deeſt in *linteum*. Catull. Car. 6. Phaſelli laud. *Sive palmulis opus foret volare, ſive linteo*.

Ventus, deeſt in *Africus, Favonius Subſolanus*.

Verba, deeſt in his: *Quid multa? Paucis te volo. Dictum ſapienti ſat eſt*.

Veſtes, deeſt in *ſericæ, bombycinæ, undulatæ, Coæ*.

Via, deeſt in iſtis: *Cur non rectâ* * *introibas: Hac illac circum curſa*.

Vicibus deeſt in *Alternis*. Seneca: *Non ſit multiformis, alternis Vatinius, alternis Cato, ſed perpetuo*

* *Recta*] Expreſſit Cicero orat. 1. in Catilinam: *recta via perge in exilium. Herz.*

ſui

ſui ſimilis, Idem : *Alternæ inter cupiditatem & pœnitentiam noſtram vices ſunt.*

Vinum, deeſt in *muſtum*, *merum*, *Falernum*, *Maſſicum*, quæ ſunt adjectiva.

Vir vel *uxor*, deeſt in *conjux*, *maritus*, *marita*. In *Majores*, *optimates*, *magnates*, *primates*, ſubaudi *viri* vel *fœminæ*.

Virga, ſubauditur in *rudis*, ut *rudem accipere*, *rude donatus*.

Urceus, deeſt in *aqualis*.

Uſuræ, deeſt in *centeſimæ*, *dextantes*, *beſſes*, *ſemiſſes*.

Ellipſis Tectior, in quâ adjectivum habet quidem ſubſtantivum, ſed genere diſcrepans.

Arbor, deeſt in appellationibus arborum cum adjectivô fæmininô poſitarum, ut *Delphica Laurus*, *patula fagus*, *tarda morus*, *fructuoſa malus*, *conſita pomus*: nam iſta omnia per regulam terminationis ſunt generis maſculini. Ergo in his eſt Syntaxis figurata, cum deſit nomen ſubſtantivum *Arbor* cum adjectivô concordans. Sciendum eſt autem in his & multis aliis plus conſuetudini, quam arti ſerviendum, & figuratâ, quam regulari ſyntaxi utendum eſſe.

Fabula, deeſt in Comœdiarum & Tragœdiarum titulis cum adjectivô fœmininô poſitis, ut *Terentiana Eunuchus*.

Florem, deeſt in hoc Virgilii : *Crocumque rubentem*: nam *Crocum* ex terminationis regulâ neutrum eſt.

Fæmina, deeſt in animalibus, quæ ſunt ſexus fæminini, ſed nomen habent terminationis maſculinæ, ſicut *Mas*, deeſt in iis, quæ ſunt ſexus maſculi-

ſculini, ſed nomen habent terminationis fæmininæ. In *leo* pro *leæna*, deeſt *fæmina.* Sic *Elephantus gravida. Porcus obeſa.* Hæc *bos*, hæc *homo*, hæc *aquila*, hæc *anguis*, hæc *ovis*, hæc *canis*, hæc *teſtis*, hæc *civis*, hæc *ſacerdos*, hæc *vates*, hæc *miles*; In his omnibus deeſt, *Fæmina.* Hic *bos*, hic *homo*, hic *aquila*, hic *anguis*, hic *ovis*, hic *canis*, hic *teſtis*, hic *civis*, hic *ſacerdos*, hic *vates*, hic *miles*; In his omnibus deeſt *Mas.*

Herba, deeſt in appellationibus herbarum cum adjectivô fæmininô poſitis, ut: *Dictamnum pota pellit ſagittas. Centunculus trita in aceto*: nam per regulam illud neutrum, hoc maſculinum eſt.

Inſula, deeſt in nominibus propriis Inſularum cum adjectivô fæmininô poſitis, ut: *Latonia Delus, Phœbeja Rhodus.*

Mons, deeſt in nominibus propriis montium cum adjectivô maſculinô poſitis, ut: *Altus Oſſa, præaltus Ida, ignivomus Aetna.*

Oppidum, deeſt in nominibus probriis urbium cum adjectivô neutrali poſitis, ut: *Argi aptum equis. Altum Præneſte. Tybur ſuperbum.*

Sinus, deeſt in nominibus propriis ſinuum cum adjectivô maſculino poſitis, ut: *Sævus Hadria.*

Urbs, deeſt in nominibus propriis urbium cum adjectivô fæmininô poſitis, ut: *Barbara Narbo, magna Mediolanum, deleta Corinthus*: nam ex regula terminationis *Narbo* & *Corinthus* ſunt maſculini, *Mediolanum* verò neutrî generis.

Qua-

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum adjectivi Relati?

Homo aliquis, deeſt in iſtis: *Eſt qui dicat. Sunt qui affirment. Sunt quos arma delectant.*

Idem, deeſt in hoc Plinii: *Equo fere, qui homini, morbi*: pro, *iidem ferè. Tarando magnitudo, quæ leoni*, pro, *eadem quæ.*

Is, quod ſignificat *talis* aut *tantus*, * deeſt in iſto: *Homo improbus, ſed cui paucos ingenio pares invenias.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum Verbi?

Duplex: nam vel *Finiti verbi*, vel *Infiniti Suppoſitum* deeſt.

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum † *verbi Finiti?*

Ego, tu, ille, deeſt in verbis, *Amo, amas, amat.* Fert autem conſuetudo eleganter loquentium, ut verborum primæ & ſecundæ perſonæ ſuppoſita per Ellipſin ſemper fere omittantur, niſi cum diverſitas aliqua ſignificanda eſt, ut: *Tu legis, ego audio.* Alioquin ſecundum regularem Syntaxin Grammaticè, ſed minus Latinè dicetur: *Quid tu facis? Ego quieſco.* Virg. *Hunc & Nymphæ veneramur*: ſubaudi, *Nos entes*, ſivè, *nos quæ ſumus Nymphæ.*

Homines, deeſt in *ajunt, ferunt.* Lucr. *Nemo animi fallit.*

* *Tantus*] Hac occaſione nota, *tanto* deeſſe in illo Plinii Panegyr. 73. *quanto magis reprimebatur gaudium exarſimus. Herz.*

† *Suppoſitum*] Confer. quæ ſupra Scioppius attulit ſub reg. 1. de concordia Verbi.

Libido, vel *cura*, vel *animus* deeſt in hôc Virgil. *Nec ſit mihi credere,* pro, *nec mihi libeat credere.* Propert. *Nec tibi ſit duros montes & frigida ſaxa adire,* pro, *ne velis adire.*

Poteſtas, deeſt in iſtis: *Videre erat Tityum. Fame necatur: aliter non eſt occidere.*

Ratio, vel *Mens*, deeſt in hoc Catulli: *Hoc falſum eſſe putas? fugit te inepte.*

Res, deeſt in iſtis: *Bene eſt. Male mihi eſt. Ægrè mihi eſt*, pro, *Res bene vel malè ſe mihi habet: Ægritudo mihi eſt.* Sic, *Sero eſt, mane eſt,* pro, *Res eſt in mane, in ſero tempore.*

Qualis eſt Ellipſis, in quà deeſt Suppoſitum verbi Infiniti?

Me, te, illum, deeſt in verbis infinitis cum aliàs, tum præcipuè poſt verbum paſſivum, ut *Volo facere,* pro, *volo me facere. Non poſſum credere*, pro, *me credere. Non veretur mentiri,* pro, *ſe mentiri. Videor videre,* pro, *me videre. Putaris ſcire,* pro, *te ſcire. Paulus creditur feciſſe*, pro, *illum feciſſe. Multi dicuntur venire. Multi dicuntur venturos eſſe,* pro, *Eos venire, eos venturos eſſe*: nam *venturi eſſe*, eſt *Græciſmus*. Lucret. *Quippe etenim quam multa tibi me fingere poſſum.* Salluſt. *Qui ſe ſtudent præſtare cæteris.* Plaut. Curcul. *Æſculapius mihi viſus eſt eum ad me non adire, neque me magni pendere.* Idem Aul. *Vocem loquentis modò me audire viſus ſum.* Idem Milit. *Vereor me iſtô ornatu incedere.* Idem Epid. *Videor me vidiſſe eam prius.* Sic, *Diceris feciſſe*, pro, *te feciſſe.*

Qua-

Qualis eſt Ellipſis, in quâ deeſt ſuppoſitum Præpoſitionis?

Commune, deeſt in hoc: *Quid mihi tecum? Illi genti nihil ad eam diem cum Romanis fuerat.* Curt. 8. *Regum Indorum luxuria ſuper omnium gentium eſt*, ſubaudi, *luxuriam.*

Homo ſervus, deeſt in iſtis: *Eſſe alicui ad manum* vel *à manu: circum pedes, ab epiſtolis, à cupiculô, à pedibus, à poculis, à ſtudiis*, hoc eſt, *ſervire alicui quod ad manum, ad epiſtolas, ad cubiculum, ad pedes, ad pocula, ad ſtudia attinet.* Cicero & Cor. Nepos dicunt, *Habere aliquem ad manum.* Talem ſervum Suetonius & poſteriores minus Latinè dixerunt *Amanuenſem.*

Quotuplex eſt Ellipſis nominis appoſiti?

Duplex; *Nominis* ſcilicet & *Verbi*, & *Conjunctionis:* nam nomen quod deeſt, vel nomini, vel verbo apponitur, vel conjunctioni.

Quotuplex eſt Ellipſis, in quâ deeſt appoſitum Nominis?

Duplex: nam vel *Nomen rectum* ſivè *Subſtantivum* eſt, quod deeſt, vel nomen *Concordans* ſivè *Adjectivum.*

Qualis eſt Ellipſis appoſiti Subſtantivi?

Ligni, deeſt in *Materia.* Cicero. *Non ſaxum, non materies advecta eſt. Lintribus materiam, calcem, cæmenta atque arenam convexit.*

Librarum, deeſt in *Pondo*, ut: *Corona mille pondo:* nam *Libra* Romanis alia erat *menſuralis*, alia *ponderalis*, cui addebant *Pondo.*

Paſſuum, deeſt in hôc Horatii: *Millia tunc pranſi tria repſimus.*

Rerum,

Rerum, deeſt in hoc, *Eſſe in numerò*.

Vitæ, deeſt in *Uſu venire, hoc mihi uſu venit*, pro, *in vitæ uſu, dum vitâ utor*.

Qualis eſt Ellipſis appoſiti Adjectivi?

Aureus, *argenteus*, vel *Seſtertius* ſæpè deeſt in *Nummus*.

Bonæ, deeſt in hoc: *Fac ſis frugi. Homo frugi.* Nam à *Frux* eſt genitivus *frugis*, unde extrito *s* fecerunt *Frugi*. Sicut *Fami* pro *famis*, *Herculi* pro *Herculis*.

Ens, inuſitatum participium deeſt in hoc Virgil. *Adſum Æneas*, pro *ego ens Æneas*, ſivè, *qui ſum Æneas, adſum*. Liv. *Ego Annibal peto pacem.* Plaut. Trin. *Rebus tuis bonis meas res irrides malas*, ſuaudi *entibus*, id eſt, *cum tuæ res ſint bonæ*. Livius: *Celtiberi, novus miles, diffugerunt*, ſubaudi, *entes*. Sic in *procul dubiò* ſubauditur, *ente*.

Par vel *aptus* deeſt in hoc: *Non ſum ſolvendo æri alieno*.

Qualis eſt Ellipſis, in quâ deeſt appoſitum Verbi?

Me, te, ſe,* deeſt in verbis agentibus, cùm ſuppo-

* *Se*] Huc merito referri debet verbum *nubere*. Sponſa enim *nubebat* ſeu *tegebat ſe* flammeo. Sic: *venti poſuere* ſc. *ſe*. *Nox præcipitat* ſc. *ſe*. Et hinc eſt, quod verba activa tam frequenter paſſive uſurpentur. Subintelligitur enim accuſativus reciprocus *ſe* ſic:

Accendo: *Accendunt inſuper hoſtes ferocius.* ſc. ſe. Liv.
Adglomero: *Lateri adglomerant.* ſc. *ſe*.
Æquo: *Libri illis æquarunt.* ſc. *ſe*.
Augeo: *Auxerat potentia.* ſq. *ſe*.

ſitum

ſitum agit in ſe ipſum, ut Terent. *Move ocyus mea nutrix. NU. moveo*, pro, *move te*, & *moveo me. Terra movit. Nox cœlô præcipitat. Bene vertat. Res bene habet. Iræ leniunt. Venti poſuêre. Aquilones multis diebus tenuêre*: pro, *durarunt. Atrox prælium diu tenuit*, pro, *duravit. Annô vertente. Pallium maculat. Veſtibulum pulverat. Res ita fert*, vel *tulit*: in his ſubauditur, *Se*.

Te quoque vel *vos*, deeſt in *amabo*, quod pecus Grammaticum fecit adverbium, mediâ, ſi Muſis placet, correptâ. Plaut. *Ite domum amabo. Amabo mi ſenex, eloquere*: pro, *Mi ſenex eloquere, & amabo te*. Cic. *Expecta amabo te*.

Bellum, deeſt in *cernere*,* *certare, militare*.

Clitellam, deeſt in hoc: *Imponere alicui*. Significat enim habere aliquem pro aſinô, & fallaciam † ei tanquam clitellam vel ſarcinam imponere.

Domum, deeſt in hôc Plaut. Aul. *Redi intrò, atque intus ſervi*.

Capero: *Frons illi caperat ſeveritudine.*
Decoquo: *Inertia Cæſarum decoxit. ſc. ſe.*
Expedio: *Expedivit prima paraſitatio. ſe.*
Ingemino: *Curæ ingeminant.* ſc. *ſc.*
Lavo: *Si jam laverit, nuncia.* ſ. ſe *laverit.*
Lenio: *Iræ leniunt. ſc. ſe.*
Rugo: *Vide palliolum ut rugat.* ſc. ſe.
Confer Voſſium lib. III. de Analog. c. 3. & Vechneri Hellenolexia lib. I. c. 6. *Herz.*

* *Cernere*] Sic Lucretius lib. V. v. 393. *bellum magnis de rebus inter ſe cernere certant. Herz.*

† *Fallaciam*] Poteſt etiam hoc ipſum ſubſtantivum ſubintelligi, aut cum Voſſio: *Onus* vel *ridiculi quidpiam. Herz.*

Facem,

Facem, vel *cereum*, deeſt in *prælucere* ** *alicui*.

Iter, vel *viam*, deeſt in his: *Quo tendis?* †† *quo pergis?* * *Nox appetit. Abiit dies. Somnium mihi evaſit. In me culpa illius expetet. Idem tibi eveniet.*

Litem, deeſt in hoc Suetonii Claudio: *Abſentibus ſecundum præſentes dabat.*

Literas, deeſt in hoc Cicer. *Quo mitterem, aut cui darem, neſciebam.*

Laudem, deeſt in *detrahere alicui.*

Locum, deeſt in *cedere, decedere, ſuccedere alicui.*

Malum, deeſt in his: *Caveo tibi, timeo tibi, metuo à te, de te, pro te.* In *cavere malo*, † deeſt *ſe*, & eſt *Hypallage*, pro, *cavere ſibi malum.*

Mortem, deeſt in *obire*, *** *oppetere*; & *morte*, in *occumbere.*

** *Prælucere*] Sic enim Plautus: Curcul. I. 1. 9. *lucere alicui cereum.* *Herz.*

†† *Tendis*] Sic Virgilius Æn. I. v. 556. *iter ad naves tendebat Achates:* pelles ſ. tentoria etiam in caſtrenſi ſignificatu ſubintelligi poteſt, ſed compoſitum *attendere* ſubintellectum vult ſubſtantivum *animum.* Cic. Agrar. II. c. 15. attendite animos ad ea quæ ſequuntur. *Herz.*

* *Pergis*] Sive enim a *perago* ſive a *per* & *rego* derivetur, ſubſtantivum commode poteſt ſubintelligi: ſic Terent, Hecyr. I. ſc. 2. *pergam, quo cœpi, hoc iter.* *Herz.*

† *Cavere malo*] Eſt ex Petronio, cujus integrum locum exhibet Voſſius L. VII. art. grammat. c. 48. qui *malo* dictum vult pro *a malo*. Ferri poteſt, ſi accuſativus *damnum* ad huc ſuppleatur, ita ut ſenſus integer ſit: *cavere ſibi damnum a malo.* Sicut: Terent. Eunuch. V. ſc. 2. *cavendum tibi ab iſto ſc. damnum.* *Herz.*

*** *Obire*] Sic Terent. Heaut. act. II. ſc. 3. *ea mortem obiit.* *Herz.*

Navem,

Navem, * deeſt in hoc: *Solvit è portu. Statim conſcendit. Ad portum appulit.*

Nuncium, deeſt in hoc: *Renunciare vitæ, civilibus officiis*, pro, *valedicere.*

Ova, deeſt cum Gallinæ aliæque aves *incubare* dicuntur.

Peccatum, deeſt in *ignoſcere.*

Rationes, deeſt in *conturbare*, quod eſt *Menſariorum*, cum rationibus crediti paria facere deſperant; Vulgò *Fallire.*

Relativum nomen, ſæpe deeſt, ut: *Urbs antiqua fuit: Tyrii tenuêre coloni*: ſubaudi, *quam*, vel *illam.* Horat. 2.Sat. 8. *Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbos, ſuavis res, ſi non cauſas narraret earum*, ſubaudi, *Quæ*, & *Eſſet*: *Quæ res ſuavis eſſet, niſi*, &c.

Rem, deeſt in *decoquere*: quod eſt *abſumere rem familiarem.*

Rogationem, deeſt in hoc: *Ferre ad populum de aliquâ re.* Cic. *Tribunus tulit ad plebem, ut abſentis ratio haberetur.*

Principium, deeſt in *capere* & *incipere.* Virgil. Culice: *Conformare locum capit impiger*, pro, *capit principium conformandi.*

Sacra, deeſt in *facere, bove, agnâ, vitulâ.*

Viam deeſt in *ire, inire, ingredi. Ineunte ætate, vere;* ſubaudi, *viam.*

Vitam, deeſt in *agere, agitare, peragere.*

* *Navem*] Sæpe expreſſe etiam additur: Sic Plautus Bacchid. II. 3. v. 54. *Interea navis ſolvitur.* Valer. Max. l. c. 7. *quum ad littus navem appuliſſet.* *Herz.*

Utile;

Utile, vel *commodum*, deeſt in *conſulo tibi*, *proſpicio mibi*.

Vultum, deeſt in *nubere*: nam ſponſæ faciem flammeô velô obnubebant ſeu velabant pudoris cauſâ.

Qualis eſt Ellipſis, in quâ deeſt Appoſitum conjunctionis?

Is, deeſt poſt conjunctionem in hoc Cor. Nepotis in Pelopidâ: *Cujus belli cum ei ſumma eſſet data, eoque cum exercitu profectus eſſet*, pro, *eoque is cum exercitu*. Sic idem Thymol. *Cum frater ejus tyrannidem occupaſſet, participſque regni poſſet eſſe*, pro, *participſque is regni*. Sic idem in Dione. *Id cum factum multi indignarentur, magnæque eſſet invidiæ tyranno*, pro, *magnæque id eſſet*. Plaut. Epid act. 5. ſc. 2. *Ain tu te illius inveniſſe filiam?* E.P. *inveni, & domi eſt*: pro, *& illa domi eſt*. Salluſt. Jugurt. *Dum equites præliantur, Bocchus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priore pugnâ adfuerant, poſtremam Romanorum aciem invadunt*: pro, *neque ii adfuerant*, ſivè *quique non adfuerant*. Plaut. Rud. a. 2. ſ. 1. *Quibus nec quæſtus eſt, nec didicêre artem ullam*, pro *quique non didicêre, &c*. Liv. 4. *Induciæ non pax facta, quarum & dies exierat, & ante diem rebellaverant*. Similiter ſæpe Livius, Cæſar & Hirtius.

Qualis eſt Ellipſis nominis Conſociati, ſive in quâ præter nomen, aliæ quoque voces deſunt?

Ad id, vel *ob id*, vel *propter id nomen*, ſeu *negotium*, & *ab eo*, vel *ex eo negotiô*, ſeu *nomine* ſæpe deeſt in

in *quod* relativô, quæ conjunctio vulgo putatur. Terent. Eun. *Sanè quod tibi vir videatur eſſe, bic nebulo magnus eſt.* Ibi. *Quòd dicat, alium quærebam, iter hac habui, periiſti.* Et Heaut. *Id quod eſt conſimilis moribus, facile convinces ex te natum.* Et Hec. *Omnes lætæ exclamant, venit, id quod me repentè adſpexerant.* Ubi Donatus: *Deeſt propter, ut ſit Propter id, ac per hoc, ideo.* Cic. 3. ad Quint. frat. 2. *Ab accuſandô me teneo, id quod nolo cum Pompejo pugnare, id quod judices nullos habemus:* pro, *ob id quod, eo quod, ab eo nomine quod*, ſivè, *eâ cauſâ quod.*

Ædes cum præpoſitione *in*, deeſt in hoc: *Eſt domi*, pro, *in ædibus domi.*

Æs, cum *alienum* & *par*, deeſt in hoc: *Non ſum ſolvendo*, pro, *non ſum par* vel *aptus ſolvendo æri alieno.*

Æris, cum *pretiô* & *pro*, deeſt in hoc: *Quanti emiſti?* nam integra oratio eſt: *Pro quanti æris pretiô emiſti?*

Affectus ſeu *præditus* cum *à*, vel *cum* in iſtis: *Homo infirmâ valetudine, ſummâ audaciâ, magnô ingeniô, nullô judiciô.*

Centena millia ſeſtertium nummum, deeſt in *Decies, Vicies, Quadragies, Centies, Ducenties, Millies.* Liv. 38. *Scipionem librum rationis concerpſiſſe indignantem, quod cum bis millies in ærarium intuliſſet, quadragies ratio ab ſe poſceretur:* pro, *quadragies centenorum millium ratio.* Cic. 2. Philip. *Syngrapha ſeſtertium centies facta:* pro, *centies centenorum millium nummorum ſeſtertiorum:*

tiorum: ſic enim ipſe Cicero act. 4. in Ver. loquendum docet, ut ſtupor eorum ſatis rideri nequeat, qui quoties nota *HS*. cum adverbiô numerali legitur, pro eâ *ſeſtertii*, vel *ſeſtertio* reponere poſtulant, aut *ſeſtertium* pro nominativô vel accuſativô accipiunt. Capitolin. in Vero: *Omne autem convivium æſtimatum dicitur ſexagies centenis millibus HS.* In illô Velleji: *Accepto centies ſeſtertium*, eſt *Syllepſis* numeri, de quâ vide infra.

Dictô, cum *præ*, deeſt in hoc Virgil. *Ocyus incubuêre omnes*; pro, *ocyus*, ſivè *citius dictô*, vel *præ dictô*.

Die, cum, *in*, & *ante*, deeſt in iſtis: *Quartô Idus, tertiô Kalendas*, pro, *in die quarto ante Idus, in die tertio ante Kalendas*.

Domum, cum *ad* vel *in*, deeſt in *ducere uxorem*.*

Ego ens, deeſt in hoc Virgil. *Adſum Trojus Æneas. Hunc & Nymphæ veneramur*, pro, *Nos Entes* ſeu *quæ ſumus Nymphæ*.

Ens cum *A*, deeſt in hoc Cæſ. *Cn. Magius Cremonâ præfectus fabrum*, pro, *Ens à Cremonâ*: id eſt: *Cremonenſis*.

Factum quod vis, ſeu *velles*, deeſt in *volo tibi*, vel *cupio*. Sic in *benè* vel *malè alicui velle*, ſubaudi, *factum*. Plaut. Rud. *Quamquam vobis cupio quæ vultis*, ſubaudi, *facta*. Et Aſin. *Non eo quin non tibi cupiam quæ velis*. Et Perſ. *Nunquam tibi poſt hac quod nolis volam*. Et Moſtel. *Vellem*

* *Uxorem*] Integram Phraſeologiam ex Comicis offerent lexica. *Herz.*

ut

ut velles Tranio, ſubaudi, *factum tibi.* Similiter *nolle alicui*, ſubaudi, *factum quod vellet.* Cic. *Plane volo his magiſtratibus. Valde ejus cauſâ volo.* Terent. *Ipſi cupio Glycerio.* Idem: *Video te noſtræ familiæ ex animô factum velle.* Plaut. Truc. *Cui ego melius dictum aut factum velim.*

Locô, cum *in*, deeſt in *Primô*, *ſecundô*, *tertiô*, quæ malè pro adverbiis habentur.

Negotia, cum *ad*, deeſt in iſtô: *Quid hoc mea refert*, pro, *quid hoc refert*, ſivè *affert*, *aſportat*, *importat*, *conducit*, *confert ad mea negotia*, id eſt, *ad res meas*, ſivè *rebus meis.* Plaut. Perſa. *Quid id ad me aut ad meam rem refert, Perſæ quid rerum gerant.* Ibid. *Prius percunctari volo, quæ ad rem referunt.* Idem Trucul. *Cui rei retulit te aſſimulare.*

Negotiô, cum *à*, deeſt in iſto: *Multô melior.* Eſt enim *à multô negotiô*, *à multâ re*, non *ab unâ re melior.* Lucret. *Qui melior multis, quam tu, fuit improbe rebus.*

Numerô, cum *ex*, deeſt in iſtis: *Primus omnium. Major fratrum. Unus illorum. Nemo amicorum. Græcorum doctiſſimus. Hominum alii boni, alii mali. Hoſtium trecentis interfectis. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt*, pro, *ex numerô lanarum.*

Nos duo, tres, quatuor, &c. *Vos duo, hi*, vel *illi duo. Hæ duæ, hæc duo, tria, quatuor*, ſæpe deſunt, ut *Ego & Cicero valemus. Tu & filius valetis. Dum fata Deuſque ſinebant. Nox & præda hoſtem remorata ſunt. Operam, ſtudium, conſilium, rem, fidem meam ad omnes res tibi velim*

parata putes. Pater mihi & mater ſunt mortui. Ipſe cum fratre adeſſe juſſi ſumus: pro, *nos duo*, nempe, *ego cum fratre, juſſi ſumus. Achilles cum Patroclô ad Trojam profecti ſunt. Herus & hera fruſtra ſunt*, pro, *Hi duo, qui ſunt herus & hera, fruſtra ſunt*. Plaut. Amph. act. 3. ſc. 3. *Jam hi ambo ſervus & hera fruſtra ſunt duo.* Nepos in Timoth. *Huic in conſilium dantur duo, Pater, & ſocer*. Plaut. Bacch. a. 2. ſc. 3. *Vulcanus, Sol, Luna & dies, dii quatuor ſceleſtiorem hôc nullum illuxere.* Et Epid. a. 5. ſ. 1. *Quem Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis ulmeis*: pro, *quem duo pingent entes Apelles atque Zeuxis. Quiſque ſuos patimur manes*: pro, *nos omnes patimur manes, quiſque patitur ſuos. Populus ſuperamur ab unô*: pro, *nos omnes qui ſumus populus. Eamus omnis exſecrata civitas.* Ovid. 2. Amor. 9. *Nos tua ſentimus, populus tibi deditus, arma.* ſubaudi *Entes. Nos, qui ſumus populus tibi deditus, ſentimus.* Idem Ep. Hyperm. *Cum ſene nos inopi turba vagamur inops*: ſubaudi, *Entes turba inops, &c.*

Ortus vel *oriundus*, vel *natus*, cum *à* vel *ab* vel *de*, deeſt in his: *Turnus ab Ariciâ. Paſtor ab Amphryſo. Hoſpes Zacynthô. Vir claris natalibus. Homo obſcurô locô. Adoleſcens de ſummo loco. Theſeus ab Athenis*, pro *Athenienſis. Amphidamus de Arcadiâ*, pro, *Arcas.*

Parte, cum *Ex* deeſt in hoc Liv. 9. *His ſermonibus quâ cibi, quâ quietis immemor traducta nox eſt.*

Pergere iter ad, ſubauditur in iſtô: *Pergendum eſt nobis*

nobis domum: nam Accuſativus *Domum* regitur à præpoſitione. In *pergendum* ſubauditur *pergere*, quod cum ſit Activum, regit accuſativum *iter*.

Res cum *ad*, deeſt in *alias*, quod indocti habent pro adverbiô. Plaut. Epid. *Meus ſervus eam rem ſobriè accuravit, ut alias res ille eſt impenſè improbus*, pro, *quod ad alias res temporis & loci attinet*, id eſt, *ad aliud tempus, ad alium locum*: nam *res temporis*, valet *tempus*; *res loci*, *locus*. In hoc Cicer. *Mulieres quibus cum iſte conſueverat*, deeſt, *rem habere*.

Res, cum *in tempore*, deeſt in iſtis: *Mane eſt, ſero eſt*. Vid. Annotat, in Grammat. de Adverb. in *Manè, ſerò, tempori*. pag. 38.

Scriptum, cum *à* vel *cum*, deeſt in his Cicer. *In Pompeji epiſtola erat in extremô. Quod epiſtola librarii manu eſt. Tu ſi quid librarii meâ manu non intelligent, iſtic monſtrabis*, pro, *ſcriptum à meâ manu*.

Solô, cum *in*, deeſt in iſtis: *Procubuit terræ. Terræ defigitur arbor. Arbores humi arenoſô genitæ*, pro, *in ſolo arenoſo humi*.

Tempore, cum *in*, deeſt in iſtis: *Brevi ſenties. Optatô advenis. Serô ſapiunt. Domi belliquę optimus*, pro, *otii & belli tempore*.

Tempus, cum *circa*, deeſt in iſtis: *Homo id ætatis. Hoc noctis domô exis*.

Tribu, cum *de* vel *ex*, deeſt in iſtis: *C. Septimius Quirinâ*.

Terrâ, cum *in*, deeſt in hoc: *Ægypti occiſus eſt*.

Verbis, cum *alloqui*, deeſt in hoc: *Paucis te volo*.

Urbe, cum *in*, deeſt in hoc: *Natus Romæ.*
Vincula, cum *in*, deeſt in hoc: *Duci illum juſſit.*

ELLIPSIS VERBI.

Quotuplex eſt Ellipſis Verbi?

Duplex: *Verbi* ſcilicet *infiniti* & *finiti. Verbum* ſcilicet, quod deeſt, vel *infinitum* eſt, vel *finitum.*

Quotuplex eſt Ellipſis Verbi infiniti?

Duplex: *Infiniti* ſcilicet *cognati* & *alieni*: nam *Verbum infinitum*, quod deeſt, vel eſt *cognatum* alicui verbo expreſſo, vel *alienum.*

Qualis eſt Ellipſis Verbi infiniti cognati?

Verbum infinitum cognatum, ſubſtantivi nominis vim habens, deeſt in participiis paſſivis ſingularibus cujuſcumque caſus, & in verbis paſſivis nullum aliud ſuppoſitum habentibus, ut: *Nunc eſt bibendum*, deeſt verbum infinitum, *bibere*, quod eſt cognatum participio paſſivo, *bibendum*, & vim habet nominis ſubſtantivi. *Petendum eſt pacem*, ſubaudi, *petere*, quod eſt cognatum participio nominativi caſûs. In *curritur*, deeſt *currere*, quod idem valet, ac *curſio* vel *curſus*. In *vivitur*, deeſt *vivere*, id eſt *vita*. In *ſedetur*, deeſt *ſedere*, id eſt, *ſeſſio*. *Tempus eſt legendi*: ſubaudi, *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quaſi eſſet, *lectûs*, id eſt, *lectionis*. *Charta inutilis ſcribendo*: ſubaudi, *ſcribere*, quod eſt locô nominis in dativo, quaſi eſſet *ſcriptui*, id eſt, *ſcriptioni*. *Inter cœnandum*, ſubaudi, *cœnare*, id eſt, *inter cœnam*. *Perge quo cœpiſti*, ſubaudi, *perge-*

pergere, id eſt, *perrectionem*. *Defeſſus ſum legendô*, ſubaudi *legere*, quod eſt locô nominis in ablativô, quaſi eſſet, *lectu*, pro, *defeſſus ſum legendâ lectione*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi infiniti alieni?

Canere, deeſt in hoc: *ſcit fidibus*.

Dici, deeſt in *malè audit*: nam integra oratio eſt: *Audit malè in ſe*, vel *de ſe*, vel *ſibi dici*. *Malè* non cohæret cum *audire*, ſed cum *dici*: nam ſi cohæreat cum *audire*, idem erit, *malè audire*, quod *parum audire*, ſive ut Afranius dicit, *ſurdè audire*: Cicero, *ſurdaſtrum eſſe*. *Audit bonus, doctus*, ſubaudi, *dici*, ut ſit, *Audit dici eſſe bonus*. Græcô more, pro, *audit dici ſe eſſe bonum*.

Eſſe vel *fuiſſe*, vel *fore*, deeſt in iſtis: *Factum illi volo*. *Ne dicas tibi non prædictum, promiſi ultorem*, ſubaudi, *me fore*.

Ire, deeſt in his: *In Pompejanum cogito*. *Rhodum volo, inde Athenas*.

Loqui, deeſt in *ſcire Græcè, Latinè*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi finiti?

Adſpicio, video, vel *venit*, deeſt in iſtis: *En quatuor aras*. *Ecce homo*. *Ecce hominem*. *En Priamus*.

Amet, vel *adjuvet*, deeſt in *mehercules, mecaſtor, medius fidius*.

Cœpit, deeſt in narrationibus: *Ire prior Pallas*. *Populus ea mirari*.

Dico, deeſt in iſtis: *Bona verba quæſo*, ſubaudi *dic*. *Nugas*, ſubaudi, *dicis*. *Hæc hactenus*. *De his hactenus*, ſubaudi, *dixerimus*, vel *dictum ſit*. *Quid multa?* ſubaudi, *verba dico*.

Fac, vel *da*, vel *pone*, vel *eſto* deeſt in iſtô: *Hæc ne-*

gotia, ut ego abſim, confici poſſunt, pro, *poſitô* vel *datô, quod ego abſim, quamvis ego abſim. Bonô ſis animô* pro, *fac ut ſis bonô animô.* Plaut. Bacch. a. 4. ſ. 4. *Proin tu ab eô ut caveas tibi*, ſubaudi, *fac.*

Facio, deeſt in iſtis; *Dii melius* vel *meliora*, ſubaudi, *faciant. Studes, an piſcaris, an venaris, an omnia ſimul?* ſubaudi, *facis? Illa nocte nihil prӕterquam vigilatum eſt in urbe*: ſubaudi, *factum eſt.*

Ita dico, vel *hoc eô dico*, deeſt in iſtis: *Satiari delectatione non poſſum, ut ſenectutis meӕ requiem noſcatis. Hoc jam olim audivi, ne quid te novi attuliſſe mihi cenſeas.*

Licet, deeſt in iſtis: *Meâ cauſâ, quӕras vel in mediô mari, dum non ſis quem te eſſe nolo, ſis meâ cauſâ quid libet. Trahantur per me pedibus omnes rei.* Vide infra Annotat. in Syntax. de Nominum caſibus.

Loquor, deeſt in Affirmantis ſermone. Plaut. Pſeud. a. 4. ſ. 2. *Herus tuus te miſit? H. ita dico. B. miles? H. ita loquor. B. Macedonius? H. admodum.*

Moneo, vel *fac*, deeſt in illis, quæ vulgo pro imperativis habent, ut *Ames, legas, ametis, legatis, ament, legant. Iſtud ne dicas, cogites tecum. Nil mihi reſcribas.*

Obſecro vel *imploro*, vel *nuncupo*, deeſt in iſtis: *Proh Deum atque hominum fidem! Hercules tuam fidem!*

Oro vel *precor*, deeſt in precibus & diris, ut *Dii meliora ferant. Ut te perdat Jupiter. Qui illi*

illi Dii irati ſint. *Qui* ſignificat, *quomodo*, ſivè *ut.*

Paro, vel *invenio*, vel ſimile quid deeſt in iſtis: *Quo mihi fortunam ſi non conceditur uti? Unde mihi lapidem?* ſubaudi, *parabo* vel *inveniam. Martis ſignum quo mihi pacis auctori? Ad quam rem nobis confluvium? ad quam urnarium?*

Reſpondeo, deeſt in iſtis: *Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo ejus exemplum.*

Sum, es, eſt, &c. deeſt in iſtis: *Quid mihi tecum? Haud mora, feſtinant juſſi. Hei mihi. Væ mihi*, ſubaudi, *eſt. Quænam (malum) iſta ſervitus voluntaria*, pro, *malum ſit iis, qui ſervire volunt.*

Timeo, vel *cave*, vel *vide* deeſt in iſtis: *Ah ne te frigora lædant. At ut ſatis contemplata ſis. Verum ne quid illa titubet.*

Volo ut, deeſt in, *hæc illis dicta ſint.*

ELLIPSIS

PRÆPOSITIONIS.

Qualis eſt Ellipſis præpoſitionis?

A, ab, ad, & *in*,* ſæpe deſunt in nominibus Urbium, Inſularum, Provinciarum & aliorum locorum, ut: *Sardiniam cum claſſe venit. Lavina venit lit-*

* *A, ab, in*] Nec raro præpoſitiones hæ expreſſiſſime additæ inveniuntur: uti Sciopius in Paradox. literar. ep. III. plurimis exemplis demonſtravit. Sic Cicero ad Attic. VIII. ep. 3. *Navis in Cajeta eſt parata.* Liv. XLII. 26. *in Alexandria ſe conveniſſe.* Suet. Auguſt. 96. *In Philippis nunciavit.* *Herz.*

dare, ſeu *dandum*, *ad tueri* ſeu *tuendeum*. *Oves eunt paſtum.*

Vel partem certam, cum orationis ſenſus eſt, '*quod ad hanc partem attinet*, ut: *Albus dentes*. *Fractus membra*: pro, *quod ad dentes* & *membra attinet*. *Faciem illi ſimilis*, pro, *ad faciem*, *quod attinet ad faciem*. Barbari dicunt, *quoad faciem*. Propert. de Taurô: *Cornua quam validis hæſerit in laqueis*, id eſt, *à cornibus*, vel *cornibus*. Turpilius Leucadiâ: *Videtur Phrygus inceſſum*, pro, *ad inceſſum*, *ab inceſſu*, vel *inceſſu Phryx videtur*. *Sanctus alia*, pro, *ad alia*, *alioqui*. *In hac re fecit rectè, etſi alias res eſt improbus*, pro, *alias, quod ad alias res attinet, alioquin*. *Cætera lætus*, pro, *ad cætera, cæteroqui*. *Scis me orationes aut aliquid id genus ſolitum ſcribere*: pro, *ad id genus*, *quod ad id genus attinet*. *Nihil te moror*. *Si quid te offendo*.

Ante, deeſt in verbis tempus ſignificantibus, ut: *Pridie Kalendas*. *Multos abhinc annos*. *Sex menſes eſt, cum huc veni*, pro, *factum eſt abhinc ante ſex menſes cum huc veni*. *Sexaginta annos natus ſum*. Ubi Priſcianus ſubaudit, *ante*.

Circa, deeſt in tempore ſignificandô, ut: *Tu homo id ætatis audes ſaltare*? *Hoc noctis ſic ſolus ambulas*, pro, *circa tempus id ætatis noctis*.

Cum, deeſt in verbis Inſtrumentum * & modum, aut comitatum ſignificantibus, ut: *Gladiô percuſſus*.

* *Inſtrumentum*] Probat Voſſ. Conſtr. c. 47. ablativum inſtrumenti refugere præpoſitionem *cum*: hinc mallem a ſubintelligi. *Herz*.

Sagit-

Sagittâ ſaucius. Lentô gradu. Hac lege. Pace tuâ. Maximâ voce inclamat. Magna curâ * *aliquid curare. Homo magnô ingeniô. Afficio te honore. Proſequor odiô. Arte tractare aliquem. Deô duce. Volente Deô. Nave* † *proficiſci. Templum clamore petebant. Æqua me,* pro, *æqua cum me,* vel *mecum.* Terent. Adelph. *Quod jus vos cogit, hoc voluntate impetret,* pro, *cum voluntate.*

Vel tempus, ut *Cras primâ luce hinc abibo,*

De, ſæpe deeſt in iis, quæ ſignificant vel copiam & inopiam, aut objectum; ut: *Nugis referti libri. Mendaciis liber ejus plenus eſt. Plenus vino. Equus lignô fabrefactus. Sacrificare taurô, agnô. Caſæ lutô compoſitæ.*

Vel tempus, ut: *Noctu* vel *nocte. Horâ primâ. Tertiâ vigiliâ.*

Vel cauſam & modum, ut: *Flere alicujus obitu. Quibus ſignis agnoſcebas. More hominum facis. Amicorum conſiliô feci. Meâ ſententiâ. Meô judicio. Meâ pecuniâ hoc faciendum curabo. Quâ cauſâ, quâre,* pro, *qua de re. Accuſare aliquem crimine aliquo,* pro, *de crimine. Victitare loliô, ficis aridis,* ſubaudi, *de,* pro quô Hebræi dicunt *in,* ut: *Non in ſolo pane vivit homo,* ubi *Panis vitæ* cauſa eſt.

Vel locum, ut: *Româ ſcribunt*: pro, *de Româ,* id eſt, *ex Româ,* ſicut Ovidius libros ſuos ſcripſit

* *Cura*] Plautus: Moſtell. III. 1. v. 124. *bono cum jure. Herz.*

† *Nave*] Potius *in.* Notum: *in nave vectus. Herz.*

de Pontô, & Cicero *de Pomptinô* ait ſe ſcribere, & *de Gyarô* ad Atticum dediſſe literas. *Vinum Chiô*, aut *Lesbô*, pro, *de Chiô, Lesbô*, id eſt, *Lesbium*. *Sargus Ægyptô*, id eſt, *Ægyptius*.

E, vel *ex*, deeſt in verbis ſignificantibus vel cauſam efficientem, ut: *Laboro dolore*, pro, *ex dolore*. *Amoris abundantiâ hoc feci. Morte alicujus voluptatem capere. Meritô aliquid pati*, pro *ex meritô*. *Virtute clarus*.

Vel modum, ut: *Ordine collocare* vel *dicere aliquid*, pro, *ex ordine, ordinatè*. *Vocare aliquem nomine*, pro, *ex nomine*, ut Plautus * loquitur. *Lege agere cum aliquô*, pro, *litigare*. *Lege aliquâ condemnare aliquem*, pro, *ex lege*.

Vel locum, ut: *Cn. Magius Cremonâ*, pro, *ex Cremona*.

Vel adjunctum, ut: *Aurô bibere*, pro, *ex aurô*. Juvenal. *Vitreô bibit ille Priapô*.

In, ſæpe deeſt in verbis ſignificantibus vel locum, ut: *Ibam viâ ſacrâ. Habitat Athenis. Victis dominabitur Argis*, † pro, *in Argis*. *Hôc locô quæres ex me*, pro, *in hôc locô*.

Vel tempus, ut: *Sis multos annos ſuperſtes. Hunc annum mihi conduxi fabrorum operas. Fons die frigidus, nocte fervens. Cœnabis apud me paucis diebus*, pro, *in paucis diebus, intra paucos dies*.

Vel ſubjectum aut objectum, circa quod quis oc-

* *Plautus*] Stich. I. ſc. 3. *nomine ex vero vocor. Herz.*

† *Argis*] Sunt qui dativum malunt, nec inepte: quippe dativo indicatur objectum finale, *in quod* dominium exercetur. *Herz.*

cupa-

cupatur, ut: *Opus* * *eſt mibi libris*, vel, *opus habeo libris*, pro, *in libris*: id eſt, *meum opus, negotium*, vel, *occupatio eſt in libris*, ſeu *circa libros, curandum eſt mibi ut habeam libros. Libri ſunt mibi opus*, vel *meum opus*.

Vel cauſam, propter quam aliquid fit, ut: *Accuſas me eô quod citò crediderim*, pro, *in eo. Felix es hac uxore*, pro, *in uxore. Perire amandô*, pro, *in amando*.

Vel adjunctum ſivè comitatum, ut valeat idem ferè quod *cum*, ut: *Bibulus admirabili gloriâ eſt. Sum magnô timore. Annibalis nomen magnâ apud omnes gloriâ eſt. Lamia ſummâ gratiâ eſt. Spe ſum maximâ. Magnô eſt periculô. De pace nec nullâ, nec magnâ ſpe ſumus. Eſt ſummâ apud milites caritate*. Cic. 6. Fam. ep. 4. *Eſſe magnô dolore*. Id. 4. ad Att. 6. *quo dolore eſſe debeo*.

Vel inſtrumentum, quô quid efficitur, ut: *Libris me oblecto. Ludis delectari*. Ovid. Epiſt. Ariad. *Ibis Cecropios portus*, pro, *in portus*, &c. *IN* etiam omiſſum in Plaut. Bacch. a. 4. ſ. 2. *Hæc dentifrangibula manibus meis geſtiunt*.

Vel modum, quô quid fit, ut: *Ordine aliquid facere*, pro, *in ordine*, ut ait Virgil.

Vel partem certam, cum ſenſus eſt, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Hac unâ re eſt illi ſimilis, ceteris inferior. Non armis præſtantior, quam togâ*,

* Opus] Ex his diſce, *opus eſt* non confundere cum *neceſſe eſt*. *Neceſſe* enim, *quo carere non poſſis*: *opus*, *quod operatio eſt, & cuidam uſui eſſe poteſt*: Sic diſtincte Cicero: ad Lentul. lib. I, ep. 9. *legem curiatam conſuli ferri opus eſſe, non neceſſe*. *Herz*.

pro,

pro, *in armis, in toga*, *quod ad arma & togam attinet. Multum velocior. Multum improbior. Paulum doctior. Paulum intelligens. Multum alicui præſtare.*

Deeſt etiam in ablativis, quos falſò *Abſolutos* vocant Grammatici, ut: *Cantandò rumpitur anguis,* pro, *in carmine cantando. Bibendò periit*, pro, *in bibendo bibere* ſeu *potu. Cur tantis præmiis virtutis nemo rectè facit,* pro, *in tantis præmiis. Rebus tuis bonis meas irrides malas*, pro, *in rebus tuis entibus bonis, cùm tuæ res ſint bonæ.*

Ob vel *propter*, ſæpe deeſt in verbis infinitis accuſativi vim habentibus, & cauſam, ſivè finem propoſitum ſignificantibus, ut: *Gratulor illi filium ejus eſſe inventum*, pro, *propter eſſe inventum filium,* ſivè *ob inventionem filii. Mœſtus eſt ſe hoc feciſſe. Pudet dixiſſe,* pro, *ob feciſſe*, *ob dixiſſe. Accipio dolorem mihi illum iraſci*, id eſt, *ob iraſci*, vel *iram illius. Flevit me diſcedere,* pro, *ob me diſcedere, ob meum diſceſſum. Ibo videre*, pro, *ob videre, ut videam. Gaudeo me tibi probari.*

Per, ſæpe deeſt in ſignificandô tempore & parte certâ, ut: *Vixit centum annos.* Propert. *Io verſa caput primos mugiverat annos*, id eſt, *per primos annos, in primis annis.* Idem: *I nunc & noctes diſce manere domi.* Cic. *Totas noctes ſomniamus. Hirſutus brachia*, pro, *per brachia*, ut ait Virgil. id eſt *quod ad brachia attinet.*

Similiter in ſignificandô locô & objectô, ut: *Mare navigavit. Terram, mare, ſidera juro.* Propert.

pert. *Ino etiam primâ terras ætate vagata eſt,* pro, *per terras.*

Poſt * deeſt *in tempore ſignificando.* Vellejus 2. *Lepidus decimô annô, quam ad potentiam pervenerat à fortuna deſertus eſt,* pro, *poſtquam. Poſtridie intellexi, quam a vobis diſceſſi. Altera die quam a Brunduſio ſolvit. Is duodecimo die quam abierat, illuc pervenit.*

Præ, deeſt in comparationibus, ut: *Doctior cæteris,* pro, *præ cæteris, ante cæteros. Illô minorem me fateor,* pro, *præ illo. Bona eſt mulier tacita, quam loquens,* pro, *præquam loquens. Conſit cito, quam ſi objicias formicis papaverem.*

Similiter in ſignificandâ cauſâ, ut: *Homini lacrimæ cadunt gaudiô.*

Pro, deeſt in ſignificandô *pretiô,* † aut quod pretii locô eſt, ut: *Emi magnô,* id eſt, *pro magno pretio. Quanti emiſti,* id eſt, *pro quanti æris pretiô emiſti. Pace bellum mutare. Par pari referre. Aureus unus valet decem argenteis. Pro* etiam omiſſum in comparandô. Plaut. Capt. a. 2. ſ. 3. *Haud centeſimam partem me laudat, quam ipſe meritus eſt ut laudetur.* i.e. *pro quam ipſe meritus,* &c.

---

* *Poſt*] Sic expreſſe Cicero pro Milone: *Poſt diem tertium geſta res eſt, quam dixerat.* Eadem præpoſitio ſubint. Si *poſtridie* habet ſequentem accuſativum. *Herz.*

† *Pretio*] Si exempla perluſtramus, deprehendemus, præpoſitionem *pro* addi frequentius *rei quam accipimus.* Sic Colum. V. I. *pro quibus nulla merces dependitur.* Cæſar. Civ. b. I. *pecuniam pro iis ſolvit.* Forte præpoſitio *in* non inepta ad ellipſin ſupplendam, *in magno pretio emi.* *Herz.*

Similiter deeſt in ſignificandâ ſimilitudine, ut in *Crebrò, citò, ſerò, certò, meritò,* * quæ vulgo putantur adverbia; Plaut. Pœn. a. 3. ſ. 5. Idem Aſin. a. 3. ſ. 2.

Sub, ſæpe deeſt in ablativô, quem vulgo *abſolutum* vocant, ſi præſertim imperium ſeu præfectura in pace, in bello, in literis ſignificetur, ut: *Te conſule. Marcô judice. Rege Numâ. Imperante Auguſtô. Te teſte. Ariſtotele* auctore. † *Sole ardente. Orpheô cantante.*

Deeſt etiam in ſignificando inſtrumento, ut: *Querulâ voce mecum egit.*

* *Merito*] Plaut. Aſin. act. III. ſc. 2. *pro merito nunc tuo.* Et Pœn. act. III. ſc. 5. *pro ſpiſſò id eſt, ſero.* Poſſet & ellipſis admitti cum *certo. In crebro* & *cito* dubius ſum. *Herz.*

† *Auctore*] Sic Valer. Max. IV. 2. ex. 7. *ſub Cælio auctore repudiandum.* Corn. Celſ. procemio, *ſub auctore Themiſone contenduntur. Herz.*

ELLIPSIS ADVERBII
& Conjunctionis.

Qualis eſt Ellipſis adverbii & conjunctionis?

An, vel *ne* deeſt in iſtis: *Melius, pejus, obſit, proſit, nihil curant. Studes, an piſcaris?* pro, *ſtudesne?* *

Aut, vel *ſeu*, deeſt in iſtis: *Quem ſex ſeptem menſibus*

* *Studeſne*] Sic. Cic. Phil. 2. *quid putem, contemtum ne? an in ſenatu, &c. Herz.*

non

non vidi proximis. Quatuor, ad ſummum quinque ſunt inventi. Velis, nolis.*

Enim, vel *nam* vel *quia*, deeſt in iſtis: *Nimium ne crede colori, alba liguſtra cadunt. Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi.*

Etiam, deeſt in iſto loquendi genere, *Non doctus modò, ſed probus.*

Ergo, vel *igitur*, deeſt in hoc Terent. *Hac non ſucceſſit, aliâ aggrediemur viâ.*

Ita, vel *ſic*, ſæpe deeſt, ut: *Faciam ut jubes. Roga ut venias*, ſeu *qui venias*, pro, *ita rogo quemadmodum venias.*

Magis † vel *potius*, deeſt in hoc Plauti: *Bona eſt mulier tacita, quam loquens.*

Ne, deeſt in iſtis: *Cave cadas, Cave faxis*, pro, *ut ne faxis*, ſeu *facias.*

Nec vel *neque* deeſt in iſto: *Hoc mihi nec Cicero perſuaſerit:* ſubaudi, *nec quiſquam alius.*

Non, ſæpe deeſt poſt *non modò, non ſolum, non tantum*, quando ſcilicet *oratio non eſt dubia*, ** ut: Cicer. Catil I. *Regnum non modò Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile.* lib.

---

* *Velis, nolis*] Expreſſit *ſeu* Cicero, pro Qu. *ſeu rectè ſeu perperam facere cœperunt. Herz.*

† *Magis*] Sic Corn. Patem. c. 8. *Stauit congredi, quam cum tantis copiis refugere. Herz.*

** *Non eſt dubia*] Melius quando poſterius membrum involvit negationem: Tunc enim quia hoc verbum cum negatione referendum etiam eſt ad membrum prius, ratio patet, cur *non* in priore membro poſt *non modo* ſit ſupplendum. Vid. pl. Perizon, ad Sanct. p. 794. ſq. *Herz.*

gotia, ut ego abſim, confici poſſunt, pro, *poſito* vel *dato, quod ego abſim, quamvis ego abſim. Bono ſis animo* pro, *fac ut ſis bono animo*. Plaut. Bacch. a. 4. ſ. 4. *Proin tu ab eo ut caveas tibi*, ſubaudi, *fac.*

Facio, deeſt in iſtis: *Dii melius* vel *meliora*, ſubaudi, *faciant. Studes, an piſcaris, an venaris, an omnia ſimul?* ſubaudi, *facis? Illa nocte nihil præterquam vigilatum eſt in urbe*: ſubaudi, *factum eſt.*

Ita dico, vel *hoc eo dico*, deeſt in iſtis: *Satiari delectatione non poſſum, ut ſenectutis meæ requiem noſcatis. Hoc jam olim audivi, ne quid te novi attuliſſe mihi cenſeas.*

Licet, deeſt in iſtis: *Mea cauſa, quæras vel in medio mari, dum non ſis quem te eſſe nolo, ſis mea cauſa quid libet. Trahantur per me pedibus omnes rei.* Vide infra Annotat. in Syntax. de Nominum caſibus.

Loquor, deeſt in Affirmantis ſermone. Plaut. Pſeud. a. 4. ſ. 2. *Herus tuus te miſit? H. ita dico. B. miles? H. ita loquor. B. Macedonius? H. admodum.*

Moneo, vel *fac*, deeſt in illis, quæ vulgo pro imperativis habent, ut *Ames, legas, ametis, legatis, ament, legant. Iſtud ne dicas, cogites tecum. Nil mihi reſcribas.*

Obſecro vel *imploro*, vel *nuncupo*, deeſt in iſtis: *Proh Deum atque hominum fidem! Hercules tuam fidem!*

Oro vel *precor*, deeſt in precibus & diris, ut *Dii meliora ferant. Ut te perdat Jupiter. Qui illi*

illi Dii irati ſint. *Qui* ſignificat, *quomodo*, ſivè *ut*.

Paro, vel *invenio*, vel ſimile quid deeſt in iſtis: *Quo mihi fortunam ſi non conceditur uti? Unde mihi lapidem?* ſubaudi, *parabo* vel *inveniam*. *Martis ſignum quo mihi pacis auctori? Ad quam rem nobis confluvium? ad quam urnarium?*

Reſpondeo, deeſt in iſtis: *Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo ejus exemplum.*

Sum, es, eſt, &c. deeſt in iſtis: *Quid mihi tecum? Haud mora, feſtinant juſſi. Hei mihi. Væ mihi*, ſubaudi, *eſt*. *Quænam (malum) iſta ſervitus voluntaria*, pro, *malum ſit iis, qui ſervire volunt.*

Timeo, vel *cave*, vel *vide* deeſt in iſtis: *Ah ne te frigora lædant. At ut ſatis contemplata ſis. Verum ne quid illa titubet.*

Volo ut, deeſt in, *hæc illis dicta ſint.*

E L L I P S I S

PRÆPOSITIONIS.

Qualis eſt Ellipſis præpoſitionis?

A, ab, ad, & *in*, * ſæpe deſunt in nominibus Urbium, Inſularum, Provinciarum & aliorum locorum, ut: *Sardiniam cum claſſe venit. Lavina venit litora.*

* *A, ab, in*] Nec raro præpoſitiones hæ expreſſiſſime additæ inveniuntur: uti Sciopius in Paradox. literar. ep. III. plurimis exemplis demonſtravit. Sic Cicero ad Attic. VIII. ep. 3. *Navis in Cajeta eſt parata.* Liv. XLII. 26. *in Alexandria ſe conveniſſe.* Suet. Auguſt. 96. *In Philippis nunciavit.* Herz.

tora. Devenêre locos lætos. Nos hinc ibimus Afros aut Scythiam. Profectus eſt Siciliam. Romam eo. Româ venio. Rus eo. Ruri vel *rure* vivit. I malam crucem. Ivit exilium. Rediit exiliô. Tollere humô.*

A, & *ab* ſæpe deſunt in iis, quæ ſignificant vel cauſam efficientem,† ut: *Palleo metu, horres frigore, corpus ſiccum ſole & eſuritione. Æger* vel *tardus vulnere. Arte inſignis.*

Vel inſtrumentum,** ut: *Gladiô percuſſus. Armis defendi.*

Vel tempus conſecutum, ut ſignificent idem, quod *poſt*, ut: *Rediit hoſte ſuperatô. Lectis tuis literis obdormivi. Mane ut ad portum proceſſi*, pro, *à mane*, id eſt, *poſtquam jam mane fieri cœptum eſt.*

Vel differentiam aut diſtantiam, ut: *Stultô intelligens quid intereſt. Abeſt virtute illius.*

Vel partem certam, cum oratio ſic explicari poteſt: *Ex parte hujus rei, quod ad hanc partem attinet*, ut, *Animô otioſus*, pro, *ab animo*, id eſt, *ex parte animi, quod attinet ad animum. Ingeniô im-*

* *Ruri vel rure*] Utramque apud Comicos invenies ablativi terminationem. Adeoque *Carthagini, Lacedæmoni, &c.* ſunt *ablativi* antiqui, licet dativi terminationem referant. Cic. III. de nat. Deor. *Sepultos eſſe dicit Lacedæmone. Herz.*

† *Efficientem*] Expreſſit Præpoſitionem Sil. Italicus VI. v. 699. *lenta proclamat ab ira. Herz.*

** *Inſtrumentum*] Expreſſe apud Ovid. Triſt. II. v. 420. *neve peregrinis tantum defendar ab armis.* Faſt. VI. v. 709. *Pectora Linceo trajectus Caſtor ab Enſe. Herz.*

pro-

probus. Armis, pecuniâ multum valere, pro, *ab armis, à pecunia. Multis rebus melior,* pro, *à multis, quod ad multas res attinet. Multô* & *paulô* * *melior,* pro, *à multo* vel *paulô negotiô melior, à multa re melior. Multô magnus orator minutis imperatoribus præſtat. Locus frumentô copioſus,* pro, *à frumento, quod ad frumentum attinet. Metu vacare,* pro, *vacuum eſſe à metu, quod ad metum attinet. Nugis referti libri,* pro, *à nugis. Tranſitu iniqua loca,* pro, *à tranſitu,* ſivè, ut Livius lib. 8. dicit, *ad tranſitum* : nam eadem utriuſque eſt ſignificatio. Itaque *Facie alicui ſimilis* & *faciem ſimilis,* promiſcuè dicitur, ſed ibi deeſt, *à,* hi[illegible] Sic *Nuda pectore,* pro, *à pectore* & *nu*[illegible] pro, *ad pectus.* Sic nullâ ſignificationi[illegible] â, *Miſer animi, animum* & *animô* dicit[illegible] *imi cauſâ, ad animum,* & *ab animo,* vel [illegible]

Ad, ſæpe deeſt [illegible] ignificantibus diſtantiam aut menſuran[illegible] *x pedes altus. Latus* † *quinque pede.* [illegible]

Vel finem propoſi[illegible] *Quid fruſtra laboramus?* pro, *ad quid.* [illegible] *cogis,* pro, *ad mori,* ſeu, *mortem. Ea*[illegible] *m* vel *viſere,* pro, *ad viſum, ad viſere:* [illegible] ic verbum infinitum vim habet nominis [illegible] uſativô. *O faciles dare ſumma Deos,* [illegible] *ue tueri difficiles,* pro, *ad*

* *Multo & paulo*] [illegible] & ſic ſuppleri : *in multo numero. Herz.*

† *Latus*] Expreſſe V[illegible] R. R. III. 5. *altum ad duos pedes, Latum ad quinque. Herz*

dare,

dare, ſeu *dandum*, *ad tueri* ſeu *tuendeum*. *Oves eunt paſtum.*

Vel partem certam, cum orationis ſenſus eſt, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Albus dentes. Fractus membra*: pro, *quod ad dentes* & *membra attinet. Faciem illi ſimilis*, pro, *ad faciem*, *quod attinet ad faciem.* Barbari dicunt, *quoad faciem.* Propert. de Taurô: *Cornua quam validis hæſerit in laqueis*, id eſt, *à cornibus*, vel *cornibus*. Turpilius Leucadiâ: *Videtur Phrygus inceſſum*, pro, *ad inceſſum*, *ab inceſſu*, vel *inceſſu Phryx videtur. Sanctus alia*, pro, *ad alia*, *alioqui. In hac re fecit rectè, etſi alias res eſt improbus*, pro, *alias, quod ad alias res attinet, alioquin. Cætera lætus*, pro, *ad cætera, cæteroqui. Scis me orationes aut aliquid id genus ſolitum ſcribere*: pro, *ad id genus*, *quod ad id genus attinet. Nihil te moror. Si quid te offendo.*

Ante, deeſt in verbis tempus ſignificantibus, ut: *Pridie Kalendas. Multos abhinc annos. Sex menſes eſt, cum huc veni*, pro, *factum eſt abhinc ante ſex menſes cum huc veni. Sexaginta annos natus ſum.* Ubi Priſcianus ſubaudit, *ante.*

Circa, deeſt in tempore ſignificandô, ut: *Tu homo id ætatis audes ſaltare? Hoc noctis ſic ſolus ambulas*, pro, *circa tempus id ætatis noctis.*

Cum, deeſt in verbis Inſtrumentum * & modum, aut comitatum ſignificantibus, ut: *Gladiô percuſſus.*

* *Inſtrumentum*] Probat Voſſ. Conſtr. c. 47. ablativum inſtrumenti refugere præpoſitionem *cum*: hinc mallem a ſubintelligi. *Herz.*

Sagit-

Sagittâ ſaucius. Lentô gradu. Hac lege. Pace tuâ. Maximâ voce inclamat. Magna curâ * *aliquid curare. Homo magnô ingeniô. Afficio te honore. Proſequor odiô. Arte tractare aliquem. Deô duce. Volente Deô. Nave* † *proficiſci. Templum clamore petebant. Æqua me*, pro, *æqua cum me*, vel *mecum*. Terent. Adelph. *Quod jus vos cogit, hoc voluntate impetret*, pro, *cum voluntate.*

Vel tempus, ut *Cras primâ luce hinc abibo*,

De, ſæpe deeſt in iis, quæ ſignificant vel copiam & inopiam, aut objectum; ut: *Nugis referti libri. Mendaciis liber ejus plenus eſt. Plenus vino. Equus lignô fabrefactus. Sacrificare taurô, agnô. Caſæ lutô compoſitæ.*

Vel tempus; ut: *Noctu* vel *nocte. Horâ primâ. Tertiâ vigiliâ.*

Vel cauſam & modum, ut: *Flere alicujus obitu. Quibus ſignis agnoſcebas. More hominum facis. Amicorum conſiliô feci. Meâ ſententiâ. Meô judicio. Meâ pecuniâ hoc faciendum curabo. Quâ cauſâ, quâre*, pro, *qua de re. Accuſare aliquem crimine aliquo*, pro, *de crimine. Victitare loliô, ficis aridis*, ſubaudi, *de*, pro quô Hebræi dicunt *in*, ut: *Non in ſolo pane vivit homo*, ubi *Panis vitæ* cauſa eſt.

Vel locum, ut: *Româ ſcribunt*: pro, *de Româ*, id eſt, *ex Româ*, ſicut Ovidius libros ſuos ſcripſit

* *Cura*] Plautus: Moſtell. III. 1. v. 124. *bono cum jure. Herz.*

† *Nave*] Potius *in.* Notum: *in nave vectus. Herz.*

de Pontô, & Cicero *de Pomptinô* ait ſe ſcribere, & *de Gyarô* ad Atticum dediſſe literas. *Vinum Chiô*, aut *Lesbô*, pro, *de Chiô, Lesbô*, id eſt, *Lesbium*. *Sargus Ægyptô*, id eſt, *Ægyptius*.

E, vel *ex*, deeſt in verbis ſignificantibus vel cauſam efficientem, ut: *Laboro dolore*, pro, *ex dolore*. *Amoris abundantiâ hoc feci*. *Morte alicujus voluptatem capere*. *Meritô aliquid pati*, pro *ex meritô*. *Virtute clarus*.

Vel modum, ut: *Ordine collocare* vel *dicere aliquid*, pro, *ex ordine, ordinatè*. *Vocare aliquem nomine*, pro, *ex nomine*, ut Plautus * loquitur. *Lege agere cum aliquô*, pro, *litigare*. *Lege aliquâ condemnare aliquem*, pro, *ex lege*.

Vel locum, ut: *Cn. Magius Cremonâ*, pro, *ex Cremona*.

Vel adjunctum, ut: *Aurô bibere*, pro, *ex aurô*. Juvenal. *Vitreô bibit ille Priapô*.

In, ſæpe deeſt in verbis ſignificantibus vel locum, ut: *Ibam viâ ſacrâ*. *Habitat Athenis*. *Victis dominabitur Argis*, † pro, *in Argis*. *Hôc locô quæres ex me*, pro, *in hôc locô*.

Vel tempus, ut: *Sis multos annos ſuperſtes*. *Hunc annum mihi conduxi fabrorum operas*. *Fons die frigidus, nocte fervens*. *Cœnabis apud me paucis diebus*, pro, *in paucis diebus, intra paucos dies*.

Vel ſubjectum aut objectum, circa quod quis occupa-

* *Plautus*] Stich. I. ſc. 3. *nomine ex vero vocor*. *Herz*.

† *Argis*] Sunt qui dativum malunt, nec inepte: quippe dativo indicatur objectum finale, *in quod* dominium exercetur. *Herz*.

cupatur, ut: *Opus * eſt mihi libris*, vel, *opus habeo libris*, pro, *in libris*: id eſt, *meum opus, negotium*, vel, *occupatio eſt in libris*, ſeu *circa libros, curandum eſt mihi ut habeam libros. Libri ſunt mihi opus*, vel *meum opus*.

Vel cauſam, propter quam aliquid fit, ut: *Accuſas me eô quod citò crediderim*, pro, *in eo. Felix es hac uxore*, pro, *in uxore. Perire amandô*, pro, *in amando.*

Vel adjunctum ſivè comitatum, ut valeat idem ferè quod *cum*, ut: *Bibulus admirabili gloriâ eſt. Sum magnô timore. Annibalis nomen magnâ apud omnes gloriâ eſt. Lamia ſummâ gratiâ eſt. Spe ſum maximâ. Magnô eſt periculô. De pace nec nullâ, nec magnâ ſpe ſumus. Eſt ſummâ apud milites caritate.* Cic. 6. Fam. ep. 4. *Eſſe magnô dolore.* Id. 4. ad Att. 6. *quo dolore eſſe debeo.*

Vel inſtrumentum, quô quid efficitur, ut: *Libris me oblecto. Ludis delectari.* Ovid. Epiſt. Ariad. *Ibis Cecropios portus*, pro, *in portus*, &c. *IN* etiam omiſſum in Plaut. Bacch. a. 4. ſ. 2. *Hæc dentifrangibula manibus meis geſtiunt.*

Vel modum, quô quid fit, ut: *Ordine aliquid facere*, pro, *in ordine*, ut ait Virgil.

Vel partem certam, cum ſenſus eſt, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Hac unâ re eſt illi ſimilis, ceteris inferior. Non armis præſtantior, quam togâ*,

* Opus] Ex his diſce, *opus eſt* non confundere cum *neceſſe eſt. Neceſſe* enim, *quo carere non poſſis* : *opus*, *quod operatio eſt, & cuidam uſui eſſe poteſt* : Sic diſtincte Cicero : ad Lentul. lib. I. ep. 9. *legem curiatam conſuli ferri opus eſſe, non neceſſe. Herx.*

pro,

pro, *in armis, in toga*, *quod ad arma & togam attinet. Multum velocior. Multum improbior. Paulum doctior. Paulum intelligens. Multum alicui præſtare.*

Deeſt etiam in ablativis, quos falſò *Abſolutos* vocant Grammatici, ut: *Cantandò rumpitur anguis*, pro, *in carmine cantando. Bibendò periit*, pro, *in bibendo bibere* ſeu *potu. Cur tantis præmiis virtutis nemo rectè facit*, pro, *in tantis præmiis. Rebus tuis bonis meas irrides malas*, pro, *in rebus tuis entibus bonis, cùm tuæ res ſint bonæ.*

Ob vel *propter*, ſæpe deeſt in verbis infinitis accuſativi vim habentibus, & cauſam, ſivè finem propoſitum ſignificantibus, ut: *Gratulor illi filium ejus eſſe inventum*, pro, *propter eſſe inventum filium*, ſivè *ob inventionem filii. Mœſtus eſt ſe hoc feciſſe. Pudet dixiſſe*, pro, *ob feciſſe, ob dixiſſe. Accipio dolorem mihi illum iraſci*, id eſt, *ob iraſci*, vel *iram illius. Flevit me diſcedere*, pro, *ob me diſcedere, ob meum diſceſſum. Ibo videre*, pro, *ob videre, ut videam. Gaudeo me tibi probari.*

Per, ſæpe deeſt in ſignificandô tempore & parte certâ, ut: *Vixit centum annos.* Propert. *Io verſa caput primos mugiverat annos*, id eſt, *per primos annos, in primis annis.* Idem: *I nunc & noctes diſce manere domi.* Cic. *Totas noctes ſomniamus. Hirſutus brachia*, pro, *per brachia*, ut ait Virgil. id eſt *quod ad brachia attinet.*

Similiter in ſignificandô locô & objectô, ut: *Mare navigavit. Terram, mare, ſidera juro.* Propert.

pert. *Ino etiam primâ terras ætate vagata eſt*, pro, *per terras.*

Poſt * deeſt *in tempore ſignificando.* Vellejus 2. *Lepidus decimô annô, quam ad potentiam pervenerat à fortuna deſertus eſt*, pro, *poſtquam. Poſtridie intellexi, quam a vobis diſceſſi. Altera die quam a Brunduſio ſolvit. Is duodecimo die quam abierat, illuc pervenit.*

Præ, deeſt in comparationibus, ut: *Doctior cæteris*, pro, *præ cæteris, ante cæteros. Illô minorem me fateor*, pro, *præ illo. Bona eſt mulier tacita, quam loquens*, pro, *præquam loquens. Confit cito, quam ſi objicias formicis papaverem.*

Similiter in ſignificandâ cauſâ, ut: *Homini lacrimæ cadunt gaudiô.*

Pro, deeſt in ſignificandô *pretiô*, † aut quod pretii locô eſt, ut: *Emi magnô*, id eſt, *pro magno pretio. Quanti emiſti*, id eſt, *pro quanti æris pretiô emiſti. Pace bellum mutare. Par pari referre. Aureus unus valet decem argenteis. Pro* etiam omiſſum in comparandô. Plaut. Capt. a. 2. ſ. 3. *Haud centeſimam partem me laudat, quam ipſe meritus eſt ut laudetur.* i.e. *pro quam ipſe meritus, &c.*

---

* *Poſt*] Sic expreſſe Cicero pro Milone: *Poſt diem tertium geſta res eſt, quam dixerat.* Eadem præpoſitio ſubint. Si *poſtridie* habet ſequentem accuſativum. *Herz.*

† *Pretio*] Si exempla perluſtramus, deprehendemus, præpoſitionem *pro* addi frequentius *rei quam accipimus.* Sic Colum. V. I. *pro quibus nulla merces dependitur.* Cæſar. Civ. b. 1. *pecuniam pro iis ſolvit.* Forte præpoſitio *in* non inepta ad ellipſin ſupplendam, *in magno pretio emi.* *Herz.*

Similiter deeſt in ſignificandâ ſimilitudine, ut in *Crebrò, citò, ſerò, certò, meritò,* * quæ vulgo putantur adverbia; Plaut. Pœn. a. 3. ſ. 5. Idem Aſin. a. 3. ſ. 2.

Sub, ſæpe deeſt in ablativô, quem vulgo *abſolutum* vocant, ſi præſertim imperium ſeu præfectura in pace, in bello, in literis ſignificetur, ut: *Te conſule. Marcô judice. Rege Numâ. Imperante Auguſtô. Te teſte. Ariſtotele* auctore. † *Sole ardente, Orpheô cantante.*

Deeſt etiam in ſignificando inſtrumento, ut: *Querulâ voce mecum egit.*

* *Merito*] Plaut. Aſin. act. III. ſc. 2. *pro merito nunc tuo.* Et Pœn. act. III. ſc. 5. *pro ſpiſſô id eſt, ſero.* Poſſet & ellipſis admitti cum *certo. In crebro* & *cito* dubius ſum. *Herz.*

† *Auctore*] Sic Valer. Max. IV. 2. ex. 7. *ſub Cælio auctore repudiandum.* Corn. Celſ. procemio, *ſub auctore Themiſone contenduntur.* *Herz.*

ELLIPSIS ADVERBII
& Conjunctionis.

Qualis eſt Ellipſis adverbii & conjunctionis?

An, vel *ne* deeſt in iſtis: *Melius, pejus, obſit, proſit, nihil curant. Studes, an piſcaris?* pro, *ſtudesne?* *

Aut, vel *ſeu,* deeſt in iſtis: *Quem ſex ſeptem menſibus*

* *Studeſne*] Sic. Cic. Phil. 2. *quid putem, contemtum ne? an in ſenatu, &c.* *Herz.*

non vidi proximis. Quatuor, ad ſummum quinque ſunt inventi. Velis, nolis.*

Enim, vel *nam* vel *quia*, deeſt in iſtis: *Nimium ne crede colori, alba liguſtra cadunt. Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi.*

Etiam, deeſt in iſto loquendi genere, *Non doctus modò, ſed probus.*

Ergo, vel *igitur*, deeſt in hoc Terent. *Hac non ſucceſſit, aliâ aggrediemur viâ.*

Ita, vel *ſic*, ſæpe deeſt, ut: *Faciam ut jubes. Roga ut venias*, ſeu *qui venias*, pro, *ita rogo quemadmodum venias.*

Magis † vel *potius*, deeſt in hoc Plauti: *Bona eſt mulier tacita, quam loquens.*

Ne, deeſt in iſtis: *Cave cadas, Cave faxis*, pro, *ut ne faxis*, ſeu *facias.*

Nec vel *neque* deeſt in iſto: *Hoc mihi nec Cicero perſuaſerit:* ſubaudi, *nec quiſquam alius.*

Non, ſæpe deeſt poſt *non modò, non ſolum, non tantum*, quando ſcilicet *oratio non eſt dubia*, ** ut: Cicer. Catil 1. *Regnum non modò Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile.* lib.

* *Velis, nolis*] Expreſſit *ſeu* Cicero, pro Qu. *ſeu recte ſeu perperam facere cœperunt. Herz.*

† *Magis*] Sic Corn. Patem. c. 8. *Stauit congredi, quam cum tantis copiis refugere. Herz.*

** *Non eſt dubia*] Melius quando poſterius membrum involvit negationem: Tunc enim quia hoc verbum cum negatione referendum etiam eſt ad membrum prius, ratio patet, cur *non* in priore membro poſt *non modo* ſit ſupplendum. Vid. pl. Perizon, ad Sanct. p. 794. ſq. *Herz.*

10. ep. 7. ad Attic. *Ut iſta jam non modò homines, ſed ne pecudes quidem paſſuræ videantur.*

Prius, ſæpe deeſt ante particulam *quam*, ut: *Gravidam illam reliqui, quam abeo.*

Quam, ſæpe deeſt poſt comparativas voces, ut: *Plus quingentos colaphos impegit mihi. Plus millies audivi. Caleſces plus ſatis. Amplius ſunt ſex menſes. Triennium amplius. Major decem annorum. Faciam te certiorem*, ſubaudi, *quam antea. Viſus eſt mihi triſtior*, ſubaudi, *quam aliàs*, vel *præ ſolitô.*

Quam pro, * deeſt in comparationibus, ut: *Veſtis major corpore*, pro, *major quam pro corpore. Ditior opinione*, pro, *quam pro opinione.* Ovid. Epiſt. Cydipp. *Cætera cura tua eſt, plus hoc quoque virgine factum. Non timuit ſecum quod mea charta loqui*, pro, *plusquam pro virgine.*

Quamquam, vel *etſi* deeſt ſæpe, cum ei *tamen* adverſatur, ut: *Sedulitatem mali poëtæ aliquô tamen præmiô dignam duxit*, pro, *etſi mali poëtæ.*

Quaſi vel *tanquam* deeſt in hoc: *tu ſapiens finire memento triſtitiam.*

Sivè, deeſt in iſtis: *Læva ſivè dextera vocaret aura. Tollere, ſeu ponere vult freta.*

Sed, ſæpe deeſt, ut: *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior, quam tibi*, pro, *ſed nulli flebilior.*

Si, ſæpe deeſt, ut: *Negat quis, nego; ait, ajo. Unum cognoveris, omnes noris. Utor tam bene, quam mihi pararim. Poſcis, dandum: ejicit, abeundum.*

* *Quam pro*] Vel ſimplicius, uſitata præpoſitio *Præ*: ſic enim ſenſus facilius patebit. *Herz.*

Sicut vel *quaſi*, ſæpe deeſt, ut: *Nec verbum verbô curabis reddere fidus interpres*, pro, *ſicut fidus interpres.*

Tam, deeſt in hoc Livii: *Homo non quam iſti ſunt, glorioſus.* Et Plaut. *Non piſces expeto, quam tui ſermonis ſum indigens.*

Vel, deeſt, quando aliud *vel* in oratione exprimitur, ut: *Vel Priamo miſeranda manus*, ſubaudi, *vel cuicumque hoſti. Vel ſtultus hoc intelligeret*, ſubaudi, *vel quivis alius.* *

Verò, vel *autem*, deeſt in iſtis: *Pro patre mori poſſum, coram patre non poſſum. Hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis.*

Ut, deeſt in iſtis: *Nolo dicas. Velim deſinas. Sine veniat. Cave cadas. Cave ne cadas*, pro, *ut ne cadas. Jam credo rediit*, pro, *ut credo.*

Utinam, deeſt in iſtis, *Tecum ludere, ſicut ipſa, poſſem. Troum arma ſecutum obruerent Rutuli. Me quoque quâ fratrem mactaſſes improbe dextrâ.*

* *Alius*] Perizonius ad Sanct. p. 806. monet, accipiendas & explicandas eſſe has loquutiones ad illud Ciceronis ad Q. Fratrem: *ſunt iſta quidem vel magna, vel potius maxima. Herz.*

DE ZEUGMATE.

Quotuplex eſt Zeugma?

Duplex: *Verum* & *Falſum.*

Quid eſt verum Zeugma?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis; per quam plures ſententiæ ſeu membra orationis, ad unum ver-

Verbum † referuntur, quarum unaquæque deſideraret illud verbum, ſic ſola poneretur, ut: *Sociis & rege receptô*, pro, *receptis ſociis & receptô rege. Leges & plebiſcita coactæ*, pro, *leges coactæ & plebiſcita coacta. Ego populuſque Romanus vobis bellum indico*, pro, *ego indico & populus indicit. Natura Gallis corpora animoſque magis magna, quam firma dedit*, pro, *corpora magna & animos magnos. Vites à caulibus braſſiciſque, ſi prope ſati ſint, refugiunt*, pro, *ſi caules prope ſati, braſſicæque prope ſatæ ſint. O cœnæ, quibus ipſe meique veſcor*, pro, *in quibus ipſe veſcor, & in quibus mei veſcuntur.* Cic. 1. Attic. 6. *Mater tua & ſoror à me diligitur.* Virgil. *Phrygii comites & lætus Julus incedunt.*

Quid eſt falſum Zeugma?

Quando unum illud verbum, ad quod plures ſententiæ videntur referri, non omnibus ſententiis convenit, ut *Diſce puer virtutem ex me verumque loborem, fortunam ex aliis.* Hic verbum *diſce*, non recte refertur ad ſententiam iſtam, *fortunam ex aliis*: ſed ſubauditur, *opta*. Non ergo *Zeugma* eſt, ſed *Ellipſis*. Sic *Sacra manu victoſque Deos, parvumque nepotem ipſe trahit.* Hic verbum *trahit*, refertur tantum ad *nepotem: Sacra & Deos portat*, quod verbum ſubaudiri debet Cicero, *Fortuna, quâ illi florentiſſimâ, nos duriore conflictati videmur.* Hic verbum *conflictati* convenit poſteriori tantum orationis par-

† *Verbum*] Licet id in duplici ſignificatione Juſtin. III. 1. *egregius adoleſcens & cædem patris & næcem fratris & ſe ab inſidiis Artabani vindicavit*: quum debuiſſet dicere: *cædem ultus & ſe vindicavit. Herz.*

ti,

ti,in priore ſubaudiri debet verbum *uſi* : quamvis de utrâque fortunâ Corn. Nepos dicat in Timol. *In his rebus non ſimplici fortunâ conflictatus eſt.*

DE SYLLEPSI.

Quid eſt Syllepſis ?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, in quâ concordia partium orationis turbatur, cum animus aliud concipiat, quam verbis profertur.

Quotuplex eſt Syllepſis ?

Duplex: *Abſoluta* & *Relativa.*

Quid eſt Syllepſis Abſoluta ?

In quâ generibus, aut numeris, aut utrôque voces diſcrepant.

Quotuplex eſt Syllepſis Abſoluta ?

Triplex: *Generis, Numeri* & *Utriuſque.*

Quid eſt Syllepſis Generis ?

Cum aliud *genus* * proferimus, aliud mente concipimus, ut : *Pars arduus altis pulverulentus equis furit. Capita conjurationis virgis cæſi. Latium Capuaque agrô multati. Samnitium cæſi duo millia. Ubi iſte ſcelus eſt, qui me perdidit.* Cic. *Hanc ſibi rem præſidio ſperant futurum.* Plaut. *Juſtam rem eſſe oratum à vobis volo.* Plaut. Rud. a. 5. ſ. 3. *Vidulum iſte*

* *Genus*] Ratione terminationis. Mente enim concipitur alterutrum genus, cui res per vocabulum denotata accedit. Sic *Latium* ratione terminationis eſt generis tertii, & Capua generis ſecundi ; *multati* in maſculino tamen dicitur, quia *homines Latium inhabitantes* intelliguntur. *Herz.*

invenit, illud mancipium eſt meum, pro, *Ille eſt mancipium*, &c. Uſu autem venit, non parum ſæpe, ut *Syllepſis* generis cum *Ellipſi* ſit conjuncta, ſi nimirum vel prædicatum, vel ſubjectum orationis *Ellipſin* patiatur: tum enim non *ejus*, quod deeſt, ſed alterius in oratione partis genus proferimus, ut ſi *adamantem* demonſtrans dicam, *hæc eſt gemma*. In adjectivô *hæc*, deeſt ſubſtantivum *adamas*, quod eſt nomen maſculinum, ſed profertur genus prædicati, quod eſt *gemma*. Sic eleganter dices: *Hic error eſt, non ſcelus*: pro, *Hoc negotium error eſt*. *Hic eſt panis, qui de cœlô deſcendit*, pro, *hoc*: ſubauditur enim *negotium*, quomodo etiam in illis: *Hic eſt ſanguis meus. Hoc eſt corpus meum*. Eadem prædicati ellipticωs poſiti eſt ratio, ut *Homo eſt creatus à Deo, eſt animalium diviniſſimus*: ſubauditur enim vel *negotium*, vel *res*, adeóque concipitur quidem mente neutrum aut fæmininum genus, ſed profertur illud, quod ſubjectô eſt accommodabile. Atque hæc Syllepſis Generis in omnibus participiis paſſivis, quæ de ſubjectô prædicantur, locum habet, ut, *Cicero dictus eſt pater patriæ*.

Quæ eſt Syllepſis Numeri?

Cum alium numerum proferimus, alium mente concipimus, ut: *Pars in fruſta ſecant. Pars volucres factæ. Aperite aliquis. Cœperunt ſe quiſque magis extollere. Etiam poëtæ ſuum quiſque opus à vulgô conſiderari vult. Nec noſtrum quiſquam ſenſimus. Alius alium poſcunt. Uter meruiſtis culpam. Uterque inſaniunt. Te uterque ego atque hic oramus. Nobiliſſimus quiſque delecti Romam mittitur. Eunuchum velle te dixiſti, quia ſolæ his utuntur reginæ.*

Pro-

Propterea quod, pro, *propter id quod. Contentum eſſe ſuis rebus maximæ ſunt divitiæ. Amantium iræ amoris integratio eſt. Dotis modus fuit quadraginta millia æris. Nobile erit Romæ paſcua noſtra ferum. Anxur fuit, quæ nunc Terracinæ ſunt.* Gracchus: *Credo ego inimicos meos hoc dicturum.* In quô Ellipſin conſtituere licet, quaſi eſſet, *Inimicos eſſe negotium dicturum.* Valerius Antias: *Si res divinæ factæ eſſent, omnia ex ſententia proceſſurum eſſe.* Cic. act. 4. in Ver. *Seſtertium decies numeratum eſſe*, pro, *numerata eſſe;* quod in libris quibuſdam legitur: ſubauditur enim, ipſô Cicerone ibidem docente, *Centena millia.* Vellejus lib. 2. de Curione: *An acceptô centies ſeſtertium fecerit*: pro, *acceptis centies centenis millibus ſeſtertium.* Plaut. Trin. *Trapezitæ mille drachmarum ſunt redditæ*, pro, *res mille drachmarum eſt reddita.* Idem Perſ. *Athenæ ſunt fortunatæ*, pro, *fortunata;* nam *Syllepſis* numeri eſt conjuncta cum *Ellipſi* vocis *Urbs*: nec enim ſenſus eſt: *Athenæ ſunt Athenæ fortunatæ*, ſicut, *Roma eſt ſancta*, pro, *urbs Sancta*, non *Roma eſt Roma ſancta.* Singularia enim, ut Ariſtoteles docet, determinatinem non ſuſcipiunt, cum de pluribus non affirmentur.

Quæ eſt Syllepſis utrinſque?

Cum & genus & numerum aliter proferimus, quam mente concipimus, ut: *Pars in flumen acti. Tunc omnis ætas currere obvii. Pars in carcerem acti, pars beſtiis objecti.*

Quid eſt Syllepſis Relativa?

In quâ nomine relativô ſivè expreſſô ſivè ſubauditô totam orationem præcedentem pro caſu concipimus, aut caſum in voce aliquâ involutum refe-

 rimus,

rimus, ut: *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem aves feruntur rapuiſſe.* Hic relatio fit ad caſum, *imber*, qui tamen non præceſſit, ſed oratio hæc, *carne pluit*, pro eô caſu concipitur, quaſi dictum foret, *Carnis imber fuit.* Sic, *Per literas me conſolatus ſum, quem librum ad te mittam.* Hic caſus *liber* non præceſſit, ſed concipitur in hac oratione, *Per literas me conſolatus ſum.* Significat enim, *Per libri compoſitionem.* Sic, *De Prætianâ hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori eſt (valde enim illum amavi) hoc velim cures.* Hic nomen *illum* refert *Prætium*, qui caſus non fuit expreſſus, ſed in voce *Prætiana* involutus, quaſi dictum fuiſſet, *De Prætii hæreditate.* Catull. *Nam Sextianus dum volo eſſe conviva, Orationem in Attium petitorem plenam veneni & peſtilentiæ legit.* Subaudi, *ille*, nempe *Sextius*, qui caſus illâ voce *Sextianus* eſt involutus, quaſi fuiſſet: *Nam Sextii ipſe dum volo eſſe conviva.*

DE
HYPERBATO.

Quid eſt Hyperbaton.

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam verba tranſponuntur, nec ſervatur ordo Grammaticæ conſentaneus.

Quæ ſunt ſpecies Hyperbati?

Anaſtrophe, Tmeſis, Parentheſis, Synchyſis & *Anacoluthon.*

Quid eſt Anaſtrophe?

Præpoſtera vocabulorum collocatio, ut: *Mecum, tecum,*

tecum, *nobiſcum*, *quibus de rebus*, *quam ob rem*, *quem ad modum*, *me penes*, *mea intereſt*, pro, *eſt inter mea negotia*. *Adigere arbitrum* pro, *agere ad arbitrum*; *qua propter*, *ea propter*.

Quid eſt Imeſis ?

Compoſiti vel conjuncti vocabuli diviſio, ut: *Septemque triones*. *Quomecumque rapit tempeſtas*.

Quid eſt Parentheſis ?

Senſus ſermonis, antequam abſolvatur, interjectio, ut: *Tityre dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas*. *Neſcis (opinor) quid evenerit*.

Quid eſt Synchyſis ?

Ordo vocum confuſior, ut: *Nihil me tui inveſti penes*. *Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus, aras*: pro, *Saxa, quæ in mediis fluctibus, vocant aras*.

Quid eſt Anacoluthon ? *

Conſequentium à ſuperioribus diſcrepantia, cum ſcilicet nullô modô ſequentia cum præcedentibus cohærent, ut Terent. *Nam omnes nos*, † *quibus eſt alicunde aliquis objectus labos, omne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum, eſt lucro eſt*. Liv. 41. *Indicandum vobis eſt, quid omnes bonos in vobis aut offendat, aut certe mutatum velint*. ** Hirt. bello

* *Anacoluthon*] Comici & Oratores videntur Patres hujus fœtus, quorum in verbis dum affectus regnant, affectuſque orationem abruptam faciant, nil mirum, ſi grammatici, orationem ad ſuas regulas metientes, Anacoluthon ſolœciſmis annumerant. *Herz.*

† *Omnes nos*] Sic ſumus. *Herz.*

** *Velint*] Nollem in hoc exemplo ſtatuere Anacoluthon, dum ſubſtantivum varia verba diverſæ conſtructionis & rectio-

Alex.

Alex. *Ligarius quem Cæſar dimiſerat, & * poſtea ſe ad Pompejum contulerat.* Varro lib. 2. rei ruſtic. 4. Me *in Arcadiâ ſcio* ſpectatum † *ſuem, quæ præ pinguetudine carnis non modò ſurgere non poſſet, ſed etiam ut in ejus corpore ſorex nidum feciſſet, & peperiſſet mures.* Pro, *ſcio me ſpectaſſe ſuem adeo pinguem, ut non modò ſurgere ipſa non poſſet, ſed etiam ut ſorex nidum in eâ faceret.* Sed hæc Figura potius pro vitiô & quadam auctorum allucinatione vel oſcitatione haberi debet; atque haud ſcio an Palæmon rectè Varronem, ut auctor eſt Suetonius, *Porcum* vocaverit, quippe qui de ſe ipſô memoriæ prodiderit, *ſe ſpectatum eſſe ſuem.*

DE HELLENISMO
ſeu Græciſmô.

Quid eſt Græciſmus?

Eſt Syntaxis conſentanea Græcorum conſuetudini, ſed multis modis cùm à regulis Grammaticæ Latinæ, tùm à patriâ Romanorum conſuetudine diſcrepans.

---

nis ſequentia habens, ratione caſus ponitur ut priori & proximo verbo reſpondeat: reliqua verba dum repetitum volunt illud ſubſtantivum ſimul poſcunt ut ponatur in caſu conveniente. *Herz.*

* *Et*] Hoc *&* pro *etiam* acceptum tollet Anacoluthon. *Herz.*

† *Me ſpectatum*] Forte librario magis, quam Varroni vitio dandus eſt error, ſi ad regulas criticas examinaretur & emendaretur locus. *Herz.*

Quæ

Quæ ſunt Græciſmi genera?

Multa quidem,* ſed præcipua ſunt *Græciſmi Generum* & *Caſuum.*

Quotuplex eſt Græciſmus Generum?

Triplex: Nam vel *Maſculinum* ponitur pro *Neutro*, ut *Saxum ingens, campo qui forte jacebat limes agro poſitus*: pro, *quod jacebat.* Vel *Fœmininum* pro *Neutro*, ut *Mammæ putres, equina quales ubera*: pro, *qualia ſunt ubera equina.* Vel *Neutrum* pro *Maſculino*, ut *Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur*, pro, *qui appellatur.*

Quotuplex eſt Græciſmus Caſuum?

Quintuplex: *Nominativi, Genitivi, Dativi, Accuſativi* & *Ablativi.*

Qualis eſt Græciſmus Nominativi?

Cum nominativus ponitur pro accuſativô, ut: *Parum habet conſul creatus eſſe*: pro, *conſulem ſe creatum. Vis videri doctus*: pro, *doctum te eſſe. Dixit daturus*, pro, *ſe daturum. Cæſar dicitur venire*, pro, *Cæſarem. Multi putantur venturi eſſe*, pro, *eos venturos eſſe.* Cic. *Multa ſunt, quæ ego neſcire malo, quam cum aliquo periculo fieri certior: pro, quæ me neſcire malo, quam fieri certiorem.* Nam ego hic ſuppoſitum eſt verbi *neſcire*, non verbi *malo.* Ovid. *Hanc pius Æneas eripuiſſe ferunt*, pro, *pium Æneam.*

Qualis eſt Græciſmus Genitivi?

Cum genitivus ponitur vel pro accuſativô, ut: *Cum aliquid agas eorum, quorum conſueviſti*, pro,

* *Multa quidem*] Malo igitur ad Vechneri Hellenolex. Græciſmos cognoſcere cupientes ablegare, quam illum huc aut tranſcribere, aut imperfecti quid tradere. *Herz.*

quæ

quæ. *Apponendum eſt olentium herbarum*, pro, *olentes herbas*.Vel pro ablativô, ut *Deſine querelarum*, pro, *à querelis*. *Laſſus maris*, pro, *à mari*. *Plenus curarum*, pro, *de curis*. *Dives agri*, pro, *agro*.

Qualis eſt Græciſmus Dativi?

Cum dativus ponitur pro accuſativô, ut: *Nobis non licet eſſe tam diſertis*, pro, *diſertos*. *Tibi expedit eſſe bono*, pro, *bonum*.

Qualis eſt Græciſmus Accuſativi?

Cum accuſativus ponitur vel pro nominativô, ut Plaut. Merc. a. 2. ſ. 4. *Quo letho cenſes me ut peream potiſſimum*, pro, *Cenſes ego ut peream*. *Illum ut vivat optant*, pro, *ille*. *Patrem vellem viveret tibi*, pro, *Pater*. *Jube famulum ad me ut veniat*, pro, *famulus*. *Ego te faciam ut miſer ſis*, pro, *tu*. Vel pro dativo, ut: *Non me latet*, pro, *mihi*. Vel pro ablativô, ut: *Occurrunt animæ, quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus*. *Nec ſævis animum mitior anguibus*, pro, *animo*. *Albus dentes*, pro, *dentibus*. *Similis illi faciem*, pro, *facie*.

Qualis eſt Græciſmus Ablativi?

Cum ablativus pro accuſativo ponitur, ut: *Raptim quibus quiſque poterat elatis*, pro, *quæ quiſque poterat*. Ablativô Græcos carere, ad reliquorum cumulum accedat, quæ Varro aliique Grammatici oſcitantes allucinati ſunt.

DE ORTHOEPEIA SEU RECTA LITERARUM Latinarum pronunciatione.

VEram Latini ſermonis *Orthoepejam* (quam Quintilianus interpretatur *emendatam cum ſuâ virtute vocum explanationem*) explicare, nec multum habet utilitatis, & eſt vel doctiſſimis in omnique antiquitate verſatiſſimis inconceſſum. Jam ſcilicet unuſquiſque perſuaſum habet, ſuæ nationis homines optimè, rectius quidem certè, quam aliarum, linguam Latinam pronunciare, nec ullâ vel auctoritate, vel ratione adduci poteſt, ut eam pronunciandi rationem, cui jam adſuevit, mutare velit. Et qui peregrinas linguas earumque dialectos non didicêre, ſunt ad judicium hâc de re ferendum ineptiſſimi. Non longè abiero. Itali homines literam *H* pronunciare non poſſunt, adeóque literam non eſſe facilè ſibi perſuadent: ex quo fit, ut non modò Hiſpanicum, Gallium, & Germanicum ſermonem ægrè addiſcant, ſed neque Latinum epigramma Catulli in Arrium ſine juſtô aliarum nationum irriſu lègere poſſint. Sinenſes *R* non habent, ſed ejus loco *L* proferunt, quod contra fit à Japanis. Galli non poſſunt efferre Germanicum *Ch*, nec Germani Italorum *Gn* & *Gl*, quæ ſunt Hiſpanorum *Nn* & *Ll*. Accedit deinde quod talis

talis eſt ipſarum literarum, vocalium maximè, & diphthongorum conditio, ut vivam hominis vocem requirant, nec ſcriptô exponi poſſint. Sed potiſſima omnis hâc in re difficultatis cauſa eſt interitus linguæ Latinæ: quæ quoniam abhinc mille annis amplius depravari cœpit, atque in uſu eſſe deſiit, Germaniæ populis Gothis, Francis, Burgundionibus, Suevis, Alanis, Vandalis & Langobardis ex ſuâ vernaculâ & ex vulgari Latinâ novâ illa linguarum genera conflantibus, quibus Itali, Galli & Hiſpani hodie quoque utuntur, niſi quod multa Hiſpanicæ Arabes intulerunt: eô factum eſt, ut quæ literarum pronunciandi ratio apud Romanos fuerit, ne ſuſpicari quidem poſſimus. Hoc nemini non facillimè probavero, qui ſciat, quam irritum capiat laborem, ſi quis hodie exoticas linguas ſine vivâ magiſtri voce diſcat. Ut enim Hiſpanus quiſpiam, aut Germanus, aut Gallus totum Boccacium & Petracham memoriæ mandârit, & Hetruſcè elegantiſſimè ſcribere didicerit, ſi tamen numquam Italum hominem loquentem audierit, nec aliô præmonſtrante pronunciationem Italorum didicerit, certiſſimum eſt, vix decimam quamque vocem ejus ore prolatam ab Italis intellectum iri, adeóque nullum ei cum Italis ſermonis commercium eſſe poſſe. Itaque pro exploratiſſimo habeo, ſi Cicero in terris hodie exſiſtat, & non modò Gallos, Germanos, aut Hiſpanos, ſed & illum ipſum florem illibatum Italiæ, Hetruſcam dico Sirena *Johannem Ciampolum* Latinè loquentem audiat, fore ut ne unum quidem verbum ſatis percipiat: ſicut neque noſtrum quemquam declamante Cicerone plus, quam ſi Arabiçè peroraret, intellecturum arbitror.

bitror. Ut autem hoc fiat planiſſimum, eâdemque operâ complurium nationum homines errore ſuo liberentur, & quam ridiculè ſibi linguæ Latinæ rectè pronunciatæ palmam afferant, intelligere poſſint, diſtinctè ac ſingulatim de iis, quæ rem explicatu adeò reddunt difficilem, ea in medium afferam, quæ inter legendum veteres ſcriptores, præcipuéque Grammaticos, obſervavi; quæ quidem ad ſex omnino capita revocari poſſunt: Nempe vel ad *Vocalium*, cùm *ſimplicium*, tùm *compoſitarum*, id eſt, *Diphthongorum* & *Triphthongorum*: vel ad *Conſonantium* cùm *ſimplicium*, tùm *duplicium pronuntiationem*: vel ad *Accentum*: vel denique ad *Euphoniæ rationem*.

DE VOCALIBUS SIMPLICIBUS.

A, duplicem ſonum habere, vix quemquam tam illiteratum inveniri arbitror, quin ſuâ ſponte intelligat. In *Anna, Arra*, prius *a* perſpicuè aliter ſonat, quam poſterius. Sed & tertium ejus ſonum fuiſſe, qui ad *o* propius accederet, ex Feſto diſcimus. Ait enim: *Fovii, qui nunc Fabii dicuntur*: & viciſſim *borreum, antiquis farreum.* Sic hodie in Germanis Veſtphali & Bavari, *Poter da mihi ponem*, pro, *pater panem.* Quartus ejuſdem ſonus affinis fuit Græco η, ſive eta; quam literam vox ovium exprimit, quæ eſt *bee, bee*: ex quo Latinis prius *beelare*, poſt *balare*, ſicut Græcum μήτηρ *meeter*, Latini extulerunt *maater*; & ex *ma*, quo Græci adjurantes utebantur, ut μὰ τὸν ἀπόλλωνα, fecerunt *me*, ut *Mecaſtor*, quod

Donatus monet, Hec. act. 1. ſc. 2. Hinc ſuſpicari licet, in *facio* fuiſſe *a* pronunciatum more, Bononienſium, ut ab *e*, in *feci*, minimum intereſſet.

E, ſimiliter duplici ſono effertur in *eſſe*, *peſte*: teſtaturque Victorinus aliter *e* longum, aliter breve ſonare. Tertius ejus ſonus apud veteres ad *i* accedebat, velut ex iis, quæ ſubjiciam, teſtimoniis diſcimus. Quinctilian. lib. 1. c. 4. & 7. *E quoque I loco fuit, ut Menerva* & *Leber* & *Mageſter* & *Dijove* & *Veijove*, pro, *Dijovi* & *Veijovi*: *Livius* & *Pedianus*, *Sibe* & *Quaſe ſcribebant. In Here neque E plane, neque I auditur. Nos nunc E literâ terminamus, at veterum Comicorum adhuc libris invenio*: Heri ad me venit, *quod idem in epiſtolis Auguſti, quas ſuâ manu ſcripſit aut emendavit deprehenditur.* Varro 1. ruſt. 1. *Ruſtici veam dicebant, pro viam, & vellam pro villam.* Feſtus: *Me pro mi, ſeu mihi dicebant antiqui, & ameci per* E *literam efferebant.* Donat. in Phorm. act. 1. ſc. 1. *Propter cognationem* E *&* I *literarum, non dubitaverunt antiqui* heri *&* here *dicere, &* mane *&* mani, *&* veſpere *&* veſperi. Servius in Æn. 2. *Veteres* Pennas *dicebant, non* Pinnas.

Sed & cum *O*, quandam literæ *E*, cognationem fuiſſe, frequens alterius pro alterâ commutatio arguit. Feſtus: *Helus & Heleſa antiqui dicebant, quod nunc* Holus *&* Holera. Hemonem, hominem. Quinctil. 1. c. 7. *Vortices & Vorſus cæteraque ad eundem modum Scipio Africanus in* E *literam ſecundam vertiſſe dicitur.* Caſſiodor. de Orthographiâ: *Voſtra olim ita per* O, *hodie per* E, *ut Advorſum, adverſum: Pervorſum, perverſum: Votare, vetare: Vortex, vertex: Convollere, convellere: Amplocti, amplecti.* Priſcia-

ſcianus lib. 1. *Antiqui Amplocti pro amplecti dicebant, & Animadvorti pro animadverti.*

I, quoque duplici ſonô exauditur in *ipſi*, *irriti.* Teſtantur autem Grammatici, alium *I* longæ ſonum fuiſſe, alium *I* brevis; ac ne breve quidem unô eôdem ſonô pronunciari ſolitum. Quintil. 1. c. 4. *Medius eſt quidam* U, & I, *literæ ſonus: non enim ſic* optimum *dicimus, ſicut* opimum. Et cap. 7. optimus, maximus, *ut mediam* I, *literam, quæ veteribus* U, *fuerat, acciperent. Caji primum Cæſaris inſcriptione traditur factum.* Feſtus: *Pliſima veteres pro plurima.* Velius Longus de Orthographiâ: I, *litera interdum exilis eſt, interdum pinguis, ut in eô quod eſt* prodit, vincit, condit, *exilius volo ſonare. In eô verò, quod ſignificatur* prodire, vincire, condire, *æque uſque pingueſcit, ut jam in ambiguitatem cadat utrum per* I, *quædam habeant dici, an per* U, *ut eſt* optumus, maxumus. *In quibus annotandum, antiquum ſermonem plenioris ſoni fuiſſe, & ut ait Cicero,* ruſticanum, *atque illis fere placuiſſe per* U *talia ſcribere & enunciare. Manet eadem quæſtio*, manubiæ, *an* manibiæ, libido *an* lubido. *Nos verò poſtquam exilitas ſermonis delectare cœpit uſque* I, *literâ caſtigavimus illam pinguitudinem, non tamen ut plenè* I, *literam enunciaremus.* Idem: *In* virô & virtute, I, *ſcribitur, & penè V, enunciatur. In* contumaci *melius puto I, ſervari. Venit enim* à Contemnendo: *etſi Niſus &* contumaci *per U, putat poſſe dici* à *tumore. Varie etiam ſcriptitatum eſt,* mancupium, aucupium, manubiæ: *ſiquidem C. Cæſar per* I, *ſcripſit, ut apparet ex titulis ipſius: at Auguſtus per U, ut teſtes ſunt ejus inſcriptiones.*

O Similiter duplici ſonô proferri ex *opto, porrò,* apparet; Sed in *Pono, poto,* bis idem ſonus auditur. Victorinus etiam aliô ſonô *O*, productum, aliô correptum enunciari his verbis docet : O, *ut* E, *geminum vocis ſonum pro conditione temporis promit. Qui* O, *correptum enunciat, nec magnô biatu labra reſerabit, & retrorſum actam linguam tenebit. Longum autem productis labiis, rictu tereti lingua arcu oris pendula ſonum Tragicum dabit: cujus obſervationis & in* E *litera ſimilis penè ratio eſt.*

Tertius *O*, ſonus fuit, ſono *U*, affinis : quâ de re verba ſunt Fabii lib. 1. cap. 4. O, & U, *permutatæ invicem, ut* Hecoba & notrix, Culchides & Pulyxena *ſcriberetur, &* dederont *ac* probaveront. *Sic* Odyſſeus, *quem* Udyſſea *fecerunt Æoles, ad* Ulyxem *deductus eſt. Noſtri præceptores* cervom, ſervomque *ſcripſerunt: nunc* U, *gemina ſcribuntur : ſed neutrô modô vox, quam ſentimus, efficitur.* Feſtus : *Quatenos antiqui dicebant pro* quatenus. Velius Longus: *Antiqui confuſas* O, & U, *literas babuêre; nam* conſol *ſcribebant per* O, *cum legeretur per* U, conſul. *Unde in multis etiam nominibus variæ ſunt ſcripturæ, ut* fontes, funtes : frondes, frundes. Victorinus: *Anguſtus* mecom *per* O, *non ut nos per* U, *literam ſcripſit. Nam* O, *non ſolum pro brevi & longâ, ſed etiam pro* U, *ponitur, ut* popolus, piacolum, hoic *pro* huic, ſonus *pro* funus, *item alia multa.* Caſſiodorus : *Præſto, nos per* O, *ſcribimus: antiqui per* U, *qui &* O, *pro* U, *uſi ſunt.* Poblicum *enim quod nos* publicum, *& quod nos* culpam, *illi* colpam *dixerunt, &* exoles, *quod nos* exules, *quod ex ſolô eant.* Priſc. lib. 1. O, *aliquot Italiæ civitates, teſte Pliniô, non babebant, ſed locô*

locô ejus ponebant U, *& maximè Umbri & Thuſci.* O, *convertitur in* U. Huc, illuc, *pro* hoc, illoc, *Virgil.* Hoc tunc ignipotens cœlô deſcendit ab altô. *Et pleraque quæ apud Græcos nominativum in* OS, *terminant,* O, *in* U, *convertunt apud nos. Vetuſtiſſimi etiam* huminem, *pro* hominem *proferebant.* Funtes, *pro* fontes. Frundes, *pro* frondes. Fretu, *pro* fretô. Acherunte, *pro* Acheronte : *quæ tamen à junioribus repudiata ſunt, quaſi ruſticô more dicta.* U *quoque multis Italiæ populis in uſu non erat, ſed è contrario utebantur* O, *unde Romanorum quoque vetuſtiſſimi in multis dictionibus locô ejus,* O, *poſuiſſe inveniuntur,* poblicum, polchrum, colpam, Hercolem *dicentes. Sed ſivè longa, ſivè brevis eſt* O, *affinis eſt cum* U, *ut* ebur, robur, βȣ̃ς, *pro* ebor, robor, bos. Servius in Æn. 8. *Hoc tunc ignipotens cœlô deſcendit ab altô,* id eſt, *Huc tùm : nam ante,* hoc, *adverbium loci fuit, quod nunc abolevit: nam crebrò in antiquis lectionibus invenitur, ſicut in epiſtolis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione: dicens in adverbiis pro* U, O, *plerumque majores ponere conſuetos : & ſic pro* huc, hoc *veteres dicere ſolebant, ſicut pro* illuc, illo *dicimus. Unde etiam* hoc, *longum eſſe apparet, ſicut* illo, *quod pro* illuc *ponitur.*

U, geminô ſonô in *fructu* exaudimus, quamvis utrobique longum ſit, adeóque more veteri *fructuu* ſcribi poſſit. Plautus ejus ſonum *noctuæ* voci tribuit, quam ait *tu tu uſque dicere.* Et Terentianus non aliud ſonare teſtatur, quam *OY*, diphthongum Græcam. Tertius ejus ſonus cum *I*, quartus cum *O*, affinitatem habet. Et de hôc poſtremô jam veterum teſtimonia audivimus. De tertiô nunc non-

nulla ſubjiciam. Velius Longus: *Variè ſcriptitatum eſt* mancupium, aucupium, manubiæ: *ſiquidem C. Cæſar per I, ſcripſit; at Auguſtus per* U. *Mihi videtur nimis ruſticana enunciatio futura, ſi* artubus per U, *extulerimus: ita tamen exiſtimo enunciandum, ut nec nimis* I, *litera exilis ſit, nec* U, *literam ſcripſeris enunciationis ſonô cum nimis plenô, ac meminerimus artis Orthoepejæ eſſe, ut ſivè hâc, ſivè illâ literâ ſcripſeris, enunciationis ſonum temperet. Idem puto & in* clipeô, *per I ſcriptô obſervandum.* Victorinus: *C. Cæſar* optimus, maximus *ſcripſit, non ut nos per* U *literam. Meſſala, Brutus, Agrippa pro* ſumus, *ſcripſerunt* ſimus. Caſſiodorus: Lacrumæ *an* lacrimæ, maxumus *an* maximus, *& ſi quæ ſimilia ſunt, ſcribi debeat, quæſitum eſt. Varro tradidit, Cæſarem per I, ejuſmodi verba ſolitum eſſe enunciare & ſcribere: inde propter auctoritatem tanti viri conſuetudinem factam.* Servius in Æn. 1. *In navibus ſtupa interponitur vaſis, quam ſtipam dicunt.* Et Æn. 5. *Stuppa ſecundum antiquam orthographiam: nam ſtipa dicta eſt à ſtipando. Abuſivè etiam linum dicimus.*

Y, Græcam eſſe vocalem omnes norunt. Eam Latini per *U*, efferebant, ſed tertio ejus ſono, qui ad ſimilitudinem *I*, accedit, quomodo hodie U, Galli & Itali Alpibus finitimi pronunciant. Velius Longus: *Verrio Flacco videtur eamdem eſſe apud nos* U, *literam, quæ apud Græcos* Y, *namque his exemplis argumentatur: quod illi dicunt* cyminum, *nos* cuminum, *quam illi* cypariſſon, *nos* cupreſſum, *illi* kyberneten, *nos* gubernatorem, *nec non ex ejuſmodi* Theſeus, Peleus, *& ſimilibus affirmant.* Donatus in Hec.

act

act. 1. ſc. 2. *Pro* Syra, Sura *veteres legerunt*, U, *pro* Y, *ponentes, ut* Muſia, Suria.

Scaurus de Orthogr. Y, *literam ſupervacuam Latino ſermoni putaverunt, quoniam pro illâ* U, *cederet: ſed cum quædam in noſtrum ſermonem Græca nomina admiſſa ſint, in quibus evidenter ſonus hujus literæ exprimitur, ut* Hyperbaton *&* Hymnus *&* Hyacinthus *& ſimilia, in eiſdem hâc literâ neceſſariò utimur.* Caſſiodorus de Orthog. Y, *literâ antiqui non ſemper uſi ſunt, ſed aliquando locô illius*, U, *ponebant. Itaque in illorum quoque libris hanc ſcripturam obſervandam cenſeo,* Suriam, Suracuſas, Sumbola, Sucophantas.

De Vocalibus Compoſitis, id eſt, Diphthongis & Triphthongis.

Diphthongus eſt ſonus ex duarum vocalium ſono in unum conflatus, ſic ut utriuſque ſonus exaudiatur, etſi non pari tempore. Aliàs enim prior vocalis integrum tempus, aut etiam duo tempora habet, poſterior dimidium modò tempus, aut etiam tertiam partem temporis, ut in *ae*, *ai*, *ao*, *au* & *eu* uſuvenit: nam harum priores plenè efferuntur, niſi quod Germani inter *Ai*, *Ei*, & *Eu*, vix quicquam faciunt diſcriminis: poſteriorum ſonus ad aures ferè perit, adeò ut certò conſtitui non poſſit ultima in *muſae*, *e* ſit, an *i*, in *aura* & *euro*, *o*, an *u*; ex quo factum, ut veteres indiſcriminatim *muſae* & *muſai*, *Kaiſar* & *Kaeſar* ſcriberent. Sic *Aorelius* (quomodo in veteri ſaxo ſcriptum viſitur) & *Aurelius* ſono vix di-

ſcernuntur. Aliâs contra evenit, ut poſterior vocalis habeat tempus unum, vel duo, integréque efferatur, prior verò ſemiſſem aut tertiam modò partem temporis conſumat, adeóque mutilatè, ſeu raptim pronuncietur, ut in *eitur*, quod eſt tertiæ perſonæ verbum ab *eor*. Hic enim *i*, longa eſt, ac duorum temporum, ſed *e*, propemodum abſorbetur, ac vix tertiâ ex parte effertur, ut *e*, an *o* ſit, dubium maneat: eoque factum eſt, ut pro tali diphthongo ſolum *i* ſcriberetur, ſed *pingue*, ut à Grammaticis vocatur, cujus ſonum Velius ad ſonum *u*, proprius ait accedere. Bavari hodie, niſi fallor, omnium optimè eam efferunt in wei/ quod Latinè ſignificat *quei* vel *qui*, id eſt *quô modô*: nec ipſum *quei* aliter Romanis pronunciatum, adeóque ſi in *quei*, prima demta ſit litera, nihil prorſus eam vocem nec ſignificatione, nec ſono à Bavaricâ wei intereſſe arbitror. Plauti Comœdia exſtat, quæ *Capteivei* inſcribitur, quam vocem hodiè nemo, quam Bavarus, rectius pronunciaverit. Sextus Empiricus, *ai* & *ei* apud Græcos ſimplicem ſonum habere ait, quia ſcilicet unius vocalium *ſonus ferè perit ad aures* (quomodo in *Vir*, *de* V litera monet Velius) hoc eſt, minima tantum ejus pars effertur, ut propemodum nihil ejus ad aures perveniat: nec tamen prorſus intercidit, quod aliter vocalis ſimplex, non diphthongus foret. Itaque non ſolum *a* in *καὶ* profertur, ſed etiam aliquid literæ Jota, etſi tam obſcurè ut ſit ne *i*, an *e*, aures vix dijudicent. Similis eſt *ei* diphthongi ratio. Græci poſteriorem vocalem integram, priorem ex tertiâ tantum parte pronunciabant. Latini non eandem in eâ efferendâ rationem tenuerunt. Elegantiores imitabantur

Græ-

Græcos, & *Binei* ſeu *Bini* eodem prorſus modo quo illi ſuum Βίνει efferebant, quod epiſtolâ ad Pætum Cicero teſtatur. Sed ruſtici ac meſſores, quique urbanorum peregrinitatem effugere ſtudebant, ut Græcorum diſſimillimi eſſent, ex *ei* priorem plenè, poſteriorem ex tertiâ tantum parte pronunciabant, ut vix Jota animadverteretur, velut ex Ciceronis tertio de Oratore diſcimus. Similiter autem Varro 1. rei ruſt. cap. 2. *Villam*, quæ ex *vehillam* & *veillam* facta vox eſt, à ruſticis *Vellam*, efferri ſolitam auctor eſt, quo modo dubium non eſt, quin & antiquiſſimi Romanorum pronunciare fuerint ſoliti: nam *liber* poſteriores fecerunt ex *leiber*, priore vocali ſuppreſſâ, quod contra veteres dixerant *leber*, poſteriorem vocalem ſupprimentes. Hinc porrò intelligimus multis aliis diphthongis idem ipſum uſuveniſſe, ut duplex earum eſſet pronunciatio, cum aliàs prior, aliàs poſterior ejuſdem diphthongi vocalis plenè ſonaret: cujus rei inſigne Germanicus ſermo exemplum ſuppeditat. Vox Jeder/Germanis ſignificat *unuſquiſque*. Prior ejus ſyllaba diphthongo *Je* conſtat. Hanc qui elegantius loquuntur, ſic pronunciant, ut *J*, audiatur plenum & duo tempora conſumat, *e* verò tertiam modò temporis partem habeat ac vix ſentiatur. Ripuarienſes Germani contra *e* plenum efferunt duobus temporibus, ſed *i*, non niſi ex tertiâ parte temporis, ut ferè ad aures pereat, quo modo prior in *Jeſus* pronunciatur. Sic Hiſpani in *nueſtro*, *u* plenum efferunt, ſed *e* ſic ſupprimunt, ut non niſi minima ejus pars audiatur: quod contra Itali in *nugnento* ex *ne* poſteriorem integrè pronunciant priorem *u* tantâ celeritate, ut rectè Terentianus dicat, *eam parte tantum fungi tem-*

poris: Velius verò, *eam ad aures ferè perire*. Sic in *fuiſſe* Lucillius facit *u*, *i*, in diphthongum coaleſcere hoc verſu: *Compernem aut varam fuiſie Amphitruonis* ἄκοιτιν. Sed ejus diphthongi prior plenè effertur, altera vix tertiâ ex parte. Contra in hoc Horatii verſu: *Præcipuè ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt*: *u*, in *pituita* ſicut in *vita* vix auditur, ſed *i*, tamquam longa duobus temporibus effertur. Idem in *qui* ſeu *cui* uſuvenit: nam ſivè *c*, ſivè *q* ſcribas, nihil ad pronuntiationem intereſſe infra demonſtrabitur. In *cui*, integrè ſonat prior vocalis, in *qui* poſterior, ita ut multi priorem (*u* puta) prorſus extriverint, ſic ut *qi* ſeu *ki*, Hiſpanicè & Gallicè *qui*, Hetruſcè *chi* pronunciarent. Atque hoc diſcrimen in efferendis diphthongorum vocalibus non obſervatum Grammaticis Latinis turpiſſimum errorem objecit, ut *i* & *u*, ſequentibus eas vocalibus, non diphthongi partes, ſed conſonantes eſſe crederent, alii tam vocalium, quam conſonantium vim amittere putarent. Sed qui cum diverſarum nationum hominibus verſati ſunt, variasque eorum diphthongos obſervârunt, quantum Grammaticos ratio ſugerit minimè laborioſè intelligunt. Certè in *Jam* & *Jus*, primam literam ita raptim efferri ſatendum eſt, ut vix tertiam temporis partem abſolvat: neque tamen ſuo prorſus ſono caret, quod fieri in his neceſſe eſt quæ conſonantes dicuntur. Similiter in *Qua, quem, quis, quid, quod, lingua, ſanguen, ſanguis, ſuadeo, ſuetus*, *u* vocalis eſt, quia ſuum proprium ſonum habet, etſi is ad aures ferè perit, quod in quâvis diphthongo alterutri vocalium uſuvenire neceſſe eſt, ne non una, ſed duæ ſint ſyllabæ. Hinc conſequens eſt, ut in *Va, ve, vi, vo*, & *vu* non

non aliter *V* efferatur, quam in *lingua, ſanguen, ſanguis*, ſine ullâ ſcilicet etiam minimâ adſpiratione, quod ratio nulla afferri poſſit, cur eadem ſyllaba ex iiſdem elementis compoſita, aliter atque aliter proferri debeat. Itaque rectè Germani ſuâ lingua **vin/** ſivè ut ipſi perperam ſcribunt, **win/** ita proferunt, quo modo à Romanis, qui vinum eis intulerunt, pronunciari majores eorum audierant, quomodo hodie ſcilicet ipſi quoque Itali mediam ſyllabam in *Sang--ui--nis* efferunt: ubi *u* non eſt conſonans, cum ſine ullâ ſpiritûs vel afflatus parte pronuncietur, ſecus quam iidem Itali in pronunciandô *Vinô* faciunt, ubi adſpiratio aliqua ſeu flatus debilis percipitur etſi non ita plenè, ut fit cùm Germanus **fino** profert. In quô etſi meritò ridetur, non tamen Italus culpâ vacat, & Germano Priſcianus totidem verbis patrocinatur lib. 1. *Apud antiquos Romanorum* F *litera, habebat hunc ſonum, quem nunc habet V, locô conſonantis poſita.* Verum ego dubium non habeo, quin Priſcianus allucinetur perinde ut cæteri, qui *V*, ſequente vocali non in diphthongum concreſcere, ſed conſonantem eſſe crediderunt: & ſonum ejus non F, ſed Ⅎ digammate Claudianô efferri ſolitum certus ſum. Quod autem de *ei* diphthongô dixi, priorem ejus vocalem tam correptô temporis momentô pronunciari ſolitam ut vix perciperetur, nec decerni ſatis poſſet, *e* eſſet, an *o*, id hæc Feſti verba certius nobis faciunt: *Ab oloes dicebant antiqui, pro* ab illis: *nam literam non geminabant. Pilumnoe poploe in carmine Saliari ſunt Romani, velut pilis uti aſſueti.* Nimirum *oe* efferebatur prorſus ut Græcum *oi*, Terentianô & Victorinô teſtibus: unde in veteribus Terentii libris *Adelphoe*, & in

& in prologô Caſinæ Plautinæ, *Clerumenoe*, legimus. In Græcâ verò diphthongô *oi*, litera *o* vix percipi poterat, nec ab *e* diſtingui, cum *i* pingue efferretur ſonô literæ *u*, ſivè *y* proximô, quem ipſum literæ *i*, in diphthongô *ei*, ſonum eſſe, ſupra ex Velio Longo, didicimus. Monet quoque Maximus Victorinus *Hoelas* & *Hylas* ſono haud ferè quicquam differre, quod Inſcriptionum veterum mos confirmat, in quibus *Oiti*, *Oeti* & *Uti*, ſimiliterque *coera* & *cura*, *poenire* & *punire loidos* & *ludos* paſſim legimus. Sed & Servius in principio Æneid. 10. ad hæc Virgilii. *Quin intra portas atque ipſis prælia miſcent Aggeribus moerorum*---ita commentatur: *Moerorum, antiqui pro* murorum: *nam veteres pleraque eorum, quæ nos per* u *dicimus, per* œ *diphtongon pronunciabant: & contra* punio, *pro* pœnio, *quod verbum à* pœna *venit: hinc eſt*, Punica regna vides: *cum* Pœnos *ubique legerimus*. Feſtus denique *Loebeſum*, inquit, *& loebertatem antiqui dicebant, liberum & libertatem, ita Græci* λοιβὴ & λείβω. Nimirum Latini aliàs *leiber* (quod in C. Caſſii denario Ant. Auguſtinus invenit) aliàs *loiber* nullâ pronunciationis differentiâ ſcribebant, cum utrumque *liber* ſonaret, ſed *i* pingui, quod inter *u* & i exile medium ſonum obtinere ſupra demonſtratum eſt: idemque ipſum apud Græcos obtinebat, ut λείβω, λοίβω & λίβω, quod Latinis eſt *libo*, indifferenter ſcriberent & pronunciarent, ita ſcilicet, ut in λοίβω & λέιβω. Jota plenè duobus temporibus efferretur, ſed prior vocalis ob pronunciationis celeritatem relinqueretur in ambiguo. Nihil ergo jam mirum eſt animi dubios fuiſſe Athenienſes, λοιμὸν ne, id eſt, *peſtilentiam*, an λιμὸν, id

id eſt, *famem*, verſus hic Delphis ex oraculo redditus minaretur : ἥξει δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμός ἀπ' αὐτῷ. Siquidem fieri facilè potuit, ut ſurde audientes Jota longum ſeu pingue ab exili non diſtinguerent. Eſt autem in λιμὸς, Jota breve ſivè exile, in λοιμὸς verò longum ac pingue. Neque tamen non idem ipſum in *oi* & *oe* fieri potuit, quod in *ai*, *au* & *ei*, ſupra diximus factum, ut prior *o*, in aliquibus vocibus plenè efferretur, poſterior *e* vel *i*, tam correptè, ut diſtinctus & certus ejus ſonus ad aures non accederet, quod Suevi & Bavari faciuut in verbo Woint/ quod eſt *plorat*. Sic certè nihil impedit, quin *proinde* pronuncietur in hoc Maronis verſu : *Proinde tona eloquiô, ſolitum tibi, meque timoris*. Si quis tamen ſono literæ *o* ſuppreſſo, *i* pingue ibi efferre malit, cum eo nec verbum commutatum volo, qui cum maximè hoc nunc agam, ut de veteri Linguæ Latinæ pronunciatione nihil prorſùs explorati haberi poſſe demonſtrem. Nunc de Diphthongis quædam veterum teſtimonia recitari operæ pretium fuerit.

Quinct. lib. 1. cap. AI, *ſyllaba, cujus ſecundam nunc* E, *literam ponimus, variè per* A & I, *efferebant : quidam ſemper, ut Græci : quidam ſingulariter tantum, cum in dativum, vel genitivum caſum incidiſſent*, id eſt, quidam ſemper *Muſai* pro *Muſæ* dicunt, quidam tantum in genitivo & dativo ſingulari.

Velius Longus : *Ea quæ nos per* AE, *antiqui per* AI, *ſcriptitaverunt*, Juliai, Claudiai. *Et nihil obſtat, quò minus hôc aut illô modô ſcribamus in utrôque numerô.*

Terentianus : *Alpha ſemper atque Jota quem parant*

rant Græcis ſonum, A *&* E *nobis miniſtrant: ſic enim nos ſcribimus.*

Scaurus de Orthograph. *Apud antiquos* I *litera, pro* E, *ſcribebatur, ut teſtantur metaplaſmi in quibus eſt ejuſmodi ſyllabarum deductio, ut* Pictai veſtis, *&* Aulai in medio, *pro* pictæ *&* aulæ: *ſed magis in illis* E *noviſſima ſonat, & præterea quoque antiqui Græcorum hanc ſyllabam per* AE *ſcripſiſſe traduntur.*

Feſtus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus* Ollas, *quia nullam literam geminabant. Auxilla,* olla parvula. *Auſculari,* pro Oſculari, quod eſt os cum ore conferre. *Aurum* ruſtici *orum dicebant, & auriculas, oriculas.* Atque ex hoc formavit Catullus *oricillam.*

Priſcianus lib. I. AU, *videtur quaſi pati diviſionem, cum* I, *poſt* U, *addita, tranſit eadem* U *in conſonantium poteſtatem, ut* Gaudeo, gaviſus. Ναύτης, navita, & ναῦς, navis. *Contra fit à* Lavor, lautus: faveo, fautor: avis, auceps, augurium auguſtus. *Tranſit quoque* AU, *in* O, *productam more antiquô, ut* lotus, *pro* lautus: ploſtrum, *pro* plauſtrum: cotes, *pro* cautes: *ſicut etiam contra pro* O, AU, *ut* Auſtrum, *pro* oſtrum: auſculum, *pro* oſculum, *frequentiſſiméque hoc faciebant antiqui.*

Hic non ſatis ſcio tutóne Priſciano de omnibus credamus, quoniam & ratio & auctoritas ſuadere nobis videtur, ut inter *nauta* & *navita* nihil credamus fuiſſe diſcriminis, niſi quod *i,* in *navita,* propter pronunciationis celeritatem extrita fuerit, ſicut in *fauitor,* quo Plautus utitur prima correptâ. Et Cicero inter *Cauneas* & *cave ne eas* perpuſillum interfuiſſe ſignificat, ita, ut qui audiret *Cau ne as,* ſibi *ca-*

ve

ve ne eas dictum putare poſſet, quaſi eſſet: *Cau-en' eas,* ut *u* ſimul cum *a,* non cum *e* efferretur: quod ſi verum eſſet, etiam *nau--ita,* non *na--vita* pronunciandum foret: quid hic veri ſit, ab aliis doceri aveo.

Lucretius lib. 2. *Aut nulla inter ſe duo ſunt ex omnibus eadem.* Hic *EA,* diphthongum habemus, ſicut etiam in hoc verſu Terentii prolog. Adel. *Eam commorientes Plautus fecit fabulam.* Et in hoc Virgil. *Nec tantum Rhodope miratur & Iſmarus Orphea.* In hâc porrò diphthogo, *e* plenè efferri arbitror, *a* verò non niſi ex ſemiſſe aut tertiâ parte.

Lucillius: *Uni ſe atque eidem ſtudio omnes dedere & arti.* Hic diphthongus eſt, de cujus pronunciatione diximus, Latinos ſcilicet & Græcos ſemper poſteriorem plenè extuliſſe pingui quodam ſono, qualis ferè eſt tertius *u* literæ, ſivè *y.* Vetuſtiores tamen Romani & ruſtici, *e* plenum pronunciabant, ut *i* ferè tollerent: quos imitati poſteriores, dixerunt *Calliopea* & *Chorea,* cum in Græco eſſet *ei,* teſte Priſciano, qui & iſta monet: *In vocalibus ſunt affines* E *correptâ, ſive productâ cum* EI *diphthongô, quâ veteres Latini utebantur ubique locô* I *longæ, more antiquô Græcorum.*

Virgilius: *Rege ſub Euryſtheô fatis Junonis iniquæ.* Idem: *ſimul accipit alveô.* Idem: *Unô eôdemque igni ſic noſtrô Daphnis amore.* Lucret. *Omnia jam ſeorſum carnes anciſa recenti.* Hic eſt diphthongus, in quâ *e* plene efferendum puto, ut *o* minimam partem temporis conſumat, ex eoque *o,* an *u* ſit, ſatis diſtinctè ſciri non poſſit.

Virgilius: *Præferimus manibus vittas ac verba precantia.* Idem: *Bis patriæ cecidêre manus, quin pro-*

protinus omnia. Hic *IA*, diphthongum habemus, in quâ prior vocalis plenè effertur, quod Vittembergenſes ruſticos facere animadverti, pro quo cæteri Germani poſteriorem *a*, duobus temporibus pronunciant ſuppreſſâ priore *i*, quod ipſum faciunt omnes in *Jam* & *Allelu--ja*. Grammatici hic ſuas *Synæreſes* & *Synalœphas* obtrudere conantur, ſed nihil afferunt, cur Latini non æquè atque alii populi diphthongum credantur extuliſſe.

Virgil. *Immortale jecur tundens fæcundaque pœnis.* Hic IE diphthongum habemus, in quâ poſterior *e* plenè pronunciatur, priore *i* ad aures quaſi pereunte. Germani tamen, ut dixi, alteram præterea ejus efferendi rationem ſervant, in voce **Jeder /** ut *i* plenum efferant, *e* verò non niſi tertiâ ex parte.

Sed hoc loco contradici poteſt, *Jacet, jecur, Jovem, juvat*, propterea non eſſe diphthongum, quia *i* ſit conſonans, cujus rei cauſa ſit, quoniam non ſit vocalis, ut quæ ſyllabam non faciat longam, quod omnes diphthongi faciunt, & quoniam conſonanti brevi ſubjecta, ſyllabam naturâ brevem faciat poſitione longam, quod conſonantis proprium eſſe nemo ambigit. Cum enim *ad* ſit brevis, tamen in *adjuvat* fieri longam poſitione, & *ju* brevis eſt, cum unaquæque vocalis unum tempus habeat, adeóque diphthongus niſi δίχρονος, ſeu duorum temporum intelligi non poſſit. Ad hoc reſpondetur, Grammaticorum regulas de ſyllabarum dimenſione, expoſitione & diphthongo nonnullâ correctione indigere. Poſitione enim non modò ſyllaba, naturâ brevis, fit longa, ſed etiam naturâ longa fit brevis. Eſt autem *Poſitio* vel *Vocalium*, vel *Conſonantium*. *Credimus, an qui*

amant

amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. Hic *qui* naturâ longum, fit breve poſitione vocalis, quia nimirum ante vocalem poſita eſt: Et *Inſulæ Ioniô in magnô, quas dira Celæno. Stipitibus duris agitur ſudibusve præuſtis.* Hic *AE* diphthongus ex longâ fit brevis poſitione vocalis conſequentis, quia ſcilicet poſterior diphthongi vocalis minimam modò temporis partem habet, quæ ſequenti vocali quodammodo accreſcit, quod tamen ſemper fieri nihil neceſſe eſt. *Ad* in *adjuvat* longum fit, non ex poſitu conſonantis, ſed ejus vocalis, quæ propter moram, quam pronunciationi affert, conſonanti fit ſimilis: nec enim tam celeriter, ac ſine impedimento decurrit pronunciatio, quam in *adipe, aditu*: atque ab hâc cauſâ Lucretius, *aqua* & *liquidus*, nonnumquam primâ productâ extulit. Sed hæc mora in *pluvia* vocalem ante ſe poſitam propterea non retardat, quia breviſſima temporis pars, quæ eſt in priore diphthongi literâ, utrique vocalium, hoc eſt, antecedenti & conſequenti velut contribuitur, quod præcedente conſonante, tamquam ſoni experte, fieri non poteſt. Similiter in *Favitor*, prima quamvis longa à Plautô corripitur in prologô Amph. *Si cui favitores delegatos viderint. Virtute ambire oportet, non favitoribus.* Nimirum *Au* fit brevis poſitione, quia ponitur ante vocalem *i.* quô exemplô nihil peccabit, qui *Gaviſus* primâ brevi dixerit, ut ſit *Gav--iſus*, non *Ga-viſus*.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Litera I, ſibi inſidit. Conjicit enim eſt ab illô jacit.* Hæc *Ji*, diphthongus eſt, in quâ prior *i*, minimam temporis partem abſolvit, eôque factum eſt, ut eam veteres ſæpè extererent, & *Conicit, obicit, ſubicit,* mediâ brevi efferrent.

 ferrent.

ferrent. Virgil. *Tityre paſcentes à flumine reice capellas.* Hinc porrò intelligi poteſt, nullam fuiſſe rationem, cur negarent veteres, *v* ſimiliter ſibi inſidere in *Vulnus, ſervus,* ut in *conjicit, ſujicit.* Par enim utrobique eſt ratio.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac poſſis reperire inolentis olivi.* Hic Triphthongum, in eaque *O A.* diphthongum habemus, quâ & ruſtici in Germaniâ alicubi utuntur, cum unô ſonô Joa pro Ja efferunt, quæ eſt affirmandi particula: quos ſi Terentianus audiſſet, de diphthongo *oa* minimè dubitaſſet, quemadmodum nec de *ou,* quâ Horatius utitur: *Paſco libatis dapibus prout cuique libido eſt.* Hanc Bavari in appellandâ vaccâ exprimunt, cum dicunt Kou/ ut prior vocalis *o,* vix exaudiatur, quomodo & Latini *loumen, loucem,* & ſimilia videntur extuliſſe, qualia Iu ſcriptiones veteres exhibent, *Courato, jouſſit, joudicare,* &c.

Velius Longus: *V, literam digamma eſſe inderdum, non tantum in his debemus animadvertere, in quibus ſonat cum aliquâ adſpiratione, ut in* valente *&* vitulo: *ſed etiam in his, quibus confuſa hæc litera eſt in eô quod eſt* quis: *nam ſi omnino hæc vocalis eſt* V, *procul dubiô hæc ſyllaba longa eſſet, quoniam numquam duæ vocales coëunt, ut non longam ſyllabam faciant.*

Hoc verum eſt de vocalibus, quæ paribus temporibus efferuntur, ut unaquæque tempus unum habeat. Tum enim duo ſunt tempora, quæ ſyllabam longam faciunt. Sed diſpar eſt ratio in dipthongô *Va, ve, vi, vo,* cum poſteriores vocales plenè efferuntur, prior verò vix tertiam temporis juſti partem

conſu-

conſumit, ac vix ſenſibilem pronunriationi moram aſfert, prop터eáque ſæpè cùm ſcribendô, tùm pronunciandô exterebatur, ut eſſet *Qis, qod, qotidie*, velut infra de conſonantibus docebitur. Hoc loco illud obſervandum moneo, Velii Longi ætate (quæquæ illa fuerit) *V*, literæ vocalibus præpoſitæ duplicem ſonum fuiſſe, alterum ſine ullâ adſpiratione in *Qua, que, qui, lingua, ſuadeo, ſuetus*, alterum cum adſpiratione nonnullâ, vel potius flatu, prorſus ut hodie quoque, Itali in *Vado, vento, vino, volo* & *vulgo* pronunciant. Sed veteres Romanos, ſatis exploratum eſt, ad quemcunque flatum, ſeu fortem, ſeu debilem, nullâ aliâ notâ, quam *F* literâ uſos fuiſſe, ſicut *H* litera ad halitum, ſeu ſpiritum, vel adſpirationem. Non igitur Æolicum digamma *Ϝ*, ſed *F*, dimidiatum Itali hodie in *Vini* voce efferunt, adeóque Germanos *F*, plenum efflantes irridere non debebánt. Illud tamen minimè negaverim, jam tum Theodoſio imperante digamma cum flatu aliquo pronunciari ſuiſſe ſolitum. Servius enim ejus ætatis Grammaticus propter affinitatem ex *Henetis Venetos*, ex *Heliâ Veliam* exiiſſe credidit. Verba ejus ſunt in Æn. 6. *Velia dicta eſt à paludibus quibus cingitur, quas Græci* ἕλη *dicunt. Fuit ergo* Helia: *ſed accepit digammon, & facta eſt* Velia, *ut Henetus Venetus*. Sed de digamma ejusque uſu plura qui volet, apud Priſcianum librô primô videre poterit.

TRIPHTHONGI.

Quinctilianus lib. I. cap. 4. *Aut unam longam*

vocalem faciunt, ut veteres ſcripſère, qui geminatione earum velut apice utebantur (ut maater, feelix, abiire) *aut duas* (ut Muſae) *niſi quis putat etiam ex tribus vocalibus ſyllabam effici, quod nequit, ſi non aliquæ conſonantium officiò fungantur.*

Terentianus: *Syllabam nec invenimus ex tribus vocalibus.*

Annæus Cornutus: *Tres vocales quibuſdam videntur eſſe ſub unâ ſyllabâ* VAE : *errant, ſi ita putant, nam nuſquam neque apud Græcos, neque apud Latinos ex tribus vocalibus ſyllaba conſtat : quare hic Digamma erit, & duæ vocales.*

Chariſius lib. 1. *Syllabæ naturâ longæ, cum ſingulæ vocis literæ producuntur, ut* A *aut* E (in maater, feelix) *aut cum duæ, ut* VA (in vado) *aut cum tres, ut* VAE (in aquæ.)

Sic habemus, veterum alios Triphongis locum dediſſe, alios eaſdem repudiaſſe, propterea quod ex tribus temporibus ſyllabam longam conſtare non poſſe, rectè judicarent. Sed illos cogitare æquum fuit, diphthongos per ſe non habere duo tempora, ſed unum modò tempus & ſemis, imò ne ſemis quidem, ſed tantum tertiam partem temporis, propterea quod ſemper altera vocalium ea celeritate effertur, ut ferè ad aures pereat. Itaque ſequente vocali diphthongi corripiuntur, ſi prior earum vocalis plenè pronuncietur. Sed per accidens ſeu fortuitò & ex eventu producuntur, quoniam ſcilicet conſonans eas excipit, quæ nullum habet ſonum, cum quò vocalis diphthongi poſterior, quæ vix exauditur, coaleſcere queat. Atque hæc demum vera eſt productionis ratio, non illa, quam Priſcianus reddit, quod ſcilicet

con

conſonans dimidium tempus habet, adeóque cum vocali diphthongi antecedente tempus integrum abſolvat. Conſonans enim nullum omnino ſonum proprium habet, propterea̓que nec minimum temporis momentum facere poteſt. Accipio tamen, quod dat Priſcianus, diphthongos ſequente vocali duo tempora non habere. Verba ejus lib. 1. ſunt.

Invenitur hæc diphthongus AE *vel* AI *in mediâ dictione correpta tunc, quando compoſitæ dictionis antecedentis in fine eſt ſequente vocali, ut* præuſtis. *Virgil.* Stipitibus duris aditur ſudibusve præuſtis: *Homerus:* ---- ἀνιπτόποδες χαμοιεῦναι. Oe *quoque vel* Oi *idem patitur apud Græcos. Æſchylus:* ἴςρος τοιαύτας παρθένου λοχεύεται. *Unde quidam non ſine ratione unum tempus & ſemis ſingulas eas habere dicunt. Ideóque ſi conſequatur conſonans, quæ dimidium tempus habent, omni modô producuntur.*

Jam quod *V*, in *VAE*, digamma vocant, & cum quôdam flatu proferri volunt, eòque nomine conſonantibus accenſent, vel vox Italica *GVAI* (ex Latino *Væ* facta, quam Suevi 𝔚𝔄𝔍 efferunt) & priſcum *aquai*, errorem eis eripere debebat: nam neque vel minimum illius flatus, ſivè adſpirationis hic eſt veſtigium, neque aut *g*, aut *q*, cum flatûs notâ conſequente pronunciari poteſt, niſi quis tamen Romanos, Sarmatarum more *Q ſamqſam*, pro *quamquam*, enunciaſſe putet.

Triphthongi *VAU* aliud exemplum non habeo, niſi quod Varro ipſum *V*, digamma *VAU* appellandum putavit. Bavari 𝔙𝔄𝔒 𝔚𝔄𝔒 / quod *ubi* ſignificat, ita efferunt, ut *o* plenum ſit, priores duæ

vocales vix exaudiantur, adeóque triphthongus non niſi duorum eſt temporum, quomodo apud Græcos ηυ, & ωυ, non ſunt trium temporum, etſi η & ω, velut longæ, duo abſolvunt tempora: eô quod υ inſigni labiorum preſſu comprimatur. Unam verò ſyllabam dûo tempora & ſemis habere poſſe, ipſe quoque Priſcianus & alii agnoſcunt, tamquam in *Juno*, ubi *u* longa duorum eſt temporum, *i* verò vix dimidium tempus, atque adeò non niſi tertiam temporis partem conficit.

Virgilius: *Seu lentô fuerint alvearia vimine texta.* Hic *VEA* triphthongum habemus. Ubi ſi quis *v*, conſonantem eſſe & cum adſpiratione aliquâ proferendam contendat, eum docere velim, cur ergo in *laquearia*, *u* nihil habeat flatulenti.

In *Quei*, quô veteres utebantur pro *qui*, triphthongum eſſe ſatis jam planum eſt.

Horat. *Quis ſudor vietis aut quam malus undique membris.* Hic in *vietis* (quæ vox eſt diſſyllaba) prior ſyllaba ex Triphthongo duorum temporum conſtat: nam *v* & *i*, vix unum tempus conſument. *V* verò ſine omni flatu proferendum, ex voce *quietis* diſci poteſt.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac poſſis reperire inolentis olivi.* Hic triphthongum *VOA* habemus, cujus media vocalis plenè effertur, prima & ultima ferè ad aures pereunt.

Catullus: *Quoi dono lepidum novum libellum.* Hic triphthongus *VOI*, mediam vocalem habet plenam ac duorum temporum, cum extremæ duæ propter pronunciationis celeritatem vix ſimul unum tempus conficiant.

DE

DE CONSONANTIBUS SIMPLICIBUS.

B.

B, Romani ſic efferebant, ut à *p*, quam minimum differret: quæ cauſa eſt, cur in ſaxis inſcriptum videamus, *Apſolutus, apſens, opſes, optinere.*

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cum dico* optinuit: *ſecundam* B *literam ratio poſcit, aures magis audiunt* P.

Scaurus de Orthographiâ: B, *cum* P *conſentit, quoniam origo eorum non ſine labore conjunctione revelli à quoquam poteſt. Græci* πυῤῥίαν, *noſtri* Byrriam, *& quem Purrum, antiqui* Burrum: *Balatium*, Palatium: item *Poplicolam*, Bublicolam: *Scapillum*, alii Scabillum dicunt.

Hanc pronunciandi rationem qui Germanis hodie in uſu eſſe prædicat, quos ille Germanos dicat neſcio. Ego quidem numquam ejus nationis quemquam audire memini, qui *Ponum* pro *Bono* efferret. Sed pleroſque ſcio pro *B*, efferre digamma ſive *V* conſonantem quam dicunt, ſed ſine adſpiratione ullâ, ut in *Bene* perinde ſonet, atque *U in Quæne*, ſive *W*, quomodo ipſi ſcribunt. Maximè verò omnium in eô ſunt ridiculi, qui Bavaricâ dialectô utuntur. *Waccbus* enim dicunt, pro *Bacchus*. *Wuarca*, pro *Barca*. *Wonus*, pro *Bonus*, ſicut U in *Quoniam*.

Nec tamen tolerabilius peccant Hiſpani & Vaſcones, qui *B*, & *V*, adſpiratam inter ſe commutant: nam

inter *bibere* & *vivere* nihil faciunt diſcriminis, nec inter *Baro* & *Varo*, *bellum* & *vellum*. Et in re divinâ faciendâ Sacerdotes ſic loqui audiuntur: *Per Chriſtun Dominun noſtrun, qi tecun bibit & regnat in ſæcula ſæculorum.* Eſt autem error iſte pervetus, ut in ſaxorum veterum Inſcriptionibus paſſim videre eſt: nam ibi *Bibus*, pro *vivus* ſæpius legas, *Vaſe*, pro *baſe*: *plevi*, pro *plebi*: *Vene*, pro *bene*: *Abe*, pro *ave*: *Bale*, pro *vale*.

C.

C ante *A*, *O* & *V*, rectè hodie ab omnibus pronunciatur. Sed ante *E*, *I* & *Y*, aliæ nationes aliter efferunt, malè tamen omnes: Hiſpani, Galli & Ciſalpinæ Galliæ Itali, *Cicero* ſic pronunciant, ac ſi eſſet *Dſidſero*, Germani Tſitſero. Maximè ridiculi & odioſi ſunt Hetruſci, inprimisque Florentini, qui in *Cicero* aliter primam, aliter mediam ſyllabam efferunt, utrobique ſcil. ſtrepitum, ſivè *S* denſum aut pingue, ſed ei in priore ſyllabâ, *t* præmittunt. *Strepitum* voco, quem Germani per Scha/ Sche/ Schi/ ſcribunt: Galli per *Cha*, *Che*, *Chi*: Hetruſci per *Scia*, *Scie*, *Scio*: Hiſpani per *Xa*, *Xe*, *Xi*, aut *Ge*, *Gi*, aut *Je*, *Ji*, etſi ab annis non ita multis morem hunc Hiſpanæ mulieres mutarunt, ita ut iſta cum adſpiratione efferant, ut χ Græcum, vel Ch Germanicum, vel gutturale *Ca* Hetruſcorum, quod ipſi *La gorga* vocant, cum *Duca* pronunciant, ut Germani *Ducha*, Hiſpanæ fæminæ *Duxa* vel *Duja*. Galli id efferre non poſſunt. Hetruſci ergo *Cicero* ſic pronunciant ac ſi Germanus legeret Tſchiſchero/ Hiſpa-

Hiſpanus veteriore modô, *T--xixero.* Itaque ſi nihil aliud inter hodiernam & veterem Romanorum pronnnciationem eſſet diſcriminis vel hujus ſolius literæ pronunciatio omne inter nos linguæ commercium impedire poſſet. Illi enim *KIKERO* efferebant, ſivè ut Italus ſcriberet, *Chichero*, ut Gallus & Hiſpanus *Quiquero.*

Feſt. *Priſci pro* acipenſer *dicebant* aquipenſer, *pro* ſexdecim, ſexdequim. *Ex Græcô* κάρκερα *fecerunt febrim* querqueram *&* carcerem; *quia ſcilicet* κάρκερ *efferebant.*

Quinctilian. 1. c. 7. *Quidam K neceſſariam credunt quoties* A *ſequatur, cum ſit* C *litera, quæ ad omnes vocales vim ſuam perferat.* Ergo nulla prorſus inter *ka* & *ca*, inter *ke*, & *ce*, inter *ki* & *ci*, fuit pronunciationis differentia: proindeque Cato pro *dicam*, ſcribebat *dicem*, & *faciem* pro *faciam*, ut eôdem capite Fabius auctor eſt. Et Livius lib. 21. *Saguntum* à *Zacynthô* nomen duxiſſe monet, quoniam ſcilicet κυ Græcorum, à *Gu* Latinorum ſonô vix quicquam intereſſet.

Julius Hyginus apud Servium Æn. 8. *Cum Romani euntes per Tuſciam interrogarent Agyllinos, quæ diceretur civitas, illi utpote Græci quid audirent ignorantes, & optimum ducentes, ſi eos prius ſalutarent, dixerunt* χαῖρε: *quam ſalutationem Romani nomen civitatis eſſe putaverunt, & detractâ adſpiratione eam* Cære *nominaverunt.*

Ergo inter Latinum *Cære* & Græcum χαῖρε nullum aliud ſoni diſcrimen fuit, quam quod in Græcô eſſet adſpiratio: ex quô planum fit *Cæſar* Romanis itidem ut Germanis hodie pronunciari ſolitum

nempe Kaiſar/ quomodo & Græci ſcribebant. In compluribus quidem Claudii Imp. Inſcriptionibus *CAISAR* diſertim perſcriptum viſitur, ut mirari ſatis non poſſim, quâ ratione barbarum noſtrate *Zeſar* vel *Tſcheſar* aut *Tſcieſar* aut *T--cheſar* (quomodo Germani & Galli Hetruſcum *Ceſar* ſcriberent) ſubrepere potuerit. Similiter autem aliàs *pulcher*, aliàs *pulcer*, nullô ferè pronuciationis diſcrimine ſcribi ſolitum ex Grammaticis diſcimus.

D.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. T *literæ cum* D, *quædam cognatio eſt: quare minus mirum, ſi in vetuſtis operibus urbis noſtræ & celebribus templis legantur Alexanter & Caſſantra.* Et cap. 7. *Illa quoque ſervata eſt à multis differentia, ut* AD, *cum eſſet præpoſitio*, D *literam*, *cum autem conjunctio*, T *acciperet*. Multi ergo *ad* & *at* indifferenter pronunciabant.

Feſtus: Apot *antiquis erat, quod poſtea* apud.

Idem: Odefacit *veteres dicebant pro* olfacit, & dacrimas *pro* lacrimas, *item* dautia *pro* lautia, impelimenta *pro* impedimenta.

Scaurus de Orthograph. Seddam *antiqui dicebant, quam nos* Sellam.

Victorinus: Kadamitatem *veteres & ſcribebant & dicebant pro* calamitatem. *Communionem enim habuerunt literæ hæ apud antiquos, ut dinguam & linguam: dacrimis & lacrimis : capitodium & capitolium: & ſella à ſede: olere ab odore.*

Terentius Phorm. act. 2. ſc. 2. *Rete accipitri tenditur.*

ditur. Ubi Donatus: *Legitur & tennitur. Habet enim* N *litera, cum* D *communionem.*

Servius in Georgic. 2. DI, *in Media, ſine ſibilo proferenda eſt: Græcum enim nomen eſt, & Media provincia eſt.* Hinc apparet in Latino vocabulo *medio*, *D* cum ſibilo proferri ſolitum. At enim *D* cum ſibilo eſt conſona duplex *Z.* Dicebant ergo *Mezo*, quomodo hodie quoque Itali ſua lingua pronunciant. Sed & hoc ab eadem pronunciatione ortum video, ut *Zabolus* dicerent, pro *Diabolus*, *Zæta* pro *Diæta.*

Antiquiſſimi vocalibus *D* adjiciebant, ut in columna noſtrata Duilii.: *In altod marid pugnandod cepet*: pro *In alto mari pugnando cepit.* Alii vocalibus duabus hiatus vitandi cauſa interponebant, ſicut in *Redeo*, *redambulo*, *redigo*, *redarguo*, *prodeſt*, adhuc apparet. Hinc Plautinum *antidhac* pro *antehac. Antideo*, pro *ante eo.* Horat. *Omnem crede diem tibid illuxiſſe ſupremum.* Idem: *Maled ominatis parcite verbis.* Vide Muret. 14. Var. lect. 19.

F.

Hæc nota flatus eſt, quam Priſcianus monet *non tam fixis labris eſſe pronunciandam quam PH.* Cicero pro Fundanio (ait Fabius) teſtem irridet, qui primam Fundanii literam dicere non poſſet, nimirum Græculus ille *Bſundanium* proferebat, qui literæ Græcæ φ ſonus erat. Similiter Græcorum & Latinorum interjectionem *Phui* vel *Phy* (quæ eſt aſpernantis aliquid, ut ſpurcum aut fœtidum) Germani hodie Bſui Pſui pronunciant.

Priſcianus lib. 1. *Apud antiquos* F *litera hunc habebat, quem nunc habet* V, *loco conſonantis poſita. Unde*

Unde antiqui AF *pro* AB, *ſcribere ſolebant*, & ſiſilum *pro* ſibilum *dicebant.*

G.

Feſtus: *Antiqui per* C *literæ formam nihilominus* G *uſurpabant.* Acetare *dicebant,pro* agitare. *Prodigia, quod prodicunt futura, permutatione* G *literæ: nam quæ nunc* G *appellatur, ab antiquis* C *vocabatur. Quincentum per* C *literam uſurpabant antiqui. Negotium, quod non ſit otium. Neglegens dictus eſt, non legens, neque delectum habens quid facere debeat, omiſſa ratione officii ſui.*

Quinctilianus lib, 1. c. 4. *Quædam ſcribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus,* C *litera notatur: nec Cneus eam literam in prænominis notâ accipit, quam ſonat.*

Servius Geor. 1. *Amurca per* C *ſcribitur & per* G *pronunciatur, ut* C *Gajus,* CN *Gneus.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Pro agro Gabino dicebant Cabino: pro Lege, lece: Acna pro agna. Auctio certè ab augendo dicta eſt: & numeri cum* C *habeant, ut Ducenti, trecenti, ſexcenti;* G *reliqui habent, ut Quadringenti, nongenti.* Et infra: C *& nomen habuit & uſum præbuit literæ* G.

Scaurus de Orthogr. *Camelum alii dicunt, alii Gamelum. Negotium dictum eſt, quia nec otium. Nec* porrò ſignificat *non*, ut *Nec rectè loqui*, pro, *non rectè*, ſeu *malè*.

Ex omnibus iſtis apparet: Romanos *legio, legere* pronunciaſſe, quomodo hodie effertur ab Italis & Germanis *leghio, leghere*, ab Hiſpanis & Gallis *leguio, leguere*: nam cæteræ omnes literæ, *G*, pronunciationes,

nes, quæ hodie in uſu ſunt iiſdem nationibus, à Romanis nullo pacto intelligerentur. *GA* etiam *GO* & *GU*, Romani ſic efferebant, ut à CA, CO, CU, perpaulum intereſſet. Teſtatur Fabius, *G*, in fine quoque vocabuli lectum, ut in *Veſperug*. Eo utuntur Germani in Sing/cano: Geſang/cantus: habentque hunc morem, ut in Singen / *G*, priori ſyllabæ attribuant, ut ſit Sing-en: quod haud ſcio, an & Romani fecerint in *longa, longæ, longiis*: ſicut nec illud poſſum decernere, quam rectè veteres Grammatici *unguem* admittant, *ungo* vero & *ungentum*, *ſine u* ſcribi poſtulent.

H.

Feſtus Longus: *De* Ha *litera quæritur, quæ inſervit his Vocibus, Vehemens, Reprehendit: cum elegantiores & Vemens dicant & Reprendit, ſecundum primam poſitionem. Prendo enim dicimus, non Prehendo.* Idem: *Alia eſt ſyllaba* Ha, *alia* Ah. Idem: H *adeò litera eſt, ut poſſit videri etiam vicem duarum conſonantium implere.*

Scaturus de Orthogr. *Reſpondemus* H *& eſſe literam, & apud Græcos quoque fuiſſe, qui* ἑκατὸν, *id eſt, centum,* H *litera notant. Et ſicut* As, *&* Sa, *aliam vocem & aliam efficiunt poteſtatem, &* Ad *&* Da, *ita* Ha *&* Ah. *Et literarum proprium eſt propinquitate ſociari & invicem ſuccedere, ut quam nos* Fabam *dicimus, antiqui* Habam *dixerint,* &c.

Priſcianus initio libri quinti: *In* A, *neutra non inveniuntur Latina, niſi tria monoſyllaba literarum nomina indeclinabilia,* A, ka, ha.

Quin-

Quinctilianus lib. I. c. 6. irridet eum, qui dixerat *Avete* ſine adſpiratione. Et ſubjicit: *Recta eſt hæc via. quis negat? Sed adjacet & mollior & magis trita.*

Velius Longus: *Harena, ut teſtis eſt Varro, à Sabinis* Faſena *dicitur, & ſicut* S *familiariter in* R *tranſit, ita* F, *in vicinam adſpirationem mutatur. Similiter ergo &* Hœdos, *dicimus cum adſpiratione, quoniam* Fœdi *dicebantur apud antiquos: item* Hircos, *quoniam eoſdem æquè* Fircos *vocabant: nam & è contrariò quam antiqui* Habam *dicebant, nos* Fabam *dicimus.*

Feſtus: *Fœdum antiqui dicebant, pro hœdum: Folus, pro holus: Foſtis, pro hoſtis: Foſtia, pro hoſtia. Formiæ ex Græcô hormiæ. Hanula, parva delubra & quaſi fanula. Horreum priſci dicebant farreum à farre.*

Donatus in Phorm. act. 4. ſc. 4. *Hariolus eſt, qui divinâ mente vaticinatur, quaſi* Fariolus, *à faris & à fando, cum* F *pro* H. *& item* H *pro* F, *in multis locutionibus ponatur, an quod imitantur adſpirationem in exhalandô? nam halitu ſolent excludere velut mortalem animam, ut divinam recipiant: unde & vocem ejuſmodi dabant, quæ eſt* OE, *quod* OE *ſonus exhalandi vim præſtat.* Ubi ſcribendum videtur *OH* vel *HO* aut *HOE*.

Servius in Æn. 7. *Haliſci immutatô* H *in* F, *Faliſci dicti ſunt, ſicut Febris dicitur, quæ ante hebris dicebatur, Formiæ, quæ hormiæ fuerunt.*

Varro lib. 3. rei ruſt. cap. I. *Colles vocant* Tebas *ſine afflatu*, id eſt ſine *H literâ*.

Scaurus iterum de Orthogr. *Nec minus conſonantes inter ſe mutuis vicibus funguntur, ut* F & H *Utraque enim flatus eſt, quare quem antiqui Fircum, nos*

nos Hircum, & quam Faliſci Habam, nos Fabam appellamus, & quem antiqui Fariolum, nos Hariolum.

Quinctilianus lib. 1. c. 4. & 7. *Illa vitia non niſi aure exiguntur, quæ fiunt per ſonos: quamquam per adſpirationem, ſivè adjicitur vitioſe, ſivè detrahitur, apud nos poteſt quæri, an in ſcriptô ſit vitium, ſi* H *litera eſt, non nota. Cujus quidem ratio cum temporibus mutata eſt ſæpius. Parciſſimè eâ veteres uſi etiam in vocalibus, cum* Oedos Ircosque *dicebant. Diu dein ſervatum ne conſonantibus adſpiraretur, ut in* Graccis *&* Triumpis. *Erupit brevi tempore nimius uſus, ut* Choronæ, Chenturiones, Præchones, *adhuc quibuſdam inſcriptionibus maneat: quâ de re Catulli nobile epigramma eſt. Inde durat ad nos uſque* vehementer *&* comprehendere *&* mihi: *nam* mehe *quoque pro* me, *apud antiquos Tragœdiarum præcipuè ſcriptores in veteribus libris invenimus. Fortaſſe ſicut ſcribebant, etiam ita loquebantur. Hic enim uſus eſt literarum, ut cuſtodiant voces, & velut depoſitum reddant legentibus. Itaque id exprimere debent, quod dicturi ſumus.* In quam ſententiam Papyrianus: *Aliter ſcribere, aliter pronunciare vecordis eſt* Galli.

Ex iſtis primum diſcimus, nomen *H* literæ fuiſſe *HA*, ut à Germanis pronunciatur, non *ACA* Italorum, neque *ACHE* Hiſpanorum, quod illi perinde pronunciant, ac ſi Hetruſcè *ACIE*, Germanicè Atſche, Gallicè *At--che* ſcriptum foret. Nimirum ex *Ha* primum factum fuerat *Ah*, quod alii pronunciarunt, ut *Ach*, ſicut ex *mihi* fecerunt *michi*. Inde porrò natum eſt Italicum *Acha* vel *Aca*: undè poſtea Hiſpani & Galli plus etiam literæ appellationem corruperunt.

Deinde

Deinde diſcimus, *H* eſſe literam conſonantem, nequicquam reclamantibus Varrone & Nigidiô Figulô, maximis Romanorum literatoribus, quorum plurimis aliis, quæ ridiculè, atque adeò ſtolidè cenſuerunt, hoc addamus licet, quod *H*, non eſſe literam ſtatuerunt, *eo quod ſit adſpirationis nota.* At enim non propterea *F*, litera eſſe deſinit, quod ſit flatûs nota, neque *S*, quod ſit nota ſibili, neque *R*, quod ſit nota rictûs.

Præterea diſcimus, Romanos ſolitos *H* pronunciare, ſivè eam in ſcribendo vocalibus præmitterent, ſive conſonantibus ſubjicerent. Itaque aliter efferebant *Ave*, aliter *Have*, ſic aliter *commoda*, aliter *chommoda*: nec dubium eſt aliter *Tebas*, aliter *Thebas* efferri ſolitum; hoc ſcilicet cum afflatu, ut Varro vocat, illud ſine eo. *Afflatum* verò Varro impropriè vocat *adſpirationem* ſivè *exhalationem.* Aliud quippe *flare* eſt, aliud *balare* ſeu *ſpirare*, ſive *halitum emittere.* *Flat*, qui F pronunciat: *Halat*, qui *H.* Arrius Catullianus conſonatibns & vocalibus pariter adſpirabat, ſive *H* proferebat etiam, ubi minimè opus erat, ut *Chommoda, hinſidias, mather, havus, havunculus.* Aſſentior enim iis, qui partim veteris ſcripturæ veſtigia perſecuti, partim conjecturâ ducti, ſic legunt Catulli epigramma:

Chommoda dicebat, ſi quando Commoda vellet
Dicere, & Hinſidias Arrius Inſidias:
Et tum mirificè ſperabat ſe eſſe locutum:
Cum quantum poterat, diceret Hinſidias.
Credo, ſic Mather, ſic liber Havunculus eij eſt,
Sic Mathernus, Havus dixerit, atque Havia.

Hos verſus multi Italorum non ſi capitis res agatur pro-

pronunciare ſciunt, ſed neque quomodo pronuncientur, ſuſpicari poſſunt, niſi Arbitri Eumolpum illum cum maxime nequam facientem capere magiſtrum velint, de quô rivalis ejus verba ſunt: *Unus, & ſenex non erit gravis. Etiam cum voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu prodet*: aut illum, ad quem poëtæ verſus eſt: *Quod lateri parcas, nec quantum juſſit, anheles.* Hiſpani non ferè *H* pronunciant, niſi cum pro **F** poſitum eſt, ut in *Haba*, pro *Faba*, in *Hacer*, quod eſt *facere*: in quô Romanos imitantur. *Ave* tamen dicunt, cum Fabius ætate ſuâ molliorem magisque tritam viam fuiſſe teſtetur adſpirandi, id eſt *Have* pronunciandi.

K.

Priſcianus lib. 1. K & Q, *quamvis figurâ & nomine videantur aliquam habere differentiam cum* C, *tamen eandem tam in ſonô vocum, quam in metrô continent poteſtatem. Et* K *quidem penitus ſupervacua eſt: nulla enim ratia videtur, cur* A, *ſequente* K, *ſcribi debeat.*

Scaurus de Orthogr. *Antiqui in connexione ſyllabarum, ibi tantum* K *utebantur, ubi* A *litera ſubjungenda erat: quoniam multis vocalibus inſtantibus quoties id verbum ſcribendum erat, in quô retinere hæ literæ nomen ſuum poſſent, ſingulæ pro ſyllabâ ſcribebantur: tamquam ſatis eam ipſô nomine explerent, ut puta* Decimus, *D, per ſe in dicimus* (lego *D, per ſe in* Dcimus) *item* cera, *C ſimplex &* ra: & *Bene*, B & ne: *ita & quoties* Kanus & Karus *ſcribendum erat, quia ſingulis literis primæ ſyllabæ notabantur,* K *prima ponebatur, quæ ſuô nomen* A *continebat: quia ſi* C *poſuiſſent,* Cenus & Cerus *futurum erat, non Canus & Carus.*

P Sen-

Sententia eſt, veterum morem fuiſſe, ut *DCEM* vel *DCM* eſſet *Decem*, quia *E* continetur in *D* & *C*, *BNE* ſonaret *Bene*. CRA, *Cera*. KNUS, *Canus*. KRUS, *Carus*. CNUS, *Cenus*, CRUS, *Cerus*.

L.

Priſcianus lib. 1. L *triplicem, ut Plinio videtur, ſonum habet. Exilem, quando geminatur ſecundô locô poſita, ut* Ille, Metellus: *Plenum, quando finit nomina vel ſyllabas, & quando habet ante ſe in eâdem ſyllabâ aliquam conſonantem, ut* Sol, ſilva, flavus, clarus. *Medium in aliis ut* lectus, lecta, lectum.

Hanc ſonorum ejuſdem literæ varietatem nemo eſt hodiè qui dijudicare poſſit, niſi quod ſuſpiciari licet, hodiernam literam, quam Itali per *GL*, Hiſpani per *LL*, exprimunt in *Capegli* & *Cabellos*, aliquam eum exili ſonô illô affinitatem habere, de cujus pronunciatione mox agemus, ubi ad duplices conſonantes perventum fuerit.

M.

Quinctilianus lib. 9. cap. 4. M *litera, quoties ultima eſt & vocalem verbi ſequentis ita contingit, ut in eam tranſire poſſit, etiamſi ſcribitur, tamen parum exprimitur*, malum ille & quantum erat: *adeo ut pene cujuſdam novæ literæ ſonum reddat, neque enim eximitur, ſed obſcuratur, & tantum aliqua inter duas vocales velut nota* eſt, *ne ipſæ coëant.*

Priſcianus lib. 1. M *obſcurum in extremitate dictionum ſonat, ut* templum: *Apertum in principiô, ut* magnus: *Mediocre in mediis, ut* umbra. *Tranſit in* N, & *maximè* D *vel* T *vel* C *vel* Q *ſequentibus, ut* Tam, tandem: tantum, tantundem: idem, identidem: num, nuncubi; & *ut Plinio placet*, nunquis, nunquam.

quam. Anceps *pro* Ambiceps. AM *enim præpoſitio*, F *vel* C *vel* Q *ſequentibus, in* N *mutat* M, *ut* Anfractus, anciſus, anquiro: *vocali verò ſequente intercipit* B, *ut* Ambitus, ambeſus, ambuſtus, ambages: *nec non etiam in* comburo, combuſtus *idem fit.* Immò verò *comburo* formatum fuit ad exemplum verbi *amburo*, quod fuit compoſitum ex *ambi* ſivè *ambe* (ſicut *beri* & *bere*) & *ur*. *Ambe* porrò factum eſt *am*, & ex hoc *an*, ſicut *a* ex *ab*, & hoc ex *abs*. *Ambi* autem eſt à Græco ἀμφὶ, & ſignificat *circum*. Feſtus: AM *præpoſitio loquelaris ſignificat* circum, *unde ſervus ambactus, id eſt circumactus dicitur. AM ex Græcâ præpoſitione ſumtum, quæ eſt* ἀμφὶ, *ſignificat* circum. *Hinc Ambegni bos & vervex appellabantur, cum ad earum utraque latera agni in ſacrificium ducebantur.* Varro de linguâ Lat. lib. 6. *Ambages profectum eſt à verbo* ambe, *quod eſt in* ambitu. Ambuſtum, *quod circum uſtum eſt*, ut Ambiegna *bos apud augures, quam circum aliæ hoſtiæ conſtituuntur.* Ancilia *dicta ab* Ambeciſu, *quod ea arma ab utrâque parte inciſa.* Et lib. 4. *Amictus eſt dictus amjectus, id eſt, circumjectus. Amnis id flumen eſt, quod circuit aliquid: nam ab Ambitu amnis.* Sed fieri poteſt, ut *comburo*, ex *con* & *buro* factum fuerit, cum â *buro*, profectum videatur *buſtum* ſeu *buſtar*, id eſt uſti cadaveris locus, ſicque *buro* eſſet ex Græco πυρόω. Πῦρ verò *ignem* ſignificat.

Annæus Cornutus de Enunciatione: *Si duo verba conjungantur, quorum prius* M *conſonantem noviſſimam habeat, poſterius à vocalibus incipiat,* M *conſonans perſcribitur quidem, cæterum in enunciandô durum & barbarum ſonat. At ſi poſterius verbum quamlibet conſonantem habuerit, vel vocalem poſitam locô*

 conſo-

conſonantis, ſervat M *literæ ſonum. Par enim atque idem eſt vitium, ita cum vocali, ſicut cum conſonante* M *literam exprimere.* Tamtus & quamtus, *in medio M habere debent*: quam *enim* & tam *eſt*: *unde* quamtitas, quamtus, tamtus: *nec quoſdam moveat, ſi* M *non ſonat: Jam enim docui, non ſonare debere, tametſi in ſcriptura* M *poſita ſit.*

Velius Longus: *Ipſa* N *litera in locum* M *cedit, ut cum dicimus,* clandeſtinum, *cum ab eô trahatur, quod eſt* clam. *Item* ſinciput, *quod eſt* ſemicaput: *ex eô ſcilicet factum,* ſemcaput, ſemciput, ſenciput.

Idem: *Cum dico,* Etiam nunc, *quamvis per* M *ſcribam, neſcio quomodo tamen exprimere non poſſim. Nonnulli Synalœphas quoque obſervandas circa talem ſcriptionem exiſtimaverunt, ſicut Verrius Flaccus, ut ubicumque prima vox* M *litera finiretur, ſequens à vocali inciperet:* M *non tota, ſed pars illius prior tantum ſcriberetur, ut appareat exprimi non debere.*

Cicero in oratore: *Quid? illud non olet unde ſit, quod dicitur* cum illis, cum *autem* nobis, *non dicitur, ſed* nobiſcum? *quia ſi ita diceretur, obſcœnius concurrerent literæ, ut etiam modò, niſi* autem *interpoſuiſſem, concurriſſent. Ex eô eſt* mecum & tecum, *non* cum me & cum te, *ut eſſet ſimile illis*: vobiſcum *atque* nobiſcum.

Quinctilianus lib. 8. cap. 3. *Vitanda eſt junctura deformiter ſonans, ut ſi* cum hominibus notis *loqui nos dicimus, niſi hoc ipſum* hominibus *medium ſit, in κακόφατον videmur incidere: quia ultima prioris ſyllabæ litera* (M puta in *Cum*) *quæ exprimi niſi labris coëuntibus non poteſt, aut ut interſiſtere nos indecentiſſimè cogit, aut continuata cum* (N) *inſequente in naturam ejus corrumpitur.* Sen-

Sententia horum Tullii & Fabii verborum eſt, *M* ſequente *N*, pronunciari ut *N*. Itaque *cum nobis*, ſonat *cun nobis*, ubi auditur obſcœna vox *cunno*, quam deformitatem ſeu turpitudinem ut vitarent, dixerunt pro eò *nobiſcum*, poſteaque ad idem exemplum *vobiſcum, mecum, tecum*. Idem hodiè fit ab Italis, qui *onnia* dicunt pro *omnia*.

Victorinus Artis Gram. lib. I. *Clari in ſtudiis viri, qui aliquid de Orthographiâ ſcripſère, omnes ferè ajunt, inter* M *&* N *literas mediam vocem, quæ non abborreat ab utrâque literâ, ſed neutram propriè exprimat, tam nobis deeſſe, quam Græcis: cum illi* Sambyx *ſcribant, nec* M *exprimere, nec* N.

N.

Priſcianus lib. I. N *plenior in primis ſonat, & in ultimis partibus ſyllabarum, ut* nomen, ſtamen: *exilior in mediis, ut* amnis, damnum. *Tranſit in* G, *ut* Ignoſco, ignarus, cognoſco, cognatus. *Et ſequente* G, *vel* C, *pro eâ* G *ſcribunt Græci: & quidam tamen vetuſtiſſimi auctores Romanorum Euphoniæ cauſâ bene hoc facientes, ut* Agchiſes, agceps, aggulus, aggens: *quod oſtendit Varro primô de origine linguæ Latinæ his verbis:* Aggulus, aggeris, agguilla, iggerunt. *In ejuſmodi Græci & Auctius noſter binam* G, *ſcribunt, alii* N *&* G, *quod in hôc veritatem facile videre non eſt. Similiter* agceps & agcora. Hæc Priſcianus.

Nigidius Figulus in Commentariis Grammaticis: *Inter literam* N *&* G, *eſt alia vis, ut in nomine* anguis, *&* angaria *&* ancora *&* increpat *&* incurrit *&* ingenuus. *In omnibus enim his non verum* N, *ſed adulterinum ponitur: nam* N *non eſſe lingua indicio eſt: nam ſi ea litera eſſet, lingua palatum tangeret. Cum enim* nos

dicimus, neque projectis labris pronunciamus, neque profuſô, intentôque flatu vocis, ſed & ſpiritum & labias quaſi intra noſmet ipſos coërcemus.

Q.

Quinctilianus lib. 12. cap. 10. *Duras facit ſyllabas Q, quæ ad conjungendas demum ſubjectas ſibi vocales eſt utilis, alias ſupervacua, ut* equos *ac* equum *ſcribimus, cum ipſæ etiam hæ vocales duæ efficiant ſonum, qualis apud Græcos nullus eſt, ideòque ſcribi illorum literis non poteſt.*

Idem lib. 6. cap. 3. *Cum is candidatus, qui coqui filius babebatur, coram Cicerone ſuffragium ab aliô peteret:* Ego quoque, *Cicero inquit,* tibi jure favebo; *pro* ego coque.

Donatus in Adelph. act. 3. ſc. 3. *Ciceronis dictum refertur in eum, qui coqui filius ſecum cauſas agebat:* Tu quoque aderas huic cauſæ: *nam apud veteres coquus non per* C, *literam, ſed per* Q, *ſcribebatur.*

Velius Longus: *Cocum, nonnulli in utrâque ſyllabâ per Q, ſcribunt, nonnulli & inſertâ* U. *In verbô etiam* coquere, *pro* quoquere: *Niſus cenſet ubique* C, *literam ponendam tam in nomine, quam in verbô.*

Idem: *De Q litera quæſitum eſt, & multi illam excluſerunt, quoniam nihil aliud ſit, quam* C & U, & *non minus poſſit ſcribi* quis *per* C, & U, & I, & S. *Ideóque nonnulli* quis & quæ & quid, *ſcripſerunt* qis, qæ, qid, *quoniam ſcilicet in Q, eſſet* C & U.

Idem: *Quor eſt cui rei, quod ſignificat ob quam rem. Ex hôc retinuit conſuetudo hodierna, ut diceremus* quare: *Quod unâ ſyllabâ caſtigatum ſit* cur, *quod nos contenti ſumus per* C *ſcribere.*

Feſtus: *Quando & Cuando ab Enniô ſcriptum inve-*

venitur. Quaxare, pro *coaxare, ranæ dicuntur, cum vocem mittunt. Querquera à Græcô* κάρκερα *certum eſt dici, unde & carcer. Querquetum* , pro *quercetum.*

Priſcianus lib. 1. *Apud antiquos frequentiſſimè locô* CU *ſyllabæ,* QUU *ponebatur, & è contrariô, ut Arquus, coquus, oquulus, quum, quur.*

Donatus in Andr. act. 1. ſc. 1. *Cui, per* Q *veteres ſcripſere. Nimirum nihil inter* qui & cui *intereſt, niſi quod diphthongus aliter atque aliter effertur, ut ſcilicet modò* U, *modò* I *integrum tempus conſumat.*

Scaurus de Orthogr. *Quis, quidam per* cuis *ſcribunt, quoniam ſupervacuam eſſe* Q *literam putant. Sed nos* C *in dativô ponemus, ut ſit differentia* cui & qui, *quamquam ſecundum analogiam omnes partes orationis, quæ per caſus declinantur, eandem literam in primâ parte omnis caſûs ſervent, quam in nominativô habuerint.* Cum *quidam, nonnulli* quom *ſcribunt, quidam etiam eſſe differentiam putant, quod præpoſitio quidem per* C, *adverbium autem per* Q *debeat ſcribi, ut* Cum Claudiô, quom legiſſem: *quoniam antiqui pro hôc adverbiô* cume *dicebant, ut Numa in Saliari carmine.*

Annæus Cornutus de Orthograph. *Quotidie, ſunt qui per* CO, cotidie *ſcribunt, quibus peccare licet deſinerent, ſi ſcirent inde tractum eſſe à* quot diebus, *hoc eſt, omnibus diebus.*

Papyrianus: *Reliquiæ & Reliqui per* C, *ſcribebantur. Cotidie per* C & O *dicitur & ſcribitur per* Q, *quia non à Quoto die, ſed à continenti die dictum eſt.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Licinius Calvus* Q, *literâ non eſt uſus. Antiqui* cum *adverbium,*

ſcribebant quatuor literis quom,*ſed pronunciabant tamen perinde, ac ſi* cum *ſcriptum eſſet.*

R.

R, omnes hodie, niſi quibus blæſa eſt lingua rectè pronunciant, inprimiſque Hiſpani, qui eam geminant, ut in *Honrra*, ſicut Romani fecerunt in *narrare*, pro, *narare*, id eſt, *narum* vel *gnarum* ſeu *ſcientem facere.*

Papyrianus: *Narare,per unum* R,*ſcribitur,ut Varroni placet. Secutus eſt enim etymologiam nominis ejus, quâ* gnarus *dicitur, qui ſcit & accipit quod loqui debeat. Denique compoſitio verbi ita ſcribitur*, ignorare, *quæ non per duo* R,*ſed per unum ſcribitur, ideò &* naratio *unum* R,*habere debet.*

Feſtus: *Torum, ut ſignificat torridum, aridum, per unum quidem* R, *antiquâ conſuetudine ſcribitur, ſed quaſi per duo* R,*ſcribatur, pronunciari oportet: quoniam antiqui nec mutas, nec ſemivocales literas geminabant*, puta in ſcriptione.

Priſcianus lib. I. *Antiquiſſimi pro* ad,*frequentiſſime* ar *ponebant, ut in* arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arvolare, arſari, arcio, *unde* arceſſo. Ager *pro* agger, *qui dictus ab* adgerendô.

Feſtus: *Antiqui dixerunt* maloſibus, *ex quo factum, majoribus*, melioſibus, laſibus, feſiis: *ex quibus facta, melioribus, laribus, feriis.* Sic *furni* factum ex priſcô *fuſui.* Dicebant veteres ſimiliter *Labos, colos, odos, arbos*: pro *labor, color, odor, arbor. Daſi*, pro *dari, & pliſima* pro *plurima.*

Servius in Æn.4. *Veteres* Aſas *dicebant, poſtea immutata litera* S, *in* R, Aras *dixerunt, ſicut Valeſios, Valerios: Fuſios, Furios.* Ita Cicero ad Pætum *Papyrios* prius dictos ait P*apyſios.*

S. S.

S.

S, nota ſibili eſt, ſed ex illis, non illius denſi aut pinguis, qui *ſtrepitus* rectius dicatur, quem Germani tribus literis exprimunt SCHA/SCHE/SCHI/ Hetruſci verò ſic SCIA, SCIE, SCIO, Galli hoc modo CHA, CHE, CHI, Hiſpani veteriore pronunciandi ratione per XA, XE, XI, aut per *j* oblongum, quod illi Jota vocant, *ja*, *je*, *ji*, aut per *g*, ſequentibus dumtaxat *e* aut *i*, *ge*, *gi*. Itaque *Oxeare* (quod Hiſpanis eſt gallinas aliaſque aves vocis ſtrepitu abigere à voce *Ox*, *Ox*,) Germani ſcribunt Oſcheare/ Galli *Ocheare*, Hetruſci *Oſcieare*. Sed proprium ei ſono characterem inventum oportuit, qualis eſſe poterat illa Juriſconſultorum Paragraphi nota §. Verùm ego Romanos nullô ſtrepitu in pronunciandô uſos puto, contra quam hodiè faciunt non modò Galli *ge* & *je* & *che* pronunciantes, aut Germani, qui *§tatum* ſeu *ſchtatum*, *§ponte* ſeu *ſchponte*, *§camnum* ſeu *ſchamnum*, *§uavis* ſeu *ſchuavis* moleſtiſſimô ſtrepitûs genere efferunt, ſed ipſi etiam Hetruſci in *Scipio*, *ſcire*, *diſcere*, & ſimilibus, quæ Romanis erant *Skipio*, *skire*, *diskere*, exili illô ſibilô, quem omnium optimè Hiſpani edere ſolent, adeò ut *caſſus* & *diviſſio* dicant, pro *caſus* & *diviſio*, quod & Romanos factitaſſe ſcimus.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cicero, & Virgilius ſcribebant* cauſſa, caſſus, diviſſiones, *quod manus eorum docent. Sed paulum ſuperiores etiam illud, quod nos gemina* S *dicimus* juſſi, *una dixerunt* juſi.

Feſtus: *Duſmoſô in locô apud Livium ſignificat* dumoſum locum. *Antiqui enim interſerebant* S *literam, & dicebant* coſmittere, *pro* committere, *&* caſmœnæ, *pro* camœnæ. *Sic* pœſnas, *pro* pœnis; *&* cœſ-

P 5 nas,

nas, *pro* cœnis. *Dicebant quoque* ſtlocum, *pro* locum, ſtlitem, *pro* litem, ſtlatam, *pro* latam, ſtrenam, *pro* trenam, ſtritavum, *pro* tritavum.

Id. *Serpentes dicimus ex Græcô, quod illi* ἑρπετὰ *nos pro adſpiratione eorum S litera poſita, ut* ἑξ *ſex* ἑπτὰ *ſeptem.*

priſcianus lib. 1. *Sæpe pro adſpiratione ponitur in his dictionibus, quas à Græcis ſumſimus.* Semis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal. *Et Bœoti in quibuſdam dictionibus pro S, ſolebant* H *ſcribere,* muha, pro muſa *dicentes, propter cognationem literæ S cum* H.

Maximus Victorinus: *Antiqui S literâ quaſi pro liquenti utebantur, ineruditâ adhuc novitate, quod poſteriores poëtæ non ferunt. Lucillius:* Tum lateralis dolor certiſſimus nuncius mortis: *pro, Tum laterali dolor certiſſimu nuntiu mortis.*

Agrætius de Orthogr. *Apud Latium, unde Latinitas orta eſt, major populus & magis egregiis artibus pollentes Tuſci fuerunt, qui quidem naturâ linguæ ſuæ, S, literam raro exprimunt. Hæc res fecit haberi liquidam.*

Cledonius in Arte: *Quia S, ſuperflua invenitur, interdum & ipſa liqueſcit in metrô, quia ſibilus magis eſt, quam conſonans.*

Virgil. Æn. 1. *Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.* Ubi Servius: *Propter homœotelenton detraxit S. literam, quæ plerumque pro ſibilô habetur, non ſolum neceſſitatis, ſed etiam Euphoniæ cauſâ, ut Salluſt.* A principio Urbis ad bellum Perſi Macedonicum. *Detrahitur autem S, tertiæ declinationis genitivo.*

Chariſius lib. 1, *Varro genitivô hujus* ſami *dixit, cum* ſamis *ſit rationis.* Herculi, *pro* Herculis, & Ulyxi,

pro

pro hujus Ulyxis *dici cœptum eſt, inquit Plinius, ut* ſortis Achati, acris Oronti.

Priſc. lib. 6. *Sciendum in nominibus tertiæ declinationis frequentiſſimè veteres dativum protuliſſe pro genitivô*, Ariſtoteli, Demoſtheni, Euripidi, *pro* Ariſtotelis. Demoſthenis, Euripidis *ponentes, ut Virg. Cic. Terent.*

Victorinus lib. I. Artis: Nemo & nullus, *quorum genitivum aliter, quam nos, veteres extulerunt:* Nemini *enim* & nulli *dixerunt: item* bonæ frugis *quoque, nos omiſſâ parte ejus ſolum* frugi *ſcribimus,*

T.

T, rectè hodie pronunciatur ab omnibus, niſi ubi *I* cum aliâ vocali eam conſequitur. Tum enim addito ei ſibilo, perinde eam efferunt, ut *z* : nam *litium* dicunt *lizium* ſeu *litſium*, quod quidem ſatis ſcio, Romanorum nemo intelligeret. Maximè tamen in eâ efferendâ ridiculi ſunt Galli, quos cum *intentio* dicentes audias, *intentio* an *intenſio* illa ſit, diſcernere haud quaquàm poſſis. Hiſpani in linguæ ſuæ vocabulis, *t* ſine ullô ſibilô efferunt: adeóque Sacerdotem, ego in Hiſpaniâ ad altare canentem audivi: *Et ne nos inducas in tentathionem*: quô modô & Itali *Malatia* dicunt, quaſi eſſet *Malathia*. Non poteſt vocalis poſt *i* poſita eam habere vim, ut ſonum illum, qui *t* literæ ſuus ac proprius eſt, immutet. Nam, ut ait Fabius, *hic eſt uſus literarum, ut cuſtodiant voces, & velut depoſitum reddant legentibus.* Itaque ſi in *juſti*, ſonus literæ *t*, eſt affinis ſono *d*, ac ſine ullô ſibilô, non poteſt ille alius atque alius eſſe in *juſtitia*.

DE

DE CONSONANTIBUS DUPLICIBUS.

X.

Quinctilianus lib. 1. cap.4. X *literâ carere potuimus, ſi non quæſiſſemus.*

Annæus Cornutus de Orthogr. *Varro* X *literam eſſe negat: in quô quid viderit, nondum deprehendi.*

Victorinus Artis Gram.lib. 1. *Latini voces, quæ in* X *literam incidunt, ſi in declinatione earum apparebat* G, *ſcribebant* G & S, *ut* conjugs, legs. *Nigidius in libris ſuis,* X *literâ non eſt uſus, antiquitatem ſequens.*

Priſcianus lib. 1. X *duplicem locô* C & S, *vel* G & S, *poſtea à Græcis inventam, aſſumſimus, ut Dux ducis, Rex regis.*

Chariſius lib. 1. Merx, *Salluſtius* merces *dixit. Sic* faces *antiqui pro* fax, teſte Feſtô: quomodo etiam hodiè Italos dicentes audias: *Paces* (ſeu paches, pakes, paques) *huic domui,* pro *pax.*

Servius in Æn. 1. Adnixus *antiquum eſt, ut* connixus, *quibus hodiè non utimur. Dicimus enim* adniſus & conniſus. Et in Æn. 8. *Galli Senones dicti ſunt, quod Liberum patrem hoſpitio recepiſſent,* quaſi *Xenones:* cum ξένος Græcum ſignificet *hoſpes.*

Feſtus: *Senonas Gallos Verrius ait exiſtimari appellatos, quia novi venerit ex Tranſalpinâ regione, ac primum appellatos Xenos, poſtea Senonas.*

Cicero in Oratore: *Verba ſæpè contrahuntur non uſûs cauſâ, ſed aurium: quomodo enim veſter* Axilla, Ahala *factus eſt, niſi fugâ literæ vaſtioris? quam literam*

ram etiam è maxillis, è taxillis, & vexillô, & paxillô conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit. Maluerunt ſcilicet dicere *Malas,talos, velum* & *palum*. Ita & *ſedecim*, pro *ſexdecim*, *ſedigitus*, pro *ſexdigitus*. Sic *Avaulla priſcis fuit olla parvula.* Feſt.

Z.

Maximus Victorinus de Literâ: *Literæ peregrinæ ſunt* Z, & Y, *quæ propter Græca quædam aſſumtæ ſunt, quæ ſi non eſſent, pro* Hylas & Zephyrus *diceremus* Hœlas & Dſephurus. Z, *apud nos locô duarum conſonantitum fungitur* DS.

Diomedes lib. 2. Z, *admiſſa nominum Græcorum causâ. Pro hâc veteres quidam* I, *vocalem, nonnulli duas* SS, *ponere ſolebant, unde Jugum dictum eſt veluti* ζυγὸν, & *Jupiter velut* ζεὺς *pater: Meſſentius & pitiſare, & cætera hujuſmodi uſum veterem declarabant.*

Priſc. lib. 1. *Pro* Z, *quod pro* SS, *conjunctis accipitur, veteres inveniuntur vel* S, *vel* D, *poſuiſſe, ut Sagunthum, pro* Σακύνθος. *Maſſa. pro Maza. Setus, pro* ζῆθος. *Odor* ἀπὸ τοῦ ὄζειν. *Mendentius, pro Mezentius dicentes.*

Annæus Cornutus de enunciatione: Z, *in antiquis libris modò ſcripta eſt, modò non: ſed pro illa duæ* SS, *ponebantur, ut Crotalizo, crotaliſſo, Malacizo, malaciſſo, & his ſimilia.*

Velius Longus: *Sciat Mezentium ſolitum ſcribi per duo* SS, & *ſic enunciari.*

CH.

Hæc conſonans duplex eſt χ, Græcorum, id eſt *c* vel *k* cum ſpiritu, quam ſoli hodie Germani rectè pronunciant: proximè accedunt Hetruſci cum anſerinô ſeu gutturali ſuô CA, CO, QUA, ut cum dicunt

Duca,

Duca, Quaranta, pro quibus Germanus ſcriberet, *Ducha, Chuavaranta*: ſimiliterque Hiſpani cum recentiore pronunciatione à fæminis inductâ dicunt *Muger, Baxo*, quod Germanis eſt *Mucher, Bacho*. Galli enunciare non poſſunt, & in Galliâ Ciſalpinâ pauci. Cæterum *che* hodie Itali efferunt, ac ſi eſſet Germanicum *ke*, Gallicum & Hiſpanicum *que*. Pro *che*, Galli dicunt Italicum *ſcie*, Germanicum ſche / cum ſtrepitu ſcilicet, de quô ſupra cum de *S*, ageretur, dictum ſatis eſt. Hiſpanis autem *che* eſt Italicum *ce*, Germanicum tſche/ quod Galli efferunt, ſi *t*, ante *che* exprimant. Sed Romani ſine dubiô per *c* gutturale efferebant, velut ex Catulli epigrammate ſupra patuit.

Quinctilianus lib. 1. cap. 5. *Diu ſervatum, ne conſonantibus adſpiraretur, ut in Graccis & Triumpis. Erupit brevi tempore nimius uſus, ut Chorona, Chenturiones, Præchones adhuc quibuſdam inſcriptionibus maneat, quâ de re Catulli nobile epigramma eſt.*

Servius in Geor. 3. *Tria veteres habebant nomina, in quibus* C, *literam ſequeretur adſpiratio*, Sepulchrum, Orchus, pulcher: *è quibus* pulcher *tantum hodie recipit adſpirationem.*

Idem in Æn. 6. *Thus & Orchus veteres dicebant & Lurcho, id eſt* vorax: *quibus ſequens ætas detraxit adſpirationem.*

Scaurus de Orth. *Negat Varro* Gracchus *adſpirandum, quoniam à* gerendô *ſit cognominatus. Matrem enim ejus, qui primus Gracchus ſit dictus, duodecim menſes uterum geſſiſſe. Et* pulchrum *quamvis in conſuetudine adſpiretur, nihilominus tamen ratio exiliter* C, *enunciandum & ſcribendum eſſe perſuadet, ne una omnino dictio adverſus Latini ſermonis naturam in*

mediô

mediô adſpiretur: quamvis S antea à Græcis putet eſſe translatum, quaſi πολυχρῶν.

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Legiſtis præceptum antiquorum, qui ajunt ſcribi omnibus literis oportere* chorona, anchora, ſepulchrum, brachium, pulcher: *in ennunciandô autem* H *elidere.*

PH.

Priſcianus lib. 1. *Eum prope ſonum, quem nunc habet* F, *ſignificabat* P, *cum adſpiratione, ſicut etiam apud veteres Græcos pro* φ, π & H. *Unde nunc quoque in Græcis nominibus antiquam ſcripturam ſervamus, pro* φ, P & H *ponentes, ut* Orpheus, Phaeton: *poſtea verò in Latinis tacuit verbis, pro* P & H, F *ſcribi, ut* fama, filius, facio. *Hoc tamen ſcire debemus, quod non tam fixis labris eſt pronuncianda* F, *quomodo* PH. *Atque hoc ſolum intereſt inter* F & PH.

TH.

Hujus in Græcis modò vocibus uſus eſt, eamque omnes hodie exiliter, ut *t* pronunciamus ſed ſine dubiô vitioſé. Hodierni quidem Græci θεὸς longè aliter efferunt, quam nos *Theos*, ſed id niſi vivâ voce declarari non poteſt. Adſpirationem aliquam, ſivè ut Varro vocat *afflatum*, in eâ audiri oportere certum eſt.

PS.

Priſcianus lib. 1. *Literæ* S, *præponitur* P, & *locô* ψ *Græcæ fungitur, pro quâ Claudius Cæſar antiſigma hâc figurâ* Ɔ C *ſcribi voluit, ſed nulli auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare: quamvis non ſine ratione hæc quo-*

quoque duplex à Græcis addita videatur: nam multò mollierem & volubiliorem ſonitum habet ψ, *quam* PS, *vel* BS.

CONSONANTES
Duplices Novitiæ.

GL. LL.

Itali & Hiſpani hanc conſonantem duplicem uſurpant, quam Latini ignorarunt, & Germani hodie difficillimè pronunciant. Qui Latinis ſunt *capilli*, Italis dicuntur *capegli*, Hiſpanis *capellos*: ubi eôdem modô *gl* & *ll* pronunciatur. Hiſpani etiam in vocum principiis eâ conſonante utuntur, ut in *Llano, Lleno, Llorar, Lluvia*. Sed revera hic ſonus ſuum proprium characterem deſiderat, cum nec *gl*, nec *l* duplex eum exprimat. Germani, ut eum efferre diſcant, ſcriptum putent *capelii, capelios*, ſic tamen, ut prior vocalis i, cum ſequenti *i* vel *o*, in unam velut diphthongum coaleſcat, fiatque *i* conſonans, quam vulgo vocant: aut fingant ſcriptum *capejili, cabejilos*, ſic ut illud prius *i*, velut conſonans, alterô *i*, velut abſorptô efferatur.

GN. NN. ſivè N cum apice.

Ex Latinô, *Senior*, quo Gothi pro *Dominô* uſi fuerunt, Hiſpani *i* in *n* converſo, fecerunt *Sennor*, ſivè ut ipſi ſcribunt *Señor*, ex eo poſtea Itali *Signor*, Galli *Seigneur*: unde porrò nata ſunt *Seor, Ser, Miſſer, Sire*, *Mon-*

Monſieur: quod contra Latinos olim *n* & *l*, converſo in *i*, ex Græcis Ἀμείνων, ἀμέννων, *Menius*, *melius*, *melior*, ex ἄλλος *alius*, ex ἅλλομαι *ſalio*, ex φύλλον *folium* formaſſe, Feſti emendator obſervavit, qui tamen fallitur, cùm id *ſemper* eos factitaſſe cenſet. Ex ἕρπυλλον enim eos non *ſerpilium*, ſed *ſerpillum* feciſſe conſtat. Cæterum & huic ſono ſuum ac proprium characterem effictum oportebat, cum eum nec *gn*, nec *n* duplex efficiat. Romani, *g* nondum invento, *pucnare* ſcribebant, à cujus vocis ſono ſivè Italicum *pugnare*, ſivè Hiſpanicum *punnare* diſſidet longiſſimè: quem quidem Germani multum ſudant, ut efferre diſcant. eôque id magis, quod *n*, ante *g* pronunciant. *Mangnus* enim dicunt pro *magnus*. Oportet ergo ut prius *n*, in *Sennor*, vel *g*, in *Signor*, illud ipſum *n* eſſe meminerint; quod Nigidius ſupra *adulterinum* eſſe dixerat, quale in *Ancus*, *angor*, *incus*, *ingratus* exauditur: poſterius autem *n*, velut *i* conſonantem exprimant, quæ cum ſequente vocali in diphthongum coëat, quaſi eſſet *Sen--ior*.

DE
ACCENTU.

Cicero in Oratore: *Quid hoc elegantius, quod non fit naturâ, ſed quôdam inſtitutô?* Inclitus *dicimus brevi primâ literâ*, inſanus *productâ*, inhumanus *brevi*, infelix *longâ*, *& ne multis, quibus in verbis eæ primæ literæ ſunt, quæ in* ſapiente *atque* felice, *productè dicitur, in cæteris omnibus breviter*,

itemque, compoſuit, conſuevit, concrepuit, confecit. *Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita ſe dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio.*

Putant viri docti, qui priores de pronunciatione linguæ Latinæ commentati ſunt, Ciceronem non de ſyllabæ, ſed de literæ quantitate loqui. At nos mox dabimus, qui perſpicuè idem de ſyllabis dicant. Sed eſto: quî tandem fit, quod noſtræ aures non hoc magis ſono, quàm illo juvantur?

Maximus Victorinus: In & Con, *præpoſitiones aliquando corripiuntur: ſequentibus S, vel F, literis producuntur, ut* inſtare, infidus: & *cæteris omnibus corripiuntur, ut* inconſtans, imprudens.

Varro lib. 8. de linguâ Latinâ: *Quidam reprehendunt, quod* pluit & luit *dicamus in præſenti tempore. Falluntur: nam eſt, ac putant aliter: quod in præteritis* U, *dicimus longum, in præſenti breve. Ideoque in venditionis lege fundi,* ruta cæſa *ita dicimus, ut* U, *producamus.*

At enim in præſenti non minus *Lu-it, U,* longâ dixit Lucillius: *Tantalus qui pœnas ob facta nefantia luit,* quomodo in veteri libro Giſanius ſe legiſſe teſtatur. Et *ruta, u* brevi habemus apud Virgil. *Aut Idâ in magnâ radicibus eruta pinus.*

Aſconius Pedianus in Verrin. 3. *Poſcunt majoribus poculis. Sunt qui productâ ſcilicet* O, *literâ,* poſcunt *legunt, quaſi ſæpe potant.*

Conſentius: *Accentus oſtendit diverſam ſignificationem unius dictionis.* Pone, *ſi verbum eſt, gravis eſt ultima: ſi adverbium, circumflexa.*

Maxi-

Maximus Victorinus: *Adverbium* ponè, *poſteriore acutum recipit accentum, ne ſit verbum.*

Velius Longus: *Multa nomina & contractâ ſyllabâ aliud ſignificant, & productâ: quomodo aliud ſit producas Pila, & corripias Pila. Et loco rurſus transmutatus accentus partes quoque orationis immutat, ut aliud eſt Circum, aliud Circùm: aliud Ergo, aliud Ergò.*

Servius in Æneid. 1. *Maria omnia circùm. In fine accentum ponimus contra morem Latinum: ſed correptio hoc facit; nam præpoſitio poſtpoſita correpta eſt ſine dubio.*

Feſtus: *Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Græcos* οὖν (igitur) *productè idem quod* χάριν, *hoc eſt, gratiâ, ſeu cauſâ.* Hic de productione non vocalis, ſed ſyllabæ loquitur.

Quinctilianus lib. 1. c. 5. *Si Cethegus primâ acutâ pronuncias, media mutatur. Ultima numquam acuitur, in diſſyllabis prior.*

Idem cap. 5. eum irridet, qui ſalutans amicos, *Avete* ſine adſpiratione & productâ ſecundâ ſyllabâ dixerat. *Recta eſt* (addit) *hæc via: quis negat? ſed adjacet & mollior & magis trita.*

Ergo ætate illâ *Havete* mediâ ſyllabâ (non literâ) correptâ dicebant, idque mollius pronunciatu, auditúque judicabant, quod nobis nihilo ſecius videtur, quam inſomnia.

Agell. Noctium Attic. lib. 7. c. 7. *Probus Grammaticus & Anianus poëta*, affatim, admodum, *primâ acutâ pronunciabant. Cauſam eſſe huic accentui Anianus dicebat, quod* affatim *non eſſent duæ*

nas, *pro* cœnis. *Dicebant quoque* ſtlocum, *pro* locum, ſtlitem, *pro* litem, ſtlatam, *pro* latam, ſtrenam, *pro* trenam, ſtritavum, *pro* tritavum.

Id. *Serpentes dicimus ex Græcô, quod illi* ἑρπετὰ *nos pro adſpiratione eorum S litera poſita, ut* ἑξ *ſex* ἑπτὰ *ſeptem.*

Priſcianus lib. 1. *Sæpe pro adſpiratione ponitur in his dictionibus, quas à Græcis ſumſimus.* Semis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal. *Et Bœoti in quibuſdam dictionibus pro* S, *ſolebant* H *ſcribere*, muha, pro muſa *dicentes, propter cognationem literæ* S *cum* H.

Maximus Victorinus: *Antiqui* S *literâ quaſi pro liquenti utebantur, ineruditâ adhuc novitate, quod poſteriores poëtæ non ferunt. Lucillius*: Tum lateralis dolor certiſſimus nuncius mortis: *pro*, *Tum laterali dolor certiſſimu nuntiu mortis.*

Agrætius de Orthogr. *Apud Latium, unde Latinitas orta eſt, major populus & magis egregiis artibus pollentes Tuſci fuerunt, qui quidem naturâ linguæ ſuæ,* S, *literam raro exprimunt. Hæc res fecit haberi liquidam.*

Cledonius in Arte: *Quia* S, *ſuperflua invenitur, interdum & ipſa liqueſcit in metrô, quia ſibilus magis eſt, quam conſonans.*

Virgil. Æn. 1. *Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.* Ubi Servius: *Propter homœoteleuton detraxit* S. *literam, quæ plerumque pro ſibilô habetur, non ſolum neceſſitatis, ſed etiam Euphoniæ cauſâ, ut Salluſt.* A principio Urbis ad bellum Perſi Macedonicum. *Detrabitur autem* S, *tertiæ declinationis genitivo.*

Chariſius lib. 1, *Varro genitivô hujus* ſami *dixit, cum* ſamis *ſit rationis.* Herculi, *pro* Herculis, & Ulyxi,

pro

pro hujus Ulyxis *dici cœptum eſt, inquit Plinius, ut* ſortis Achati, acris Oronti.

Priſc. lib. 6. *Sciendum in nominibus tertiæ declinationis frequentiſſimè veteres dativum protuliſſe pro genitivô,* Ariſtoteli, Demoſtheni, Euripidi, *pro* Ariſtotelis. Demoſthenis, Euripidis *ponentes, ut Virg. Cic. Terent.*

Victorinus lib. 1. Artis: Nemo & nullus, *quorum genitivum aliter, quam nos, veteres extulerunt:* Nemini *enim* & nulli *dixerunt: item* bonæ frugis *quoque, nos omiſſâ parte ejus ſolum* frugi *ſcribimus,*

T.

T, rectè hodie pronunciatur ab omnibus, niſi ubi *I* cum aliâ vocali eam conſequitur. Tum enim addito ei ſibilo, perinde eam efferunt, ut *z*: nam *litium* dicunt *lizium* ſeu *litſium*, quod quidem ſatis ſcio, Romanorum nemo intelligeret. Maximè tamen in eâ efferendâ ridiculi ſunt Galli, quos cum *intentio* dicentes audias, *intentio* an *intenſio* illa ſit, diſcernere haud quaquàm poſſis. Hiſpani in linguæ ſuæ vocabulis, *t* ſine ullô ſibilô efferunt: adeóque Sacerdotem, ego in Hiſpaniâ ad altare canentem audivi: *Et ne nos inducas in tentathionem*: quô modô & Itali *Malatia* dicunt, quaſi eſſet *Malathia*. Non poteſt vocalis poſt *i* poſita eam habere vim, ut ſonum illum, qui *t* literæ ſuus ac proprius eſt, immutet. Nam, ut ait Fabius, *hic eſt uſus literarum, ut cuſtodiant voces, & velut depoſitum reddant legentibus.* Itaque ſi in *juſti*, ſonus literæ *t*, eſt affinis ſono *d*, ac ſine ullô ſibilô, non poteſt ille alius atque alius eſſe in *juſtitia.*

DE

DE CONSONANTIBUS DUPLICIBUS.

X.

Quinctilianus lib. 1. cap.4. X *literâ carere potuimus, ſi non quæſiſſemus.*

Annæus Cornutus de Orthogr. *Varro* X *literam eſſe negat: in quô quid viderit, nondum deprehendi.*

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Latini voces, quæ in* X *literam incidunt, ſi in declinatione earum apparebat* G, *ſcribebant* G & S, *ut* conjugs, legs. *Nigidius in libris ſuis,* X *literâ non eſt uſus, antiquitatem ſequens.*

Priſcianus lib. 1. X *duplicem locô* C & S, *vel* G & S, *poſtea à Græcis inventam, aſſumſimus, ut Dux ducis, Rex regis.*

Chariſius lib. 1. Merx, *Salluſtius* merces *dixit. Sic* faces *antiqui pro* fax, teſte Feſtô: quomodo etiam hodiè Italos dicentes audias: *Paces* (ſeu paches, pakes, paques) *huic domui,* pro *pax.*

Servius in Æn. 1. Adnixus *antiquum eſt, ut* connixus, *quibus hodiè non utimur. Dicimus enim* adniſus & conniſus. Et in Æn. 8. *Galli Senones dicti ſunt, quod Liberum patrem hoſpitio recepiſſent,* quaſi *Xenones*: cum ξένος Græcum ſignificet *hoſpes.*

Feſtus: *Senonas Gallos Verrius ait exiſtimari appellatos, quia novi venerit ex Tranſalpinâ regione, ac primum appellatos Xenos, poſtea Senonas.*

Cicero in Oratore: *Verba ſæpè contrahuntur non uſûs causâ, ſed aurium: quomodo enim veſter* Axilla, Ahala *factus eſt, niſi fugâ literæ vaſtioris? quam literam*

ram etiam è maxillis, è taxillis, & vexillô, & paxillô conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit. Maluerunt ſcilicet dicere *Malas, talos, velum* & *palum.* Ita & *ſedecim,* pro *ſexdecim, ſedigitus,* pro *ſexdigitus.* Sic *Avaulla priſcis fuit olla parvula.* Feſt.

Z.

Maximus Victorinus de Literâ: *Literæ peregrinæ ſunt* Z, & Y, *quæ propter Græca quædam aſſumtæ ſunt, quæ ſi non eſſent, pro* Hylas & Zephyrus *diceremus* Hœlas & Dſephurus. Z, *apud nos locô duarum conſonantium fungitur* DS.

Diomedes lib. 2. Z, *admiſſa nominum Græcorum cauſâ. Pro hâc veteres quidam* I, *vocalem, nonnulli duas* SS, *ponere ſolebant, unde Jugum dictum eſt veluti* ζυγὸν, & *Jupiter velut* ζεὺς *pater: Meſſentius & pitiſare, & cætera hujuſmodi uſum veterem declarabant.*

Priſc. lib. 1. *Pro* Z, *quod pro* SS, *conjunctis accipitur, veteres inveniuntur vel* S, *vel* D, *poſuiſſe, ut Sagunthum, pro* Σακύνθος. *Maſſa pro Maza. Setus, pro* ζῆθος. *Odor* ἀπὸ τοῦ ὄζειν. *Mendentius, pro Mezentius dicentes.*

Annæus Cornutus de enunciatione: Z, *in antiquis libris modò ſcripta eſt, modò non: ſed pro illa duæ* SS, *ponebantur, ut Crotalizo, crotaliſſo, Malacizo, malaciſſo, & his ſimilia.*

Velius Longus: *Sciat Mezentium ſolitum ſcribi per duo* SS, *& ſic enunciari.*

CH.

Hæc conſonans duplex eſt Χ, Græcorum, id eſt *c* vel *k* cum ſpiritu, quam ſoli hodie Germani rectè pronunciant: proximè accedunt Hetruſci cum anſerinô ſeu gutturali ſuô CA, CO, QUA, ut cum dicunt

Duca,

Duca, Quaranta, pro quibus Germanus ſcriberet, *Ducha, Chuavaranta*: ſimiliterque Hiſpani cum recentiore pronunciatione à fæminis inductâ dicunt *Muger, Baxo*, quod Germanis eſt *Mucher, Bacho*. Galli enunciare non poſſunt, & in Galliâ Ciſalpinâ pauci. Cæterum *che* hodie Itali efferunt, ac ſi eſſet Germanicum *ke*, Gallicum & Hiſpanicum *que*. Pro *che*, Galli dicunt Italicum *ſcie*, Germanicum ſche / cum ſtrepitu ſcilicet, de quô ſupra cum de *S*, ageretur, dictum ſatis eſt. Hiſpanis autem *che* eſt Italicum *ce*, Germanicum tſche/ quod Galli efferunt, ſi *t*, ante *che* exprimant. Sed Romani ſine dubiô per *c* gutturale efferebant, velut ex Catulli epigrammate ſupra patuit.

Quinctilianus lib. 1. cap. 5. *Diu ſervatum, ne conſonantibus adſpiraretur, ut in Graccis & Triumpis. Erupit brevi tempore nimius uſus, ut Chorone, Chenturiones, Præchones adhuc quibuſdam inſcriptionibus maneat, quâ de re Catulli nobile epigramma eſt.*

Servius in Geor. 3. *Tria veteres habebant nomina, in quibus* C, *literam ſequeretur adſpiratio*, Sepulchrum, Orchus, pulcher: *è quibus* pulcher *tantum hodie recipit adſpirationem.*

Idem in Æn. 6. *Thus & Orchus veteres dicebant & Lurcho, id eſt* vorax: *quibus ſequens ætas detraxit adſpirationem.*

Scaurus de Orth. *Negat Varro* Gracchus *adſpirandum, quoniam à* gerendô *ſit cognominatus. Matrem enim ejus, qui primus Gracchus ſit dictus, duodecim menſes uterum geſſiſſe. Et* pulchrum *quamvis in conſuetudine adſpiretur, nihilominus tamen ratio exiliter* C, *enunciandum & ſcribendum eſſe perſuadet, ne una omnino dictio adverſus Latini ſermonis naturam in*

mediô

mediô adſpiretur: quamvis S antea à Græcis putet eſſe translatum, quaſi πολυχεῦν.

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Legiſtis præceptum antiquorum, qui ajunt ſcribi omnibus literis oportere* chorona, anchora, ſepulchrum, brachium, pulcher: *in enunciandô autem* H *elidere.*

PH.

Priſcianus lib. 1. *Eum prope ſonum, quem nunc habet* F, *ſignificabat* P, *cum adſpiratione, ſicut etiam apud veteres Græcos pro* φ, π & H. *Unde nunc quoque in Græcis nominibus antiquam ſcripturam ſervamus, pro* φ, P & H *ponentes, ut* Orpheus, Phaeton: *poſtea verò in Latinis tacuit verbis, pro* P & H, F *ſcribi, ut* fama, filius, facio. *Hoc tamen ſcire debemus, quod non tam fixis labris eſt pronuncianda* F, *quomodo* PH. *Atque hoc ſolum intereſt inter* F & PH.

TH.

Hujus in Græcis modò vocibus uſus eſt, eamque omnes hodie exiliter, ut *t* pronunciamus ſed ſine dubiô vitioſé. Hodierni quidem Græci θεὸς longè aliter efferunt, quam nos *Theos*, ſed id niſi vivâ voce declarari non poteſt. Adſpirationem aliquam, ſivè ut Varro vocat *afflatum*, in eâ audiri oportere certum eſt.

PS.

Priſcianus lib. 1. *Literæ* S, *præponitur* P, & *locô* ψ *Grææ fungitur, pro quâ Claudius Cæſar antiſigma hâc figurâ* Ɔ C *ſcribi voluit, ſed nulli auſi ſunt antiquam ſcripturam mutare: quamvis non ſine ratione hæc*

quo-

quoque duplex à Græcis addita videatur: nam multô mollierem & volubiliorem ſonitum habet ψ, quam PS, *vel* BS.

CONSONANTES
Duplices Novitiæ.

GL. LL.

Itali & Hiſpani hanc conſonantem duplicem uſurpant, quam Latini ignorarunt, & Germani hodie difficillimè pronunciant. Qui Latinis ſunt *capilli*, Italis dicuntur *capegli*, Hiſpanis *capellos*: ubi eôdem modô *gl* & *ll* pronunciatur. Hiſpani etiam in vocum principiis eâ conſonante utuntur, ut in *Llano*, *Lleno*, *Llorar*, *Lluvia*. Sed revera hic ſonus ſuum proprium characterem deſiderat, cum nec *gl*, nec *l* duplex eum exprimat. Germani, ut eum efferre diſcant, ſcriptum putent *capelii*, *capelios*, ſic tamen, ut prior vocalis i, cum ſequenti *i* vel *o*, in unam velut diphthongum coaleſcat, fiatque *i* conſonans, quam vulgo vocant: aut fingant ſcriptum *capejili*, *cabejilos*, ſic ut illud prius *i*, velut conſonans, alterô *i*, velut abſorptô efferatur.

GN. NN. ſivè N cum apice.

Ex Latinô, *Senior*, quo Gothi pro *Dominô* uſi fuerunt, Hiſpani *i* in *n* converſo, fecerunt *Sennor*, ſivè ut ipſi ſcribunt *Señor*, ex eo poſtea Itali *Signor*, Galli *Seigneur*: unde porrò nata ſunt *Seor*, *Ser*, *Miſſer*, *Sire*, *Mon-*

Monſieur: quod contra Latinos olim *n* & *l*, converſo in *i*, ex Græcis Α'μείνων, ἀμέννων, *Menius, melius, melior*, ex ἄλλος *alius*, ex ἄλλομαι *ſalio*, ex φύλλον *folium* formaſſe, Feſti emendator obſervavit, qui tamen fallitur, cùm id *ſemper* eos factitaſſe cenſet. Ex ἕρπυλλον enim eos non *ſerpilium*, ſed *ſerpillum* feciſſe conſtat. Cæterum & huic ſono ſuum ac proprium characterem effictum oportebat, cum eum nec *gn*, nec *n* duplex efficiat. Romani, *g* nondum invento, *pucnare* ſcribebant, à cujus vocis ſono ſivè Italicum *pugnare*, ſivè Hiſpanicum *punnare* diſſidet longiſſimè: quem quidem Germani multum ſudant, ut efferre diſcant. eôque id magis, quod *n*, ante *g* pronunciant. *Mangnus* enim dicunt pro *magnus*. Oportet ergo ut prius *n*, in *Sennor*, vel *g*, in *Signor*, illud ipſum *n* eſſe meminerint, quod Nigidius ſupra *adulterinum* eſſe dixerat, quale in *Ancus, angor, incus, ingratus* exauditur: poſterius autem *n*, velut *i* conſonantem exprimant, quæ cum ſequente vocali in diphthongum coëat, quaſi eſſet *Sen--ior*.

DE ACCENTU.

Cicero in Oratore: *Quid hoc elegantius, quod non fit naturâ, ſed quôdam inſtitutô?* Inclitus *dicimus brevi primâ literâ*, inſanus *productâ*, inhumanus *brevi*, infelix *longâ*, & *ne multis, quibus in verbis eæ primæ literæ ſunt, quæ in* ſapiente *atque* felice, *productè dicitur, in cæteris omnibus breviter*,

itemque, compoſuit, conſuevit, concrepuit, confecit. *Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita ſe dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio.*

Putant viri docti, qui priores de pronunciatione linguæ Latinæ commentati ſunt, Ciceronem non de ſyllabæ, ſed de literæ quantitate loqui. At nos mox dabimus, qui perſpicuè idem de ſyllabis dicant. Sed eſto: quî tandem fit, quod noſtræ aures non hoc magis ſono, quàm illo juvantur?

Maximus Victorinus: In & Con, *præpoſitiones aliquando corripiuntur: ſequentibus S, vel* F, *literis producuntur, ut* inſtare, infidus: & *cæteris omnibus corripiuntur, ut* inconſtans, imprudens.

Varro lib. 8. de linguâ Latinâ: *Quidam reprehendunt, quod* pluit & luit *dicamus in præſenti tempore. Falluntur: nam eſt, ac putant aliter: quod in præteritis* U, *dicimus longum, in præſenti breve. Ideoque in venditionis lege fundi*, ruta cæſa *ita dicimus, ut* U, *producamus.*

At enim in præſenti non minus *Lu*–*it*, *U*, longâ dixit Lucillius: *Tantalus qui pœnas ob facta neſantia luit*, quomodo in veteri libro Giſanius ſe legiſſe teſtatur. Et *ruta*, *u* brevi habemus apud Virgil. *Aut Idâ in magnâ radicibus eruta pinus.*

Aſconius Pedianus in Verrin. 3. *Poſcunt majoribus poculis. Sunt qui productâ ſcilicet* O, *literâ*, poſcunt *legunt, quaſi ſæpe potant.*

Conſentius: *Accentus oſtendit diverſam ſignificationem unius dictionis.* Pone, *ſi verbum eſt, gravis eſt ultima: ſi adverbium, circumflexa.*

Maxi-

Maximus Victorinus: *Adverbium* ponè, *poſteriorè acutum recipit accentum, ne ſit verbum.*

Velius Longus: *Multa nomina & contractâ ſyllabâ aliud ſignificant, & productâ: quomodo aliud ſit producas Pila, & corripias Pila. Et loeô rurſus tranſmutatus accentus partes quoque orationis immutat, ut aliud eſt Circum, aliud Circùm: aliud Ergo, aliud Ergò.*

Servius in Æneid. 1. *Maria omnia circùm. In fine accentum ponimus contra morem Latinum: ſed correptio hoc facit; nam præpoſitio poſtpoſita correpta eſt ſine dubio.*

Feſtus: *Ergo correptum ſignificat idem, quod apud Græcos* οὖν (igitur) *productè idem quod* χάριν, *hoc eſt, gratiâ, ſeu cauſâ.* Hic de productione non vocalis, ſed ſyllabæ loquitur.

Quinctilianus lib. 1. c. 5. *Si Cethegus primâ acutâ pronuncias, media mutatur. Ultima numquam acuitur, in diſſyllabis prior.*

Idem cap. 5. eum irridet, qui ſalutans amicos, *Avete* ſine adſpiratione & productâ ſecundâ ſyllabâ dixerat. *Recta eſt* (addit) *hæc via: quis negat? ſed adjacet & mollior & magis trita.*

Ergo ætate illâ *Havete* mediâ ſyllabâ (non literâ) correptâ dicebant, idque mollius pronunciatu, auditúque judicabant, quod nobis nihilo ſecius videtur, quam inſomnia.

Agell. Noctium Attic. lib. 7. c. 7. *Probus Grammaticus & Anianus poëta*, affatim, admodum, *primâ acutâ pronunciabant. Cauſam eſſe huic accentui Anianus dicebat, quod* affatim *non eſſent duæ*

partes orationis, ſed utraque pars in unam coaluiſſet, ſicut in exadverſum, *ſecundam ſyllabam debere acui exiſtimabat, quoniam una, non duæ eſſent orationis partes. Addebat, quod* ad, *præverbium, tum fermè acueretur, cum ſignificaret* ἐπίτασιν *ſivè intentionem, ſicut* affabre & admodum & approbè *dicuntur. Sed id non perpetuum videtur: nam &* appotus *cum dicimus &* apprimus & apprimè, *intentio demonſtratur, neque tamen* ad *particula, ſatis commodè accentu acutô pronuntiatur.* Approbus *tamen, quod ſignicat valde probus, non inficias eo quin primâ ſyllabâ acui debeat. Igitur in iſtis vocibus, quæ non accuuntur, ea cauſa eſt, quod ſyllaba ſequitur naturâ longior, quæ non fermè patitur acui priorem in vocabulis ſyllabarum plurium quam duarum. In* præmodum *prima ſyllaba acuitur.*

Ita diſcimus cæteros pleroſque *in* affatim & admodum *mediam ſyllabam acutô accentu proferre ſolitos: nec locum habet doctiſſimi viri commentum de* A *brevi & longô. Similiter enim Agellius* præmodum & admodum *primâ ſyllabâ acui affirmat.*

Idem lib. 9. cap. 6. *Ab eô, quod eſt* ago & egi, *ſunt verba frequentativa* actito & actitavi: *quæ quoſdam ſanè non indoctos viros audio ita pronunciare, ut primam in his literam corripiant, quoniam in vèrbô principali, quod eſt* ago, *prima litera breviter pronunciatur. Cur igitur ab* edo & ungo, *in quibus verbis prima litera breviter dicitur,* eſito & unctito, *primâ literâ longâ promimus? & contra* dictito *à* dico, *correptè dicimus? num ergo potius* actito & actitavi *producenda ſunt? quoniam frequen-*

frequentativa fermè omnia eôdem modô in prima ſyllaba dicuntur, quô participia præteriti temporis ex his verbis, unde ea profecta ſunt, in eadem ſyllaba pronunciantur; ſicut lego, lectus, lectito, *facit, &c. Sic igitur* actito, *productè in prima ſyllaba pronunciandum, quoniam ex eô fit, quod eſt* ago *&* actus.

Hic perſpicuè habemus, in *[illegible]us* & *actito*, non primam modò literam, ſed & [illegible]yllabam productè pronunciari debere, etſi alii docti homines eadem corriperent.

Terentianus *au*, in *Aurunci* breve eſſe ait, adeóque barbarè produci, & *eu* ſemper eſſe breve, propterea quod *e* Græcum breve ſit. Hoc quale ſit, quis hodie vel ſuſpicetur? Verba ejus ſunt:

Aut age, inquit ille vates: ſæpe dixit aut ubi
Dixit Aurunci, quod æque barbarum eſt producere.
Pes ubique lege conſtat prima cum correpta ſit:
Au tamen capere videtur ſæpe productum ſonum,
Auſpices cùm dico & Aurum, ſivè Græcus aurion.
Mira nec putanda nobis talis alternatio eſt.
Dichronon quod alpha notum eſt, ſicut à noſtratibus
Indè communem miniſtrat ſola diphthongus ſonum.
Eu, manet correpta, ſemper eſt quod E *Græcum breve.*
Literis ſed E, *latinis ſæpe cum ſit dichronos.*
Facta diphthongos nequibit eſſe producti ſoni.

Chariſius lib. 1. *Calumnia prima ſyllaba correpta effertur. Venit enim à verbò* calvor, *hoc eſt*, ſruſtror. *Plinius* Os, oris, *productè efferendum cenſuit*: Os, oſſis, *correptè*.

Donatus in Andr. act. 1. ſc. 1. *Filium perduxêrent unà eſſet. Si productè legatur* eſſet, *ſignificat cibum caperet, ſivè ederet.* Et Eunuch. act. 3. ſc. 4. *Ut de ſymbolis eſſemus. Melius* eſſemus, *producta* E, *litera*.

Servius in Æn. 5. *Edo habet & rectam, ſed antiquam declinationem, ut* Edo, edis, edit: *& anomalam, ut* Edo, es, eſt: *quarum ſecundæ & tertiæ perſonæ longæ ſunt propter differentiam*, Sum, es, eſt.

Idem in Æn. 1. *Ibidem & ubinam, multi dubitant, ubi debeat eſſe accentus, quia* ubi *&* ibi *naturaliter breves ſunt, ſed ratione finalitatis plerumque producuntur in verſu; neſcientes hanc eſſe rationem, quia pronunciationis cauſa contra uſum Latinum ſyllabis ultimis, quibus particulæ adjunguntur, accentus tribuitur, ut* muſáque, illéne, hujúſce, *Sic ergo & Ibidem.* Et infra: *Ut, cum eſt quemadmodum, in pronunciatione extenditur; quando temporis non eſt.*

Ibidem: *Sarpedon, ubi tot Simois correpta ſub undis. In Sarpedon & in ultima ſyllaba & in penultima poſſimus accentum ponere: nam Homerus & Sarpedonis declinavit & Sarpedontis: unde & varius accentus eſt: nam ſi Sarpedonis, in antepenultima erit: ſi Sarpedontis, penultima habebit circumflexum, qui eſt in ultima ſyllaba nominativi.* Simois, *hoc nomen integrum ad nos tranſiit, unde ſuâ* accen-

accentu profertur: nam ſi eſſet Latinum, in antepenultima haberet accentum, quia ſecunda à fine brevis eſt. Vult ſcilicet *Simois* in hoc verſu pronunciari cum accentu in media ſyllaba, quamvis correpta.

Idem in Æn. 2. *Unà ingens Periphas & equorum agitator Achillis. Ultima in* Periphas *accentum non habet, ne fœmininum ſit, nec tertia à fine, quia noviſſima longa eſt. Erg* RI, *habebit accentum.* Quid hoc loco dicent, qui inter vocalem longam & ſyllabam longam diſtinguunt?

Idem in Æn. 6. *Exinde una pars orationis eſt, & in tertia à fine accentum habet, licet penultima longa ſit.*

Idem in Æn. 7. *In* Aſia *cum paludem ſignificamus,* A, *longa eſt: cum de provincia dicimus,* A, *brevis eſt.*

Idem in Æn. 10. *Dum texit Imaona Haleſus, id eſt, dum ſpoliat, nam tempus præſens eſt, non præteritum. Et* texit, te *primam ſyllabam corripuit, ut tantum poſitione longa ſit.* Et infra: *Trophæum, declinatio Latina eſt: unde penultima habebit accentum. In numerô verò plurali, quia* tropæa *dicimus, ſicut Græci, nec aliquid inde mutilamus, erit Græcus accentus, ſicut apud Græcos, ſcilicet tertia ſyllaba à fine.*

Donatus in Eunuch. act. 5. ſc. 1. *Si quando & prima ſyllaba acui poteſt & media. Tamen variat ſententiam.*

Feſtus: *Quando, cum gravi voce pronunciatur, ſignificat quoniam, & eſt conjunctio. Quando, acutô accentu eſt temporis adverbium.*

 Idem:

Idem: *Inlex, productâ ſequenti ſyllabâ, ſignificat qui legi non paret, correptâ ſequenti, inductorem, ab illiciendô.* Plaut. Perſa: *Impure, inboneſte, injurie, illex, labes popli.* Idem Aſin. *Eſca eſt meretrix, lectus illex eſt, amatores aves.* Et Pœn. *Qui illi malæ rei tantæ fuimus illices.*

Idem: *Muſcerdas primâ ſyllabâ* (non literâ) *productâ ſtercus murum apellant.*

Idem: *Quincentum, & productâ primâ ſyllabâ, & per* C, *literam uſurpabant antiqui.*

Diomedes lib. I. *Comperio, comperii. Compereo, comperii. Sed accentu diſcernitur ſenſus. Acutô enim accentu profertur, quoties pro eô accipitur, quod eſt reſcii. Compereo verò circumflexô accentu declinatur, quoties pro eô accipitur, quod eſt, cum aliô perii. Comperieram enim facit.*

Chariſius lib. I. *Quoties de neutrô loquimur, correpta* O, *litera dicimus.* Duo millia. *In accentu longô,* duo homines, ambo homines.

DE EUPHONIA.

Euphonia ſeu Sonoritas eſt, quæ pronunciationem auribus commendare quærit, ut ſuavi minimeque odioſo ſono ad eas allabatur. Hujus cauſa Latini literarum alias omittebant, alias inſerebant, alias mutabant.

Cicero in Oratore: *Inclitus dicimus primâ brevi, Inſanus productâ. Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita ſe dicent*

dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Pomeridianas quadrigas, quam poſtmeridianas, libentius dixerim.

Velius Longus: *Meminerimus artis Orthoepejæ eſſe, ut ſivè exili cum literâ Artibus, ſivè cum plenâ Artubus ſcripſeris, enunciationis ſonum temperet.*

Idem: *Scio ſermonem decori ſervire & aurium voluptati. Unde fit, ut ſæpe aliud ſcribamus, aliud enunciemus. Cum dicimus*, hic eſt ille, *unum* C, *ſcribimus, & duo audimus. Confitendum quædam aliter ſcribi, aliter enunciari. Nam quibuſdam literis deficimus, quas tamen ſonus enunciationis arceſſit, ut cum dicimus* virtus, *periiſſe ferè ad aures primam literam invenies.*

Idem: *In hac præpoſitione* DE, *quam dixi plenam præponi, animadvertendum illud, quod minuitur, ſi quando ſequens vox à literâ* E *incipit, ut eſt deerrare, deeſſe: quâ enunciatione ſufficit ipſa productio.* Virgil. *Vir gregis ipſe caper deerraverat, atque ego Daphnin.* Lucret. *Talibus in rebus communi deeſſe ſaluti.*

Idem: *Sequenda eſt nonnumquam elegantia eruditorum, quod quaſdam literas lenitatis cauſâ omiſerunt, ſicut Cicero, qui* Foreſia & Megaleſia & Horteſius *ſine* N *literâ, libenter dicebat.*

Hinc judicari poteſt, quam parum juſti & æqui fuerint, quibus *Lambinum* notare libuit, tamquam *Horteſium* contra receptam ſcripturam malo novitatis ſtudio approbarit.

Servius in Æn. 1. *Adplicat, ſecundum præſentem uſum per* D, *prima ſyllaba: ſecundum antiquam*

Q 5 *autem*

autem orthographiam (*quæ præpoſitionum literam conſonam in vicinam mutabat*) *per* P, *ſecundum verò euphoniam per* A, *tantum. Præpoſitio enim cùm ad compoſitionem tranſierit, aut vim ſuam retinet, ut* indico; *aut mutat ultimam literam, ut* ſufficio; *aut perdit, ut* Coemo. Hinc diſcimus veteres *applicat* ſcribere, ſed *aplicat* pronunciare ſolitos.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Quædam ſcribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus, C, litera notatur, nec Cneus eam literam in prænominis notâ accepit, quâ ſonat.* Senſus eſt: ſcribi *Cajus* & *Cneus*, pronuncari autem *Gajus* & *Gneus*.

Ibidem: *An cujuſvis auris eſt exigere literarum ſonos? non hercule magis, quam nervorum.*

Igitur Romani partim pronuciabant literas, quas non ſcribebant & quarum characteribus deficiebantur; partim eas, quas ſcribebant, non pronunciabant, vel certè aliter multo, quam vel ipſi in aliis vocibus, vel in iiſdem ipſis nos hodie, pronunciabant; partim accentu utebantur, quem nos, qualis fuerit, nec imaginari poſſumus; partim denique aliter, quam nos, literarum ſonos exigebant, ut jucundum eis eſſet, quod nos hodie offendit, ſicut viciſſim ſatis exploratum haberi debet, multa quæ noſtras aures hodie minimè offendunt, vel moleſtiſſima eis futura fuiſſe. Itaque & imperiti & ridiculi ſunt, qui ex Italis tanto cum ſupercilio de ſuavitate compoſitionis Latinæ ſententiam ferre audent, velut is, qui vocem *plerorumque* nimis aſperam judicabat, & alter, qui negabat aures ſuas verbum *recreaverunt* ferre poſſe. Si enim in legendis optimis

linguæ

linguæ Latinæ auctoribus aliquantum diligentiores fuiſſent, effæminatam illam ſuam, mollem ac diſcinctam pronunciandi rationem longè à maſcula altius cinctorum Romanorum conſuetudine diſſidere intelligerent. Qui uſque eo delicati ſunt, ut eos *Ipſe, Rex, pax, plenus* & *Cnoſſius* pronunciare pigeat, atque *Iſſe, Res, pakes, pienus* & *Conoſſius* dicere malint, quis eos animum inducturos putet, ut non lapides loqui Romanos conquerantur, ſi eos *Stlis* pro *lis*, *Stlatus* pro *latus*, *Stritavus* pro *Tritavus* dicentes audiant? Certe niſi omnia me fallunt, Lucretium patria multabunt, nec Romanum magis, quàm Tranſalpinum perhibendum cenſebunt, cùm hunc ejus verſum legent l. 5. *Religione refrænatus ne fortè rearis.* Fortaſſis autem neque illud Ciceronis Verrin. 5. propitiis excipient auribus: *Quem agrum ſi obſitum vidiſſes, annonæ caritatem mimime verere.* Sed de Orthoepejâ Latini ſermonis hactenus.

FRIDERICI SILBURGII DE Vetere Romanorum Scripturâ tractatio.

UT de vetere Scripturâ pauca præmoneam, differt ea ab recentiore, quæ hodie in uſu eſt, vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *utrôque*. *Quantitas* in *additione* cernitur, vel *detractione*. *Additio* aut *vocalis* eſt, aut *coſonantis*. Vocalis additio eſt in diphthongis *ei* & *ou*. Sic enim *eidem*, *jous* ſcripſêre, pro *idem*, *jus*. Sic *leitem*, *leimites*, *meilitiæ*, *opeima*, *inveito*, pro, *litem*, *limites*, *militiæ*, *opima*, *invito*. Sic *Eito*, *deixi*, *ſeierit*, pro, *ito*, *dixi*, *ſierit*. Idem *Quei*, *ſei*, *nei*, pro, *qui*, *ſi*, *ni* (*nei* tamen etiam pro *ne* uſurpârunt interdum, & quidem non rarò.) Sic *utei*, *ubei*, *ibei*, pro, *uti*, *ubi*, *ibi*. Eandem diphthongum uſurpârunt in genitivis ſingularibus, ut *dolei*, *malei*, *pro*, *doli*, *mali*. Item in nominativis pluralibus: ut *Iei*, *trevirei*, *decumanei*, pro, *ii*, *treviri*, *decumani*. Item in dativis & ablativis pluralibus: ut *Ieis*, *tertieis*, *reciniei*s, pro, *Iis*, *tertiis*, *riciniis*. Præterea in dativis ſingularibus tertiæ declinationis: ut *Mortei*, *clientei*, pro, *morti*, *clienti*. Idem: *Alterei*, *ſibei*, pro, *alteri*, *ſibi*. Et frequentiſſimè

ſimè in nominativis atque accuſativis pluralibus: ut *Omneis, civeis*, pro, *omnes, cives*. *O*, verò ad *u* adjectæ tùm alia ſunt exempla, tùm hæc: *Jous, jouſta, joudicare*, pro, *jus, juſta, judicare*. Iem: *Souo, louci, doucito*, pro, *ſuo, luci, ducito*. In quibuſdam utramque diphthongum conjunxerunt: ut *Soueis, Joudicei*, pro, *ſuis, judici*. In nonnllis *u* geminum uſurpârunt pro *ou*, ſeu *u*: ut *Pluus, ſecuus*, pro, *Plus, ſecus*. Sic *Comitatuu, arbitratuu*, pro, *comitatu, arbitratu*. Interdum o poſt *u*, interſeruerunt: ut *Queicuomque*, pro, *quicumque*. Conſonantes quoque interſeruerunt, ut *Quotiens, quotienſcumque*, pro, *quoties, quotieſcumque*. Sic *exſigunto, exſercere*, pro, *exigunto, exercere*. Item *Quips, aliquips*, pro, *quis, aliquis*. In *Jouxſta* verò pro *juxta* gemina eſt inſertio vocalis *o* & conſonantis *s*. In quibuſdam integram ſyllabam interſeruêre, ut in *Poſtidea, indoteſtato*, pro, *poſtea, inteſtato*. Ejus generis etiam *Ævitas* videri alicui poſſit: ſed habet illud legitimam ab ævo derivationem; in *Ætas* verò, quod poſt uſurpari cœpit, facta eſt contractio. Quibuſdam à fronte conſonantes adjecêre: ut *Stlis*, pro, *lis*. Nonnullis in fine: ut *Ead, tuad, plebed, frauded*, pro, *ea, tua, plebe, fraude*. Sic in verbis *Datod, removetod, luitod, eſtod*, pro, *dato, removeto, luito, eſto*. In *exſercetod* autem geminata eſt additio ſemivocalis *s*, & mutæ *d*. Sic in *Leibertated*, additio eſt vocalis *e*, & conſonantis *d*.

Detractio & ipſa volis eſt, aut conſonæ. Vocalis detractio eſt in monophthongis illis, *fenus, femina*, pro, *fœnus, fœmina*. Sic *heres*, quamquam

eam

eam vocem non ab *hærendo*, ſed ab *herô* deductam malunt eruditiores. Detractio etiam quibuſdam videtur eſſe in verbis iſtis, *Adicito*, *eicito*, *deicitor*, *conicere*, *ſubicere*, pro, *adjicito*, *ejicito*, *dejicitor*, *conjicere*. Quod ſi ita eſt, eâdem ratione ſimplex *icere* contractum erit ex *jacere*. Sic certe *Dis*, contractum ex *Diis*. E conſonantibus etiam, quæ nunc geminari ſolent, omittebant alteram, ut *Oſa*, *claſe*, pro, *oſſa*, *claſſe*. Item *Aceras*, *conubia*, pro, *Acerras*, *connubia*: *pelex*, *tolito*, *polluceto*, pro, *pellex*, *tollito*, *polluceto*.

Qualitas in commutatione potiſſimum cernitur. Ea quoque vocalis eſt, aut conſonantis. Vocalis, ut *e*, pro *i*. Sic enim *leber*, *addecito* ſcripſere, pro, *liber*, *addicito*. Item *u*, pro *i*. *Æſtumata*, pro, *æſtimata*. Sic *optumus*, pro, *optimus*, Eâdem ratione *poſtumum* quoque, pro, *poſtimum*, ſeu *poſtremum* à veteribus dictum volunt eruditi, ut ſignificet non tam eum, qui poſt inhumatum patrem eſt editus, quam eum qui poſtremus patri, ſeu vivo, ſeu mortuo natus eſt. Item *u*, pro, *y*, ut *Æguptus*, pro, *Ægyptus* quemadmodum *mus* quoque & *ſus* & hujus generis alia, ſunt ex Græcis μῦς, σῦς. Frequentius *o*, pro, *u*, ut *Totela*, *porporea*, pro, *tutela*, *purpurea*. Sic *Oſocapitor*, pro, *uſucapitor*. Item *ſoper*, *quomque*, pro, *ſuper*, *quumque*. Sic in nominum finibus: *Patronos*, *ſervos*, pro, *patronus*, *ſervus*. *Vitiom*, *manom*, pro, *vitium*, *manum*. Nec non in verborum finibus: *Conſeront*, *moritor*, pro, *conſerunt*, *moritur*. In nonnullis geminatur hæc mutatio, ut *Piacolom*, *fortom*, *foratos*, pro, *piaculum*, *furtum*,

tum, ſuratus. In quibuſdam hæc cum ſuperiore conjungitur: ut *Leberom*, pro, *liberum.* Sic *Ædebos, compedebos, noctebos, tibicinebos, ſoperſtitebos*, pro, *Ædibus, compedibus, noctibus, tibicinibus, ſuperſtitibus.* Interdum diphthongô *oe* & *oi*, pro *u* longô uſi ſunt: ut *Oetier, Oeſocapio, Oeſorpatum*, pro, *uti, uſucapio, uſurpatum.* Sic *Coeratores*, pro, *curatores.* *Oi*, pro, *u* poſitum in *Oitier*, Oitile & conſimilibus. Sic *Moinicipium*, pro, *municipium.* Conſonantes quoque non paucas inter ſe commutârunt: *C*, pro, *g*, frequenti in uſu fuit. Sic enim *Cenas* dixerunt pro, *genas.* Sic *Frucem, lece*, pro, *frugem, lege.* Itidemque *Lecere, rocato*, pro, *legere, rogato.* *D* pro *l* poſuêre, cum *Dingua* dixere, pro, *lingua.* Sic *Fedetrio*, pro, *Feretrio.* *F* pro *B*, uſurpârunt ſequente *vau*: ut *Afvirod*, pro, *ab viro.* *Q*, pro *c*, ut *Pequnia*, pro *pecunia.* *S* pro *r*, *Aſa, neſvo, caſmen*, pro, *ara, nervo, carmen.* Sic in nominum flexionibus, *Majoſe, minoſe, arboſes, pluſa*, pro, *majore, minore, arbores, plura.* Sic *Fenoſe, unciaſio*, pro, *fœnore, unciario.* Item in verborum flexionibus: *Araſit, vocaſit, ſecueſit*, pro, *ararit, vocarit, ſecuerit.* T, pro *d*, ut *Quit*, pro, *quid.* In compoſitis finalem præpoſitionis conſonantem plerumque retinuerunt: ut *Conlegium, inprobus, adſignare, adtribuere.* Interdum tamen etiam mutârunt: ut *Opſepito, opturato, optinere.* In quibuſdam geminata eſt commutatio, altera conſonantis, altera vocalis, ut *Rocom, flacitiom, prodicos*, pro, *Rogum, flagitium, prodigus.* Sic *Acrom, acnom, ticnom*, pro, *agrum, agnum, tignum.* Item *Fidius*, pro, *filius.* *Oſvagolatom*, pro,

Ob-

Obvagulatum. *Poplicom*, pro, *publicum.* *Quoi*, pro, *cui.* *Auſom*, pro, *aurum.* Sic *Capiuntor*, pro, *capiuntur.* In quibuſdam duarum vocalium & unius conſonantis facta mutatio, ut *Centileom*, *arvorſom*, ſeu *aſvorſum*, *pluſebos*, pro, *gentilium*, *adverſum*, *pluribus.* In nonnullis gemina conſonantis mutatio eſt, ut *arcueſit*, pro, *arguerit.*

Interdum *quantitatis* metaplaſmos conjunxerunt, *additionem* ſcilicet & *detractionem*: ut *Jouſus*, *jouſit*, pro, *juſſus*, *juſſit.* Sic *Poplei*, *confeſei*, *demiſeis*, pro, *populi*, *confeſſi*, *dimiſſis.* Internum ad *quantitatis* metaplaſmum adjunxerunt metaplaſmum *qualitatis*, ut cum unum idemque vocabulum *additione* & *commutatione* transformârunt. Sic enim *Deicundo*, *adeictos* uſurpata, pro, *dicendo*, *addictus*: ſic *Maxſumo*, *proxſumos*, *fouſioſos*, pro, *maximo*, *proximus*, *furioſus.* His adde *Endo*, *entera*, *ſupera*, *continoeis*, pro, *in*, *intra*, *ſupra*, *continuis*: in quibus *commutatio* præcedit, *additio* ſequitur. *Detractionem* quoque & *commutationem quandoque copulârunt*, *idque commutatione* interdum ſequente: ut *Adecito*, *poplos*, *præſentebos*, pro, *addicito*, *populus*, *præſentibus.* Interdum præcedente: ut *ſubicito*, pro, *ſubjicito.* Sic *Olo*, pro, *illo.* Item *Faſis*, pro, *farris.* In quibuſdam triplicatus eſt metaplaſmus: ut *Pupilei*, *præſeted*, pro, *pupilli*, *præſente.*

In nominum flexionibus præter ſuperiora notabilem mutationem habent *Folminis*, *ipſos*, *im*, pro, *fulmen*, *ipſe*, *eum.* Sic *Oloe*, pro, *illi.*

In verbis quoque varii præter ſupradictos metaplaſmi a veteribus facti ſunt: ut in verbô ſubſtantivô,

tivô, *eſcit* & *eſcunt*, pro, *erit* & *erunt*. Itemque *ſiet, ſient*, pro, *ſit, ſint*: & in futurô perfectô, *fuat*, pro, *fuerit*. Ejuſdem futuri perfecti magna in aliis quoque verbis eſt varietas, ut *Vindicit, verberit, probibeſit, occiſit*, pro, *vindicarit, verberarit, buohibuerit, occiderit*. Item *tagit*, pro, *tetigerit, pacit* & *pacont*, pro, *pepigerit* & *pepigerint* : *faxſit*, *rupſit*, pro, *fecerit, ruperit. Paret, cepet*, pro, *pararit, ceperit. Miſeit, viveit*, pro, *miſerit, vixerit*. Item *Duit, adduit, conduit, tranſduit*, pro *dederit, addiderit, condiderit, tradiderit*. In paſſivâ etiam formâ *turbaſſitur*, pro *turbatum fuerit* : *fariator, nancitor*, pro *fari velit, nactus fuerit*. Item *darier, leibarier*, pro *dari, libari*. Sic *oetier* & *oitier*, pro *uti*.

In conjunctis vocibus facta interdum ſeparatio: ut E*n do*, *in do, in du*, pro *endo, indo, indu*. Sic *indo teſtato*, pro *inteſtato*. *Endo ponito, endo jacito, endo manos jactio*, pro *imponito*, *injicito, manus injectio*: Item *queicuomque*, pro *quicumque*, & conſimilia. Contra interdum conjunguntur, quæ alioqui ſeparari ſolent, ut *Statoleberom* pro *ſtatu liberum*.

Vetus ſcribendi ratio ab hodiernâ differt, vel

- in Quantitate
  - Additione
    - Vocalis, ut
      - E. *Eidem*, pro *idem.* *Leitem*, pro *litem.*
      - O. *Jous*, pro *jus.* *Souo*, pro *ſuo.* *Queicuomque*, pro *quicunque.*
      - U. *Juus*, pro *jus.* *Arbitratuu. Luuit.*
    - Conſonantis, ut
      - N. *Quotiens.*
      - S. *Exſigunt. Exſercere. Amaſſo*, pro *amaſo*, & hoc pro *amâro*, ſeu *amavero.*
      - P. *Quips*, pro *quis.*
      - ST. *Stlis*, pro *lis.* *Stritavus.*
      - D. *Iuad. Plebed. Marid. Eſtod.*
    - Syll. ut *Poſtidea. Indoteſtato.*
  - Detractione
    - Vocalis, ut
      - O. *Fenus. Femina. Heres.*
      - U. *Popli*, pro *populi.*
      - I. *Adicito. Subice. Diſice. Reice.*
    - Conſonantis, ut
      - S. *Oſa*, pro *oſſa.* *Claſe*, pro *claſſe.* *Juſit*, pro *juſſit.*
      - R. *Acera*, pro *acerra.*
      - L. *Pelex*, pro *pellex.*
  - Utrâque, ut *Jouſit*, pro *juſſit.* *Jouſus*, pro *juſſus.* *Poplei*, pro *populi.*
- A

A

- Qualitate in commutatione
  - Vocalis, ut
    - E, pro I. *Leber*, pro *liber*. *Menerva*. *Præſentebos*, pro *præſentibus*.
    - O, pro E. *Vorſus*, pro *verſus*, *Voſter*, pro *veſter*.
    - O, pro U. *Servos*, pro *ſervus*. *Volnus*. *Dicont*. *Piacolom*. *Noctebos*.
    - Oe, & Oi, pro U. *Cœrare*, pro *curare*. *Oitier*, pro *utier*. *Oitile*, pro *utile*.
    - U, pro E. *Dicundo*. *Faciundo*. *Ferundo*.
    - U, pro I. *Optumus*. *Maxumus*. *Æſtumare*.
    - U, pro O. *Aduleſcens*. *Epiſtula*.
    - U, pro Y. *Æguptus*. *Surius*. *Sulla*.
  - Conſonantis, ut
    - C, pro G. *Cenas*, pro *genas*. *Lece*, pro *lege*. *Lecio*, pro *legio*. *Rocom*, pro *rogum*.
    - D, pro L. *Fidius*, pro *Filius*. *Dingua*, pro *lingua*.
    - D, pro R. *Fedetrius*, pro *Feretrius*.
    - F. pro B. *Af virod*, pro *ab virô*. *Siſilus*, pro *ſibilus*.
    - L, pro D. *Delicat*, pro *dedicat*.
    - Q, pro C. *Pequnia*.
    - R, pro D. *Arlabi*, pro *adlabi*. *Arfinis*, pro *Adfinis*.
    - S, pro R. *Aſa*, pro *ara*. *Caſmen*, pro *carmen*. *Minoſe*, pro *minore*. *Amaſo*, pro *amaro*.
    - T, pro D. *Alexanter*. *Caſſantra*. *Set*. *Quit*.

A **B**

A B

Præpoſitionum finales, ut *Inluſtris.* *Adfectus.* Conlega. Optineo. *Exfociont*, pro *effugiunt.*

Utriuſque, ut *Arcueſit*, pro *arguerit.* *Exfociont*, pro *effugiunt.*

Utrôque, ut *Adecito*, pro *addicito*, *Addcictos*, pro *addictus.* *Continocis*, pro *continuis.* *Deicundo*, pro *dicendo.* *Endo*, pro *in.* *Faſis*, pro *farris.* *Fouſioſos*, pro *furioſus.* *Maxſumo*, pro *maximo.* *Oloi*, pro *illi.* *Poplos*, pro *populus.* *Præſeted*, pro *præſente.* *Præſentebos*, pro *præſentibus.* *proxumos* pro *Proximus.* *Sopera*, pro *ſupra.* *Aula*, pro *Olla.*

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Synopſis Nominum Verbalium.

Nomina verbalia ſunt, vel

- Verbi expertia, ut Doctor, Doctrina, Amor, Spectaculum.
- Participia, quæ aliquid verbi participant, ut
  - Rectionem caſus & ſignificationem motus, eaque vel
    - Subſtantiva, ſivè
      - Naturâ, ut Spectatio ſpectat9.
      - Uſu, ut Amans uxoris.
    - Adjectiva, ut Lætabundus, Vitabundus, Moribundus.
  - Tempus & ſignificationem, ſivè
    - Status, ut
      - Ens
      - Futurus.
    - Motus, eaque vel
      - Activa, ut
        - Amans,
        - Amaturus.
      - Paſſiva
        - Amatus,
        - Amandus.
      - Terminatione paſſiva, ſignificatione activa, ut juratus, pranſus, cœnatus.
- Participialia, quæ cum participiis communem habent
  - Originem, ut
    - Comparata: Amantior, Doctior, Comitatior.
    - Compoſita: Indoctus, Indecens, Immeritus.
  - Terminationem: Laureatus, Ocreatus, Criſtatus.

MAG 2012049

